

Uradni list

Evropske unije

C 318

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 52

23. december 2009

Obvestilo št.

Vsebina

Stran

I *Resolucije, priporočila in mnenja*

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor**456. plenarno zasedanje 30. septembra in 1. oktobra 2009**

2009/C 318/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o uporabi prožne varnosti pri prestrukturiranju glede na svetovni razvoj (raziskovalno mnenje na zaprosilo švedskega predsedstva)	1
2009/C 318/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o makroregionalnem sodelovanju – razširitev strategije za Baltik na druge evropske makroregije (raziskovalno mnenje)	6
2009/C 318/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o oblikovanju trajnostne, dolgoročne in večsektorske strategije EU za škodo zaradi uživanja alkohola (raziskovalno mnenje)	10
2009/C 318/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o povezavi med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in stopnjo zaposlenosti (raziskovalno mnenje)	15
2009/C 318/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o različnih oblikah podjetij (mnenje na lastno pobudo)	22
2009/C 318/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o živilih pravične trgovine: Samoregulacija ali zakonska ureditev? (mnenje na lastno pobudo)	29

SL

Cena:
7 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2009/C 318/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o severni razsežnosti območij z omejenimi možnostmi (mnenje na lastno pobudo)	35
2009/C 318/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o končnih uporabnikih ter izboljšanju politik in programov energetske učinkovitosti (mnenje na lastno pobudo)	39
2009/C 318/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vplivu svetovne krize na glavne evropske proizvodne in storitvene sektorje (mnenje na lastno pobudo)	43
2009/C 318/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o delu in revščini ter nujnosti globalnega pristopa (mnenje na lastno pobudo)	52
2009/C 318/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o poročilu de Larosièrjeve skupine (mnenje na lastno pobudo)	57
2009/C 318/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prihodnosti skupne kmetijske politike po letu 2013 (dodatno mnenje)	66

III Pripravljalni akti

Evropski ekonomsko-socialni odbor

456. plenarno zasedanje 30. septembra in 1. oktobra 2009

2009/C 318/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru Za evropsko strategijo na področju e-pravosodja (COM(2008) 329 konč.)	69
2009/C 318/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Varna, inovativna in dostopna zdravila: nova vizija za farmacevtski sektor (COM(2008) 666 konč.)	74
2009/C 318/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem mikrofinančnem instrumentu za zaposlovanje in socialno vključenost (Mikrofinančni instrument Progress) (COM(2009) 333 konč. – 2009/0096 (COD))	80

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

456. PLENARNO ZASEDANJE 30. SEPTEMBRA IN 1. OKTOBRA 2009

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o uporabi prožne varnosti pri prestrukturiranju glede na svetovni razvoj (raziskovalno mnenje na zaprosilo švedskega predsedstva)

(2009/C 318/01)

Poročevalec: **g. SALVATORE**Soporočevalec: **g. CALVET CHAMBON**

Švedska ministrica za evropske zadeve in podpredsednica vlade Cecilia MALMSTRÖM je v imenu prihodnjega švedskega predsedstva v dopisu z dne 18. decembra 2008 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti pripravi raziskovalno mnenje o naslednji temi:

„Uporaba prožne varnosti pri prestrukturiranju glede na svetovni razvoj.“

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 10. septembra 2009. Poročevalec je bil g. SALVATORE, soporočevalec pa g. CALVET CHAMBON.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 111 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Komisija je prožno varnost opredelila kot „celostno strategijo za hkratno okrepitev prožnosti in varnosti na trgu dela“. EESO v tem mnenju izpostavlja določene vidike koncepta prožne varnosti, ki jih v trenutni krizi ocenjuje kot posebej pomembne za to, da čim več zaposlenih ohrani delovna mesta in da ljudem zunaj trga dela v čim večji meri omogočimo, da kar najhitreje najdejo novo zaposlitev. Delodajalci in delojemalci morajo sodelovati pri socialnem dialogu, da bi čim več zaposlenih obdržali na trgu dela.

1.2 V tej hudi krizi z izrazito rastjo stopnje brezposelnosti prožna varnost ne sme postati sveženj ukrepov za lažje odpušcanje zaposlenih ali manjšo socialno zaščito na splošno, zlasti pa ne za manjšo socialno zaščito brezposelnih. EESO meni, da

so ukrepi za izboljšanje varnostnega vidika (v najširšem smislu) prožne varnosti trenutno najpomembnejša prednostna naloga.

1.3 EESO je v svojih prejšnjih mnenjih poudarjal pomen notranje prožne varnosti. V krizi so potrebni ukrepi za notranjo prožno varnost, da bi se podjetja lahko prilagodila izrazitemu zmanjšanju naročil, ne da bi bila prisiljena odpustiti zaposlene. Podjetja z delovnim časom s prilagajanjem opravljenih delovnih ur, ki so ga odobrili socialni partnerji, se dosti lažje in hitreje odzovejo na nove razmere na trgu, ki jih je povzročila kriza, kot podjetja, ki teh instrumentov ne ponujajo. Iz krize se lahko naučimo, da socialni partnerji morajo spodbujati delovni čas s prilagajanjem opravljenih delovnih ur in prožni delovni čas. EESO meni, da bi morali biti ti instrumenti čim privlačnejši za podjetja in zaposlene.

1.4 Prožna varnost lahko deluje le, če so zaposleni dobro usposobljeni. Nove veščine in znanja so tesno povezani z ustvarjanjem novih delovnih mest. V interesu podjetij je, da vlagajo v stalno usposabljanje svojih zaposlenih. Hkrati je za svoje nadaljnje usposabljanje odgovoren tudi vsak zaposleni sam. Upamo lahko, da bomo te težave odpravili s sprejetjem strategije „Lizbona 2010 plus“.

1.5 V krizi je socialni dialog še toliko pomembnejši. V zadnjih mesecih se je pokazalo, v kolikšni meri se socialni partnerji zavzemajo za iskanje skupnih rešitev perečih problemov. EESO švedskemu predsedstvu EU in Evropski komisiji predlaga, naj – ob upoštevanju raznolikosti nacionalnih, regionalnih in lokalnih razmer – vzpostavi spletno platformo za spodbujanje izmenjav izkušenj glede pobud socialnih partnerjev.

1.6 Na evropski ravni se socialni partnerji trenutno pogajajo o avtonomnem okvirnem sporazumu o vključujočih trgih dela. EESO meni, da bi prihodnji sporazum lahko imel dejansko dodano vrednost zato, ker bi najbolj ranljivim posameznikom, ki so v krizi izgubili delo, pomagal k ponovni zaposlitvi. EESO prav tako pozdravlja skupno spremljanje in ocenjevanje izvajanja prožne varnosti, za kar so se evropski socialni partnerji zavezali v svojem delovnem programu za obdobje 2009–2010.

1.7 Izredno hitro in občutno gospodarsko nazadovanje je veliko delodajalcev spomnilo na leta razcveta, ko so ugotavljali, kako težko je najti ustrezno število dovolj usposobljenih zaposlenih. Zdaj gledajo naprej v prihodnost in razmišljajo o gospodarskem vzponu, do katerega bo zagotovo prišlo, zato nočejo ukiniti preveč delovnih mest, kar bi morda storili, če bi želeli predvsem kratkoročno prihraniti stroške. Vendar pa nobeno podjetje ne more zanemariti osnovnih ekonomskih pravil. Navsezadnje je za vsa podjetja pomembno predvsem preživetje. Za zaposlene, ki jih je kriza prizadela, je zelo pomembno, da se čim prej ponovno zaposlijo. EESO poudarja, da je treba tem zaposlenim ponuditi hitro in učinkovito pomoč. Države članice bi morale resno razmisliti o povečanju števila in boljši kakovosti osebja na agencijah za zaposlovanje, da bi tako podprli čim hitrejšo ponovno zaposlovanje ljudi.

1.8 Po mnenju Odbora bi morala Unija ob upoštevanju nacionalnih in regionalnih posebnosti ter razlik med industrijskimi sektorji nadalje delovati v skladu z evropsko usmeritvijo in spoštovati načelo subsidiarnosti. Tako bomo ustvarili evropski okvir, potreben za okrepitev evropskega socialnega modela, ki se iz teoretičnega modela uspešno spreminja v nepogrešljivo resničnost⁽¹⁾. Treba je predvideti postlizbonski proces

(Lizbona 2010 plus), da bi izpolnili še nedosežene cilje in cilje, ki jih bomo še zastavili v času krize, saj bo ta lahko dolga in huda. Prožni varnosti je treba pri tem vsekakor nameniti pomembno vlogo. Odbor meni, da je treba pri izvajanju prožne varnosti ustrezno uravnovesiti njene različne vidike.

1.9 EESO poudarja, da morajo države članice pri izvajanju reform trga dela poskrbeti, da se število negotovih delovnih mest, za katere je značilna večja prožnost kot varnost, ki je v zadnjih letih stalno naraščalo, ne bi še nadalje povečalo. EESO soglaša s pomisleki, ki jih je izrazil Odbor regij v svojem mnenju z dne 28. aprila 2008⁽²⁾. Prevladovanje zunanje prožnosti lahko povzroči „obsežno deregulacijo normalnih delovnih razmerij, kar bi lahko pomenilo širjenje negotovih zaposlitvenih razmerij“.

2. Ozadje mnenja

2.1 Švedsko predsedstvo je EESO pozvalo, naj pripravi mnenje na temo prožne varnosti, o kateri se je Odbor sicer že opredelil⁽³⁾, vendar se to vprašanje zdaj pojavlja v novem okviru. Na posvetovanju, ki ga je 7. julija 2009 v Stockholmu organiziralo švedsko predsedstvo, so poudarili, da je treba to vprašanje zaradi finančne krize nujno ponovno preučiti.

2.2 Koncept prožne varnosti se razlaga različno. Evropska komisija je koncept opredelila v svojem sporočilu (COM(2007) 359 konč.) kot „celotno strategijo za hkratno okrepitev prožnosti in varnosti na trgu dela“⁽⁴⁾. Ta opredelitev je bila uporabljena tudi v sklepih izrednega vrha 7. maja 2009 v Pragi, zato to mnenje prav tako temelji na tej skupni opredelitvi.

⁽²⁾ UL C 105, 25.4.2008, str. 16 (glej točko 22).

⁽³⁾ UL C 256, 27.10.2007, str. 108,

UL C 211, 19.8.2008, str. 48; mnenje EESO o *sporočilu o oblikovanju skupnih načel prožne varnosti – nova in boljša delovna mesta v povezavi s prožnostjo in varnostjo*.

⁽⁴⁾ Treba je opozoriti na natančno besedilo sporočila Evropske komisije, v katerem so opredeljena štiri načela prožne varnosti: „Po eni strani gre pri prožnosti za uspešno obvladovanje razvojnih sprememb (prehodov) v življenju posameznika: od šole do zaposlitve, od ene zaposlitve k drugi, med brezposelnostjo ali neaktivnostjo in zaposlitvijo ter od dela k upokojitvi. To ne pomeni, da je treba dati podjetjem več svobode pri zaposlovanju ali odpuščanju, kakor tudi ne pomeni, da so pogodbe za nedoločen čas zastarele. Gre za to, da se delavcem omogoči, da lažje najdejo boljše delovno mesto, da se spodbudi ‚mobilnost navzgor‘ in optimalni razvoj talentiranih ljudi. Prožnost pa obsega tudi prožno organizacijo dela, ki omogoča hiter in učinkovit odziv na nove potrebe ter spretnosti in znanja pri proizvodnji, in spodbujanje usklajevanja delovnih in zasebnih obveznosti. Pri varnosti pa gre po drugi strani za več kot zgolj za varnost, da posameznik ohrani svoje delovno mesto: gre za to, da se ljudem zagotovijo spretnosti in znanja, s katerimi bodo lahko napredovali na svoji poklicni poti, in da se jim pomaga pri iskanju nove zaposlitve. Gre tudi za ustrezna nadomestila v primeru brezposelnosti, s katerimi se olajša prehod. Nenazadnje pa zajema možnosti usposabljanja za vse delavce, zlasti za nizkokvalificirane in starejše delavce“.

⁽¹⁾ UL C 309, 16.12.2006, str. 119; mnenje EESO na lastno pobudo *Socialna kohezija: dati vsebino evropskemu socialnemu modelu*.

2.3 EESO poudarja, da so v skladu z načelom subsidiarnosti politike na področju trga dela v pristojnosti držav članic. Poskus uskladitve delovnih zakonodaj bi bil tako v nasprotju s tem načelom, zato uskladitev ni primerna, saj bi s tem ogrozili tradicije in geografske strukture, ki so se že izkazale kot ustrezne in trdne. Poleg tega je treba upoštevati, da gospodarstva držav članic niso enako razvita. To se odraža tudi na njihovih socialnih sistemih. Tako bi moral biti po mnenju EESO izziv za EU:

- spodbujati sodelovanje med državami članicami v okviru evropske strategije za zaposlovanje, ki je od leta 2005 sestavni del smernic za lizbonsko strategijo. V smernici št. 21 o politiki zaposlovanja so se države članice dogovorile, da bodo v enaki meri spodbujale varnost in prožnost zaposlitve. EU mora imeti vlogo katalizatorja, da bodo države članice izpolnjevale svoje obveznosti, hkrati pa druge seznanjale in z njimi izmenjevale najboljše prakse v okviru evropske politike zaposlovanja.

3. Nov razvoj dogodkov

3.1 Kriza

3.1.1 Učinki največje gospodarske krize v zgodovini Skupnosti so kratkoročno dokaj očitni: javni dolg držav članic EU se izjemno hitro povečuje. Čeprav so centralne banke po vsem svetu trge preplavile z dodatnimi sredstvi, pa bančni sistem še vedno ne deluje tako kot običajno. Zlasti mala in srednje velika podjetja (MSP) ter samozaposleni se srečujejo z veliki težavami pri najemanju novih posojil. Podjetja in notranji trg bodo kmalu občutili škodljive učinke brezposelnosti. Hkrati pa je ustvarjanje novih delovnih mest zelo težavno in redko.

3.1.2 EESO meni, da je nujno kratkoročno prilagoditi model prožne varnosti zaradi trenutnih resnih socialno-ekonomskih razmer, čeprav je svoje zadnje mnenje o tej tematiki sprejel spomladi 2008. Odbor pozdravlja zaprosilo švedskega predsedstva, da se preuči, kako bi lahko države članice prožno varnost uporabile pri prestrukturiranju glede na svetovni razvoj. Izraz „svetovni razvoj“ se tukaj nanaša na finančno krizo in njene hude posledice za realno gospodarstvo in zaposlovanje. Gre za najhujšo gospodarsko krizo v zadnjih 80 letih. Njene učinke bomo verjetno občutili še v celotnem 21. stoletju. Kriza je toliko hujša, ker jo spremljata še dve drugi krizi, podnebna in demografska, ki ves svet postavljata pred velik izziv.

3.1.3 Kriza spreminja socialno-ekonomske razmere, v katerih lahko načrtujemo reforme trga dela. To je očitno dejstvo, ne glede na to, kako ocenjujemo primernost, izvedljivost ali celo

potrebnost ali neuresničljivost takih strukturnih reform v času krize. Vendar pa želi EESO poudariti, da mora biti najvišja prednostna naloga vključitev ali povratek brezposelnih na trg dela.

3.1.4 Vendar si Odbor prizadeva oblikovati sklepe na podlagi svojih ugotovitev, da bi lahko pripravil konkretne in pozitivne predloge v zvezi s sestavnima deloma prožne varnosti, torej prožnosti in varnosti. Poudariti želi, da je potrebno uravnoteženo izvajanje ukrepov v zvezi s prožnostjo in varnostjo, če se hočemo izogniti družbenim konfliktom, ki smo jim bili v Evropi že priča.

3.2 Notranja in zunanja prožnost

3.2.1 Notranja prožnost mora izvirati iz socialnega dialoga med upravo in zaposlenimi ali njihovimi predstavniki, socialnimi partnerji na ravni podjetja ali ustreznega sektorja. Omogoča, da preprečimo izgubo delovnih mest, in ima lahko v težkih časih vlogo pomembnega stabilizacijskega dejavnika za socialno kohezijo v Evropi. Dobri odnosi med podjetniki in zaposlenimi so nujni, saj podjetja tako ostanejo družbeno odgovorna in s povečanjem zaposlovanja obdržijo zaposlene na trgu dela. Vlade lahko pomembno prispevajo k tem ukrepom, vendar pa njihov prispevek ne sme onemogočiti zagotavljanja osnovnih socialnih storitev, kot sta varnost (živil, zračnega prometa, vseh dostopnih storitev splošnega pomena ali varnost, ki jo zagotavlja policija) in izobraževanje, zdaj tudi v obliki vseživljenjskega učenja.

3.2.2 Vse družbene reforme je treba ustrezno umestiti v socialno-ekonomski in politični okvir. Prožna varnost je v času krize nedvomno povezana s težavami, če odrekamo, potrebnih za ohranitev delovnih mest, ne spremljajo jamstva. Zato se je treba zavedati, da bo prožna varnost koristna le, če jo bodo pravilno razumeli vsi socialni partnerji in ne samo eden od njih. Tako moramo v tem okviru temeljito preučiti varnost ter ravnesje med varnostjo in prožnostjo. Odbor zato meni, da bi morala Evropska komisija svojo analizo bolj usmeriti v možnosti za notranjo prožnost, ki je lahko učinkovito sredstvo prožne varnosti za preprečevanje brezposelnosti ⁽¹⁾.

3.2.3 Po mnenju Odbora bi morali ta dva vidika uravnotežiti in prožne varnosti ne izvajati z zmanjševanjem ravni varnosti. Kako lahko torej države to ravnesje zagotovijo v času krize? Odbor predlaga, da se v času krize reforme na podlagi modela prožne varnosti temeljito preučijo, da ne bodo imele nezaželenih socialnih in političnih posledic. V primeru t.i. „zunanje“ prožne varnosti pa moramo biti še bolj previdni.

⁽¹⁾ UL C 105, 25.4.2008, str. 16. Odbor regij je že pred finančno krizo izrazil svoje dvome glede prevladujoče vloge zunanje prožnosti v pristopu Komisije. Odbor „opozarja, da izrazi, kot so “prožne in zanesljive pogodbene ureditve, “vzbujajo zaskrbljenost, ker bi lahko omogočile tudi obsežno deregulacijo normalnih delovnih razmerij, kar bi lahko pomenilo širjenje negotovih zaposlitvenih razmerij“.

3.2.4 V skladu z navedenim morajo biti ukrepi v zvezi s prožno varnostjo verodostojni z vseh vidikov, še zlasti pa z vidika proračuna. Zato bo verjetno treba spremeniti prednostne naloge pri proračunski porabi držav članic in morda povečati sredstva pomoči Skupnosti. Brez varnosti namreč prožna varnost ne obstaja.

3.2.5 V nasprotju s pazljivo uporabo različnih oblik notranje prožnosti pa bi bilo v trenutnih razmerah tvegano vsiliti reforme trga dela s ciljem večjega spodbujanja zunanje prožnosti. Evropska komisija je do zdaj poudarjala samo to razsežnost prožne varnosti. Številne evropske kolektivne pogodbe vsebujejo določbe o organizaciji prožnosti v podjetjih. Med drugim lahko urejajo delovni čas, vključno z obdobji usposabljanja.

3.3 Socialni dialog

3.3.1 EESO pa še vedno poudarja, da morajo socialni partnerji imeti vodilno vlogo v okviru foruma, ki bo omogočal stalno izmenjavo idej glede reform, da bi obe strani, delodajalci in delojemalci, lahko zagotovili, da se stalno vzdržuje dinamično ravnotežje med prožnostjo in varnostjo. Ta pristop je pomemben in zanimiv za prihodnje zaposlovanje v Evropi. Prav zato pa je treba v to razpravo vključiti tudi civilno družbo. Vse politike zaposlovanja in reforme trga dela imajo velik vpliv na družbo. Zato morajo biti te reforme povezane z gospodarskimi, socialnimi in trajnostnimi vidiki družbe.

3.3.2 Prožna varnost je pomembno sredstvo za omilitev učinkov finančne krize in krize realnega gospodarstva na delo in zaposlovanje. Vendar pa je ne smemo zlorabiti za lažje odpušcanje v državah, kjer delovno pravo zagotavlja določeno raven zaščite pred praksami, ki jih v angleškem jeziku imenujejo „hire and fire“ (zaposli in odpusti). Odbor pozdravlja jasno zagotovilo Evropske komisije, da prožna varnost v nobenem primeru ne sme postati pravica odpuščati zaposlene.

3.3.3 Odbor želi poudariti, da je treba vsakršno reformo delovnega prava izvesti v sodelovanju s socialnimi partnerji, saj v nasprotnem primeru reforma ne bo uspešna. Socialni dialog je jamstvo za participativno, sodobno in socialno demokracijo. Delovno pravo je treba urejati v okviru pogajanj s predstavniki zaposlenih. Poleg tega socialni dialog omogoča sprejetje različnih modelov notranje prožnosti z možnostjo večje prilagodljivosti za podjetja, ne glede na to, ali se obseg njihovih dejavnosti povečuje ali zmanjšuje.

3.3.4 EESO pozdravlja prizadevanja in sodelovanje evropskih socialnih partnerjev na področju prožne varnosti. Odobrava dejstvo, da so evropski socialni partnerji v svoj delovni program

za obdobje 2009–2010 vključili spremljanje in izvajanje prožne varnosti. EESO pričakuje poročilo o tej oceni in meni, da bo skupna ocena imela velik vpliv na snovanje različnih oblik izvajanja prožne varnosti v posameznih državah članicah.

3.4 Kratkoročni in srednjeročni evropski cilji

3.4.1 Kratkoročno se moramo v okviru analize in možnosti izvajanja prožne varnosti – vedno ob upoštevanju predhodnega socialnega dialoga na vseh ravneh, finančnih omejitev in vloge vlad – osredotočiti na cilj ohranitve čim večjega števila delovnih mest s čim večjo dodano vrednostjo in krepitev socialne zaščite za vse zaposlene ne glede na njihov položaj na trgu dela.

3.4.2 EESO opozarja na sklepe iz poročila Sveta z dne 8. in 9. junija o prožni varnosti v času krize. Za brezposelne je bistvenega pomena, da se čim hitreje ponovno zaposlijo. EESO poudarja, da je treba brezposelnim hitro dati učinkovito pomoč, podporo in smernice. Države članice moramo spodbuditi, da bolje izkoristijo obstoječe evropske sklade in si prizadevajo za izboljšanje kakovosti vseh instrumentov za spodbujanje zaposlovanja, na primer s krepitevijo dejavnosti in učinkovitosti agencij za kakovostno zaposlovanje.

3.4.3 EESO se strinja z mnenjem Komisije, da bi bili lahko sporazumi o nadomestilih v primeru čakanja na delo kratkoročno učinkoviti instrumenti za ohranitev delovnih mest, preprečevanje brezposelnosti in ohranitev kupne moči. S temi mehanizmi lahko dosežemo trojni učinek: ohranimo znanja in veščine zaposlenih v podjetju, zaposlenih ne izključimo iz trga dela, poleg tega pa ohranjamo stabilnost nacionalnega gospodarstva, ki se tako izogne valu brezposelnih. Kriza je potrdila potrebo po spodbujanju sistemov prilagajanja opravljenih delovnih ur in prožnega delovnega časa. Podjetja, ki sistem uporabljajo, se dosti lažje in hitro odzivajo na nove razmere na trgu in se prilagajajo nenadnim upadom povpraševanja. EESO države članice in EU poziva, naj ta instrument oblikujejo tako, da bo čim privlačnejši za zaposlene in podjetja.

3.4.4 EESO spodbuja socialne partnerje na vseh ravneh, tudi na mikroekonomski ravni, da socialni dialog in kompromise, ki jih bodo morali v času te hude krize sprejeti vsi partnerji, usmerijo v ohranitev in ustvarjanje delovnih mest ter tako ohranijo splošno kupno moč delavcev. Vlade morajo razmisliti, kako naj prevzamejo vlogo katalizatorja ter spodbujajo, tj. nagradijo, tovrstne sporazume. EESO švedskemu predsedstvu in Evropski komisiji predlaga, naj vzpostavita spletno platformo, ki bi povečala izmenjavo informacij in izkušenj glede pobud socialnih partnerjev v praksi ob upoštevanju različnih razmer na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

3.4.5 EESO meni, da lahko štiri razsežnosti prožne varnosti in njena načela, kot jih je opredelila Evropska komisija, učinkovito prispevajo k zmanjšanju brezposelnosti v Evropi. Hkrati pa si je treba prizadevati, da se ustvarijo kakovostna delovna mesta. Pri tem ima zelo pomembno vlogo resnično socialno varstvo, ki je bistvenega pomena za socialno kohezijo v EU. V zvezi s tem EESO poudarja, da morajo države članice pri izvajanju reform trga dela poskrbeti, da se število negotovih delovnih mest, za katere je značilna večja prožnost kot varnost, ki je v zadnjih letih stalno naraščalo, ne bi še nadalje povečalo. Komisija bi morala redno ocenjevati in razširjati uporabo načel prožne varnosti v zakonodaji in predpisih na področju trga dela. EESO meni, da je treba načela prožne varnosti v večji meri vključiti v postlitzbonski program. Poleg tega EESO predlaga, da evropski socialni partnerji svoje delo uskladijo z omenjenim programom.

3.5 Nova evropska razprava

3.5.1 EESO meni, da bi morale švedsko predsedstvo začeti razpravo o vidikih prožne varnosti, ki bi lahko tako kot v nekaterih državah članicah, ki prožno varnost izvajajo, pripomogli, da EU to svetovno finančno in gospodarsko krizo uspešno preživi in hkrati ohrani čim več delovnih mest ter tako ne ogrozi socialne kohezije. EU vsekakor ne sme izgubiti kvalificirane delovne sile, ki jo bo potrebovala po koncu krize. To je še toliko pomembnejše, ker se bo v večini evropskih držav število kvalificirane delovne sile precej zmanjšalo zaradi demografskih sprememb.

3.5.2 Odpuščanje usposobljenih zaposlenih v času krize bo lahko ogrozilo oživitve gospodarstva. Pomanjkanje strokovnega znanja bi utegnilo dobiti še hujše razsežnosti. Še huje pa je, da veliko evropskih podjetij očitno zmanjšuje število delovnih mest za pripravnike ali za mlade diplomante. S tem ogrožajo svojo prihodnost. Prožna varnost lahko deluje le, če so zaposleni dobro izobraženi. Prenehanje usposabljanja bi bilo torej v nasprotju s tem sredstvom za reformo. Nove večine in znanja so tesno povezani z ustvarjanjem novih delovnih mest. Te težave bi morali odpraviti s sprejetjem strategije „Lizbona 2010 plus“. Podjetja morajo vlagati v stalno usposabljanje svojih zaposlenih. Hkrati pa je jasno, da je za svoje nadaljnje usposabljanje odgovoren tudi vsak zaposleni sam.

3.5.3 Vseživljenjsko učenje v okviru prožne varnosti je treba obravnavati z vidika trajnostnega razvoja družb v Evropski uniji

in mora biti tako zgled preostalemu svetu. Usposabljanje zaposlenih je treba usmeriti v izpolnitev evropskih ciljev ustvarjanja večjega števila kakovostnih delovnih mest in prizadevanj za razvoj trajnostnega gospodarstva.

3.5.4 Prožna varnost temelji predvsem na boljši zaposljivosti. Ta pa je odvisna od tega, kako dobri so izobraževalni sistemi in kako učinkovite so prakse nadaljnjega usposabljanja. Če države članice sicer podpirajo vseživljenjsko učenje, hkrati pa svojih izobraževalnih sistemov ne reformirajo, predšolskemu izobraževanju ne namenijo večje pozornosti, za izobraževanje ne dodelijo več sredstev in nenazadnje z davčnimi instrumenti ne spodbujajo in ne olajšajo poklicnega in nadaljnjega izobraževanja v okviru zaposlitve, potem eden bistvenih pogojev prožne varnosti ni izpolnjen. Odbor nacionalne vlade poziva, da vsa vprašanja v zvezi z izobraževanjem obravnavajo kot najpomembnejšo prednostno nalogo. Odbor podpira skupne ukrepe držav članic za spodbujanje izobraževalnega sektorja in usposabljanja v Evropi.

3.6 Prožna varnost z vidika Lizbonske pogodbe

3.6.1 Lizbonska pogodba, ki jo Odbor podpira in za katero upa, da jo bo ratificiralo vseh 27 držav članic EU, notranji trg opredeljuje kot socialno gospodarstvo. Člen 2 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti „socialno tržno gospodarstvo“ umešča med cilje Skupnosti. To je pomembna novost. Ta nova usmeritev, ki daje večji pomen socialni opredelitvi prava Skupnosti, bo zagotovo vplivala na prihodnjo evropsko zakonodajo in predvsem na sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti.

3.6.2 Nekatera politična dogajanja v manjšem številu evropskih držav sicer res vzbujajo zaskrbljenost glede možnosti za uspešno končno ratifikacijo pogodbe. Vendar pa je Odbor vseeno optimističen, saj druge možnosti ni, rezervni načrt namreč ne obstaja. Zlasti v času krize morajo institucije imeti možnost delati na ustrežnejši podlagi, česar pa Pogodba iz Nice v EU s 27 državami članicami ne omogoča. Zato Odbor meni, da morajo evropske institucije pripraviti dokument o prožni varnosti ob upoštevanju, da bo Lizbonska pogodba začela veljati še letos ali najpozneje leta 2010, in tega, kako se bo kriza razvijala. Z začetkom veljavnosti pogodbe se bo med drugim v zakonodaji Skupnosti upoštevala nova, aktualnejša razsežnost „varnosti“.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o makroregionalnem sodelovanju – razširitev strategije za Baltik na druge evropske makroregije (raziskovalno mnenje)

(2009/C 318/02)

Poročevalec: **g. SMYTH**

Švedska ministrica za evropske zadeve Cecilia MALMSTRÖM je 18. decembra 2008 Evropski ekonomsko-socialni odbor v imenu švedskega predsedstva zaprosila za pripravo mnenja o naslednji temi:

„Makroregionalno sodelovanje – razširitev strategije za Baltik na druge evropske makroregije.“

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora za tem področju, je mnenje sprejela 11. septembra 2009. Poročevalec je bil g. SMYTH.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel soglasno na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra).

1. Sklepi

1.1 EESO podpira cilje štirih stebrov strategije za regijo Baltskega morja, da se iz baltske regije ustvari uspešno, varno in zaščiteno, okoljsko trajnostno, privlačno in dostopno območje.

1.2 EESO se zaveda, da je pred končnim oblikovanjem strategije potekalo obsežno posvetovanje, in vloge, ki so jo pri tem imeli socialni partnerji in zainteresirane strani. EESO znova poudarja ključno vlogo organizirane civilne družbe pri izvajanju strategije za regijo Baltskega morja in potrjuje svojo podporo ustanovitvi foruma baltske civilne družbe, prek katerega se bo civilna družba še bolj vključila v razvoj strategije.

1.3 EESO pozdravlja akcijski načrt strategije, ki vsebuje 15 prednostnih ukrepov. Za njihovo izvajanje bodo odgovorne posamezne baltske države članice.

1.4 Strategija za regijo Baltskega morja ima tako prednosti kot tudi slabosti. Glavna prednost je v tem, da zajema obsežno področje in da jo bosta Komisija in Evropski svet redno pregledovala. Njena slabost pa je ta, da je zapletena in da se pri njenem izvajanju pojavljajo vprašanja v zvezi z upravljanjem. Strategija posega v pristojnosti 21 generalnih direktoriatov ter na ozemlje 8 držav članic in Rusije. Če upoštevamo še 4 stebre, 15 prednostnih ukrepov in številne horizontalne ukrepe, najdemo v središču strategije zapleteno „spremenljivo geometrijo“, ki utegne ovirati njeno izvajanje. EESO meni, da si je treba močno prizadevati za poenostavitev upravljanja pri izvajanju strategije.

1.5 EESO ima pomembno vlogo pri zagotavljanju dobrega sodelovanja pri pripravi in izvajanju strategije. Ustanovitev foruma baltske civilne družbe je korak v smeri vključevanja organizirane civilne družbe v prihodnji razvoj strategije.

1.6 Strategija za regijo Baltskega morja je velik izziv za EESO na splošno, zlasti pa za člane Odbora z območja Baltskega morja. Strategija jih obvezuje, da prevzamejo pobudo in s sodelovanjem na forumu civilne družbe zastopajo organizirano civilno družbo pri razvoju strategije. Ker se bo strategija za regijo Baltskega morja izvajala več let, obstaja močan razlog zato, da se v okviru EESO ustanovi stalna skupina; ta bo zagotovila učinkovito sodelovanje Odbora pri strategiji, ki bo morda postala model makroregionalnega sodelovanja v Evropski uniji.

2. Uvod

2.1 Vprašanje makroregionalnega sodelovanja je v preteklih letih pridobilo na pomenu. V EU se sedaj priznava, da imajo makroregije potencial ter da pomembno prispevajo h kohezijski politiki in doseganju primerljive ravni razvoja v vseh državah članicah. Evropa je že sprejela različne oblike makroregionalnega sodelovanja. Višegrajska skupina, ki obsega Češko republiko, Madžarsko, Poljsko in Slovaško, na primer predstavlja prizadevanja srednjeevropskih držav za sodelovanje na več področjih skupnega interesa v duhu evropskega povezovanja⁽¹⁾. Pred kratkim, leta 2008, je na vrhu za Sredozemlje v Parizu dobilo ponovni zagon Evro-mediteransko partnerstvo, prej znano kot barcelonski proces. V tem partnerstvu sodeluje vseh 27 držav članic Evropske unije in 16 partnerskih držav iz južnega Sredozemlja in Bližnjega vzhoda, njegov cilj pa je reševanje skupnih problemov, kot so onesnaževanje morja in pomorska varnost, energetska vprašanja in razvoj podjetij⁽²⁾.

⁽¹⁾ <http://www.visegradgroup.eu/>

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm

2.2 Evropski parlament je novembra 2006 sprejel resolucijo o pripravi strategije za regijo Baltskega morja. To strategijo za območje predvidene makroregije v Baltskem morju je Komisija sprejela 10. junija 2009, 19. junija 2009 pa je bila predložena Evropskemu svetu. Švedsko predsedstvo bo pred sprejetjem v Svetu konec oktobra 2009 nadaljevalo razprave o strategiji. Ta tema je pomemben element programa dela švedskega predsedstva, ki je zato zaprosilo za pripravo tega raziskovalnega mnenja. Namen mnenja je oceniti predlagano strategijo za Baltsko morje, njeno pripravo, strukturo in akcijski načrt z vidika organizirane civilne družbe. Mnenje temelji na analizi iz nedavno sprejetega mnenja EESO o *baltski regiji: vloga organizirane civilne družbe pri izboljševanju regionalnega sodelovanja in opredeljevanju regionalne strategije* ⁽¹⁾.

2.3 Poziv k strategiji za Baltik temelji na stališču, da je za učinkovitejšo uporabo programov in politik potrebno večje in učinkovitejše usklajevanje med Evropsko komisijo, državami članicami, regijami, lokalnimi oblastmi in drugimi zainteresiranimi skupinami. Baltsko morje je ena najbolj prometno obremenjenih pomorskih regij na svetu, kar je razvidno iz zemljevida v prilogi mnenja, ki prikazuje dnevni premik ladij. Baltska regija obsega osem držav članic (Finsko, Švedsko, Dansko, Nemčijo, Poljsko, Estonijo, Latvijo in Litvo), ki skupaj z Rusijo mejijo na Baltik. Ko je Evropski svet pozval Komisijo k pripravi strategije, je zahteval povezavo zunanjepolitičnih vidikov strategije z obstoječim okvirom severne dimenzije ⁽²⁾. EESO podpira pripravo razvojne strategije za makroregijo, ki vključuje vse baltske države.

2.4 Proces, ki je pripeljal do priprave strategije, je brez primere. Če se bo strategija za Baltsko morje uveljavila in delovala v Baltiku, Komisija meni, da bi lahko podoben pristop uporabili za druge makroregije, kot so Podonavje ⁽³⁾, območje Alp in Sredozemlje.

— Komisija je v letu 2008 organizirala vrsto obsežnih posvetovanj. Te posvetovalne konference so potekale na ozemlju makroregije in so se končale februarja 2009 s konferenco v Rostocku. Tema konferenc so bili štirje stebri, na katerih temelji strategija za regijo Baltskega morja in katerih cilj je narediti to območje

— okoljsko trajnostno,

— uspešno,

— dostopno in privlačno ter

— varno in zaščiteno.

⁽¹⁾ Mnenje CESE 888/2009 sprejeto 13. maja 2009 (ni še objavljeno v UL).

⁽²⁾ V okviru severne dimenzije EU, Rusija, Norveška in Islandija izvajajo politike na dogovorjenih področjih sodelovanja.

⁽³⁾ To je dejala komisarka Hübner v govoru z naslovom Na poti k strategiji za Podonavje, http://ec.europa.eu/commission_barroso/hubner/speeches/pdf/2009/07052009_u1m.pdf

2.5 Strategiji je priložen akcijski načrt, ki v okviru štirih stebrov obsega 15 prednostnih področij. Vsako prednostno področje naj bi usklajevala ena od baltskih držav članic, ki naj bi pri njegovem uresničevanju sodelovala z vsemi pomembnimi zainteresiranimi stranmi ⁽⁴⁾.

2.6 Strategija za Baltik in predlagani ukrepi naj bi se financirali iz obstoječih virov financiranja, in sicer iz strukturnih skladov EU (55 milijard EUR v obdobju 2007–2013), sredstev baltskih držav, nevladnih organizacij, zasebnih virov in finančnih ustanov, kot so Evropska investicijska banka, Nordijska investicijska banka in Evropska banka za obnovo in razvoj.

2.7 Poleg štirih stebrov strategija vsebuje tudi horizontalne ukrepe za krepitev teritorialne kohezije. Ti vključujejo:

— ukrepe za povezavo sedanjega financiranja in politik s prednostnimi nalogami in ukrepi strategije za Baltik;

— ukrepe za usklajevanje izvajanja direktiv EU in izogibanje nepotrebni birokratskim oviram;

— ukrepe za spodbujanje prostorskega pomorskega načrtovanja v državah članicah kot skupnega pristopa pri čezmejnem sodelovanju;

— razvoj prostorskega kopenskega načrtovanja v baltskih državah članicah;

— prenos uspešnih pilotnih projektov v okviru strategije v konkretne ukrepe;

— razširitev raziskav kot podlage za politične odločitve;

— ukrepe za izboljšanje in usklajevanje zbiranja pomorskih in socialno-ekonomskih podatkov v baltski makroregiji;

— oblikovanje regionalne identitete.

3. Ugotovitve glede strategije za Baltik

3.1 EESO pozdravlja pristop Sveta in Komisije k razvoju strategije za Baltik, zlasti obsežna posvetovanja zainteresiranih strani v makroregiji. Strategija prinaša novost, saj bo njeno izvajanje temeljilo na transnacionalni strukturi upravljanja in zato presega tradicionalne regionalne politike EU. Ta nova struktura upravljanja se umešča med nacionalno državo in nadnacionalno skupnostjo.

⁽⁴⁾ Strategija EU za regijo Baltskega morja in akcijski načrt sta na voljo na spletni strani http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/documents_en.htm

3.2 Štirje stebri strategije in spremljajoč akcijski načrt so resen poskus priprave boljše usklajenega razvojnega okvira za tako raznoliko območje, kot je Baltik, in s tem spodbujanja teritorialne kohezije.

3.3 Komisija koncept strategije za regijo Baltskega morja opisuje kot „nedokončano delo“. Neizogibno je, da so definicije posameznih vidikov regije Baltskega morja nenatančne, saj se geografska razsežnost razlikuje glede na obravnavano vprašanje. Okoljsko vprašanje se na primer nanaša na drugačno geografsko območje kot gospodarsko ali prometno. Pristop, ki je ubran pri oblikovanju strategije za regijo Baltskega morja, je ta, da se najprej opredelijo problemi in vprašanja, ki potem določijo geografsko razsežnost makroregije. EESO meni, da je zaradi kompleksnih izzivov, s katerimi se sooča strategija za regijo Baltskega morja, potreben večji poudarek na učinkovitem upravljanju strategije.

3.4 EESO se zaveda obsežnega političnega soglasja s strategijo, doseženega v fazi posvetovanja. Baltska mreža sindikatov BASTUN (Baltic Sea Trade Union Network), ki zastopa člane sindikatov iz vseh baltskih držav članic in Rusije, je imela pomembno vlogo v procesu posvetovanja, s katerim se je doslej oblikovala strategija za regijo Baltskega morja. Ustvarjeni zagon je treba ohraniti pri izvajanju strategije. Zato EESO pozdravlja zavezo, da se strategija obravnava na ravni Evropskega sveta vsaki dve leti, pod predsedstvom Poljske (2011), Latvije (2013) in Litve (2015).

3.5 Priprava letnih poročil o napredku pri izvajanju strategije je skupaj s polletnim pregledom pomembnih mehanizemov, da se zagotovi angažiranost zainteresiranih strani. Med posvetovanji s Komisijo se je pokazalo, da je strategija za regijo Baltskega morja, kljub temu da se bo uradno začela izvajati 19. junija, v bistvu še v razvojni fazi. EESO to podpira in z zadovoljstvom ugotavlja, da bosta septembra in oktobra 2009 pod švedskim predsedstvom o strategiji potekala konferenca na visoki ravni in ministrsko srečanje. Zaradi pomena posvetovanja z zainteresiranimi stranmi pri pripravi strategije mora EESO dejavno sodelovati pri njenem razvoju, izvajanju in razširjanju.

3.6 Medtem ko je kazalo, da o izvajanju strategije pri posvetovanjih obstaja soglasje, pa ni bilo toliko enotnosti o tem, ali so sedanji institucionalni okviri primerni za to izvajanje. O tem in drugih podobnih vprašanjih bodo v prihodnosti nedvomno razpravljale zainteresirane strani in Komisija ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Kot primer dobre splošne razprave o teh institucionalnih vprašanjih in vprašanjih upravljanja glej C. Schymik in P. Krumrey: EU Strategy for the Baltic Sea Region: Core Europe in the Northern Periphery?, delovni dokument FG1 2009, SWP Berlin.

3.6.1 Medtem pa bi morala strategija izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo sedanje evropske pobude, kot je skupno načrtovanje na področju raziskav, ki ga je EESO močno podprl. Ta pobuda bo prispevala k priporočilu Komisije v strategiji za Baltsko morje, namreč da se v celoti izkoristi potencial regije Baltskega morja na področju raziskav in inovacij, da bi ta regija postala uspešno območje.

3.7 Glede financiranja strategije želi EESO poudariti, da podpira učinkovitejšo uporabo sedanjih različnih virov financiranja EU. To bi bilo lahko preglednejše, če bi oblikovali in predstavili proračune za prednostna področja strategije. Če se pobudam strategije za regijo Baltskega morja ne namenijo ustrezna finančna sredstva, obstaja nevarnost, da bo celotna strategija postala nepovezana in razpršena ter da bodo zainteresirane strani v državah članicah izgubile interes zanj. Zato EESO znova poudarja, da je za učinkovito izvajanje strategije za Baltik potreben lasten ločen proračun, s čimer bi preprečili, da bi strategija postala le politična izjava brez uresničenih ciljev ⁽²⁾.

3.8 Iz akcijskega načrta so jasno razvidne napetosti. Akcijski načrt je poskus, da se zagotovi nadaljnja podpora zainteresiranih strani, tako da se predlaga zelo široka paleta vidnih ukrepov. Nevarnost tega pristopa je, da se skuša ugoditi vsem. Kompleksnost strategije je tudi ena njenih največjih slabosti.

3.9 Komisija skuša rešiti kompleksnost izvajanja tako, da je vsaka država članica odgovorna za enega ali več prednostnih ukrepov. Teoretično je to zelo pameten pristop, ki pa ga bo v praksi morda zelo težko izvajati. Vsaka država članica bo morala usklajevati ukrepe v celotni makroregiji in v več generalnih direktoratih. Celotna strategija posega v pristojnosti 21 generalnih direktorátov. Doseganje izkušnje z medvladnim političnim sodelovanjem so bile različne. Leipziška listina o trajnostnih evropskih mestih, ki je ubrala podoben pristop k izvajanju, je nekoliko razočarala in doslej dosegla malo napredka ⁽³⁾. Strategija za regijo Baltskega morja je po mnenju nekaterih še bolj kompleksna kot Leipziška listina in obstaja nevarnost, da bo njeno upravljanje preveč neobvladljivo.

⁽²⁾ Glej mnenje EESO o baltski regiji: vloga organizirane civilne družbe pri izboljševanju regionalnega sodelovanja in opredeljevanju regionalne strategije, točki 2.6 in 2.7. Za Evro-meditransko partnerstvo so na primer na voljo precejšnja proračunska sredstva, namenjena EuroMedu. Mnenje sprejeto 13. maja 2009 (ni še objavljeno v UL).

⁽³⁾ Listina je bila podpisana 24. maja 2007 med nemškim predsedovanjem Svetu na neformalnem srečanju ministrov EU, pristojnih za urbani razvoj in teritorialno kohezijo. Ta medvladna listina vsebuje dve glavni priporočili, in sicer večjo uporabo politike integriranega urbanega razvoja in namenjanje posebne pozornosti prikrašnim mestnim četrtim.

4. Morebitna vloga EESO v okviru strategije za regijo Baltskega morja

4.1 EESO je že predlagal ustanovitev foruma baltske civilne družbe in pokazal pripravljenost, da položi temelje za forum⁽¹⁾. Forum naj bi deloval vzporedno z izvajanjem strategije in naj bi prispeval k polletnemu pregledu strategije. Uspeh posvetovalnih konferenc pred pripravo strategije je dodaten dokaz, da so potrebne neprestane javne razprave in krepitev ozaveščenosti o izvajanju strategije.

4.2 EESO ima skupaj z ekonomsko-socialnimi sveti v baltskih državah članicah pomembno vlogo pri zagotavljanju vzdušja sodelovanja pri izvajanju strategije. Da bi okrepili vzpostavljanje institucij in struktur za udeležbo civilne družbe, zlasti v novih državah članicah in sosednjih državah, kot je Rusija, bi bilo morda koristno navezati čezmejne stike in sodelovanje med sestrskimi organizacijami, kot so sindikati, potrošniške organizacije ter organizacije v lokalnih skupnostih in s področja prostovoljstva. Zlasti člani EESO iz osmih baltskih držav članic bi morali prevzeti vloge odposlancev, sogovornikov in poročevalcev, ki bi Odbor obveščali o napredku, uspehih in izzivih strategije. Tako bi Odbor lahko podprl uresničevanje ciljev strategije.

4.3 EESO pozdravlja resen poskus, da se v strategiji za regijo Baltskega morja razvije integrirani pristop k makroregionalnemu sodelovanju. Odbor tako kot Evropski parlament že nekaj časa zagovarja tovrstni pristop.

4.4 EESO podpira širok pristop k izvajanju, ki ga zagovarja strategija, pri čemer imajo države članice glavno vlogo pri usklajevanju izvajanja 15 prednostnih področij in z njimi povezanih glavnih projektov.

4.5 Lahko bi trdili, da je strategija za regijo Baltskega morja pomemben preizkus vloge EESO. Odbor postavlja pred izziv, da v celoti sodeluje v razvoju strategije, čeprav se pojavljajo vprašanja težavnega upravljanja, navedena v tem mnenju. Zlasti je to izziv za tiste člane EESO, ki prihajajo iz 8 baltskih držav, ki so zajete v strategijo. Strategija jih obvezuje, da prevzamejo pobudo in s sodelovanjem na forumu baltske civilne družbe zastopajo organizirano civilno družbo pri izvajanju strategije. Glede na to, da se bo strategija verjetno izvajala več let, je to dober razlog, da se v okviru EESO ustanovi ad hoc opazovalna ali študijska skupina za regijo Baltskega morja, da bo lahko celoten EESO učinkovito sodeloval pri strategiji, ki bo zagotovo postala model makroregionalnega sodelovanja v Uniji.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Glej mnenje EESO o baltski regiji: vloga organizirane civilne družbe pri izboljševanju regionalnega sodelovanja in opredeljevanju regionalne strategije, točka 3.4. Mnenje sprejeto 13. maja 2009 (ni še objavljeno v UL).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o oblikovanju trajnostne, dolgoročne in večsektorske strategije EU za škodo zaradi uživanja alkohola (raziskovalno mnenje)

(2009/C 318/03)

Poročevalka: **ga. Van TURNHOUT**

Švedsko ministrstvo za evropske zadeve je pred švedskim predsedovanjem Evropski uniji v pismu z dne 18. decembra 2008 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosilo za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

„Oblikovanje trajnostne, dolgoročne in večsektorske strategije EU za škodo zaradi uživanja alkohola.“

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2009. Poročevalka je bila ga. Van TURNHOUT.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra 2009) s 128 glasovi za, 5 glasovi proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 To raziskovalno mnenje, ki je bilo pripravljeno na zaprosilo švedskega predsedstva, preučuje načine, kako oblikovati trajnostno, dolgoročno in večsektorsko strategijo EU za škodo zaradi uživanja alkohola ⁽¹⁾. Namen švedskega predsedstva je podpreti izvajanje horizontalne strategije EU na področju alkohola ter uvedbo dolgoročnega preventivnega dela na ravni EU in nacionalni ravni.

1.2 To mnenje temelji na prejšnjem mnenju EESO o škodi zaradi uživanja alkohola, ki je obravnavalo pet prednostnih tem: zaščito otrok; zmanjšanje števila prometnih nesreč, povezanih z alkoholom; preprečevanje škode, ki jo povzroča alkohol, med odraslimi in na delovnem mestu; obveščanje, izobraževanje in ozaveščanje ter skupno zbirko znanstvenih podatkov ⁽²⁾.

1.3 Mnenje se osredotoča na naslednje štiri prednostne naloge predsedstva:

- učinek oglaševanja in trženja na mlade;
- vpliv cen na nastanek škode;
- otroci v središču pozornosti – zlasti fetalni alkoholni sindrom in otroci v družinah, kjer je prisoten alkohol;
- učinki škodljivega uživanja alkohola na zdravo in dostojno staranje.

Da bi zagotovili celosten pristop, je treba hkrati upoštevati vse teme, obravnavane v obeh mnenjih, pa tudi druga pomembna vprašanja.

⁽¹⁾ Pojem „večsektorski“ pomeni, da zajema več sektorjev, vključno s civilno družbo, sindikati in podjetji.

⁽²⁾ Mnenje EESO z dne 30.5.2007 o strategiji EU za podporo državam članicam pri zmanjševanju škode zaradi uživanja alkohola, poročevalka: ga. Van Turnhout; soporočevalec: g. Janson (UL C 175, 27.7.2007).

⁽³⁾ Konnopka, A in König, H-H, *The Health and Economic Consequences of Moderate Alcohol consumption in Germany 2002*, v: *Value in Health*, 2009.

1.4 Vzorci pitja se med državami bistveno razlikujejo, vendar večina ljudi večino časa pije z občutkom odgovornosti (glej točko 3.2) ⁽³⁾. Ob tem pa EESO izraža zaskrbljenost, saj naj bi 15 % odrasle populacije EU redno uživalo alkohol v škodljivih količinah, škodljivim učinkom alkohola pa so najbolj izpostavljeni otroci. Zato je treba politične ukrepe oblikovati tako, da se približajo tistim, ki že zdaj uživajo alkohol v škodljivih količinah.

1.5 Trženje alkohola je eden od dejavnikov, ki lahko poveča verjetnost, da bodo otroci in mladostniki začeli uživati alkohol in da se bo poraba alkohola povečala pri tistih, ki alkohol že uživajo. EESO zato poziva k zmanjšanju izpostavljenosti mladih trženju alkohola.

1.6 Ustrezno zasnovane politike določanja cen alkohola so lahko učinkovito sredstvo za zmanjšanje škode zaradi uživanja alkohola zlasti med ljudmi z nizkimi dohodki in mladimi. EESO meni, da je potrebna uredba, ki bo urejala razpoložljivost, distribucijo in promocijo alkohola, saj samoregulacija na tem področju ni zadostna.

1.7 Da bi povečali ozaveščenost o tveganjih za nastanek fetalnega alkoholnega sindroma, EESO podpira kampanje ozaveščanja na nacionalni ravni in ravni EU.

1.8 EESO meni, da je na ravni EU potrebnih več informacij o učinkih škodljivega uživanja alkohola na zdravo in dostojno staranje.

1.9 EESO meni, da morajo biti politike na področju alkohola celovite in vključevati različne ukrepe, ki dokazano zmanjšujejo škodo.

2. Ozadje

2.1 Evropska unija je pristojna in odgovorna za obravnavo problemov javnega zdravja, povezanih s škodljivim in nevarnim uživanjem alkohola, na podlagi člena 152(1) Pogodbe ⁽⁴⁾, ki določa, da mora dejavnost Skupnosti dopolnjevati nacionalne politike.

2.2 Svet je leta 2001 sprejel priporočilo glede uživanja alkohola pri mladih ⁽⁵⁾, v katerem je Komisijo pozval k opazovanju in ocenjevanju razvoja in sprejetih ukrepov ter k pripravi poročila o potrebi po nadaljnjih ukrepih.

2.3 Svet je v Sklepih iz junija 2001 in junija 2004 Komisijo pozval, naj predstavi predloge za obsežno strategijo Skupnosti, ki bo kot dopolnitev nacionalnih politik namenjena zmanjšanju škode zaradi uživanja alkohola ⁽⁶⁾.

2.4 Komisija je leta 2006 sprejela sporočilo *Strategija EU za podporo državam članicam pri zmanjševanju škode zaradi uživanja alkohola* ⁽⁷⁾. Namen sporočila je bil „primerjati ukrepe“, ki so jih sprejele Komisija in države članice, ter pojasniti, kako lahko Komisija še naprej podpira in dopolnjuje nacionalne politike na področju zdravja. EESO meni, da sporočilo še zdaleč ne izpolnjuje zahteve po „obsežni strategiji“ ⁽⁸⁾, saj ne zagotavlja obsežne in pregledne analize vseh pomembnih področij politike in težav, s katerimi se soočajo nekatere države članice zaradi tržnih pravil EU, kadar želijo nadaljevati z izvajanjem kakovostnih javnozdravstvenih politik v zvezi z alkoholom ⁽⁹⁾. Strategija prav tako ne omenja, da je alkohol psihoaktivna droga in ob pretiranem uživanju toksična snov ter za nekatere snov, ki povzroča zasvojenost.

2.5 Sodišče Evropskih skupnosti je večkrat potrdilo, da je zmanjševanje škode zaradi uživanja alkohola pomemben in utemeljen cilj javnega zdravja, uporabljeni ukrepi pa morajo biti primerni in v skladu s načelom subsidiarnosti ⁽¹⁰⁾.

2.6 EESO izreka priznanje dosežkom sodelujočih v evropskem forumu za alkohol in zdravje od njegove ustanovitve leta 2007 in pozdravlja podobna prizadevanja na lokalni ravni.

⁽⁴⁾ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti.

⁽⁵⁾ Priporočilo Sveta z dne 5. junija 2001 (2001/458/ES).

⁽⁶⁾ Sklepi Sveta z dne 5. junija 2001 o Strategiji Skupnosti za zmanjšanje škode, povezane z alkoholom (UL C 175, 20.6.2001, str. 1) in Sklepi Sveta z dne 2. junija 2004 o alkoholu in mladih (ni objavljeno v UL).

⁽⁷⁾ COM(2006) 625 konč.

⁽⁸⁾ Glej opombo 2.

⁽⁹⁾ Prav tam.

⁽¹⁰⁾ Zadeve *Franzen* (C-89/95), *Heinonen* (C-394/97), *Gourmet* (C-405/98) ter skupni zadevi *Catalonia* (C-1/90 in C-176/90) in *Loi Evin* (C-262/02 in C-429/02).

3. Pregled škodljivih učinkov

3.1 Evropska unija je območje z največjo porabo alkohola v svetu, saj se na osebo letno porabi 11 litrov čistega alkohola ⁽¹¹⁾. Celotna poraba se je od 70. let do sredine 90. let zmanjšala, od takrat je ostala razmeroma nespremenjena, še vedno pa obstajajo med državami članicami razlike z vidika porabe in škode pa tudi z vidika vrste škode ⁽¹²⁾, poleg tega ostajajo ravni škodljivih vzorcev pitja visoke ⁽¹³⁾.

3.2 Večina ljudi večino časa pije z občutkom odgovornosti. Kljub temu pa EESO izraža zaskrbljenost, saj naj bi 55 milijonov odraslih v EU (15 % odrasle populacije) redno uživalo alkohol v škodljivih količinah ⁽¹⁴⁾. Po ocenah naj bi zaradi posledic škodljivega pitja alkohola – nesreč, bolezni jeter, raka itd. – v EU vsako leto umrlo približno 195 000 ljudi. Škodljivo uživanje alkohola je tretji najpogostejši vzrok prezgodnje smrti in bolezni v EU ⁽¹⁵⁾.

3.3 EESO meni, da škodljivo uživanje alkohola pri posameznikih ni težava, ki nastane ločeno, ampak je posledica sklopa razlogov, vključno z revščino, socialno izključenostjo, družinskim okoljem ter stresom na delovnem mestu.

3.4 V Evropi obstajajo različni vzorci uživanja alkohola, ravno tako obstajajo različni vzorci škodljivega in tvegane uživanja alkohola, tudi med otroki in mladostniki ⁽¹⁶⁾. EESO poziva Komisijo in države članice, naj upoštevajo te nacionalne in lokalne vzorce pri oblikovanju politik, ki bi morale biti prilagojene posamezni kulturi in usmerjene na ogroženo populacijo.

3.5 Otroci in mladostniki so posebno izpostavljeni škodljivim učinkom alkohola. Po ocenah naj bi zaradi alkohola v družinah zelo trpelo od 5 do 9 milijonov otrok. Alkohol je vzrok za 16 % primerov zlorabe in zanemarjanja otrok, zaradi alkohola pa se vsako leto rodi približno 60 000 novorojenčkov s premajhno porodno težo ⁽¹⁷⁾.

3.6 Škodljivo uživanje alkohola lahko povzroči škodo ne samo posamezniku, temveč tudi drugim. S škodo zaradi alkohola bi se morali soočiti tudi na delovnem mestu, v okviru pravil o zdravju in varnosti, za kar je odgovoren predvsem delodajalec. Ukrepi glede alkohola na delovnem mestu bi lahko prispevali k zmanjšanju števila nesreč in odsotnosti z dela ter povečanju delovne storilnosti. EESO poziva delodajalce,

⁽¹¹⁾ *Alcohol in Europe, a public health perspective* (Alkohol v Evropi z vidika javnega zdravja) – Poročilo za Evropsko komisijo sta napisala P. Anderson in B. Baumberg, *Institute of Alcohol Studies*, junij 2006.

⁽¹²⁾ Mnenje EESO z dne 30.5.2007 o strategiji EU za podporo državam članicam pri zmanjševanju škode zaradi uživanja alkohola, poročevalka: ga. van Turnhout; soporočevalci: g. Janson (UL C 175, 27.7.2007).

⁽¹³⁾ Glej opombo 11.

⁽¹⁴⁾ Več kot 40 g alkohola pri moških, kar ustreza štirim alkoholnim pijancam na dan, in več kot 20 g pri ženskah, kar ustreza dvema alkoholnima pijancama na dan.

⁽¹⁵⁾ *Alcohol-related harm in Europe - Key data October 2006*, Bruselj, MEMO/06/397, 24. oktober 2006.

⁽¹⁶⁾ Raziskava ESPAD 2007.

⁽¹⁷⁾ Glej opombo 11.

sindikate, lokalne oblasti in druge ustrezne organizacije, naj tesno sodelujejo in skupaj ukrepajo, da bi zmanjšali škodo zaradi alkohola na delovnem mestu.

3.7 Proizvodnja alkoholnih pijač je v EU ključnega pomena, saj ustvarja delovna mesta in prihodek od davkov ter prispeva k trgovinski bilanci EU. Vendar vpliva škodljivo pitje alkohola tudi na gospodarstvo zaradi povečanih zdravstvenih in socialnih izdatkov ter manjše produktivnosti. Po ocenah naj bi z alkoholom povezana škoda za gospodarstvo EU leta 2003 znašala 125 milijard EUR, kar ustreza 1,3 % BDP⁽¹⁸⁾.

4. Učinek oglaševanja in trženja na mlade

4.1 EESO poziva Komisijo, naj prizna „Evropsko listino o alkoholu“ Svetovne zdravstvene organizacije⁽¹⁹⁾, ki so jo leta 1995 sprejele vse države članice EU, in še zlasti etično načelo, da imajo vsi otroci in mladostniki pravico odraščati v okolju, v katerem so zaščiteni pred negativnimi posledicami uživanja alkohola in v največji možni meri pred oglaševanjem alkoholnih pijač.

4.2 Svet EU je države članice v svojem priporočilu pozval, naj uvedejo učinkovite mehanizme na področju oglaševanja, trženja in prodaje potrošnikom ter naj poskrbijo, da alkoholni izdelki ne bodo zasnovani ali oglaševani tako, da bi bili njihova ciljna skupina otroci in mladostniki.

4.3 Vse večjo zaskrbljenost na ravni EU in držav članic povzroča popivanje med mladimi (15–24 let), t. i. *binge drinking*. V tej starostni skupini je 24 % uživalcev alkohola leta 2006 potrdilo, da vsaj enkrat na teden popivajo⁽²⁰⁾. Najstniki izmed alkoholnih pijač najbolj pogosto pijejo pivo (40 %) in žgane pijače (30 %) ⁽²¹⁾, ki jim sledijo vino (13 %), pijače „alkopop“ ⁽²²⁾ (11 %) in jabolčnik (6 %). Tudi prodajne promocije alkoholnih pijač, kot sta *happy hour* (vesele ure) in „dva za ceno enega“, povečujejo porabo alkohola in verjetnost popivanja med mladimi ⁽²³⁾. Kot korak naprej se zahteva strožje izvajanje predpisov o trženju alkohola mladostnikom.

4.4 Oglaševanje in trženje alkohola vplivata na oblikovanje odnosa mladih do alkohola in njihovo obravnavo alkohola ter spodbujata pozitivna pričakovanja v zvezi z uživanjem alkohola med mladimi ⁽²⁴⁾. Znanstvena skupina evropskega foruma za alkohol in zdravje je na podlagi pregleda longitudinalnih študij ugotovila, da „dokazi vztrajno potrjujejo, da trženje alkohola

povečuje verjetnost, da bodo mladostniki začeli uživati alkohol in da se bo poraba alkohola povečala pri tistih, ki alkohol že uživajo. To je še toliko bolj osumljivo, če upoštevamo, da je bil obravnavan samo majhen del celotne strategije trženja“ ⁽²⁵⁾.

4.5 EESO izraža zaskrbljenost, ker oglaševanje alkoholnih pijač privlači mladoletnike ⁽²⁶⁾, in opozarja na dosledne ugotovitve, da izpostavljenost televiziji in sponzoriranemu oglaševanju, ki vsebuje alkohol, napoveduje začetek uživanja alkohola med mladimi in povečano porabo alkohola ⁽²⁷⁾.

4.6 Strokovni odbor Svetovne zdravstvene organizacije meni, da „prostovoljni sistemi ne preprečujejo oblike trženja, ki vpliva na mlade, in da samoregulacija deluje samo, če obstaja neposredna in resnična grožnja, da bo v zvezi s tem sprejeta zakonodaja“ ⁽²⁸⁾.

4.7 Akterji v verigi alkoholnih pijač so izrazili pripravljenost, da postanejo bolj proaktivni pri izvajanju ureditvenih in samoregulativnih ukrepov ⁽²⁹⁾. Njihova vloga je, da skupaj z državami članicami poskrbijo za to, da proizvodnja, distribucija in trženje njihovih izdelkov potekajo odgovorno ter s tem prispevajo k zmanjševanju škode zaradi uživanja alkohola.

4.8 Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah prispeva k določitvi minimalnih standardov za oglaševanje alkoholnih pijač. Direktiva zahteva, da „[...] oglaševanje alkoholnih pijač [...] ni izrecno namenjeno mladostnikom, ne povezuje uživanja alkohola s povečano telesno zmogljivostjo ali z uspehom v družabnem ali spolnem življenju in ne poudarja, da je alkohol poživilo, pomirilo ali sredstvo za reševanje osebnih težav“ ⁽³⁰⁾. EESO meni, da ta direktiva ne zadostuje, da bi otroke v celoti zaščitili pred oglaševanjem alkoholnih pijač.

4.9 EESO zahteva, naj Komisija določi konkreten cilj, da je treba zmanjšati izpostavljenost otrok alkoholnim proizvodom,

⁽¹⁸⁾ GD SANCO.

⁽¹⁹⁾ Svetovna zdravstvena organizacija, *Evropska listina o alkoholu* (1995).

⁽²⁰⁾ Glej opombo 11.

⁽²¹⁾ Poročilo ESPAD 2007 (2009).

⁽²²⁾ Alkopop je izraz, ki se uporablja za ustekleničene alkoholne pijače, ki spominjajo na brezalkoholne pijače.

⁽²³⁾ *Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and Promotion* (2008).

⁽²⁴⁾ Mnenje znanstvene skupine evropskega foruma za alkohol in zdravje (2009) in Vpliv trženja alkohola in medijske izpostavljenosti na pitje alkohola pri mladih – sistematični pregled longitudinalnih študij (2009).

⁽²⁵⁾ Glej prvi del opombe 24.

⁽²⁶⁾ Glej opombo 11.

⁽²⁷⁾ Prav tam.

⁽²⁸⁾ Strokovni odbor Svetovne zdravstvene organizacije za probleme v zvezi s pitjem alkohola, Drugo poročilo, 2007.

⁽²⁹⁾ COM(2006) 625 konč.

⁽³⁰⁾ *The affordability of alcoholic beverages in the European Union: Understanding the link between alcohol affordability, consumption and harms* (2009) – Poročilo o cenovni dostopnosti alkoholnih pijač v Evropski uniji: razumevanje povezave med cenovno dostopnostjo alkohola, porabo in škodo (op.prev. dokument ni preveden v slovenščino).

oglaševanju in prodajnim akcijam, ter naj se na tem področju uvede strožja ureditev.

5. Vpliv cen na škodo zaradi uživanja alkohola

5.1 V celotni Evropi narašča zanimanje za ukrepe za boj proti škodi zaradi uživanja alkohola. Proizvodnja alkoholnih pijač je v Evropi ključnega pomena, saj ustvarja delovna mesta in prihodek od davkov ter preko trgovine prispeva h gospodarstvu EU. Vendar sodeč po ocenah 15 % ljudi uživa alkohol v škodljivih količinah, kar povzroča škodo posameznikom in družbam. Leta 2003 so stroški zlorabe alkohola v EU po ocenah znašali 125 milijard EUR, kar ustreza 1,3 % BDP⁽³¹⁾.

5.2 Iz študije RAND je razvidno, da se v EU pojavljajo težnje k večji porabi alkohola, kupljenega na prodajnih mestih brez dovoljenja za točenje, saj je ta alkohol običajno cenejši od tistega, ki se prodaja na prodajnih mestih z dovoljenjem za točenje⁽³²⁾. Vendar je treba dodati, da se je ta študija osredotočila samo na cene alkohola, kupljenega na prodajnih mestih brez dovoljenja za točenje, in ni primerjala teh cen s cenami na prodajnih mestih z dovoljenjem za točenje.

5.3 Na podlagi študij je razvidno, da je postal alkohol v EU v obdobju med leti 1996 in 2004 cenovno bolj dostopen, v nekaterih državah za več kot 50 %⁽³³⁾. Obstajajo dokazi, da je cenovna dostopnost alkohola v neposrednem razmerju s porabo alkohola v EU⁽³⁴⁾.

5.4 Mladi so občutljivi na povečanje cen alkohola, kar vodi v manjšo pogostnost uživanja alkohola med mladimi in manjše količine zaužitega alkohola med vsakim popivanjem⁽³⁵⁾. Druge raziskave pa kažejo, da lahko mladi v odgovor na višje cene prevzamejo bolj škodljive vzorce uživanja alkohola, na primer uživanje cenejšega alkohola doma še pred odhodom na zabavo (priprava na popivanje)⁽³⁶⁾. Ta ugotovitev ima pomembne posledice za politiko EU na področju alkohola, zlasti glede na povečanje škodljivega uživanja alkohola pri mladih.

5.5 Po ocenah alkohol na svetovni ravni zakrivi približno 3,8 % vseh primerov smrti in je povezan s 4,6 % izgubljenih zdravih let življenja. Poraba alkohola je neposredno povezana s tremi vrstami poškodb, in sicer cirozo jeter ter poškodbami in smrtjo zaradi prometnih nesreč⁽³⁷⁾. Alkohol je edini povzročitelj nekaterih bolezni, kot sta alkoholna bolezen jeter in vnetje trebušne slinavke zaradi alkohola, in eden od povzročiteljev

številnih drugih bolezni in okvar (npr. nekaterih vrst raka, bolezni srca, infarkta in jetrne ciroze)⁽³⁸⁾. Škodljivo uživanje alkohola prispeva tudi h kriminalu, nasilju in pomanjkanju v družinah ter tveganim oblikam spolnega vedenja in spolno prenosljivim boleznim⁽³⁹⁾.

5.6 Ocenjuje se, da v EU občasno prekomerno pitje alkohola prispeva k 2 000 primerom umorov, 17 000 primerom smrtnih žrtev zaradi prometnih nesreč (kar je ena od treh vseh smrtnih žrtev v prometu), 27 000 primerom naključnih smrti in 10 000 primerom samomorov⁽⁴⁰⁾.

5.7 Politike določanja cen alkohola so lahko učinkovita spodbuda za zmanjšanje škode zaradi uživanja alkohola⁽⁴¹⁾. EESO meni, da bi bilo treba upoštevati politiko določanja cen pri pripravi strategij za dolgoročno, trajnostno in večsektorsko zmanjšanje škode zaradi uživanja alkohola.

5.8 Politike na področju alkohola morajo biti celovite in vključevati morajo različne ukrepe, ki dokazano zmanjšujejo škodo, npr. ukrepe v zvezi s pitjem in vožnjo ter ukrepe na področju osnovnega zdravstva. EESO meni, da en sam ukrep ne more zmanjšati škode, povezane z alkoholom.

5.9 EESO meni, da je potrebno učinkovito izvrševanje obstoječe uredbe, ki bo urejala razpoložljivost, distribucijo in promocijo alkohola. Samoregulacija na tem področju je del rešitve, vendar sama po sebi ne zadostuje. Prodajo pod ceno in prodajne promocije bi morale biti mogoče omejiti brez omejevanja trgovine in v skladu z zakonodajo EU.

6. Otroci v središču pozornosti – zlasti fetalni alkoholni sindrom in otroci v družinah, kjer je prisoten alkohol

6.1 Prihodnost Evrope je odvisna od zdravega in produktivnega prebivalstva. Znanstveni dokazi, da je prav pri mladih delež bolezni, ki so posledica škodljivega in tveganega uživanja alkohola, večji, so zato za EESO razlog za močno zaskrbljenost⁽⁴²⁾.

6.2 Komisija priznava, da imajo otroci pravico do učinkovite zaščite pred gospodarskim izkoriščanjem in vsemi oblikami

⁽³¹⁾ GD SANCO 2006.

⁽³²⁾ Glej opombo 11. Med „prodajna mesta z dovoljenjem za točenje“ spadajo lokali, klubi, restavracije in drugi prodajalci na drobno, ki prodajajo alkohol za porabo na kraju samem; „prodajna mesta brez dovoljenja za točenje“ se nanašajo na supermarkete in prodajalne s pijačo, ki prodajajo alkoholne pijače za porabo na drugem mestu.

⁽³³⁾ Cenovna dostopnost se meri na podlagi neto učinka cen in dohodka.

⁽³⁴⁾ Glej opombo 30.

⁽³⁵⁾ *Modelling the Potential Impact of Pricing and Promotion Policies for Alcohol in England: Results from the Sheffield Alcohol Policy Model Version 2008(1-1)*.

⁽³⁶⁾ *Alcohol Price and Consumer Behaviour*, tržna raziskava, IPSOS, Belgija, 2009.

⁽³⁷⁾ Glej opombo 30.

⁽³⁸⁾ *Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol use disorders*, The Lancet, (2009).

⁽³⁹⁾ *Effectiveness and cost-effectiveness of policies and programmes to reduce the harm caused by alcohol*, The Lancet (2009).

⁽⁴⁰⁾ Glej opombo 11.

⁽⁴¹⁾ WHO Global Status Report: Alcohol Policy, (2004). Glej tudi *Paying the tab. The costs and benefits of alcohol control* (2007) ter opombi 35 in 37.

⁽⁴²⁾ Glej opombo 11.

zlorabe ⁽⁴³⁾. EESO odločno podpira to stališče.

6.3 EESO opozarja, da škodljivo in tvegano uživanje alkohola nima negativnih posledic samo za uživalce, temveč tudi za druge ljudi, še posebno z vidika nesreč, poškodb in nasilja. EESO se strinja, da so v družinah najbolj ranljiva skupina otroci.

6.4 Ocenjuje se, da naj bi zaradi alkohola v družinah trpelo 5 do 9 milijonov otrok in mladostnikov, da alkohol prispeva k 16 % primerom zlorab in zanemarjanja otrok ter da se zaradi alkohola vsako leto rodi približno 60 000 novorojenčkov s premajhno porodno težo ⁽⁴⁴⁾. Poleg tega sta negativni posledici za otroke tudi revščina in socialna izključenost, ki lahko tako v sedanjosti kot tudi v prihodnosti škodujeta njihovemu zdravju, vzgoji in kakovosti življenja.

6.5 Nasilje v družini, ki je resen problem v številnih državah ⁽⁴⁵⁾, je tesno povezano s prekomernim pitjem pri storilcu nasilnih dejanj ⁽⁴⁶⁾. Nasilje v družini se lahko pojavlja tudi brez alkohola, vendar lahko prekomerno pitje pri nekaterih ljudeh prispeva k nasilju. Zmanjševanje prekomernega pitja je koristno tako z vidika žrtev kot storilcev nasilnih dejanj, pa tudi otrok, ki živijo v takšnih družinah.

6.6 Alkohol lahko vpliva na otroke tudi pred njihovim rojstvom. Fetalni alkoholni sindrom pomeni niz prirojenih napak (fizičnih, vedenjskih in kognitivnih), ki so posledica uživanja alkohola pri materah med nosečnostjo.

6.7 Stopnja ozaveščenosti o fetalnem alkoholnem sindromu in posledicah je nizka. Da bi zmanjšali škodo zaradi uživanja alkohola med nosečnostjo, je ključno, da se javnost seznani s primeri preventivnih programov, ki temeljijo na izsledkih. EESO podpira ciljne kampanje ozaveščanja o fetalnem alkoholnem sindromu na nacionalni ravni in ravni EU.

7. Učinki škodljivega uživanja alkohola na zdravo in dostojno staranje

7.1 Starejše osebe so bolj občutljive za učinke alkohola. Med posebne težave sodijo težave z ravnotežjem in tveganje padca ter nastanek zdravstvenih težav, zaradi katerih lahko starejše osebe postanejo občutljivejše za alkohol. Približno tretjina starejših se začne prvič spopadati s težavami zaradi uživanja alkohola šele v poznejšem obdobju življenja, kar je pogosto posledica izgube partnerja, slabega zdravja, težav pri gibanju in socialne osamitve ⁽⁴⁷⁾.

7.2 Škodljivo uživanje alkohola lahko vpliva na duševno zdravje starejših, kar se izraža v obliki anksioznosti, depresije in zmedenosti.

7.3 Motnje zaradi uživanja alkohola so pri starejših običajne, zlasti med moškimi, ki so družbeno izolirani in živijo sami ⁽⁴⁸⁾. Škodljivo uživanje alkohola je povezano z razširjenimi motnjami fizičnega, psihičnega, socialnega in kognitivnega zdravja. Približno 3 % oseb nad 65 letom starosti trpi zaradi teh motenj ⁽⁴⁹⁾, čeprav lahko številni primeri ostanejo neodkriti, saj so diagnostična merila in pregledi usmerjeni na mlajše osebe. Vendar je zdravljenje starejših oseb, ki imajo težave z alkoholom, pogosto lažje od zdravljenja mlajših.

7.4 Alkohol lahko poveča učinke nekaterih zdravil in zmanjša učinke drugih. Povečati je treba ozaveščenost zdravstvenih delavcev, zasebnih negovalcev in starejših oseb o možnih povezavah med zdravili in alkoholom.

7.5 EESO meni, da je treba storiti več za dobrobit starajočega se prebivalstva v EU, vključno z obsežnejšim informiranjem na ravni EU o učinkih škodljivega uživanja alkohola na zdravo in dostojno staranje.

V Bruslju, 30. septembra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽⁴³⁾ COM(2006) 367 konč.

⁽⁴⁴⁾ Glej opombo 11.

⁽⁴⁵⁾ Mnenje EESO na lastno pobudo z dne 16.3.2006 o nasilju nad ženskami v družini, poročevalka ga. Heinisch, UL C 110 z dne 9.5.2006; in mnenje EESO na lastno pobudo z dne 14.12.2006 o otrocih kot posrednih žrtvah nasilja v družini, poročevalka ga. Heinisch, UL C 325 z dne 30.12.2006.

⁽⁴⁶⁾ Glej opombo 11.

⁽⁴⁷⁾ Glej Royal College of Psychiatrists, Velika Britanija.
<http://www.rcpsych.ac.uk/mentalhealthinfoforall/problems/alcoholanddrugs/alcoholandolderpeople.aspx>.

⁽⁴⁸⁾ Alcohol use disorders in elderly people: redefining an age old problem in old age, British Medical Journal, (2003).

⁽⁴⁹⁾ Prevalence of mental disorders in Europe: results from the European Study of the Epidemiology of Mental Disorders project, (2004).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o povezavi med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in stopnjo zaposlenosti (raziskovalno mnenje)

(2009/C 318/04)

Poročevalka: **ga. OUI**

Švedska ministrica za evropske zadeve Cecilia Malmström je pred švedskim predsedovanjem Evropski uniji v dopisu z dne 18. decembra 2008 Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

„Povezava med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in stopnjo zaposlenosti.“

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2009. Poročevalka je bila ga. OUI.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 138 glasovi za, 6 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Vprašanje glede povezave med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in stopnjo zaposlenosti, ki ga je zastavilo švedsko predsedstvo, ponuja priložnost za širši pogled na celotno stanje na tem področju. Enakost spolov smo namreč obravnavali v številnih poročilih in študijah ter direktivah, zakonih, priporočilih in sporazumih. Vendar pa se stvarnost le malo spreminja in neenakost ostaja. Podedovali smo jo iz preteklih stoletij in proti njej se bojujemo šele zadnjih 50 let. Enakost spolov je zdaj sicer zapisana v zakonih, spremeniti pa je treba miselnost in ravnanje posameznikov in celotne družbe. V tem mnenju predlagamo spremembe predvsem na naslednjih treh področjih: glede organizacije časa, priznavanja kvalifikacij na področju osebnih storitev ter uravnotežene zastopanosti spolov v poklicnih sektorjih in na vodilnih položajih.

1.2 EESO tako priporočila naslavlja na države članice, Evropsko komisijo, socialne partnerje in vse družbene akterje.

Priporočila državam članicam

1.3 Gospodarsko rast merimo na podlagi rasti BDP. Vendar pa na podlagi tega kazalnika ni možno ustrezno prikazati gospodarskega prispevka žensk. Pri preučevanju povezave med enakostjo spolov in gospodarsko rastjo bi bilo treba preveriti tudi, kako se rast izračunava.

1.4 V okviru prizadevanj za enakost spolov je treba:

- spodbujati gospodarsko rast in zaposlovanje, ki pa ju ne smemo obravnavati kot strošek ali obvezo;
- povečati gospodarsko neodvisnost žensk, ki bodo tako večje potrošnice blaga in storitev;
- vlagati v človeške vire z zagotavljanjem enakega dostopa do poklicnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja z večjim poudarkom na izkušnjah in raznolikosti;
- ustvariti pogoje za boljše uskladitev poklicnega, družinskega in zasebnega življenja z možnostjo izbire fleksibilnega delovnega časa, ki je v interesu podjetij in zaposlenih, z izboljšanjem varstvenih storitev, pri čemer varstvo majhnih otrok ne sme pomeniti obremenitve, ampak naložbo, ter s spodbujanjem moških, naj sodelujejo pri družinskih opravilih;
- spodbujati žensko podjetništvo s podpiranjem ustanavljanja in prenosov podjetij ter boljšim dostopom do financiranja;

- zagotoviti, da se vidik spola upošteva pri kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ukrepih, ki se za premagovanje gospodarske in finančne krize sprejemajo na ravni Evropske unije kot celote in na ravni posameznih držav članic;
- zmanjšati revščino zaposlenih (slabo plačani delavci, delavci v neugodnem položaju in starši samohranilci – to pa so pogosto ženske) za boljši dostop do dela, varnejše zaposlitve in dostojne plače.

Priporočila Komisiji

1.5 EESO poziva Komisijo, naj spremlja in oceni prizadevanja držav članic pri izvajanju načrta za enakost žensk in moških ter postane platforma za izmenjavo najboljših praks in izkušenj.

Priporočila socialnim partnerjem

1.6 Odbor poziva socialne partnerje, naj si prizadevajo za izvedbo skupnega okvira ukrepov na področju enakosti spolov s poudarkom na vlogi spolov, spodbujanju žensk k sodelovanju v procesu odločanja, podpori uskladitvi poklicnega in zasebnega življenja ter zmanjšanju razlik v plačah.

1.7 Izboljšati bi morali znanje in instrumente na področju boja proti razlikam pri zaposlovanju moških in žensk ter spodbujanja uravnotežene zastopanosti spolov.

1.8 Potrebna je profesionalizacija delovnih mest na področju osebnih storitev ob boljšem priznavanju usposobljenosti, potrebnih za izvajanje teh storitev.

Vsi akterji civilne družbe in politični voditelji bi morali:

- razmisliti o prožnejši ureditvi upokojevanja in že pred upokojitvijo omogočiti izkoriščanje odsotnosti z dela za izpolnjevanje družinskih obveznosti;
- izboljšati ponudbo pomožnih storitev za gospodinjstva z zagotovitvijo ustreznih javnih storitev in ustanavljanjem novih podjetij, dejavnih na tem področju;

- povečati število žensk na vodilnih položajih v javnih organih ter v upravnih in izvršilnih odborih javnih in zasebnih podjetij;
- obravnavati to vprašanje na podlagi obsežne vizije, ki bo privedla do takojšnjih ukrepov kot tudi do oblikovanja dolgoročnih smernic delovanja.

2. Uvod

2.1 Potreba po sprejetju ukrepov za večjo udeležbo žensk na trgu dela je sestavni del lizbonske strategije, na podlagi katere naj bi Evropo preoblikovali v konkurenčnejšo, na znanju temelječo družbo.

2.2 Poročilo Komisije o enakosti med ženskami in moškimi iz leta 2008 ⁽¹⁾ navaja: „Zaposlovanje žensk je bil glavni dejavnik stalnega naraščanja zaposlovanja v EU v zadnjih letih. Med letoma 2000 in 2006 se je zaposlenost v EU povečala za približno 12 milijonov oseb, od katerih je več kot 7,5 milijona žensk (...). Tako je stopnja zaposlenosti žensk z vzdrževanimi otroki samo 62,4-odstotna, stopnja zaposlenosti moških pa 91,4-odstotna, razlika je torej 29 odstotnih točk. Več kot tri četrtine delavcev s skrajšanim delovnim časom so ženske (76,5 %), to je vsaka tretja ženska v primerjavi z manj kot vsakim desetim moškim“.

2.3 V poročilu iz leta 2009 ⁽²⁾ je zabeležena stopnja zaposlenosti žensk 58,3 %, stopnja zaposlenosti moških pa 72,5 %. Delež žensk s skrajšanim delovnim časom je 31,2 %, delež moških pa 7,7 %. To kaže na prevladujoč delež žensk v sektorjih z nižjimi plačami in na neenako porazdelitev moči v institucijah in podjetjih.

2.4 Čeprav enakost spolov v Evropi še ni uveljavljena, je tu položaj zaposlenih žensk eden najboljših na svetu. Evropska unija je zaslužna za to, da se je to vprašanje obravnavalo od samega začetka in da so bila v zvezi s tem pripravljena statistična orodja, študije, analize in zakonodaja.

2.5 Kljub doseženemu napredku in pozitivnim rezultatom pa gospodarski potencial žensk še ni dovolj izkoriščen. Poleg tega bo mednarodna gospodarska in finančna kriza, kakršne še ni bilo, na ženske vplivala drugače kot na moške, saj je tudi njihova vloga v gospodarstvu, družbi in družini drugačna.

⁽¹⁾ COM(2008) 10 konč., str. 4.

⁽²⁾ COM(2009) 77 konč.

2.6 Na voljo so številne študije, priporočila in sklepi, ki so jih sprejele evropske institucije in socialni partnerji (Odbor je v petih letih sprejel 14 mnenj v zvezi z enakostjo spolov⁽¹⁾), zato v tem mnenju namenoma ne obravnavamo te teme v celoti. Mnenje tako obravnava samo povezavo med enakostjo spolov, gospodarsko rastjo in zaposlovanjem s poudarkom na ciljnih iz lizbonske strategije glede večjega deleža žensk na trgu dela⁽²⁾.

⁽¹⁾ Glej naslednja mnenja EESO:

- Mnenje EESO z dne 24.3.2009 o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost, in o razveljavitvi Direktive 86/613/EGS, poročevalka: ga. SHARMA, (UL C 228, 22.9.2009);
- Mnenje EESO z dne 13.5.2009 o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 92/85/EGS o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo, poročevalka: ga. HERCZOG, CESE 882/2009 (UL C 277, 17.11.2009);
- Mnenje EESO z dne 22.4.2008 o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o odpravi razlike v plačilu med ženskami in moškimi, poročevalka: ga. KÖSSLER (UL C 211, 19.8.2008);
- Mnenje EESO z dne 11.7.2007 o zaposljivosti in podjetniškem duhu – Vloga civilne družbe, socialnih partnerjev ter lokalnih in regionalnih organov z vidika spola, poročevalec: g. PARIZA CASTAÑOS (UL C 256, 27.10.2007);
- Mnenje EESO z dne 11.7.2007 o vlogi socialnih partnerjev v usklajevanju poklicnega, družinskega in zasebnega življenja, poročevalec: g. CLEVER (UL C 256, 27.10.2007);
- Mnenje EESO z dne 12.7.2007 o zaposlovanju prednostnih kategorij (lizbonska strategija), poročevalec: g. GREIF (UL C 256, 27.10.2007);
- Mnenje EESO z dne 13.9.2006 o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o načrtu za enakost med ženskami in moškimi 2006-2010, poročevalka: ga. ATTARD (UL C 318, 23.12.2006);
- Mnenje EESO z dne 14.2.2006 o zastopanosti žensk v organih odločanja ekonomsko-socialnih interesnih skupin v Evropski uniji, poročevalec: g. ETTY (UL C 88, 11.4.2006);
- Mnenje EESO z dne 14.12.2005 o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem letu enakih možnosti za vse (2007) – pravični družbi naproti, poročevalka: ga. HERCZOG (UL C 65, 17.3.2006);
- Mnenje EESO z dne 29.9.2005 o revščini med ženskami v Evropi, poročevalka: ga. KING (UL C 24, 31.1.2006);
- Mnenje EESO z dne 28.9.2005 o Predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Evropskega inštituta za enakost med spoloma, poročevalka: ga. ŠTECHOVÁ (UL C 24, 31.1.2006);
- Mnenje EESO z dne 15.12.2004 o predlogu Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju načela enakih možnosti in enake obravnave moških in žensk glede zaposlovanja in poklica, poročevalka: ga. SHARMA (UL C 157, 28.6.2005);
- Mnenje EESO z dne 3.6.2004 o Predlogu Direktive Sveta za izvrševanje načela enakega obravnavanja žensk in moških pri dostopu in dobavi blaga in storitev, poročevalka: ga. CAROLL (UL C 241, 28.9.2004);
- Mnenje EESO z dne 25.1.2001 o predlogu Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 76/207/EGS o uresničevanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega izobraževanja in napredovanja ter delovnih pogojev, poročevalka: ga. WAHROLIN (UL C 123, 25.4.2001).

⁽²⁾ 60 % v letu 2010.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Ozadje

3.1.1 Delež zaposlenih žensk je od 60. let prejšnjega stoletja stalno naraščal. V 70. letih je bil dosežen znaten napredek na področju enakosti spolov, saj se je delež zaposlenih žensk izredno povečal. Takoj ko so ženske dobile možnost izbire, kdaj bodo zanosile, in ko so dobile možnost visokošolskega izobraževanja, so tako kot moški želele svoje znanje uporabiti v družbi in ne samo v družini ter doseči finančno neodvisnost. Plačano delo pomeni razpolaganje z lastnim dohodkom, boljše socialno in pokojninsko varnost ter zaščito pred revščino v primeru razveze, ločitve ali vdovstva.

3.1.2 Z vstopom žensk na trg dela so nastale nove potrebe, ki jih je trg moral zadovoljiti. Včasih so ženske delale doma, to delo pa ni bilo upoštevano v bruto domačem proizvodu. Ko so ženske odšle iz domačega okolja, so bila ustvarjena delovna mesta za opravljanje nalog, ki so jih ženske prej delale doma. Pri tem pa ne gre samo za varstvo otrok in pomoč v gospodinjstvu.

3.1.3 Z zaposlitvijo žensk so bile ustvarjene nekatere potrebe, ki so prispevale h gospodarskemu razvoju. Ko so se ženske zaposlile, so si pari priskrbeli gospodinjske aparate, dva avtomobila, kupovali pripravljene jedi, otroci in starši so se začeli prehranjevati v restavracijah, zato se je v družinah pojavila potreba po storitvah in namestitvenih zmogljivostih za bolne, invalidne in starejše osebe, za katere so pred tem skrbele gospodinje, za otroke pa je bilo treba organizirati varstvo pred poukom in po njem. Pari so si z dvema plačama lahko kupili stanovanje, obiskovali kulturne prireditve, potovali itd. Tako so bila ustvarjena delovna mesta v industriji (električnih gospodinjskih aparatov, avtomobilov, v živilski industriji), velikih gostinskih obratih, zdravstvu in socialnem varstvu, predšolskem varstvu in izobraževanju, gradbeništvu, turizmu, industriji za prosti čas, kulturi, v potniškem prometu...

3.1.4 S preoblikovanjem gospodinjskih opravil v plačana delovna mesta že 40 let prispevamo k večji gospodarski rasti. Toda, ali gre za dejansko gospodarsko rast ali zgolj rezultat nekega načina izračunavanja rasti? Gospodarstvo ne upošteva gospodinjskih in družinskih opravil, ki pa so nujna za dobro delovanje družbe. Zato se sprašujemo, kako se gospodarska rast izračunava.

3.2 Enakost spolov in gospodarska rast: dejstva in ugotovitve

3.2.1 V skladu z analizo EU ⁽¹⁾ se prispevek enakosti spolov h gospodarstvu ne sme meriti zgolj na podlagi donosnosti podjetij. To je produktivna naložba, ki prispeva k splošnemu gospodarskemu napredku, gospodarski rasti in zaposlovanju. Enakost spolov lahko k razvoju prispeva 1) z večjo udeležbo žensk na trgu dela, s čimer se bolje unovči naložba v njihovo izobraževanje in usposabljanje, 2) z večjo gospodarsko neodvisnostjo žensk ter 3) z vključitvijo žensk v davčni sistem, s čimer prispevamo k splošni blaginji.

3.2.2 Kljub temu, da se ekonomski prispevek obravnava širše od poslovnega pristopa in upravljanja na podlagi diverzifikacije na ravni podjetja, obstajajo dokazi o pozitivnih ekonomskih rezultatih, ki so povezani s poslovnim pristopom. Podjetja z večjim deležem žensk v upravnih odborih so bolj dobičkonosna.

3.2.3 Ukrepe za enakost je mogoče obravnavati kot učinkovito naložbo v človeške vire. Tudi če so cilji gospodarskega razvoja omejeni na gospodarsko rast. Z vidika vlaganj lahko ukrepi za enakost pozitivno vplivajo na posameznike, podjetja, regije in države. Tudi učinkovitejša izkoriščanja potenciala žensk z višjo izobrazbo lahko zagotovi ekonomske koristi.

3.2.4 Večja ekonomska neodvisnost žensk je koristna zaradi njihovega prispevka kot potrošnic blaga in storitev v gospodarstvu kot tudi zaradi kupne moči gospodinjstev. Ekonomski prispevek žensk bi bilo treba v ekonomskih politikah na nacionalni, regionalni in lokalni ravni bolj poudariti.

3.3 Trenutno stanje

3.3.1 V času, ko se zaradi gospodarske in ekološke krize sprašujemo, kakšen razvoj želimo, se pojavljajo pomisleki, ali je BDP lahko edini kazalnik gospodarske rasti. Treba je razmisliti o uporabi drugih kazalnikov ⁽²⁾.

3.3.2 Ne glede na to, katere kazalnike uporabimo, pa položaj žensk ostaja neenakopraven, kar za družbo pomeni strošek. Države v enaki meri vlagajo v dečke in deklice, vendar je 60 % diplomantk na evropskih univerzah deklet, zato ni razumljivo, da države ne spodbujajo večje udeležbe žensk na trgu dela. Z namenjanjem enakega zneska javnih sredstev za izobraževanje obeh spolov bi morali ženskam omogočiti, da dosežejo enako raven odgovornosti in enako plačo kot moški. Ženske bi morale

trenutne spremembe izkoristiti za to, da pridobijo nove spretnosti in znanja, potrebne za nova delovna mesta. Kljub temu so prispevek žensk, njihova višja izobrazba in njihova zmožnost odzivanja na prihodnje potrebe trga dela še vedno premalo cenjeni in premalo priznani.

3.3.3 Boj proti neenakosti spolov ni samo etično vprašanje, ampak tudi vprašanje boljšega upravljanja človeških virov. Večje število zaposlenih žensk bo ustvarilo več bogastva in večjo potrošnjo blaga in storitev ter tako prispevalo k večjim davčnim prihodkom. V mešanih delovnih skupinah so večje možnosti za inovacije. To, da se parom omogoči imeti otroka in hkrati obdržati zaposlitev, pa prispeva tudi k preprečevanju staranja prebivalstva. Če Evropa želi investirati v ljudi, mora najprej odpraviti ovire za ženske ⁽³⁾.

3.3.4 Razvojni potencial žensk ovirajo zlasti:

— neenaka razporeditev družinskih obveznosti (varstvo otrok, nega bolnikov in ostarelih staršev, gospodinjstva opravila ipd.);

— nezadostno število in slaba kakovost državnih in alternativnih varstvenih zmogljivosti za predšolske otroke po vsem dostopnih cenah;

— učinki stereotipov;

— horizontalno in vertikalno razlikovanje na trgu dela;

— razlikovanje pri usmerjanju izbire šole in študija;

— nepriznavanje poklicnih kvalifikacij in znanj žensk na številnih poklicnih področjih;

— delo s skrajšanim delovnim časom, ki ni prostovoljna odločitev;

— negotova zaposlitev;

— neformalna zaposlitev;

⁽¹⁾ Analysis Note: The Economic Case for Gender Equality, Mark Smith in Francesca Bettio, 2008. Dokument je bil pripravljen na pobudo Evropske komisije (GD EMPL), ki ga je tudi financirala.

⁽²⁾ Na primer kazalnikov, ki jih uporablja UNDP (Program Združenih narodov za razvoj): HDI (Human Development Index – indeks človekovega razvoja), ki države razvršča na podlagi povprečja treh kazalnikov: BDP na prebivalca, pričakovane življenjske dobe ob rojstvu in ravni izobrazbe; GDI (gender-related development index – indeks človekovega razvoja po spolu), ki omogoča ovrednotenje razlik v položaju moških in žensk, ter GEM (Gender Empowerment Measure – merilo razporejenosti moči po spolu), kazalnik udeležbe žensk v gospodarskem in političnem življenju.

⁽³⁾ COM(2009) 77 konč.: „Države članice z najvišjimi stopnjami rodnosti so tiste, ki so naredile največ za izboljšanje ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem staršev ter imajo visoko stopnjo zaposlenosti žensk“.

- nizke plače;
- razlike v plačah moških in žensk ⁽¹⁾;
- nasilje ter spolno nadlegovanje in/ali nadlegovanje na podlagi spola;
- zelo majhno število žensk na vodstvenih položajih v gospodarstvu in politiki;
- neugodni pogoji za podjetnice, premajhna podpora ustanavljanju in prenosom podjetij ter omejen dostop do financiranja;
- nazadnjaška politika, ki jo propagirajo nekatere skupnosti;
- premalo zgledov;
- ženske same: ženske se ne znajo uveljavljati tako kot moški (ne prijavljajo se za zaposlitve na odgovornih položajih, niso samozavestne, se med seboj ne povezujejo v mreže, ne izkoristijo novih priložnosti, pa tudi diskriminaciji se niso pripravljene upreti).

3.3.5 S prizadevanji, da bi ustvarili pogoje za vstop žensk na trg dela in za to, da na trgu dela tudi ostanejo, ter z odpravo razlik v plačah moških in žensk bomo zagotavljali gospodarsko rast in izboljšali delovna mesta, preprečevali revščino in zmanjšali stroške odpravljanja socialnih posledic. V Evropi revščina prizadene predvsem samohranilke ⁽²⁾.

3.3.6 Včasih je v skladu z delitvijo dela moški prejemal dohodek, s katerim je financiral družinsko, socialno in gospodinjsko delo svoje žene. Ko pa ima par dve plači, ene plače ne nameni za financiranje opravil, ki jih je v preteklosti opravljala gospodinja, ampak sredstva nameni predvsem za materialne dobrine.

3.3.7 Neplačano delo gospodinj ni imelo cene, ko pa se je preoblikovalo v plačano delo, potrošniki takšnih storitev niso bili pripravljeni ali niso zmogli plačati. Varuške otrok, pomočnice na domu in gospodinjske pomočnice prejemajo zelo nizko plačo, delajo s skrajšanim delovnim časom, zaposluje jih več delodajalcev (to so posamezniki, ki te osebe zaposlujejo za nekaj ur na teden) in so pogosto del neformalnega gospodarstva. Gospodinjsko delo je največji sektor neprijavljenega dela v Evropi.

3.3.8 Starši tako svojo največjo dragocenost, otroka, zaupajo osebam, katerih plača je veliko manjša od povprečne, hkrati pa želijo, da je to osebje visoko usposobljeno. Prav tako gospodinjskim pomočnicam puščajo ključ svojega doma, vendar zaupanja ne upravičijo z ustreznim plačilom. Težko je doseči priznavanje takih kvalifikacij, saj so po mnenju družin dela, ki jih lahko

opravijo tudi sami, enostavna. Varovanje lastnih otrok sicer ni poklic, je pa to zato varovanje otrok drugih ljudi (zahteva znanja s področja psihologije, prehrane in higiene, koncentracijo, zmožnost poslušanja, pozornost, stalno pazljivost itd.). Potrebna znanja, ki jih pogosto opredelimo kot ženska in zato na poklicnem področju nimajo vrednosti, se pogosto prenašajo neformalno iz družine v družino in jih v okviru izobraževalnega sistema ne poučujejo.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Ob prizadevanju za enakost spolov lahko še naprej ustvarjamo gospodarsko rast in delovna mesta,

- ker se z večjo stopnjo zaposlenosti žensk pojavijo dodatne potrebe po storitvah;

- ker se z višjo plačo žensk povečajo kupna moč, možnosti dodatne potrošnje in davčni prihodki;

- ker bi z večjim številom žensk na političnih in vodilnih položajih pozitivno vplivali na uspešnost podjetij in institucij;

- ker bo večje število podjetnic z inovacijami in ustvarjanjem delovnih mest prineslo dodano vrednost in prispevalo dodatna finančna sredstva za gospodarstvo.

4.2 Ker nima pomena ponavljati, kar je zapisano v drugih dokumentih Skupnosti, Evropski ekonomsko-socialni odbor svoje predloge omejuje na nekatere manj raziskane vidike.

4.2.1 Boj proti razlikam pri zaposlovanju moških in žensk

4.2.1.1 Največja ovira za enakost spolov so razlike pri zaposlovanju moških in žensk. Obstajajo moški in ženski poklici. Plače v tako imenovanih ženskih panogah so pogosto nižje, veliko bolj razširjeno je delo s skrajšanim delovnim časom, ki ni prostovoljna odločitev, in negotovo delo.

4.2.1.2 Dokler v nekem poklicu prevladuje en spol, so z njim povezani stereotipi. Dokazano je, da lahko moški in ženske opravljajo vse poklice. V poklicih, v katerih so dolgo prevladovali moški (učitelj, sodnik, splošni zdravnik), zdaj prevladujejo ženske. Zakaj je tako težko doseči uravnoteženo zastopanost obeh spolov pri zaposlovanju? Da bi odpravili razlike pri

⁽¹⁾ Glej izvrstno kampanjo Komisije Enako plačilo za enakovredno delo (Equal pay for work of equal value), <http://ec.europa.eu/equalpay>.

⁽²⁾ COM(2009) 77 konč.: „To vpliva tudi na nevarnost, da bodo zapadle v revščino, zlasti pri starših samohranilcih, ki so v večini primerov ženske (stopnja tveganja revščine je 32 %)“.

zaposlovanju moških in žensk ter spodbudili uravnoteženo zastopanost obeh spolov, je treba pridobiti več znanja o tem področju. Tako bi odpravili tudi pomanjkanje delovne sile, s katerim se soočajo nekateri sektorji.

4.2.1.3 Ovire za uravnoteženo zastopanost obeh spolov na delovnih mestih in položajih so podzavestne in povezane s predsodki. Zakoreninjene so v izobraževalnem sistemu, ko se deklice in dečki odločajo za različne poklice. Starši in učitelji bi se morali v večji meri zavedati posledic poklicnih odločitev mladih. Predstavniki delodajalcev in sindikatov, ki med pogajanja o strukturi plač določijo potrebno znanje za posamezne poklice, imajo pomembno vlogo, zato se morajo zavedati pomena znanja, pridobljenega v domačem in družinskem okolju. Tudi na vodilnih položajih ni uravnotežene zastopanosti obeh spolov. V velikih podjetjih in v javni upravi je zato treba sprejeti ukrepe za bolj uravnoteženo zastopanost obeh spolov.

4.2.2 Dvig kvalifikacij in profesionalizacija delovnih mest na področju osebnih storitev

4.2.2.1 Delovna mesta na področju osebnih storitev bi morali spremeniti v prave poklice s priznanimi kvalifikacijami, usposabljanjem, pridobitvijo diplom in poklicnim napredovanjem. Da bi se izognili osebni povezavi med posameznikom in gospodinjsko pomočnico, je treba ustanoviti podjetja in javne službe na področju osebnih storitev. Družine ne bi smele več biti delodajalci, ampak stranke ali uporabniki, ki kupujejo ali uporabljajo določeno število ur čiščenja, pomoči ostarelim ali varovanja otroka, inštrukcij itd. Treba je uvesti sistem, ki ga nekatere evropske države že uporabljajo: podjetje ali javna služba kot delodajalec poskrbi za varnost lastnine in oseb, preveriti pa mora tudi kvalifikacije zaposlenih, ki jih pošlje na domove. Ti zaposleni imajo tako samo enega delodajalca, dobijo nadomestilo za čas prevoza med dvema domovoma ter imajo dostop do poklicnega usposabljanja in vseh pripadajočih socialnih storitev. Treba je oblikovati evropski referenčni okvir za delovna mesta na področju storitev na domu in vanj vključiti tako psihološko razsežnost teh poklicev (zaupanje, sočustvovanje, pozornost, zmožnost poslušanja, pazljivost itd.) kot tudi nujno potrebna znanja (prehrana, vpliv uporabljenih proizvodov na zdravje in okolje itd.) in ne samo materialnih in tehničnih vidikov gospodinjskih opravil.

4.2.2.2 S priznavanjem kvalifikacij se bo povečal strošek teh storitev, ki pa si ga že zdaj veliko družin ne more privoščiti. Zato bi lahko z javnim financiranjem in prispevkom podjetij – v kolikor je ta del sporazuma na ravni podjetij – zagotovili, da bi bile storitve dostopnejše za vse.

4.2.2.3 Profesionalizacija delovnih mest na področju osebnih storitev in boljše plače bodo omogočile, da se doseže uravnotežena zastopanost moških in žensk v tem sektorju. Velik korak k enakosti spolov bo narejen, ko bodo moški želeli delati kot gospodinjski pomočniki, varuhi otrok ali pomočniki na domu.

4.2.3 Boljša porazdelitev družinskih obveznosti

4.2.3.1 Očetje namenijo manj časa za družinska in gospodinjska opravila kot ženske. Večja ozaveščenost očetov glede pomena njihove vloge pri vzgoji otrok ter spodbujanje moških, da prevzamejo odgovornost pri skrbi za ostarele starše in bolnike v družini, sta med pogoji za enakost spolov.

4.2.4 Varstvo majhnih otrok

4.2.4.1 Vzpostavljanja varstvenih zmogljivosti za majhne otroke ne smemo obravnavati kot strošek, ampak kot naložbo. Po mnenju Göste Espinga-Andersena⁽¹⁾ zaposlene matere dolgoročno povrnejo to naložbo, saj „v svojem življenju prejmejo več prihodkov in plačajo več davkov“. S tem prihodkom se povrne prvotna pomoč države, prihodek pa tudi pozitivno vpliva na otroka, danega v varstvo. Take naložbe lahko ublažijo staranje prebivalstva v Evropi.

4.2.5 Večja ponudba storitev

Enakost lahko spodbudimo z večjo ponudbo storitev, saj ženskam tako ne bi bilo več treba opravljati gospodinjskega in družinskega dela ter bi se lažje stalno zaposlile s polnim delovnim časom na delovnem mestu, primernem njihovim kvalifikacijam. Z večjo ponudbo storitev (varstvo majhnih otrok, predšolsko varstvo, skrb za ostarele in invalidne, gospodinjska dela, likanje itd.) pa bodo ustvarjena tudi nova delovna mesta.

4.2.5.1 Večjo ponudbo teh storitev moramo financirati skupaj (država, podjetja, potrošniki)⁽²⁾. Nove kolektivne pogodbe zaposlenim ponujajo možnost izkoriščanja osebnih storitev namesto zvišanja plač. Ponudba storitev, ki omogočajo boljše uskladitev osebnega in poklicnega življenja, je del družbene odgovornosti podjetij.

⁽¹⁾ Trije zgledi države blaginje, 2008, Pariz, Le Seuil.

⁽²⁾ Primer sheme „chèque-emploi-service“ (ček-zaposlitev-storitev) v Franciji, kjer se storitve delno financirajo z davčno olajšavo, je zanimiva usmeritev, ki je prispevala k preprečevanju neformalnega dela v tem sektorju. Ta shema izhaja iz sporazuma med bankami, državo in sistemi socialne zaščite, in sicer banke izdajo posebne čeke za plačilo storitev na domu, da bi tako odpravili delo na črno, zasebni delodajalci pa bi lažje izpolnili zahteve na področju socialne varnosti in davčne zakonodaje.

4.2.6 Uvedba „časovnega kredita“

4.2.6.1 Za uskladitev poklicnega in družinskega življenja pa storitve ne zadostujejo. Za vzgojo in izobraževanje otrok porabimo kar velik del našega življenja. Če delo s skrajšanim delovnim časom, ko je to prostovoljna odločitev, osebam, ki skrbijo za družino, pomaga bolje uskladiti poklicno, družinsko in zasebno življenje, potem ne sme oslabiti položaja žensk na delovnem mestu in v vsakdanjem življenju, zlasti če je ženska samohranilka, očetov pa ne odvracati od tega, da bi se bolj posvetili družinskemu življenju. Za otroke morata imeti možnost skrbeti oba starša.

4.2.6.2 Poskrbeti je treba tudi za druge družinske člane: družinske člane ob koncu njihovega življenja, bolnike, ostarele starše. Trenutno se preoblikujejo vsi pokojninski sistemi, zato si življenja ne moremo več predstavljati kot sestavljenega iz treh obdobj: študija, zaposlitve in upokojitve. Vsi bi morali imeti možnost, da se izobražujejo vse življenje, hkrati pa bi morali na voljo imeti zadostno število v letih odmerjenega „časovnega kredita“ za družinske, socialne, prostovoljne, politične in državljanske dejavnosti. Možnost bi morali imeti, da preložimo čas upokojitve, če bi raje ta čas (financiran kot v pokoju) izkoristili v delovnem obdobju.

4.2.7 Večje število žensk na vodilnih položajih

4.2.7.1 Slaba zastopanost žensk je vidna na vseh vodilnih položajih, političnih položajih, na višjih položajih v javni upravi in v upravah velikih podjetij, čeprav so podjetja, ki imajo v svojih izvršilnih odborih višji delež žensk, s finančnega vidika veliko uspešnejša. Ženske ustanovijo manj podjetij in so manj pogosto direktorice podjetij. Moški pa so premalo zastopani v družinskem okolju in manj pogosto vzamejo starševski dopust.

4.2.7.2 Ženske, ki so uspele v prevladujočem moškem okolju, bi lahko bile mentorice ženskam, ki si želijo enake poklicne poti. Morda bi bili potrebni zavezujoči ukrepi: velike institucije javnega sektorja ali velika zasebna podjetja bi morali zagotoviti, da bo vodstvene položaje zasedlo večje število žensk.

4.2.8 Podpora podjetnic

Ženske, ki želijo v EU postati podjetnice ali voditi podjetje, se soočajo s številnimi težavami pri ustanavljanju in vodenju podjetij zaradi slabega poznavanja poslovnega sveta, vrst podjetij in sektorjev ter zaradi premajhnega števila informacij, stikov in mrež, zaradi stereotipov, premajhne ponudbe in premajhne prožnosti storitev za varstvo otrok, težav pri usklajevanju poslovnih zadev in družinskih obveznosti in drugačne predstave o podjetništvu, kot jo imajo moški. Načrt EU za enakost žensk in moških je opredelil ukrepe, ki jih je treba sprejeti v podporo ženskemu podjetništvu, pomoč ženskam pri ustanavljanju podjetij in prevzemanju že obstoječih podjetij, možnost udeležbe na usposabljanjih za podjetnike ter lažji dostop do financiranja.

4.2.9 Vloga socialnih partnerjev

Glede na to, da so razlogi za nadaljnjo neenakost na trgu dela kompleksni in med seboj povezani, so evropski socialni partnerji leta 2005 v okviru svojega prvega skupnega delovnega programa sprejeli okvirne ukrepe za enakost spolov, ki se v glavnem osredotočajo na štiri področja: obravnavo vloge spolov, spodbujanje žensk k sodelovanju v procesu odločanja, podporo uskladitvi med poklicnim in zasebnim življenjem ter zmanjšanje razlik v plačah.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o različnih oblikah podjetij (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/05)

Poročevalec: **g. CABRA DE LUNA**

Soporočevalka: **ga. ZVOLSKÁ**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. julija 2008 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Različne oblike podjetij.“

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 9. septembra 2009. Poročevalec je bil g. CABRA DE LUNA, soporočevalka pa ga. ZVOLSKÁ.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 113 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Namen tega mnenja je predstaviti različne oblike podjetij, ki so prisotne v Evropski uniji. Zaščita in ohranjanje te raznolikosti sta izjemnega pomena za dokončno oblikovanje enotnega trga in ohranitev evropskega socialnega modela pa tudi za doseganje ciljev lizbonske strategije na področju zaposlovanja, konkurenčnosti in socialne kohezije.

1.2 Mnenje se osredotoča na potrebo po oblikovanju pravnega okvira za podjetja ter na politiko konkurence, ki bosta na skladen način spodbujala raznolikost in pluralnost oblik podjetij kot eno glavnih prednosti EU, in sicer tako, da bosta ob upoštevanju značilnosti posamezne oblike zagotovila enotne pogoje delovanja vseh različnih oblik podjetij.

1.3 Pluralizem in raznolikost posameznih oblik podjetij sta priznana v Pogodbi z različnimi pravnimi statuti, ki so bili že sprejeti ali se o njih trenutno še razpravlja, potrjena pa sta tudi v praksi.

1.4 Ta raznolikost prispeva k blaginji EU in je ključnega pomena za Evropo, katere vodilo je „Združeni v različnosti“.

Vse oblike podjetij odražajo vidik evropske zgodovine, vsaka posamezna oblika pa predstavlja naš kolektivni spomin in naše kulture. To raznolikost je vredno ohraniti.

1.5 Raznolikost, ki temelji na ohranjanju in razvoju konkurenčnosti podjetij, je tudi ključna podlaga za doseganje ciljev lizbonske strategije na področju gospodarske rasti, zaposlovanja, trajnostnega razvoja in socialne kohezije.

1.6 Cilj zakonodaje o konkurenci ne sme biti poenotenje, temveč zagotavljanje uravnoteženega pravnega okvira, ki ga je mogoče uporabiti za različne oblike podjetij, ki morajo biti sposobne izvajati dejavnosti tako, da ohranijo lastne cilje in delovne metode.

1.7 Odbor poziva Komisijo, naj začne z dejavnostmi za potrditve ločenih evropskih statutow za združenja in vzajemne družbe. EESO pozdravlja priprave v zvezi z evropskim statutom za fundacije ter upa, da bo statut na tem področju kmalu sprejet. Pozdravlja tudi poenostavitev uredbe o evropski zadrugi, saj njena zapletenost upočasnjuje razvoj te pravne oblike.

1.8 Službe in mreže, ki zagotavljajo podporo in informacije, pravno svetovanje, pomoč pri trženju in druge storitve, bi prav tako morale zajemati celo vrsto različnih oblik podjetij.

1.9 EESO poziva Komisijo, naj na področju računovodstva spoštuje identiteto zadrug in naj osnovni kapital njihovih članov obravnava kot delniški kapital zadrug in ne kot dolg, pod pogojem, da član ob prekinitvi svojega članstva v zadrugi ne postane upnik.

1.10 Ekonomski statistični podatki o zadrugah, vzajemnih družbah, združenjih, fundacijah in podobnih podjetjih so zelo omejeni in heterogeni, kar otežuje njihovo analizo ter oceno njihovega prispevka k najpomembnejšim makroekonomskim ciljem.

1.10.1 EESO zato poziva Komisijo in države članice, naj spodbudijo pripravo registrov statističnih podatkov za zgoraj navedene oblike podjetij. Pri tem je zlasti pomembna priprava satelitskih računov v skladu z usklajenimi merili Evropskega sistema računov iz leta 1995, ki so podrobneje navedena v *Priročniku za izdelavo satelitskih računov podjetij v socialni ekonomiji: zadruge in vzajemne družbe* ⁽¹⁾ in *Poročilu EESO o socialnem gospodarstvu v Evropski uniji* ⁽²⁾.

1.11 EESO poziva Komisijo, naj spodbudi države članice k preučitvi možnosti uporabe izravnalnih ukrepov za podjetja na podlagi njihove dokazane družbene vrednosti ali prispevka k regionalnemu razvoju ⁽³⁾.

1.12 EESO poziva Komisijo, naj poleg ustanovitve centra za spremljanje različnih oblik podjetij, ki so ključni sestavni del evropske konkurenčnosti, nadaljuje z razvojem nujnih, že obstoječih temeljnih instrumentov, katerih naloga bo prepreče-

vati diskriminacijo podjetij z vidika katere koli politike, ki nanje vpliva, ter usklajevati delo različnih služb Komisije o tem vprašanju.

1.13 EESO nazadnje poziva vse organizacije, ki so najbolj reprezentativne za različne oblike podjetij, da se v primerih, kadar lahko dokažejo svojo reprezentativnost, vključijo v socialni dialog.

2. Različne oblike podjetij in notranji trg v Evropski uniji

2.1 Različne oblike podjetij v Evropski uniji so posledica našega zapletenega in raznolikega zgodovinskega razvoja. Vsaka oblika odraža posamezne zgodovinske, družbene in gospodarske razmere, ki se med evropskimi državami pogosto razlikujejo. Poleg tega se morajo podjetja razvijati in nenehno prilagajati spreminjajočim se družbam in tržnim gibanjem, med drugim tudi s spremembo svoje pravne oblike. Zato sta pluralnost in raznolikost posameznih oblik podjetij dragocen vidik dediščine Evropske unije in ključni za doseganje ciljev lizbonske strategije na področju gospodarske rasti, zaposlovanja, trajnostnega razvoja in socialne kohezije na podlagi ohranjanja in razvoja konkurenčnosti podjetij. Zaščita in ohranjanje te raznolikosti sta izjemnega pomena za zagotavljanje konkurenčnih trgov, gospodarske učinkovitosti, konkurenčnosti gospodarskih subjektov ter za ohranitev socialne kohezije EU.

2.2 Evropske institucije so to priznale v določbah členov 48, 81 in 82 Pogodbe ter v členu 3.3 Lizbonske pogodbe ⁽⁴⁾, v skladu s katerim mora biti eden od ciljev Unije oblikovanje socialno tržnega gospodarstva, ki temelji na ravnesju med pravili trga ter socialnim varstvom posameznikov kot delavcev in državljanov.

2.3 Različne oblike podjetij je mogoče opredeliti na podlagi različnih meril, kot so velikost, pravna struktura, načini dostopa do financiranja, cilji, finančne in politične pravice, ki veljajo za njihov kapital (razdelitev dobička in dividend, pravice glasovanja), ali sestava kapitala, javnega ali zasebnega, imenovanje vodilnih delavcev, njihov pomen za gospodarstvo (evropsko, nacionalno in lokalno), delovna mesta, možnost stečaja itd. Vse to ustvarja shemo raznolikosti, ki je v poenostavljeni obliki predstavljena v naslednji tabeli:

⁽¹⁾ Priročnik za izdelavo satelitskih računov podjetij v socialni ekonomiji: zadruge in vzajemne družbe. CIRIEC po naročilu Evropske komisije, 2006.

⁽²⁾ CIRIEC, „Socialno gospodarstvo v Evropski uniji“. EESO, Bruselj, 2008. www.cese.europa.eu, številka ISBN 928-92-830-08-59-0.

⁽³⁾ UL C 234 z dne 22.9.2005.

⁽⁴⁾ Prečiščena različica Pogodbe o Evropski uniji po sprejetju Lizbonske pogodbe, UL C 115 z dne 9.5.2008.

RAZLIČNE OBLIKE PODJETIJ V EVROPSKI UNIJI

VELIKOST	Multinacionalno podjetje	Veliko podjetje	Malo in srednje veliko podjetje
Javno podjetje (v lasti javnega sektorja)	X	X	X
Podjetje, ki kotira na borzi	X	X	X
Podjetje, ki ne kotira na borzi		X	X
Družinsko podjetje		X	X
Osebn družba	X	X	X
Zadruga	X	X (*)	X (*)
Vzajemna družba		X (*)	X (*)
Fundacija		X (*)	X (*)
Združenje		X (*)	X (*)
Druge nepridobitne oblike podjetij v državah članicah		X (*)	X (*)

(*) Nekatere države članice, Evropski parlament, Evropska komisija in EESO priznavajo te vrste podjetij kot podjetja socialne ekonomije. Pri tem gre za sociološko in ne pravno kategorijo.

V skladu s sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti ⁽⁵⁾ se lahko fundacije, združenja in druge nepridobitne organizacije obravnavajo kot „gospodarski subjekti“, če izvajajo „gospodarske dejavnosti“ v smislu členov 43 in 49 Pogodbe ES, in so zato vključene v to razvrščanje.

2.4 Čeprav je splošni namen vsake oblike podjetja *ustvarjanje vrednosti in doseganje čim boljših rezultatov*, se lahko merila ali pojmi za merjenje vrednosti in rezultatov razlikujejo glede na vrsto podjetja in cilje, ki jih skušajo doseči osebe, ki izvajajo nadzor nad podjetjem ali imajo koristi od njegove dejavnosti. V nekaterih primerih je doseganje čim boljših rezultatov povezano z doseganjem čim večjega donosa na kapital, ki so ga vložili delničarji; v drugih primerih ustvarjanje vrednosti in optimiziranje rezultatov pomeni doseganje čim višje kakovosti storitev za člane ali širšo javnost (npr. pri zadrugah, dejavnih na področju usposabljanja, katerih lastniki so družine; pri združenjih za vzajemno pomoč ali obveznostih javnih služb).

2.4.1 Nekatera velika podjetja so lahko tudi brez delničarjev in lahko svoje dobičke namenijo za ponovne naložbe ali doseganje socialnih ciljev splošnega interesa, kot to velja za hranilnice v nekaterih evropskih državah ⁽⁶⁾.

2.4.2 Poleg tega se v številnih lokalnih, mikro ter malih in srednje velikih podjetjih ustvarjanje vrednosti ne odraža samo v doseganju finančnega dobička, temveč tudi v socialnih namenih, kot so delovni pogoji, samoupravljanje itd.

2.5 Sledi podrobnejši opis različnih oblik podjetij glede na njihovo velikost ter tip lastništva.

2.6 Multinacionalna in velika podjetja, ki zaradi svoje velikosti običajno kotirajo na borzi, se krepijo na področju produktivnosti in konkurenčnosti gospodarskih sistemov, kadar pa beležijo dobre rezultate, lahko prispevajo tudi k visokim stopnjam zaposlenosti ⁽⁷⁾.

2.7 Konkurenčne prednosti podjetij vedno bolj temeljijo na konkurenčnih strategijah, pri katerih so raziskave, razvoj in tehnološke inovacije (R&R&TI) osrednjega pomena. Multinacionalna in velika podjetja imajo vodilno vlogo pri R&R&TI, ki jih v EU izvaja zasebni sektor gospodarstva, čeprav v vodilnih sektorjih svetovnega gospodarstva multinacionalna ali velika podjetja najverjetneje še vedno niso dovolj zastopana. Poleg pomembne vloge, ki jo imajo multinacionalna in velika podjetja za gospodarstvo in zaposlovanje, je treba opozoriti, da je vsako od teh podjetij pogosto v središču velikih, svetovnih proizvodnih mrež, ki jih sestavljajo bodisi MSP s tesnimi medsebojnimi povezavami (velika podjetja znotraj mreže) ali neodvisna podjetja (modularne proizvodne mreže). Prav evropske države z največjim deležem multinacionalnih in velikih podjetij so prve, ki beležijo upočasnitev upada proizvodnje in izgube delovnih mest, ki sta posledica trenutne gospodarske krize.

2.8 Ker so ta podjetja v zadnjih desetletjih številne faze svojih proizvodnih procesov in infrastrukturo na področju storitev prenesle na MSP, so obseg proizvodnje in stopnje zaposlenosti v MSP med drugim pogosto odvisni od povpraševanja multinacionalnih in velikih podjetij, ki s tem nudijo možnost za uveljavitev Evrope na svetovnem trgu. Čeprav ima 30 % od 40 največjih industrijskih podjetij na svetu sedež v EU ⁽⁸⁾, znaša

⁽⁵⁾ Glej na primer združene zadeve C-180/98 do C-184/98 (Pavlov) in zadevo C-352/85 (Bond van Adverteerders).

⁽⁶⁾ V zadnjih 50 letih je ekonomska literatura poudarjala raznolikost funkcij posameznih oblik podjetij – glej B. Ward (1958), E. D. Domar (1967), J. Vanek (1970), J. Meade (1972) in J. L. Monzón (1989), avtorji, navedeni v Priročniku za izdelavo satelitskih računov podjetij v socialni ekonomiji (opomba 1).

⁽⁷⁾ V nekaterih primerih so velika podjetja brez delničarjev ali ne razdeljujejo dobička, kot to velja za hranilnice v nekaterih evropskih državah. Obstajajo tudi velika podjetja, zadrage, ki izdajajo delnice, ki ne kotirajo na borzi, ali vzajemne družbe, ki poslujejo z lastnim kapitalom in rezervami in ne s kapitalom, ki ga prispevajo člani.

⁽⁸⁾ www.forbes.com The Global 2000, 4.2.2008.

njihova tržna vrednost samo 24 % celotne tržne vrednosti, v nekaterih najnaprednejših tehnoloških sektorjih, kot so tisti, ki temeljijo na informacijskih in komunikacijskih tehnologijah, pa je delež EU omejen na eno samo veliko podjetje.

2.9 MSP, mreže MSP, mikro podjetja in samostojni delavci so v zadnjih desetletjih znatno prispevali k tehnološkim spremembam ter so hrbtenica evropskega gospodarstva: v EU je 99 % podjetij MSP, ki zagotavljajo 66 % delovnih mest ⁽⁹⁾. Čeprav ta podjetja običajno ne kotirajo na borzi, lahko kotacijo na borzi izkoristijo za povečanje svojega kapitala ali pridobitev tveganega kapitala.

2.9.1 Na splošno je treba MSP podpirati ne samo v okviru Akta za mala podjetja ⁽¹⁰⁾. MSP pogosto nudijo načine za ohranitev delovnih mest, saj interesne skupine, ki spodbujajo in nadzirajo ta podjetja, zastopajo ljudje, ki so močno povezani z območjem, na katerem so dejavni, in ki so pokazali veliko sposobnost za ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest. MSP so „naravni inkubatorji podjetniške kulture“ ter stalni centri za usposabljanje direktorjev in vodij podjetij.

2.10 Podjetja splošnega pomena so lahko z vidika lastništva delniške družbe ali mešane družbe prav tako pa lahko imajo pravno obliko zasebnega podjetja. V geografskem smislu so lahko multinacionalna, nacionalna ali lokalna, čeprav je večina od njih dejavna v lokalnem ali regionalnem okolju. Njihove dejavnosti so običajno usmerjene v zagotavljanje storitev splošnega pomena, kot so javni prevoz, energetske storitve, oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, storitve obveščanja, socialne storitve, zdravstvena oskrba, izobraževanje itd. Kljub temu pa so lahko takšna podjetja vključena tudi v komercialne dejavnosti, pod pogojem, da poslujejo v skladu z direktivo o preglednosti (93/84/EGS ⁽¹¹⁾). Kadar ta podjetja delujejo v splošnem interesu, se njihovi dobički ponovno vložijo v regionalne in lokalne dejavnosti, kar znatno prispeva k socialni, gospodarski in regionalni koheziji. Podjetja, ki zagotavljajo storitve splošnega pomena, so kot glavni ponudniki storitev ključni akterji pri spodbujanju gospodarstva na splošno, saj vlagajo v ključne sektorje, ki lahko delujejo kot glavni vzvodi za ostale dele gospodarstva (električna energija, telekomunikacije in njihova infrastruktura, promet itd.).

2.11 Lastniki podjetij, ki kotirajo na borzi, so njihovi registrirani delničarji. Delničarji kupujejo in prodajajo delnice na javnih borzah.

2.12 Podjetja, ki ne kotirajo na borzi, so lahko velika ali mala, vendar njihove delnice (ali deleži ali drugi vrednostni

papirji) praviloma ne kotirajo na borzi. Vseeno pa si podjetja, ki ne kotirajo na borzi, pogosto prizadevajo, da bi to dosegla, zlasti če je pri tem udeležen tvegani kapital ali zasebni vlagatelj. Celo zasebna MSP lahko izkoristijo kotacijo na borzi za povečanje svojega kapitala za financiranje rasti podjetja.

2.13 Družinska podjetja so močan instrument širjenja podjetniške kulture in so najboljše sredstvo, ki omogoča milijonom ljudi, da vstopijo v svet podjetništva in ustanovijo MSP, med katerimi takšna družinska podjetja predstavljajo večino, pa tudi, da ustanovijo velika družinska podjetja, ki v tako pomembnih državah, kot so Nemčija, Združeno kraljestvo, Italija ali Francija, pomenijo med 12 % in 30 % vseh velikih podjetij ⁽¹²⁾. Za velika ali mala družinska podjetja velja, da so pod stalnim nadzorom članov družine, tudi kadar gre za delniško družbo. Takšna podjetja si verjetno ne bodo prizadevala za kotiranje na borzi.

2.14 Osebnе družbe so značilne poslovne družbe v anglosaksonskem svetu, prisotne pa so tudi v drugih državah članicah EU in jih pogosto ustanovijo pripadniki svobodnih poklicev. Podjetja, ki imajo obliko partnerstva med fizičnimi osebami, so učinkovito orodje za udeležbo kvalificiranih strokovnjakov (odvetnikov, računovodij in drugih) v poklicnih dejavnostih poslovnega sveta. Ta vrsta podjetja je v lasti partnerjev, ki jih poleg kapitala povezuje zlasti njihovo lastno delo. Kadar se partnerji upokojijo ali zapustijo partnerstvo, svoj delež prene-sejo na družbo.

2.15 Na koncu tega pregleda široke palete podjetij v EU je treba opozoriti na veliko raznolikost zasebnih podjetij, ki imajo podobne značilnosti organizacije in delovanja in katerih dejavnost ima socialni namen, saj je njen glavni cilj zadovoljiti potrebe zaposlenih in ne zagotavljati donosa na kapital vlagateljev ⁽¹³⁾. Med ta podjetja spadajo v glavnem zadrugе, vzajemne družbe, združenja in fundacije ⁽¹⁴⁾. V dokumentih Komisije, Evropskega parlamenta in EESO je ta sklop podjetij ponavadi zajet pod skupnim naslovom podjetja socialne ekonomije ⁽¹⁵⁾. Čeprav se ta pojem ne uporablja v vsaki državi EU in nekatere države uporabljajo izraze, kot so „tretji sektor“ ⁽¹⁶⁾,

⁽¹²⁾ A Colli, P Fernández, M Rose, (2003): „National Determinants of Family Firm Development? Family Firms in Britain, Spain and Italy in the Nineteenth and Twentieth Centuries“, *Enterprise & Society*, 4, 28–64.

⁽¹³⁾ Socialna ekonomija (opomba 2).

⁽¹⁴⁾ Poročilo Evropskega parlamenta (2008/2250 (INI)) o socialni ekonomiji.

⁽¹⁵⁾ Komisija se v številnih dokumentih, kot je npr. (COM(2004)) 18 konč. o spodbujanju zadrug v Evropi (točka 4.3)), sklicuje na sektor „socialne ekonomije“.

⁽¹⁶⁾ V Združenem kraljestvu obstaja na primer Urad za tretji sektor (Office of the Third Sector), ki zajema „prostovoljne in lokalne skupine, socialna podjetja, dobrodelne organizacije, zadrugе in vzajemne družbe“, z drugimi besedami enak sklop podjetij, ki se v tem dokumentu imenujejo „podjetja socialne ekonomije“. Urad za tretji sektor je vladna organizacija, ki je del vladnega urada (www.cabinetoffice.gov.uk).

⁽⁹⁾ UL C 120 z dne 20.5.2005, str. 10 (točka 2.1); UL C 112 z dne 30.4.2004, str. 105 (točka 1.7); Akt za mala podjetja v UL C 182 z dne 4.8.2009, str. 30.

⁽¹⁰⁾ COM(2008) 394 konč. „Najprej pomisli na male“ – „Akt za mala podjetja“ za Evropo.

⁽¹¹⁾ Direktiva 93/84/EGS z dne 30. septembra 1993 o spremembah Direktive 80/723/EGS o preglednosti finančnih odnosov med državami članicami in javnimi podjetji (UL L 254, 10.12.1993, str. 16).

„tretji sistem“, „solidarno gospodarstvo“ ali drugo, vsi ti pojmi opisujejo podjetja, ki „imajo enake značilnosti povsod v Evropi“⁽¹⁷⁾.

3. Socialna razsežnost

3.1 Čeprav multinacionalna, velika ter mala in srednje velika podjetja ne delujejo izključno za namene družbene blaginje, njihovo poslovanje na trgih odločilno prispeva h konkurenčnosti in ustvarjanju delovnih mest ter ima splošno socialno razsežnost. Ta splošna socialna in regionalna razsežnost je očitna v primeru MSP in mikro podjetij, ki poslujejo na lokalni ravni in so močno povezana z lokalnim okoljem.

3.2 Zadrage, vzajemne družbe, združenja in fundacije so prav tako zelo pomemben akter v EU ter so gospodarsko najdejavnejši v treh od petih institucionalnih sektorjev, v katerih evropski sistem računov (ESA-1995) združuje vse ekonomske centre odločanja iz vsakega posameznega nacionalnega gospodarstva⁽¹⁸⁾. V socialno ekonomijo je vključenih 10 % vseh evropskih podjetij, drugače povedano, dva milijona podjetij⁽¹⁹⁾ in 7 % vseh delojemalcev⁽²⁰⁾. Zadrage imajo 143 milijonov in vzajemne družbe 120 milijonov članov, polovica prebivalstva EU pa je včlanjena v združenja⁽²¹⁾.

3.2.1 Podjetja socialne ekonomije ne glede na svojo velikost poslujejo tako, da internalizirajo socialne stroške in ustvarjajo pozitivne zunanje učinke na območjih in/ali socialnih področjih, na katerih težave in izzivi ogrožajo notranji trg in socialno kohezijo.

3.2.2 Podjetja socialne ekonomije so „zakoreninjena“ v lokalne skupnosti, hierarhičnost njihovih ciljev pa je odvisna od zadovoljevanja potreb ljudi, zato ta podjetja ne selijo svoje proizvodnje, s čimer se učinkovito borijo proti odseljevanju prebivalstva s podeželskih območij ter prispevajo k razvoju prikrajšanih regij in skupnosti⁽²²⁾.

3.3 Podjetja, ki zagotavljajo storitve splošnega pomena, so glavni steber evropske socialne razsežnosti. Kot sestavni del evropskega

socialnega modela imajo ta podjetja posebno vlogo, saj preko dejavnosti zagotavljanja storitev spoštujejo in spodbujajo načela visoke kakovosti, varnosti in primernih cen, enake obravnave, splošnega dostopa in pravic uporabnikov. Zato tudi neposredno in posredno vplivajo na zaposlovanje, saj stabilna infrastruktura privablja zasebne naložbe. Podjetja splošnega pomena so ključni del gospodarstva, saj zaposlujejo med 25 % in 40 % delovne sile ter ustvarijo več kot 30 % BDP.

3.4 Podjetja socialne ekonomije (socialne zadrage in druga podobna podjetja s popolnoma različnimi pravnimi oblikami) so dejavna na področjih opravljanja storitev, kot so zdravstvena oskrba, storitve na področju okolja, socialne storitve in storitve na področju izobraževanja. Njihovi proizvodni procesi pogosto temeljijo na obsežnih sredstvih v obliki „nesebičnih“ prispevkov, s čimer postanejo ta podjetja učinkovit instrument javnih politik socialnega varstva. Poleg tega je večina podjetij socialne ekonomije t. i. *Work Integration Social Enterprises* (WISE), katerih namen je ustvarjanje delovnih mest in vključevanje prikrajšanih oseb na trgu dela.

3.5 Podjetje socialne ekonomije ni vedno pravna kategorija, temveč vključuje podjetja, ki ustvarjajo socialne in gospodarske koristi v zelo različnih sektorjih. Njihova razvrstitev ni enostavna. Najpomembnejše vprašanje bi moralo biti, kako zagotoviti pogoje, ki bodo tem podjetnikom pomagali pri razvoju njihovih sposobnosti za inovacije, kar je še posebno dragoceno v času krize⁽²³⁾. Evropska komisija bi morala resno razmisliti o oblikovanju politike za podjetja socialne ekonomije⁽²⁴⁾.

3.6 Vse organizacije, ki so najbolj reprezentativne za različne oblike podjetij, bi se morale takrat, kadar lahko dokažejo svojo reprezentativnost, vključiti v socialni dialog.

3.6.1 Nekateri zgoraj navedeni sektorji so že sodelovali v dialogu na panožni ravni, kot na primer Združenje evropskih združnih in vzajemnih zavarovalnic (AMICE) na področju zavarovanja, in nekateri člani Cooperatives Europe (evropske zadrage)⁽²⁵⁾, kot sta Evropsko združenje združnih bank (EACB) in Evropska skupina hranilnic (ESBG) v bančnem sektorju⁽²⁶⁾.

⁽¹⁷⁾ Poročilo (2008/2250 (INI)) (opomba 13).

⁽¹⁸⁾ ESA1995 združuje vse organizacije s podobnim ekonomskim vedenjem (ESA95, 2.18) v pet velikih sektorjev (ESA95, razpredelnica 2.2): a) nefinančne družbe (S.11); b) finančne družbe (S.12); c) javna uprava (S.13); d) gospodinjstva (S.14) in e) nepridobitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (S.15). ESA 1995 poleg tega razvršča različne proizvodne enote v gospodarske panoge, pri čemer so v vsako vključene tiste enote, ki opravljajo enako ali podobno vrsto dejavnosti (ESA 95,2.108), in določa 5 različnih ravni klasifikacije, od katerih vsaka vključuje 60, 31, 17,6 oziroma 3 gospodarske panoge. (ESA95, Priloga IV).

⁽¹⁹⁾ Poročilo (2008/2250 (INI)) (opomba 13).

⁽²⁰⁾ Podjetja socialne ekonomije zagotavljajo v Evropi neposredno 11 milijonov zaposlitev s polnim delovnim časom in so prisotna v vseh vejah gospodarske dejavnosti, bodisi v visoko konkurenčnih panogah, kot so finance ali kmetovanje, bodisi v inovativnih sektorjih, kot so storitve za posameznike ali obnovljivi viri energije.

⁽²¹⁾ EESO (2008), Socialna ekonomija (opomba 2).

⁽²²⁾ COM(2004) 18 konč., točka 4.3 (Spodbujanje zadrug v Evropi).

⁽²³⁾ „It's time for social enterprise to realise its potential“ (Čas je, da podjetja socialne ekonomije uresničijo svoj potencial): Robert Trimble, v reviji *The Bridge*, str. 17. www.ipt.org.uk.

⁽²⁴⁾ Mnenje EESO „Podjetniška miselnost in lizbonska strategija“, UL C 44 z dne 16.2.2008, str. 84.

⁽²⁵⁾ Treba je opozoriti, da nekatere organizacije, kot je Cooperatives Europe, izvajajo študije o svoji reprezentativnosti za udeležbo na posvetovanjih o socialnem dialogu.

⁽²⁶⁾ Mnenji EESO v UL C 182 z dne 4.8.2009, str. 71 in v UL C 228 z dne 22.9.2009, str. 149–154.

4. Pravni in ureditveni okvir za različne oblike podjetij

4.1 Uvod: različne oblike podjetij in notranji trg

4.1.1 Pri oblikovanju in razvoju notranjega trga cilj ne sme biti podrejen sredstvom, zato je treba vzpostaviti pravni in regulativni okvir, ki bo prilagojen značilnostim različnih gospodarskih subjektov na trgu, s čimer bodo ob upoštevanju značilnosti posamezne oblike zagotovljeni enotni pogoji delovanja vseh različnih oblik podjetij. Trenutno je ta okvir na splošno zasnovan za velika podjetja, ki kotirajo na borzi, njegova uporaba za vse vrste podjetij pa bi pomenila oviro za manjša podjetja. Ta okvir bi moral biti uspešen, da bi spodbudil akterje k učinkovitemu vedenju, kar bo sočasno povečalo pravičnost sistema. Njegovo področje uporabe se bo razširilo na pravo družb, računovodsko zakonodajo, zakonodajo o konkurenci in davčno zakonodajo, usklajevanje statističnih podatkov in podjetniško politiko.

4.2 Pravo družb

4.2.1 Evropske delniške družbe in evropske zadrage imajo lastne statute, druge vrste podjetij pa se zaradi pomanjkanja evropskih statuten soočajo z različnimi ovirami na notranjem trgu. Evropska MSP potrebujejo prožno zakonodajo, ki jim bo olajšala čezmejno poslovanje. Zadrage pa zahtevajo poenostavitev uredbe o evropski zadrugi, saj njena zapletenost ovira napredek na tem področju.

4.2.2 Pomanjkanje zakonodajne podlage preprečuje fundacijam, dejavnim na evropski ravni, da bi delovale pod enakimi pogoji kot druge pravne oblike podjetij. EESO zato pozdravlja rezultate študije izvedljivosti za statut evropskih fundacij in poziva Komisijo, naj zaključi oceno učinka do začetka leta 2010 in predloži predlog uredbe, ki bo fundacijam zagotovil enotne pogoje delovanja na notranjem trgu ⁽²⁷⁾.

4.2.3 Iz podobnih razlogov Odbor poziva Komisijo, naj začne dejavnosti za potrditev statuten evropskih združenj in vzajemnih družb.

4.3 Računovodska zakonodaja

4.3.1 Računovodske standarde bi bilo treba prilagoditi različnim oblikam podjetij. Ovire, ki jih povzroča uvedba novega mednarodnega računovodskega standarda (IAS) za podjetja, ki kotirajo na borzi, so še en primer omejitev, povezanih z računovodsko zakonodajo. Evropskih računov ni mogoče uskladiti na račun odprave bistvenih značilnosti različnih oblik podjetij, ki obstajajo v Evropski uniji.

4.3.2 V konkretnem primeru zadrug je očitno težko opredeliti pojem *lastniškega kapitala*, ki se lahko uporablja na splošno in

brez razlikovanja; to bi lahko imelo negativne in uničujoče posledice za podjetniško raznolikost. EESO poziva Komisijo, naj na področju računovodstva spoštuje identiteto zadrug in naj osnovni kapital njihovih članov obravnava kot lastniški kapital in ne kot dolg, pod pogojem, da član ob prekinitvi svojega članstva v zadrugi ne postane upnik ⁽²⁸⁾.

4.3.3 Odbor se strinja s priporočilom skupine Larosière ⁽²⁹⁾, da računovodski standardi ne bi smeli dajati prednosti posameznim poslovnim modelom, podpirati procikličnega vedenja ali zavirati dolgoročnih naložb in stabilnosti podjetij.

4.4 Zakonodaja o konkurenci

4.4.1 Vsaka pravna oblika podjetja bi morala biti sposobna opravljati svoje dejavnosti in pri tem ohraniti svoj način dela. Zato zakonodaja o konkurenci ne sme temeljiti na enem in enotnem modelu podjetništva ter mora preprečevati diskriminatorno vedenje in spoštovati dobro prakso na nacionalni ravni. Tukaj ne gre za ustvarjanje privilegijev, temveč za spodbujanje pravične zakonodaje o konkurenci. EESO zato v skladu s prejšnjimi mnenji ⁽³⁰⁾ poudarja, da bi morala pravila o konkurenci in obdavčitvi predvideti izravnavo diferencialnih stroškov za podjetja, ki niso vezana na neučinkovite proizvodne procese, temveč na internalizacijo socialnih stroškov.

4.4.2 Nekateri instrumenti politike konkurence z vidika različnih oblik podjetij niso nevtralni, kot je že poudaril EESO: „sektor socialne ekonomije potrebuje prilagojene rešitve, kar zadeva obdavčitev, javna naročila in pravila o konkurenci“ ⁽³¹⁾. Tako je državna pomoč za zasebne naložbe v raziskave in razvoj za povečanje konkurenčnosti proizvodnega sistema v glavnem

⁽²⁸⁾ Kot je to navedeno v najnovejši literaturi o računovodstvu: CIRIEC-Spain, Review of Public, Social and Cooperative Economy No. 58, August 2007 (www.ciriec.es), „Clasificación del capital social de la sociedad cooperativa: una visión crítica“, [„Classification of the social capital of cooperative societies: a critical view“] B. Fernández-Feijóo in M. J. Cabaleiro.

⁽²⁹⁾ Poročilo skupine na visoki ravni o finančnem nadzoru v EU, februar 2009 http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf; priporočilo 4, str. 21).

⁽³⁰⁾ UL C 234, 22.9.2005 in COM(2004) 18 konč.

⁽³¹⁾ UL C 117 z dne 26.4.2000, str. 52 (točka 8.3.1). Glej tudi UL C 117 z dne 26.4.2000, str. 57. Evropska komisija razlikuje med „državno pomočjo“ in „splošnimi ukrepi“, pri čemer slednji vključujejo „davčne spodbude za naložbe v varstvo okolja, raziskave in razvoj ali usposabljanje, ki nudijo ugodnosti le podjetjem, ki izvajajo takšne naložbe, pri tem pa ne pomenijo nujno državne pomoči“ (Obvestilo Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za ukrepe, ki zadevajo neposredno obdavčitev ustvarjenega dohodka (UL C 384/03, točka 14, 10.12.1998). V Evropski uniji so velika podjetja najbolj dejavna na področju raziskav in razvoja. Podatki za Španijo iz leta 2007 na primer kažejo, da je v raziskave in razvoj vlagalo 27,6 % velikih podjetij, medtem ko je odstotek za podjetja z manj kot 250 zaposlenimi znašal le 5,7 %; www.ine.es.

⁽²⁷⁾ Evropska komisija v študiji izvedljivosti statuta za evropske fundacije ocenjuje, da znašajo letni stroški ovir za čezmejno dejavnosti evropskih fundacij med 90 in 100 milijoni EUR.

namenjena velikim podjetjem, ki so na tem področju najbolj dejavna. Tudi ker imajo velika podjetja več možnosti za izbiro lokacije svojih proizvodnih zmogljivosti, lahko bolje izkoristijo javne naložbe v infrastrukturo za proizvodni sektor. Občasno to privede do poslabšanja konkurenčnega položaja malih podjetij, ki imajo zelo malo dejanskih možnosti za izbiro med različnimi poslovnimi lokacijami.

4.4.3 Pravila o konkurenci bi morala upoštevati tudi poseben značaj *podjetij socialne ekonomije*, ki proizvajajo in distribuirajo netržno blago in storitve za posameznike, ki so izključeni ali izpostavljeni tveganju socialne izključenosti, in ki vlagajo v svoje proizvodne procese znatna sredstva nesebičnega značaja.

4.5 Davčno pravo

4.5.1 V nekaterih državah članicah se posamezna podjetja pogosto srečujejo z neenakimi konkurenčnimi pogoji iz razlogov, ki niso povezani s proizvodnimi procesi v samih podjetjih, ampak so posledica tržnih nepopolnosti⁽³²⁾, z drugimi besedami, srečujejo se z razmerami, v katerih je sam trg neučinkovit, saj sredstva razporeja neoptimalno. EESO podpira direktivo o znižanih stopnjah DDV za storitve, ki se opravljajo na lokalni ravni, ki zlasti zadevajo MSP, ter poudarja svoje strinjanje z načelom, ki ga je oblikovala Komisija in v skladu s katerim morajo biti vse davčne ugodnosti, dodeljene eni vrsti podjetja, sorazmerne s pravnimi omejitvami ali dodano družbeno vrednostjo, ki se nanaša na navedeno obliko⁽³³⁾. EESO zato poziva Komisijo, naj spodbudi države članice k preučitvi možnosti uporabe izravnalnih ukrepov za podjetja na podlagi njihove dokazane družbene vrednosti ali prispevka k regionalnemu razvoju⁽³⁴⁾. Zlasti je treba rešiti težave, prisotne v nekaterih državah in s katerimi se soočajo nepridobitne organizacije, pri čemer so te težave posledica dejstva, da takšne organizacije ne morejo zahtevati povračila DDV, plačanega za nakup blaga in storitev, ki jih potrebujejo za izvajanje svojih dejavnosti splošnega pomena. Prav tako bi bilo treba omeniti davčne sisteme za nevladne organizacije, ki opravljajo gospodarske dejavnosti, ki niso povezane z doseganjem javne koristi.

4.5.2 Trenutno MSP nimajo veliko dejanskih možnosti za naložbe v raziskave, razvoj in inovacije, kar je pomemben sestavni del za doseganje učinkovitosti proizvodnje in ohranitev konkurenčnosti podjetja. To privede do slabšega konkurenčnega položaja, ki bi ga bilo treba odpraviti z davčnimi ugodnostmi za MSP, ki vlagajo na tem področju. Priporočila vključujejo celo vrsto izravnalnih ukrepov, ki se med državami razlikujejo in med katerimi bi bilo treba omeniti naslednje: posebne davčne olajšave za različne naložbe v raziskave in razvoj, povračila, v kolikor dobički ne bi bili mogoči, ter nižji prispevki za socialno varnost. Ob upoštevanju strateško pomembne vloge MSP v gospodarstvu Skupnosti EESO državam članicam priporoča, naj uporabijo najboljšo možno kombinacijo izravnalnih ukrepov, da bi tako omogočile preživetje in rast MSP v svojih gospodarstvih. Najpomembnejši učinek teh programov je, da zagotavljajo podporo razvoju MSP, specializiranim za raziskave in razvoj, v prvih letih njihovega obstoja.

4.6 Usklajevanje statističnih podatkov

4.6.1 Države članice in EU kot celota zbirajo podatke za različne oblike podjetij v skladu z merili, potrjenimi v okviru Evropskega sistema nacionalnih in regionalnih računov (ESA 95). Vendar so ekonomski statistični podatki o zadrugah, vzajemnih družbah, združenjih, fundacijah in podobnih podjetjih zelo omejeni in zbrani na podlagi heterogenih meril, kar otežuje njihovo analizo ter oceno njihovega prispevka k najpomembnejšim makroekonomskim ciljem. Zato je Komisija naročila pripravo *Priročnika*⁽³⁵⁾, ki bo omogočil pripravo nacionalnih registrov statističnih podatkov teh podjetij na podlagi enotnih meril, skladnih z vidika nacionalnih računovodskih praks. EESO poziva, naj se ti novi analitični instrumenti uporabijo pri pripravi usklajenih statističnih podatkov za zgoraj navedene oblike podjetij v vseh državah Evropske unije in naj se v zvezi s tem izvajajo učinkovitejše politike.

Prav tako bi bilo primerno, da se oblikuje metodologija za podporo ustanovitvi evropskega observatorija za mikro podjetja.

V Bruslju, 1. oktobra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽³²⁾ Sporočilo Komisije COM(2008) 394 konč. (opomba 8).

⁽³³⁾ COM(2004) 18 konč.

⁽³⁴⁾ Mnenje EESO o dokumentu COM(2004) 18 konč. (UL C 234, 22.9.2005, str. 1, točka 4.2.3).

⁽³⁵⁾ *Priročnik* (opomba 1).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o živilih pravične trgovine: Samoregulacija ali zakonska ureditev? (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/06)

Poročevalec: **g. COUPEAU**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. julija 2008 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Živila pravične trgovine: samoregulacija ali zakonska ureditev?“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009. Poročevalec je bil g. COUPEAU.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 164 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi

1.1 Cilj pravične trgovine s kmetijskimi proizvodi je v mednarodni trgovini uvesti načelo pravičnejše porazdelitve dohodka od trgovanja in proizvajalcem iz držav v razvoju tako omogočiti:

- da začnejo proces gospodarskega razvoja (strukturiranje proizvodnih verig, organizacija posameznih panog ...);
- da spodbudijo proces družbenega razvoja (oblikovanje zdravstvenih in izobraževalnih struktur ...);
- da začnejo upravljati z okoljem (ohranjanje biotske raznovrstnosti, ravnanje z emisijami CO₂ ...).

1.2 Evropa je največji trg pravične trgovine, saj predstavlja približno 65 % svetovnega trga. Izdelki se prodajajo s kataloško prodajo po pošti, prek spletnih trgovin in dostavljavcev ter institucionalnih in komercialnih prodajaln ter prodajaln socialne ekonomije, kar skupaj pomeni 79 000 prodajaln v 25 državah. Leta 2008 je promet s temi izdelki znašal več kot 1,5 milijarde EUR. Rast prodaje teh izdelkov je bila sorazmerno stalna in se je povečevala za 20 % na leto. Vendar pa v primerjavi s prometom kmetijsko-živilske industrije, ki je leta 2007 znašal 913 milijard EUR, ta delež ostaja dokaj skromen.

1.3 Pri certificiranju obstajata dopolnjujoča se pristopa: pristop, temelječ na proizvodih (FLO, ki je določil standarde za 18 kategorij živil), in pristop, temelječ na postopku (WFTO, ki certificira dobavno verigo in sistem upravljanja najpomembnejših organizacij pravične trgovine tako v razvitih državah kot v državah v razvoju). Oba pristopa sta prispevala k večjemu

zaupanju potrošnikov in zmanjšanju števila zlorab podjetij, ki skušajo unovčiti tovrstno etično trgovino, ne da bi izpolnjevala merila, ki so jih potrdile glavne mednarodne razvojne agencije.

1.4 Certificiranje učinkovito spodbuja pravično trgovino ter ščiti mala in srednje velika podjetja, ki se želijo ukvarjati s tovrstno trgovino.

1.4.1 Cilj teh oblik certificiranja je upoštevati naslednje različne vidike pravične trgovine:

- tržni vidik: spodbujanje uravnoveženega razmerja v korist prikrajšanih proizvajalcev in delavcev z juga;
- razvojni vidik: finančna, tehnična in operativna krepitev organizacij proizvajalcev;
- izobraževalni vidik: informiranje in ozaveščanje državljanov in partnerjev iz južnih držav;
- politični vidik: zavzemanje za pravičnejša pravila konvencionalne mednarodne trgovine.

1.4.2 EESO želi kljub napredku na področju samoregulacije poudariti, da mora oblika certificiranja temeljiti na evropskem sistemu certificiranja, ki poleg drugih načel zahteva izpolnjevanje tehničnih zahtev v okviru zunanjega nadzora, ki ga preverja neodvisen in v ta namen akreditiran organ. Hkrati pa mora biti sistem seveda v skladu s splošnimi zakonskimi določbami, ki urejajo trženje živil.

2. Uvod

2.1 To mnenje se predvsem nanaša na pravično trgovino v pravem pomenu besede, tj. na alternativno trgovinsko partnerstvo, ki povezuje proizvajalca in potrošnika, kot ga je v zadnjih desetletjih vzpostavilo gibanje pravične trgovine. Obstajajo še drugi programi za preverjanje večje ali manjše trajnosti trgovinskega poslovanja, vendar jih mnenje ne obravnava, saj ti programi ne ustrezajo vsem merilom pravične trgovine, ki so omenjeni v točki 1.4.1.

2.2 Pravična trgovina se je razvila s ciljem vzpostaviti gospodarske odnose s proizvajalci iz držav v razvoju, ki so v mednarodni trgovini zapostavljeni. Kot dejavnik trajnostnega razvoja pomembno prispeva k družbenemu razvoju južnih držav. Prispevala naj bi tudi k zmanjšanju revščine, zlasti s podporo organizacij proizvajalcev. V severnih državah pa skuša spodbuditi bolj trajnosten način potrošnje.

2.3 Čeprav je ta sektor nastal nedavno in se še razvija, hitro raste in postaja vse bolj zanimiv za evropske potrošnike.

2.4 Toda zaupanje potrošnikov je treba še okrepiti. Koncept pravične trgovine je potrošnikom sicer blizu, vendar številni menijo, da nimajo dovolj informacij ali da bi lahko večja podjetja in veliki trgovci sistem zlorabili.

2.5 Specializirane prodajne verige so še vedno pomembne za prodajo izdelkov pravične trgovine. Te strukture so številne, manjše velikosti in potrošniki jih cenijo.

3. Zgodovinski razvoj

3.1 Člen 23 Deklaracije človekovih pravic iz leta 1948 navaja: „Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj“.

3.2 Z dejavnostmi pravične trgovine so najprej začeli v petdesetih letih v Združenih državah, nato v Združenem kraljestvu in pozneje v drugih delih Evrope, ker so se potrošniki vse bolj zavedali družbene in okoljske škode, ki jo povzročajo uvozne verige iz industrializiranih držav.

3.3 Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD) je leta 1964 opozorila na neenakopravne pogoje trgovanja in mednarodno skupnost opozorila tudi na s človeškega in socialnega vidika nedopustna pravila, ki urejajo mednarodno trgovino. Južne države poudarjajo potrebo po pravičnejši trgovini („Trade, not aid“ – trgovina, ne pomoč).

3.4 Pomembni datumi v zgodovini pravične trgovine:

- 1860 – Eduard Douwes Dekker objavi roman *Max Havelaar*;
- pozna štirideseta leta – organizaciji *Ten Thousand Villages in SERRV* (ZDA) začneta trgovati z revnimi skupnostmi iz južnih držav;
- pozna petdeseta leta – *OXFAM UK* začne v britanskih trgovinah prodajati obrtne izdelke kitajskih beguncev;
- 1957 – mladi nizozemski katoličani ustanovijo združenje za uvoz izdelkov iz držav v razvoju;
- 1964 – *OXFAM UK* ustanovi prvo organizacijo za alternativno trgovanje (*ATO – Alternative Trade Organisation*);
- 1967 – ustanovitev prve organizacije pravične trgovine na Nizozemskem;
- 1969 – odprtje prve prodajalne pravične trgovine na Nizozemskem;
- 1971 – ustanovitev prve zadrge pravične trgovine v Bangladešu (*Jute Work*);
- 1973 – prodaja prve kave pravične trgovine na Nizozemskem;
- 1988 – oznaka pravične trgovine *Max Havelaar* se prvič uporabi za kavo;
- 1989 – ustanovitev Mednarodne federacije za alternativno trgovanje (*IFAT – International Federation for Alternative Trade*), ki se nato preoblikuje v Svetovno organizacijo pravične trgovine (*WFTO – World Fair Trade Organization*);
- 1990 – ustanovitev Evropskega združenja pravične trgovine (*EFTA – European Fair Trade Association*);
- 1993 – ustanovitev organa za označevanje izdelkov *Transfair* v Nemčiji;
- 1994 – vključitev čaja v sistem pravične trgovine;
- nastanek Mreže evropskih „svetovnih“ trgovin (*NEWS – Network of European Worldshops*);
- 1996 – vključitev banan v sistem pravične trgovine na Nizozemskem;

- 1997 – organi za označevanje (Max Havelaar, Transfair, Rattvisemarkt, Faire Trade, ...) se združijo v Organizacijo za označevanje izdelkov pravične trgovine (FLO – *Fairtrade Labelling Organisations*); francoski trgovski verigi Monoprix in Auchan začeta prodajati kavo pravične trgovine;
- 1998 – organizacije pravične trgovine FLO, IFAT, NEWS in EFTA se združijo v okviru organizacije FINE;
- 2004 – v nekaterih francoskih menzah v svojo ponudbo vključijo izdelke pravične trgovine.

3.5 Pravila Svetovne trgovinske organizacije ne upoštevajo človeškega, socialnega ali okoljskega vidika. Iz nasprotovanja temu se vse več ljudi zavzema za bolj človeško obliko trgovinskih odnosov. Zanje je pravična trgovina dokaz, da je možno svet spremeniti. Pravična trgovina spodbuja preglednost, dobro upravljanje in odgovornost ter tako prispeva k trajnostnemu razvoju.

4. Opis

4.1 Cilj pravične trgovine in splošneje etične, odgovorne in državljanske prijazne potrošnje je ugotoviti, kako bi bilo mogoče med prebivalstvom ustaliti doslej doseženi uspeh, in sicer:

- z zagotavljanjem preglednosti, prepoznavnosti in razumevanja delovanja pravične trgovine ter
- z jamstvom, da bomo z nakupom koristili razvoju kmetijskih gospodarstev v državah v razvoju.

4.2 EESO ugotavlja, da so pri oblikovanju standardov pravične trgovine upoštevali temeljne pravice delavcev (ILO), okoljske standarde, ohranjanje biotske raznovrstnosti in zagotavljanje boljših plačil za proizvajalce okviru mednarodnih trgovinskih odnosov.

4.3 Izraz „pravična trgovina“ se lahko zdi protisloven, saj tržni zakoni ne poznajo človeških vrednot. Toda izziv 21. stoletja bo trgovino povezati s socialnim dialogom, da bi dosegli večjo enakopravnost, k čemur želi prispevati tudi EESO. Tako bi lahko omogočili trajnostni razvoj ob zagotavljanju boljših trgovinskih odnosov ter pravic proizvajalcev in delavcev, ki so bili v okviru pogajanj v Dohi zastopavljeni.

4.4 Novi akterji uvajajo nove oznake in etične kodekse na področju pravične trgovine, kar pri potrošnikih povzroča zmedo. Zaradi številnih referenčnih in jamstvenih sistemov obstaja nevarnost, da bi koncept, načela in merila, ki opredeljujejo pravično trgovino, razvodeneli, in da bi postali možni oportunistični trgovinski koncepti na podlagi jamstvenih sistemov, ki so za gospodarske udeležence – pogosto na koncu prodajne verige – cenejši, vendar pa tudi zelo malo prispevajo k podpori in krepitevi držav v razvoju. Odbor podpira mednarodni sistem certificiranja, ki bi ga izvajale organizacije pravične trgovine (glej zgornje predloge glede terminologije), pod pogojem, da se ustanovi neodvisen akreditiran nadzorni organ in da se zagotovi skladnost z obstoječo živilsko zakonodajo.

4.5 EESO poziva, naj vsi izdelki pravične trgovine v vseh državah Evropske unije ustrezajo enakim merilom. Trenutno ni uradne evropske opredelitve pravične trgovine. EESO se zavzema za skupno opredelitev, ki jo je sprejela organizacija FINE (mreža, ki jo sestavljajo FLO, IFAT, NEWS in EFTA) in jo je uporabila tudi Evropska komisija v svojem nedavnem sporočilu o pravični trgovini⁽¹⁾:

„Pravična trgovina je partnerstvo za trgovino, ki temelji na dialogu, preglednosti in spoštovanju ter se zavzema za več enakosti v mednarodni trgovini. Prispeva k trajnostnemu razvoju z zagotavljanjem boljših pogojev za trgovino marginaliziranim proizvajalcem in delavcem, zlasti z juga, ter skrbi za zaščito njihovih pravic.“

Organizacije pravične trgovine, ki uživajo podporo potrošnikov, se dejavno vključujejo v podporo proizvajalcev, ukrepe za povečanje ozaveščenosti ter v kampanje za spremembo pravil in praks konvencionalne mednarodne trgovine.“

5. Proizvajalci (načela)

5.1 Pravična trgovina si prizadeva za čim boljše in redno plačilo proizvajalcev, ki bi jim omogočalo dostojno življenje. Plačila morajo določiti organizacije proizvajalcev in sindikati v vsaki zadevni regiji in državi.

5.2 Cena se določi na podlagi povprečnih stroškov proizvodnje ob upoštevanju:

- časa, ki ga za delo porabi lokalna delovna sila, ob ustreznem plačilu za zagotovitev dostojnega življenjskega standarda;

⁽¹⁾ COM(2009) 215 konč.

— srednjeročnih in dolgoročnih naložb, potrebnih za izpolnitev gospodarskih, okoljskih in družbenih standardov pravične trgovine;

— analize trga ter

— političnih odločitev večine akterjev pravične trgovine: predhodno financiranje proizvajalcev v višini 60 % pred pobiranjem pridelka, uravnoteženo razmerje med proizvajalci in distributerji, da bi proizvajalcem zagotovili možnosti za prodajo, distributerjem pa možnosti preskrbe.

5.3 Pri pravični trgovini je treba postaviti zahteve, kot so prepoved izkoriščanja delovne sile, zlasti otroške delovne sile, ter upoštevanje standardov Mednarodne organizacije dela (MOD), tudi če nacionalna socialna zakonodaja tega ne zahteva.

5.4 Pravična trgovina zagotavlja delna predplačila živil, da proizvajalci lahko financirajo surovine.

5.5 Pri postopkih proizvodnje živil je treba obvezno spoštovati okolje, naravne vire in veljavne predpise Evropske unije.

5.6 Pravična trgovina omogoča ustvarjanje družbeno koristnih delovnih mest tako v proizvodnem kot v prodajnem segmentu (in ljudem v posebno negotovih delovnih razmerah vnovič ponuja dostojno delo).

5.7 Pravična trgovina zagotavlja dejansko sledljivost ter popolno, stalno in javno preglednost dejavnosti na vseh stopnjah proizvodne verige (okvir, cena, delež dobička itd.).

5.8 Pravična trgovina mora omogočiti vzpostavitev solidarnega gospodarstva v okviru trajnostnega razvoja.

5.9 Pravično trgovino bi morali ocenjevati samo na podlagi njene dejavnosti in konkretnih zavez, ne pa zgolj na podlagi dobrih namer.

5.10 Pravična trgovina je uveljavljen način za vzpostavitev nove svetovne prehranske politike, ki spoštuje človekove pravice.

6. Proizvodi

6.1 Živila predstavljajo največji delež prometa pravične trgovine. Med temi proizvodi ima najpomembnejši delež kava, sledijo pa čaj, čokolada, suho sadje, začimbe, riž, žita, sladkor, med in marmelada. Sveži proizvodi so se na trgu pojavili šele pred kratkim in so v mreži pravične trgovine manjšega pomena zaradi počasnega kroženja proizvodov. Odkar pa so izdelke pravične trgovine začeli prodajati v potrošniških zadrugah in

drugih zasebnih prodajalnah na drobno, njihova prodaja znatno narašča.

6.2 Da bi pravična trgovina lahko prispevala k izboljšanju položaja malih proizvajalcev v državah v razvoju, bi morala spodbujati vzpostavljane proizvodnih verig za predelavo živil, da bi ustvarili socialno trajnostna delovna mesta.

6.3 Pravična trgovina bi se morala osredotočiti na pridobitev večjega deleža proizvodnih in distribucijskih verig, da bi ta proces – v interesu proizvajalcev – dobil večjo politično težo.

7. Najpomembnejše države

7.1 Vse države, ki so vključene v pravično trgovino s kmetijskimi proizvodi, so na južni polobli. Pravična trgovina je s sorazmerno pregledno naravo svojega jasno pokazala, kako majhen delež nakupne cene, ki jo plačajo potrošniki, gre proizvajalcem (pri porabljenih 100 EUR se v lokalno gospodarstvo vrne zgolj 20 EUR) in koliko dodane vrednosti ostane v razvitem svetu (na primer pri predelavi in maloprodaji). Pri tem pa je glavno vprašanje, ali je pravična trgovina sposobna trajno spremeniti pravila mednarodne trgovine.

8. Zakonodaja ali certificiranje

8.1 Odbor meni, da je certificiranje najboljše jamstvo za potrošnike. Certificiranje je postopek, pri katerem akreditiran (na podlagi postopka akreditacije) in nepristranski tretji organ preveri in potrdi, da je storitev, izdelek ali postopek v skladu z zahtevami, navedenimi v specifikaciji (zahteve so lahko pravno zavezujoče ali pa ne). Tako sta certifikacija in akreditacija postopka preverjanja: pri akreditaciji se preverjajo kompetence, pri certifikaciji pa skladnost s specifikacijami. Cilj pravične trgovine – in splošneje etične, odgovorne in državljanske prijazne potrošnje – je ugotoviti možnosti za ustalitev doslej doseženega uspeha, in sicer:

- 1) z zagotavljanjem preglednosti, prepoznavnosti in razumevanja delovanja pravične trgovine. Za to je potrebno učinkovito obveščanje, da se pojasnijo zasnova in cilji; ter
- 2) z jamstvom, da bomo z nakupom živila koristili vasem, vašanom in razvoju kmetij v državah v razvoju.

8.2 Pravična trgovina je vzpostavila sisteme jamstva, vendar pa njihova legitimnost temelji na rezultatih pogajanj in vključenosti različnih udeleženi strani.

— Jamstveni sistem, ki ga je uvedla FLO, določa zahteve v zvezi s specifikacijami izdelkov.

— Specifikacije in merila, ki jih je uvedla WFTO, pa se nanašajo na postopke v okviru struktur pravične trgovine.

8.3 FLO in WFTO si prizadevata dograjevati komplementarnost svojih jamstvenih sistemov. V ta namen je treba ugotoviti, kako bi njuna pristopa zblížali in uskladili. Doslej je bil opravljen zgolj en pregled stanja.

8.4 Ti sistemi preverjanja so nepogrešljivi. Visoka raven jamstva je zelo pomembna, da se izognemo prevelikemu številu različnih zakonodaj v državah severne poloble, in je tudi v interesu potrošnikov. Organizacije pravične trgovine so na mednarodni ravni že določile zahteve in potrdile listino načel pravične trgovine ter morajo še naprej sodelovati v okviru skupnega sistema certificiranja za proizvajalce.

9. Pogoji za pridobitev razvojne pomoči

9.1 Pravična trgovina prispeva k zmanjševanju revščine in hkrati ohranja temelj trajnostnega razvoja.

9.2 Zunanja politika Evropske unije lahko spodbuja razvoj kmetijstva v državah v razvoju. Podpora za spodbujanje manjših kmetijskih proizvajalcev, da se začnejo ukvarjati s pravično trgovino, bi lahko bila merilo za pridobitev subvencij; s tem bi lahko prispevali k trajnostnemu razvoju omenjenih držav.

10. Izzivi pravične trgovine

10.1 Pravična trgovina je nesporna sestavina trgovinske, socialne, izobraževalne in politične dinamike lokalnih in mednarodnih akterjev.

10.2 Pravična trgovina je socialno-ekonomska inovacija, ki jo podpira civilna družba, da bi spremenili mednarodne trgovinske prakse in tako v večji meri spoštovali človekove pravice. Morala bi:

- ohraniti svoj vpliv na področju družbene in okoljske odgovornosti podjetij;
- skupaj s sindikati, potrošniškimi združenji, okoljevarstveniki in zadrugami lokalnih proizvajalcev ustvariti družbeno platformo;

- razširiti in diverzificirati svoj trg, saj morajo trgovci povečati svoj izbor izdelkov in razširiti mreže;
- dodano vrednost v večji meri prerazporediti proizvajalcem;
- podpreti organizacije proizvajalcev iz južnih držav, da bi jim zagotovili večjo samostojnost;
- omogočiti lokalni razvoj in več temeljnih ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic ter
- biti sposobna na splošno izboljšati pravila in prakse konvencionalne trgovine.

11. Ali pravična trgovina obstaja tudi za evropske proizvajalce?

11.1 Vsi kmetijski proizvodi pravične trgovine izvirajo iz držav v razvoju. Kljub temu pa nekatere proizvode (npr. sladkor, vino in banane) pridelujejo tudi evropske države, ki imajo veliko višje socialne standarde, kar pomeni, da so ti proizvodi lahko dražji v primerjavi s certificiranimi izdelki pravične trgovine.

11.2 Da bi se temu kočljivemu položaju izognili, bi morali ustanoviti mednarodno organizacijo proizvajalcev sektorja pravične trgovine; tako bi lahko dosegli kompromise za vse.

12. Pravična trgovina – nova gospodarska usmeritev

12.1 Veliko organizacij za človekove pravice obsoja posledice mednarodne trgovine (STO).

12.2 Na svetovni ravni obstaja veliko število različnih akterjev in zainteresiranih strani pravične trgovine, ki se razlikujejo tako s kakovostnih kot s količinskih vidikov. Vendar prav njihova sposobnost, da pokrivajo različna področja pravične trgovine, to usmeritev upravičuje in ji omogoča, da bo v prihodnje imela velik vpliv.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

*Priloga I***Povrnjen delež dobička proizvajalcem v primerjavi s konvencionalno trgovino**

Trgovina	Kava	Čaj darjeeling	Sladkor	Kvinoja	Riž basmati
konvencionalna	5 %	7 %	2,5 %	6,7 %	6,5 %
pravična	17 %	9,5 %	3,8 %	8,5 %	9,5 %

Priloga II

Primer oblikovanja cene za riž *thai* z oznako Max Havelaar:

- 15 % proizvajalec,
 - 26 % stroški predelave,
 - 2 % dajatve ter
 - 57 % stroški pakiranja in distribucije.
-

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o severni razsežnosti območij z omejenimi možnostmi (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/07)

Poročevalec: **g. NURM**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. februarja 2009 v skladu s členom 29(2) poslovnika sklenil, da pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Severna razsežnost območij z omejenimi možnostmi.“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009. Poročevalec je bil g. NURM.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra) s 175 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Temeljni cilji skupne kmetijske politike, med drugim varnost preskrbe s hrano, so še vedno aktualni, če se bo še naprej ohranjalo kmetijstvo na celotnem območju Evropske unije, tudi v severnih regijah.

1.2 To mnenje obravnava naravne, podnebne in geografske posebnosti in probleme severnih regij EU, v katerih je kmetijska proizvodnja do neke mere omejena zaradi hladnega podnebja, zato so stroški tamkajšnjih kmetov višji kot stroški kmetov v ugodnejših kmetijskopodnebnih območjih.

1.3 Na severnih območjih je kmetijska proizvodnja dražja, produktivnost pa bistveno manjša kot v regijah z ugodnejšo lego. Nenehen upad donosnosti in hkratno pojemanje motiviranosti proizvajalcev postavljata prihodnjo uporabo kmetijskih površin v severnih evropskih regijah pod vprašaj. Tej nevarnosti se je mogoče izogniti z uporabo ustreznih instrumentov kmetijske politike.

1.4 V regijah z naravnimi omejitvami je treba še naprej obdelovati zemljo, da se ohranijo tradicionalne krajinske oblike in območja visoke naravne vrednosti. To je mogoče doseči z instrumentom nadomestil za območja z omejenimi možnostmi, vendar pod pogojem, da bo podpora bolj kot doslej usmerjena v regije, v katerih je nevarnost opuščanja kmetijskih površin največja.

1.5 Poleg opredelitve novih meril za določitev območij z naravnimi omejitvami je treba tudi pregledati načine financiranja te pobude, da bo mogoče doseči konkretne pozitivne

učinke. Ena od možnosti, o katerih bi bilo treba razmisliti, je vključitev nadomestil za območja z omejenimi možnostmi v plačila 1. stebra SKP. Veljavni sistem, v katerem višina neposrednih plačil temelji na zgodovinskih donosih, daje prednost kmetom na ugodnejših območjih. Z izravnalnimi nadomestili manj ugodni proizvodni pogoji na območjih z naravnimi omejitvami niso bili zadostno kompenzirani.

1.6 Pri izračunu podpor za območja z omejenimi možnostmi bi bilo treba v prihodnje za vsako posamezno regijo upoštevati skupne stroške obvladovanja naravnih omejitev in neugodnih proizvodnih razmer. Slabše kot so naravne razmere, višje bi morale biti podpore. Kljub temu bi bilo treba določiti spodnje in zgornje meje plačil.

1.7 Pri ugotavljanju naravnih omejitev posameznih regij bi bilo treba poleg vsote pozitivnih temperatur v obdobju rasti upoštevati tudi vsoto negativnih temperatur v zimskem obdobju.

1.8 Severna območja so daleč od velikih evropskih trgov, tamkajšnje podeželske regije so izjemno redko poseljene ter imajo razdrobljena obdelovalna zemljišča, zato so proizvodni stroški kmetijskih obratov izjemno visoki. Za preprečevanje upadanja števila prebivalcev na teh področjih in ohranjanje kmetijske proizvodnje so potrebna nadomestila iz sredstev za območja z omejenimi možnostmi. Zato EESO priporoča, da se pri oblikovanju meril za določitev območij z omejenimi možnostmi upošteva tudi redka poseljenost in dodajo merila za podpiranje kmetijske proizvodnje na močno gozdnatih področjih.

1.9 EESO priporoča, da se pri pripravi in uvajanju meril za novo določitev območij z omejenimi možnostmi (območja z naravnimi omejitvami) upoštevajo v tem mnenju omenjene naravne, podnebne in socialno-gospodarske posebnosti severnih območij. Ena od možnosti bi bila opredelitev teh območij kot posebnih območij po zgledu gorskih območij.

2. Ozadje

2.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je v prejšnjih mnenjih na lastno pobudo že obravnaval območja z omejenimi možnostmi ⁽¹⁾.

2.2 Evropska komisija je v sporočilu z dne 21. aprila 2009 (COM(2009) 161 konč.) predlagala spremembo načel za določitev območij z omejenimi možnostmi in v skladu s tem opredelitev novih meril. Komisija med drugim predlaga novo poimenovanje za ta območja in priporoča izraz „območja z naravnimi omejitvami“. EESO pozdravlja novi pristop.

2.3 Ker je na notranjem trgu EU zagotovljen prosti pretok blaga in storitev, brez posebne podpore dolgoročno ne bo mogoče ohraniti kmetijske dejavnosti v severnih regijah EU, kjer so stroški na enoto višji. To nato negativno vpliva na socialno in okoljsko trajnost ter biotsko raznovrstnost teh območij.

2.4 Določb posameznih držav članic o območjih z omejenimi možnostmi in njihovih posledic ni mogoče primerjati med seboj. Ker se uporabljajo številna merila, sedanje ureditve pomoči za območja z omejenimi možnostmi premalo upoštevajo posebne proizvodne pogoje, ki so posledica naravnih in podnebnih danosti, zato so ti pogoji nezadostno in nesorazmerno kompenzirani.

2.5 Da bo v Evropi in svetu dolgoročno zagotovljena varnost preskrbe s hrano, je treba ohraniti kmetijstvo tudi v severnih regijah Evropske unije, v katerih bi se lahko podnebje za kmetijstvo glede na napovedi v prihodnjih 50 do 100 letih izboljšalo zaradi globalnega segrevanja, ki pa bo povzročilo izsušitev južnih regij, tako da se kmetijska proizvodnja v Evropi utegne pomakniti proti severu.

3. Naravne in podnebne posebnosti severnih regij, splošen opis problemov in razlogi za posebno obravnavo teh območij

3.1 Kmetijska dejavnost v severnih regijah Evropske unije se od kmetijske dejavnosti v srednji in južni Evropi razlikuje po tem, da ima veliko krajše obdobje rasti, bistveno nižjo vsoto

efektivnih temperatur, ki so potrebne za rast rastlin, in večji del leta presežek vlage. Padavine so v letu neenakomerno razporejene: spomladi in poleti, ko rastline kalijo, brstijo in rastejo, količina padavin ne zadostuje, pogosto jesensko deževje pa otežuje pravočasno žetev in zmanjšuje kakovost pridelka.

3.2 Na kmetijstvo v severnih regijah bistveno vplivajo tudi dolge zime in zmrzal v tem letnem času. Temperature lahko padejo tudi do -40°C . Globina, do katere prodre zmrzal, je odvisna od vsote negativnih temperatur in debeline snežne odeje, ki lahko v Latviji in Estoniji sega do enega metra, na severu Finske in Švedske pa do dveh metrov. Taljenje snega in odtajanje tal sta dolgotrajna procesa, ki zakasnitva spomladansko setev in začetek rasti. Obdobje spomladanske setve na severnih območjih traja – odvisno od zemljepisne širine in oddaljenosti od morja – od konca aprila do sredine junija. Zato je treba pri pripravi meril za določitev območij z omejenimi možnostmi upoštevati tudi vsoto negativnih temperatur posameznih regij.

3.3 Treba je upoštevati tudi, da so stroški gradnje poslopij višji, saj je treba postaviti temelje, varne pred zmrzaljo, položiti vodovod in kanalizacijo globlje, kot sega zmrzal, in izolirati zunanje stene poslopij. Znatni stroški nastanejo tudi z ogrevanjem poslopij pozimi in z odstranjevanjem snega.

3.4 Zaradi kratkotrajnih procesov nastajanja tal po ledeni dobi je prst na severnih območjih tanjša. Ima raznolike lastnosti in strukturo: praviloma je vlažna, ponekod kamnita ter prekomerno ilovnata, peščena ali šotna. Treba je torej veliko vlagati v izboljšanje tal, še posebej v gradnjo in vzdrževanje drenažnih sistemov ter apnanje polj.

3.5 Za severne regije je značilen hribovit in razčlenjen ledeniški relief, na katerem prevladujejo skromni gozdovi, vlažna območja in druga naravna območja, zato so obdelovalne površine majhne in raztresene. Na nekaterih območjih znaša povprečna velikost polj posameznega kmetovalca manj kot hektar, poleg tega pa so polja raztresena v gozdovih precej daleč od kmetije. To onemogoča uporabo velikih in učinkovitih strojev ter hkrati povečuje proizvodne stroške kmetijskega obrata in njegove stroške prevoza znotraj posestva. Tovrstnih naravnih omejitev ni mogoče kompenzirati z usmeritvijo v alternativne pridelke ali kakšnim drugim načinom racionalizacije kmetijske proizvodnje. Zato je treba začeti uporabljati dodatna merila, ki bodo zajemala naravne omejitve močno gozdnatih področij. Eno od meril bi lahko bil delež obdelovalnih površin na hektar. Eden od ukrepov v korist območij z omejenimi možnostmi pa bi lahko bila kompenzacija dodatnih prevoznih stroškov teh kmetij.

⁽¹⁾ UL C 318, 23.12.2006, str. 86; UL C 44, 16.2.2008, str. 56 in UL C 120, 16.5.2008, str. 47.

3.6 Podeželska območja v severnih regijah so zelo redko poseljena. Zunaj mest znaša poseljenost manj kot deset prebivalcev na kvadratni kilometer, na odročnih območjih pa celo manj kot tri, kar povzroča visoke prevozne stroške tako v kmetijski proizvodnji kot tudi pri zagotavljanju dostopa do javnih in zasebnih ustanov. Delovna produktivnost v severni Evropi se je zaradi mehanizacije v 20. stoletju močno povečala, na podeželju pa se je obenem zmanjšalo število delovnih mest. Zaradi majhne gostote prebivalstva in storitev so se nato ljudje začeli odseljevati iz podeželskih regij. Veliko kmetov opušča kmetijstvo, ker njihovi otroci nočejo prevzeti kmetije. Kljub temu tvori kmetijstvo skupaj z gozdarstvom in turizmom gospodarsko podlago podeželskega življenja na severnih območjih. Podeželske skupnosti so bistveno manjše, zato so izdatki na prebivalca za javne storitve, na primer za šole in neformalno izobraževanje, znatno višji. Na redko poseljenih podeželskih območjih je življenje dražje, ker tamkajšnji prebivalci tvorijo le majhno skupnost odjemalcev blaga in storitev. Odročna območja severnih regij so preveč oddaljena od velikih središč, da bi se lahko prebivalci tja vozili na delo ali tam uporabljali storitve. Zato bi moral biti eden od ukrepov v korist območij z omejenimi možnostmi tudi kompenzacija dodatnih prevoznih stroškov od središč (trgov) do odročnih kmetijskih obratov.

3.7 Kolikor manj ljudi v Severni Evropi živi na podeželju, toliko dražje je njihovo življenje, ker morajo prepotovati velike razdalje, da pridejo do blaga, storitev, zdravstvene oskrbe, šol itd. Zato je na redko poseljenih območjih Severne Evrope ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest v kmetijstvu in drugih sektorjih še posebej pomembno. Za to si je treba prizadevati v okviru skupne kmetijske politike in tudi regionalne politike. Od uspešnega izvajanja teh politik je odvisno, ali bo mogoče izravnati odseljevanje s podeželja v mesta, zavreti opuščanje polj ter ustaviti gospodarsko in socialno zamiranje odročnih območij. Navsezadnje je preprečevanje upadanja števila prebivalcev na teh obmejnih območjih EU tudi z vidika varnosti pomembno za celotno Evropsko unijo.

3.8 Gozdnata in vlažna območja severnih regij so skupaj z ekstenzivnim kmetijstvom in polnaravnimi ekosistemi osnova za naravno raznolikost in biotsko raznovrstnost. Poleg tega je sever območje valjenja za milijone ptic selivk, ki na poljih in neobdelanih travnikih iščejo hrano.

3.9 Zaradi naravnih omejitev in prevoznih stroškov, ki so posledica razdrobljenosti kmetijskih površin in redke poseljenosti, je donosnost kmetij na severnih območjih manjša, dohodki v kmetijstvu pa nižji. Prav zaradi tega so bila neposredna plačila v okviru 1. stebra SKP do sedaj nizka. Obdelava kmetijskih površin, trajnostna proizvodnja živil in negovanje podeželja na severnih območjih z naravnimi omejitvami so mogoči le, če se kmetijskim pridelovalcem zagotovi dohodek, ki je primerljiv z dohodkom kmetov na ugodnejših območjih. V nasprotnem primeru bodo ljudje zapustili vasi in ne bodo več obdelovali polj, ki bodo zato opustela in izgubila rodovitnost. EESO kot eno od možnosti priporoča, da Evropska komisija temeljiteje preuči posebnosti severnih regij in ta območja po potrebi opredeli kot posebna območja po zgledu gorskih območij.

3.10 Vrste in obseg naravnih omejitev v posameznih regijah se lahko medseboj zelo razlikujejo. Zato bi bilo treba pri izračunu podpor za območja z omejenimi možnostmi v prihodnje za vsako posamezno regijo upoštevati skupne stroške obvladovanja naravnih omejitev in neugodnih razmer za proizvodnjo. Kolikor slabše so naravne razmere, toliko višje bi morale biti podpore. Kljub temu bi bilo treba določiti tudi spodnje in zgornje meje plačil.

4. Naravne omejitve poljedelstva, opis problemov in razlogi za posebno obravnavo teh območij

4.1 Na poljedelstvo na severnih območjih vplivajo mrzle zime, kratko obdobje rasti, nizka vsota efektivnih temperatur in tudi vlaga, zaradi katere so potrebne visoke naložbe v drenažne sisteme. Ti sistemi imajo – odvisno od uporabljenih materialov – življenjsko dobo od 30 do 50 let, nakar jih je treba zamenjati. Temu je treba vsako leto prišteti dodatne stroške vzdrževanja in popravil drenažnih sistemov. Predpogoj za obdelavo vlažnih tal je gradnja in vzdrževanje drenažnih sistemov.

4.2 Prst na severnih območjih je večinoma kisl zaradi kristalne matične kamnine ali peščenjaka. Za namene obdelave je treba polja redno (vsakih 6 do 8 let) apnati, kar povzroča dodatne stroške, ki jih na območjih s pH-nevtralno prstjo ni. Apnanje ne poveča rodovitnosti tal, temveč je le predpogoj za obdelovanje kislih tal in izravnavo trajnih naravnih omejitev. EESO meni, da bi bilo treba problem kislih tal bolj kot doslej upoštevati pri določitvi območij z omejenimi možnostmi in opredelitvi novih meril.

4.3 V severnih regijah je treba vse žito sušiti v posebnih sušilnicah, saj lahko ob žetvi vsebuje tudi do 30 % vlage. Pred skladiščenjem je treba žito posušiti toliko, da vsebuje samo še 12–14 % vlage. Za gradnjo sušilnic žita so potrebne velike naložbe, znatne dodatne stroške pa povzroča še poraba energije za sušenje. Naprave in prostori za sušenje lahko stanejo do 300 000 EUR, amortizacijska doba sušilnic pa – odvisno od intenzivnosti uporabe – znaša 10 do 15 let. Po podatkih kmetov so povprečni stroški sušenja žita 20 do 25 EUR na tono, četudi sta vsebnost vlage v žitu in energija, potrebna za sušenje, iz leta v leto drugačni. Pri povprečnem pridelku tri do štiri tone na hektar na severnih območjih se proizvodni stroški tako zvišajo za 60 do 100 EUR na hektar.

4.4 Sorte poljščin na teh območjih morajo biti odpornejše proti mrazu in zmožne preživeti nočno pozebo, ki se pogosto pojavlja še junija, zato je tudi pridelek manjši. Zaradi kratkega obdobja rasti ni mogoče pridelovati sort, npr. krmne koruze, ki potrebujejo daljšo dobo rasti in uspevajo bolje ob višjih povprečnih dnevni in nočnih temperaturah, obenem pa bi pripomogle k znatnemu znižanju stroškov živinoreje. Zato živino v glavnem krmijo s travno silažo, katere cena na enoto je višja kot pri krmni koruzi.

4.5 Nočna pozeba zlasti ogroža gojenje sadnih dreves, jagodičevja in zelenjave. Vsaj vsakih deset let huda nočna pozeba v času cvetenja uniči ves pridelek. Škodo, ki jo povzroči nočna pozeba, je sicer mogoče na razne načine preprečevati, na primer z oroševanjem proti pozebi, zadimljavanjem, pokrivanjem z mrežami itd., vendar so za te metode potrebna dodatna finančna sredstva in delovna sila.

4.6 Zaradi kratkega obdobja rasti je treba vsa dela na polju opraviti v zelo kratkem času. Pogoji za to je razmeroma večje število strojev, kar zviša povprečna vlaganja na hektar.

5. Naravne omejitve živinoreje, opis problemov in razlogi za posebno obravnavo teh območij

5.1 Na severu je obdobje paše živine krajše (od sredine maja do konca septembra), zato je treba za zimo spraviti več krmila, kar pomeni višje proizvodne stroške. Poleg tega je treba za hrambo zimskega krmila zgraditi posebna skladišča. Pogosto zaradi vremenskih razmer ni mogoče začeti s spravljanjem trave v najugodnejšem času, kar negativno vpliva na njeno hranilno vrednost. Pogoste padavine v času spravljanja sena in travne silaže lahko škodijo kakovosti krmila.

5.2 Stroški poslopij in naprav za živinorejo so višji kot v toplejših področjih, saj je treba postaviti temelje, varne pred zmrzaljo, ter položiti vodovod in kanalizacijo globlje, kot sega zmrzal (npr. v Estoniji najmanj 1,2 metra globoko).

5.3 Dodatne stroške povzroča tudi odstranjevanje snega in ledu s kmetij in kmetijskih poti. Zaradi škode, ki jo povzroči mraz, je treba vsakih pet do deset let obnoviti vrhno plast cestišč. V severnih državah je zaradi redke poseljenosti veliko poljskih poti in makadamskih cest. Za vzdrževanje in popravila teh cest so potrebna dodatna finančna sredstva, in sicer zlasti za odpravljanje škode spomladi in preprečevanje prašenja poleti.

5.4 Stroški na kilogram proizvedenega mleka so na redko poseljenih območjih višji kot na gosto poseljenih območjih z intenzivnim kmetijstvom, kajti za odvoz mleka je treba prevoziti velike razdalje. Na številnih morskih otokih in otokih na celinskih vodah so opustili proizvodnjo mleka, ker zaradi prevoznih stroškov ni bila donosna. Dražja je tudi oskrba kmetij z drugimi obratnimi sredstvi, potrebnimi za kmetijsko proizvodnjo.

6. Ohranjanje kmetijstva in podeželskega življenja v severnih regijah je pomembno za celotno Evropsko unijo

Ohranjanje kmetijske dejavnosti in preprečevanje odseljavanja prebivalcev s podeželskih območij severnih regij imata vseevropski pomen, saj pripomoreta k:

- zagotavljanju oskrbe prebivalstva teh območij z domačimi živili in varnosti preskrbe s hrano v EU v primeru globalnega segrevanja;
- ohranjanju delovnih mest in preprečevanju upadanja števila prebivalcev na podeželskih območjih;
- ohranjanju in v številnih primerih celo povečanju biotske raznovrstnosti;
- odprtosti podeželja in ohranjanju njegove privlačnosti za turizem in rekreativne dejavnosti;
- zagotavljanju varnosti obmejnih območij EU.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o končnih uporabnikih ter izboljšanju politik in programov energetske učinkovitosti (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/08)

Poročevalec: **g. CAPPELLINI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. julija 2008 sklenil, da v skladu s členom 29 (2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Končni uporabniki ter izboljšanje politik in programov energetske učinkovitosti“ (mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. septembra 2009. Poročevalec je bil g. CAPPELLINI.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra 2009) s 126 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je v minulem mandatnem obdobju obravnaval različna vprašanja evropskih ukrepov za energetske učinkovitost in njihove različne razsežnosti (zunanjo razsežnost, kratkoročne in dolgoročne energetske probleme, ukrepe na področjih oskrbe in varnosti) v okviru gospodarsko uspešne in trajnostne energetske politike. EESO poudarja pomembnost razširjanja in ovrednotenja rezultatov dnevov energetske učinkovitosti, ki jih organizira EESO, v sodelovanju z vsemi udeleženci, končnimi uporabniki in državami članicami. Na tej podlagi priporoča Evropski komisiji in novemu parlamentu, naj odločno ukrepajo ob upoštevanju priporočil, ki so bila že dana v prejšnjih mnenjih⁽¹⁾.

1.2 EESO tudi meni, da je izvajanje politike za spodbujanje energetske učinkovitosti ter novih „čistih“ tehnologij lahko rešitev ne samo za okoljski problem, temveč tudi za zmanjšanje odvisnosti od oskrbe z energijo ter za obvladovanje visokih stroškov surovin in njihovih posledic za končne uporabnike.

EESO priporoča okrepitev prizadevanj za sistematično vključevanje končnih uporabnikov (predvsem potrošnikov in malih podjetij) v zvezi z novimi obveznostmi, ki jih je določil Evropski svet marca 2007, in prizadevanji za blažitev sedanje gospodarske krize.

1.3 Odbor meni, da bosta evropsko in nacionalno socialno partnerstvo lahko spodbujala večjo vključenost končnih porabnikov energije, zlasti malih podjetij in njihovih združenj, različna zasebna in javna partnerstva na lokalni ravni ter zadrage, da bi učinkoviteje prispevali k uresničevanju evropskih ciljev za energetske učinkovitost in „zeleno gospodarstvo“. Ta

zavzetost lahko – če je v najprimernejših oblikah umeščena npr. v agendo evropskega socialnega dialoga, vključno s sektorskim – konkretno prispeva k rasti zaposlovanja in ustvarjanju novih kvalificiranih poklicev, povezanih z energijo in ponujanjem novih storitev.

1.4 EESO meni, da bi morala odločitve, da se okrepi evropska razsežnost energetske ukrepe, na notranjem trgu in domačih trgih tudi pospešiti krepitev strategije trajnostnega razvoja ter širše znanstveno in tehnično sodelovanje, ki bi lahko povečalo javne in zasebne naložbe, vključno z oblikami „okrepljenega sodelovanja“ med državami članicami EU.

1.5 EESO izraža svoje razočaranje in zaskrbljenost zaradi pomanjkanja enotnih podatkov in informacij ter podrobnosti v zvezi z energetske učinkovitostjo končne rabe, kar posledično otežuje določanje statistično zanesljivih in usklajenih kazalcev, med katerimi je tudi pomanjkanje zgodovinskih podatkov, ki so na voljo na evropski ravni in dostopni končnim uporabnikom.

EESO vnovič izraža zaskrbljenost glede držav članic ob ugotovitvi, da niso pravočasno pripravile nacionalnih akcijskih načrtov za energetske učinkovitost (NANEU), kot določa obravnavana direktiva.

1.6 EESO meni, da je treba za spodbujanje celovitega, enotnega in učinkovitejšega izvajanja evropskih ukrepov za energetske učinkovitost na nacionalni ravni – v sodelovanju z Evropsko komisijo, državami članicami in po sistematičnem posvetovanju s predstavniki končnih uporabnikov – sprejeti skupen evropski sistem za spremljanje, ki bo obenem pravičen in pregleden ter bo omogočal primerljivost računov za energijo.

⁽¹⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 54; UL C 175, 28.7.2009, str. 87; UL C 228, 22.9.2009, str. 84; UL C 182, 4.8.2009, str. 8.

1.7 Odbor meni tudi, da je za boljše izvajanje evropskih ukrepov za energetske učinkovitosti treba okrepiti njihov sektorski vidik, da se jim omogoči boljše spremljanje in analiza vpliva. Energetski ukrepi imajo namreč na posamezne vrste gospodarskih dejavnosti različen vpliv, tako v primeru podjetij, porabnikov energije (katerih vprašanja se razlikujejo glede na raven porabe, vrsto postopkov itd.), kot tudi v primeru podjetij, ki poslujejo v različnih sektorjih energetske verige (npr. proizvajalci in monterji naprav, ponudniki energije, gradbena podjetja itd.), kjer so velikanske, še neizkoriščene možnosti za varčevanje z energijo.

1.8 EESO je tudi prepričan, da je treba evropske programe (okvirni program za konkurenčnost in inovativnost (CIP), program Inteligentna energija za Evropo (IEE) in druge) nujno poenostaviti, kar je neodložljivo; vanje je treba bolj vključiti končne uporabnike ter ukrepi morajo biti bolj skladni in povezani (tako kot na primer v programu ECAP). Zato se predlaga nov celostni program, ki omogoča boljše uskladitev teh dejavnosti v korist končnih uporabnikov.

EESO poziva EU, države članice in podjetja, naj vlagajo dovolj sredstev v uporabne raziskave in v njihov prenos do končnih uporabnikov, v ustvarjanje prihrankov iz uporabe novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) v tehničnih in naprednih poklicih ter v razvoj in inovacije na področju energije. Priporoča bolj vključujoče globalno sodelovanje na tem področju.

1.9 EESO meni, da mora EU nujno sprejeti orodja in politike za davčno področje in za dostop do posojil. Ta orodja in politike bi morale biti primernejše za podporo varčevanju z energijo in tako omogočati olajšave za vse končne uporabnike, zlasti za MSP in javno-zasebna partnerstva, ki – samostojno ali povezano – uporabljajo bolj učinkovite in bolj trajnostne vzorce proizvodnje.

EESO se zaveda odločilne vloge izobraževanja in usposabljanja za širjenje kulture energetske učinkovitosti na evropski ravni, in predlaga, naj se sproži izredno posvetovanje s socialnimi partnerji in vsemi zainteresiranimi skupinami na nacionalni in evropski ravni, da bi preusmerili obstoječe finančne vire EU, utrdili poklicna znanja in profile, povezane z energetske učinkovitostjo, ter spodbudili obveščenost in ozaveščenost širše javnosti.

2. Cilji Direktive 2006/32/ES

2.1 Cilj Direktive 2006/32/ES je

— „spodbujanje izboljšanja energetske učinkovitosti končne rabe“, da bi prispevali k izboljšanju varnosti oskrbe z energijo,

— zmanjšanje emisij CO₂ in drugih toplogrednih plinov za boj proti podnebnim spremembam, izkoriščanje stroškovno učinkovitih možnosti za varčevanje z energijo v smislu stroškov, tudi s spodbujanjem inovativnosti in konkurenčnosti.

Da bi ta namen dosegli, direktiva določa nekaj splošnih ciljev, med njimi

— zagotoviti državam članicam okvirne cilje za varčevanje in primerne mehanizme za njihovo uresničevanje,

— opredeliti institucionalni, finančni in pravni okvir za odpravo ovir in tržnih pomanjkljivosti, ki preprečujejo učinkovito končno rabo energije,

— ustvariti pogoje za razvoj trga energetskih storitev, zlasti za MSP,

— doseči splošen nacionalni okvirni cilj varčevanja z energijo, ki za deveto leto uporabe te direktive znaša 9 %, doseže pa se prek energetskih storitev in drugih ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Izkazalo se je, da je faza izvajanja Direktive 2006/32/ES neprimerna glede na začetne cilje, ki jih je določila EK, in sicer zaradi

— ukrepov, ki so bili v nekaterih primerih preveč neučinkoviti in se jim je bilo pri prenosu direktive v nacionalno zakonodajo mogoče zlahka izogniti,

— nacionalnih akcijskih načrtov in nacionalnih ukrepov za prenos v zakonodajo, ki so bili manj skladni in učinkoviti, kot je zahtevala direktiva,

— slabo usklajenih in razdrobljenih programov in spremljajočih ukrepov,

— pomanjkanja enotnih podatkov in informacij, nepogrešljivih za izvajanje spremljanja in analize o vplivu direktive na končne uporabnike, ter neustreznosti in nesposobnosti, da bi zagotovili koristne elemente za skladen in trajnosten razvoj energetske učinkovitosti v EU.

Izkušnje kažejo, da so le nekatere izmed 27 držav članic EU na področju energetske politike uvedle trdne, strukturirane ukrepe za spodbujanje energetske učinkovitosti in razvoj obnovljivih virov, ter sprožile proces razvoja novih sektorjev, povezanih s temi tehnologijami, hkrati pa prispevale k zmanjšanju stroškov energije za majhna podjetja in družine.

Komisija se v Zeleni knjigi k Varnemu, trajnostnemu in konkurenčnemu evropskemu energetskega omrežju naproti ⁽¹⁾, zavzema za evropskega upravljavca energetskih omrežij.

EESO je v treh nedavnih mnenjih ⁽²⁾ ugotovil, da je treba izvesti študije o izvedljivosti evropskih storitev splošnega pomena na področju energetike, ki bi jih lahko uporabili pri izvajanju skupne energetske politike. V teh mnenjih je v bistvu izraženo mnenje, da je treba o tem razmišljati predhodno, saj bodo take storitve izraz evropske solidarnosti pri obvladovanju izzivov, s katerimi se sooča Unija na najpomembnejših področjih, večnacionalnih ali transnacionalnih, kot so varnost oskrbe z energijo, upravljanje z vodnimi viri, ohranjanje biotske raznovrstnosti, ohranjanje kakovosti zraka, notranja in zunanja varnost itd. Takšne storitve v Skupnosti bi prispevale k temu, da bi se svoje odgovornosti zavedali vsi končni uporabniki.

3.2 Končni uporabniki in evropska vizija energetske politike

Precejšnje zamude nekaterih držav članic pri uresničevanju ciljev energetske učinkovitosti in nadaljevanje hude gospodarske krize potrjujejo potrebo in nujnost bolj usklajenih, načrtovanih in razčlenjenih ukrepov za razporeditev sredstev EU in držav članic ter za spodbujanje oživitve javnih in zasebnih naložb. Strategija in vizija trajnostnega razvoja, ki temeljita na načelih učinkovitosti, porazdeljene proizvodnje in novih virov „čiste energije“ (vključno z energijo iz biomase), ter skupna uporaba rezultatov na evropski ravni med državami članicami in predstavniki uporabnikov bi lahko prispevale k temu, da bi se izognili drobljenju raziskovalnih dejavnosti, potrebnih skupaj s prizadevanji na mednarodni ravni.

Pomemben vidik pri obvladovanju gospodarske krize in oživiljanju ukrepov za energetske učinkovitost ter s tem povezanih naložbenih politik je, da se ponovno razmisli tudi o evropski davčni in posojilni politiki v odnosu do evropskih končnih uporabnikov, kreditnega sektorja ter ponudnikov energije in zadevnih uprav na lokalni ravni, s spodbujanjem razvoja sistema *Energy Service Companies* na evropski ravni.

3.3 Kultura in nova znanja, povezana z energetske učinkovitostjo, z vidika končnih uporabnikov

Očitno je pomanjkanje splošnih in sektorskih informacij, ocene priznanih učinkov ukrepov Evropske unije za energetske učinkovitost z vidika končnih uporabnikov (zlasti MSP in drugih udeležencev) ter metodologije, po kateri bi lahko preverjali skladnost med mednarodnimi in evropskimi cilji, manjka pa tudi proces spremljanja rezultatov, ki bi jih dosegli ti uporabniki.

⁽¹⁾ COM(2008) 782 konč./2.

⁽²⁾ UL C 175, 28.7.2009, str.43, in mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi Varnemu, trajnostnemu in konkurenčnemu evropskemu energetskega omrežju naproti – CESE 1029/2009 (še ni objavljeno), in mnenje (v pripravi) Storitve splošnega gospodarskega pomena: delitev pristojnosti med EU in državami članicami, – CESE 966/2009 (še ni objavljen v Uradnem listu).

Na podlagi začetnega preverjanja, izvedenega v nekaterih državah članicah, je bilo ugotovljeno, da je razpoložljivost podatkov o industrijski proizvodnji in porabi energije zelo omejena zaradi odsotnosti podrobnih informacij.

Zato je treba začeti z izvajanjem vzorčnih raziskav za zbiranje in urejanje podatkov in kazalcev, potrebnih za spremljanje in ocenjevanje učinkovitosti končne rabe energije in storitev, da bi lahko izmerili učinek direktive na strategije in intervencijske ukrepe, izvedene v posameznih državah članicah.

3.4 Kazalci energetske učinkovitosti in potrebe končnih uporabnikov

Evropska komisija in države članice bi lahko – tudi z ustanovitvijo neodvisne delovne skupine izvedencev – podprle in spodbujale določitev usklajenih in zanesljivih kazalcev za količinsko določanje in ocenjevanje prihrankov energije, ki jih je mogoče doseči tudi z uporabo novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Priprava takšnih, lahko razumljivih kazalcev, bi bila lahko jamstvo za končne uporabnike, ki bi jih tudi sami lahko ustrezno uporabljali. Ta pristop bi tudi pomagal zmanjšati vse pogostejše, zavajajoče ali konfuzno zatekanje h konceptom „zelene“ ali „čiste“ energije kot zgolj marketinške strategije brez stvarne utemeljitve, dokazljive in količinsko merljive v smislu varčevanja z energijo in zmanjšanja emisij, obenem pa bi tudi preprečeval nepošteno trgovinske prakse.

3.5 Združen in skupen sistem spremljanja in opazovanja za vse države članice bi Evropski uniji in državam članicam zlasti omogočil

- uveljaviti evropsko delovno skupino strokovnjakov in mreže neodvisnih organov za energetske učinkovitost, namenjeno končnim uporabnikom, zlasti podjetjem in še posebej MSP in obrtnikom,
- pripravo rednih poročil o ukrepih EU in njihovem vplivu na končne uporabnike (zlasti MSP),
- informacijsko platformo v več jezikih, ki bi jo bilo enostavno uporabljati in bi bila lahko dostopna; utrditev in izboljšanje odnosov med predstavniškimi organizacijami na evropski in nacionalni ravni ter ključnimi udeleženci.

3.6 Premagovanje zamud in odpravljanje slabosti pri pripravi NANEU

Nacionalni akcijski načrti (NANEU) ne kažejo, da bi si države članice močno in resno prizadevale za doseganje ciljev, ki jih zahteva direktiva (pogosto so zelo splošni, brez podatkov in sklopa znanstvenih kazalcev za natančno oceno možnega vpliva predvidenih ukrepov, in niso primerni za doseganje ciljev direktive), zlasti glede zmanjševanja porabe v najpomembnejših sektorjih, torej prometu in stanovanjih. Zato so na področju energetske učinkovitosti potrebne bolj konkretne in izvedljive pobude ter potreba, da bi vsaj nekateri ukrepi morali postati bolj zavezujoči, z ugotavljanjem razhajanj med nacionalnimi

načrti in rezultati, kot je veljalo za emisije motornih vozil, za zmanjšanje celotnega CO₂, za emisije toplogrednih plinov in obnovljive vire energije.

Nedavno spletno javno posvetovanje o oceni in reviziji akcijskega načrta za energetske učinkovitost [COM (2006) 545], ki ga je pripravila Komisija, kaže na slabost direktive, kar se tiče kakovosti posvetovanj za končne uporabnike. Letno poročilo, h kateremu bi lahko prispeval tudi EESO, bi bilo lahko z ustrezno metodologijo posvetovanja z vsemi končnimi uporabniki instrument za premagovanje dela slabosti, ugotovljenih pri pripravi NNEU.

3.7 Nova generacija programov EU, bolj prilagojenih končnemu uporabniku

Zato je potrebna poenostavitev postopkov za dostop do programov (CIP in zlasti IEE), da bi olajšali dostop tudi za najmanjša podjetja, njihovim predstaviškim združenjem in upravam najbolj prikrajsanih območij (gorskih in oddaljenih). Prav tako Odbor podpira spodbujanje javno-zasebnih partnerstev in podjetij za varčevanje z energijo (*Energy Saving Companies*, ESC) oziroma podjetij za energetske storitve (*Energy Service Companies*, ESC), zlasti na evropski, nacionalni in lokalni ravni, s spodbujanjem udeležbe MSP v dejanskem izvajanju evropske politike zelenih javnih naročil (*Green Public Procurement*). Tudi v procesu poenostavitve in boljše ureditve se Evropsko komisijo poziva, naj s predstavniki evropskih oziroma nacionalnih združenj končnih uporabnikov prouči najučinkovitejše postopke in prakso za spodbujanje končnih uporabnikov in akterjev, ki jih zadeva direktiva pri izvajanju ukrepov za energetske učinkovitost.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Direktiva namenja določeno vlogo ponudnikom energije v sektorju energetskih storitev (člen 6). Ta določba je še posebej kritična, ker se je na številnih trgih zgodilo, da so veliki ponudniki energije delovali na trgih na nižjih stopnjah energetske verige, kot so energetske storitve in dejavnosti „po števcu“ („*post-metering*“), kar jim je prinašalo koristi zaradi njihovega prevladujočega položaja na drugih stopnjah dobavne verige (v proizvodnji, distribuciji in prodaji) ter ustvarjalo močne ovire za razvoj sektorja energetskih storitev za mala podjetja.

4.1.1 V fazi prenosa direktive ostajajo glede končnih uporabnikov precejšnje težave in slabosti, in sicer

— dostopnost in preglednost informacij, pomembnih za izvajanje energetskih storitev (te informacije so pogosto pridržane zgolj ponudnikom energije in pristojnim organom) – člen 7, in

— pravilno merjenje in informativni obračun porabe energije.

Zato morajo pristojni organi držav članic in EU okrepiti nadzor, preglede in kazni, energetski ponudniki pa zagotoviti učinkovitejše in strožje spremljanje (glej člena 11 in 13 direktive).

4.1.2 Učinkovitost dostopa do „finančnih instrumentov za varčevanje z energijo“ in delovanje ustreznih „mehanizmov“ bi bilo treba tehnično in politično okrepiti in poglobiti, v korist končnih uporabnikov, zlasti v zvezi z obdavčitvijo energije. Potrebno bi bilo posebno spremljanje teh instrumentov in njihovih rezultatov v tesnem sodelovanju z evropskimi in nacionalnimi združenji končnih uporabnikov in zlasti ob upoštevanju načinov za blaženje „povratnega učinka“. Povratni učinek (rebound effect), kot je izšlo iz posvetovanja EESO *Ukrepi in programi za energetske učinkovitosti na ravni končnih uporabnikov*, ki ga je pripravil italijanski nacionalni svet za gospodarstvo in delo (CNEL) 9. julija 2009, se nanaša na pojav, da imajo ukrepi za izboljšanje energetske učinkovitosti včasih za posledico povečanje porabe energije, ne pa njenega zmanjšanja.

4.1.3 Tudi energetski nadzor in bela potrdila (člen 12) so še posebno pomembni za razvoj energetskih storitev in zato bi jih morale države članice še bolj okrepiti.

V tej zvezi je zaželeno, da bi tudi evropski socialni dialog, vključno s sektorskimi, lahko koristno prispeval k izvajanju ukrepov za energetske učinkovitost, da bi spodbujali nova delovna mesta in povečali konkurenčnost proizvodnega sistema.

4.1.4 Določene so metode izračunavanja energetskih prihrankov. Te metode so za zdaj še slabo razvite in niso usklajene. Zato je torej treba bolje opredeliti in ugotoviti skupne metode izračunavanja za končne uporabnike, ki bi jih morali usklajeno uporabljati v vseh državah članicah.

In končno velja ugotoviti, da je Evropska komisija sprožila postopek za številne postopke za ugotavljanje kršitev zaradi neizvršenega ali delnega prenosa direktive, z ustreznimi posledicami v smislu stroškov in upravnih bremen, ki padejo na končne uporabnike.

V Bruslju, 1. oktobra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vplivu svetovne krize na glavne evropske proizvodne in storitvene sektorje (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/09)

Poročevalec: **g. PEZZINI**

Soporočevalec: **g. GIBELLIERI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 29 (2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Vpliv svetovne krize na glavne evropske proizvodne in storitvene sektorje.“

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI), zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 10. septembra 2009. Poročevalec je bil g. PEZZINI, soporočevalec pa g. GIBELLIERI.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 156 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi

1.1 EESO je trdno prepričan, da so institucije Skupnosti in države članice zaradi posledic finančne krize za pomembne panoge proizvodnje in storitev v EU prisiljene temeljito pretehtati politike in intervencijska orodja Skupnosti, da bi ponovno vzpostavili lestvico vrednot, na kateri bi bili na prvem mestu realno gospodarstvo ter potrebe podjetij, delavcev in državljanov.

1.2 EESO izrecno poziva k ratifikaciji Lizbonske pogodbe, da bi zagotovili, da bi bila institucionalna struktura EU zmožna ponovno začrtati razvoj naše celine na konkurenčen, trajnosten in pregleden način. To bi moralo potekati

— z ukrepi za okrepitev sodelovanja med podjetji in delavci,

— z bolj usklajenimi politikami,

— s hitrejšimi sistemi odločanja,

— z enostavnejšimi in preglednejšimi zakonodajnimi postopki.

1.3 EESO je prepričan, da je na podlagi oživitve evropskega povezovanja v duhu Jeana Monneta, kakršen je vladal ob podpisu in uresničitvi Pariške pogodbe in s katerim je nastala Evropska skupnost za premog in jeklo, mogoče ustvariti temelje za ponovno oživetev evropskega gospodarstva. Veljavne pogodbe so namreč pri soočanju s krizo ter njenimi gospodarskimi in socialnimi posledicami razkrile zaskrbljujoče meje.

1.4 Načelo subsidiarnosti je treba na novo opredeliti v skladu z njegovim prvotnim pomenom. Odločitve in odgovornosti je treba sprejemati na ravni, ki je za evropskega državljana najučinkovitejša. V soočanju z globalnimi problemi je mogoče ukrepe in sredstva določati zgolj na evropski in svetovni ravni.

1.5 EESO je prepričan, da morajo vlade držav članic in Svet EU storiti vse, da med državljani ponovno ustvarijo zaupanje v prizadevanje za Evropo, ki bo močnejša ter bo s skupnimi in priznanimi instrumenti zmožna preseči sedanjo in prihodnje krize svetovnih razsežnosti.

1.1.1 EESO se zaveda, da v nekaterih državah, ki so med ustanovnimi članicami Evropske skupnosti, predvsem v sedanji krizi vlada močna nestrpnost do pravil notranjega trga, kot so npr. konkurenca in državne pomoči, kar ni prav. ⁽¹⁾

1.1.2 V položaju, kakršen je sedanji, bi moral Svet ob pomoči Evropskega parlamenta in Komisije pripraviti „strateški načrt“, ki bi moral predvideti

— močno zavzetost za notranji trg, z okrepljenimi mehanizmi zlasti za nekatere sektorje, v katerih je mogoče še vedno ugotavljati slabosti ⁽²⁾,

⁽¹⁾ O tem je nekdanji komisar za konkurenco Mario Monti v uvodniku za Corriere della sera 10. maja 2009 izrazil zaskrbljenost glede preživetja evropskega modela, ki temelji na notranjem trgu.

⁽²⁾ Priznavanje poklicnih kvalifikacij, obdavčevanje kapitalskih dohodkov, združevanje pokojninskih prispevkov iz službovanja v različnih državah itd.

- zavzetost za uvedbo usklajevanja na davčnem področju, pri katerem se priznava davčna suverenost držav, vendar se krepi sodelovanje na nekaterih področjih,
- usklajena možnost hitre vključitve v območje eura, pod nekaterimi pogoji, za države v gospodarskih težavah,
- izvajanje usklajenih, sorazmernih, preglednih in regresivnih ukrepov, da se zmanjšajo sistemska tveganja in pospeši hitra vrnitev k dejavnostim, ki se lahko na prostem trgu obdržijo z lastnimi močmi.

1.6 Sporočilo EESO je, da so državljani, socialni partnerji in civilna družba v celoti prepričani, da si je zaradi sedanje krize treba prizadevati za močnejšo Evropo, ki bo zmožna presegati omejene možnosti posameznih držav članic.

1.7 Od posameznih držav je treba zahtevati konkretno žrtvovanje v zvezi z zastopanjem in prepoznavnostjo, da bi okrepili svetovno vlogo EU in njene demokratične izrazne oblike: Parlament, Svet in Komisijo.

1.8 EESO je prepričan, da je treba najprej razviti pravo, pomembno industrijsko politiko, na katero ne bodo vplivale odločitve finančnih spekulantom in ki bo imela za cilj trajnostni razvoj. Zbrati je treba praktične izkušnje z industrijsko politiko, ki so jo na podlagi Pogodbe o Evropski skupnosti za premog in jeklo (ESPJ) izvajali v dveh pomembnih evropskih proizvodnih sektorjih, in jih nato po ustrezni posodobitvi ter prilagoditvi za spodbujanje trajnostnega razvoja uporabiti kot referenčno točko za prihodnje ukrepe ⁽¹⁾.

1.9 Prav z razvojem podjetij in socialne ekonomije ter njihove sposobnosti zagotavljanja inovativnih odgovorov bo Evropa lahko premagala krizo in ponovno oživila gospodarstvo.

1.10 Socialni partnerji in organizacije civilne družbe bi si morali prizadevati za vzpostavitev „družbeno odgovornega ozemlja“ v smislu razvojne strategije, na katerem bi bilo mogoče uresničiti naslednje, med seboj usklajene strategije:

- **strategijo vztrajanja in preživetja**, ki ponuja možnost delovanja na zrelih trgih z večjo specializacijo in znižanjem stroškov ali pa z močno diverzifikacijo na sosednjih trgih ali z novimi rešitvami;
- **strategijo inovativnih postopkov, izdelkov in storitev** z odpiranjem novih trgov, tehnologij in materialov, ki naj bi privedli do novih izdelkov;

⁽¹⁾ Glej evropsko platformo Manufuture (www.manufuture.org) in pogovor z Étienneom Davignonom o uresničevanju Davignonovega načrta (Bruselj, 14.1.2008; www.ena.lu).

- **nove pobude** z uvedbo novih oblik podjetij, panog in pobud. Pomembno je, da se s predvidevanjem ugotovijo možni novi uspešni izdelki (npr. na vodilnih trgih), za katere naj bi namenjali nova vlaganja;

- **teritorialno trženje**, pri katerem si je treba s pomočjo sporazumov z raziskovalnimi središči prizadevati za odličnost, da se spodbuja razširjanje novih tehnologij;

- **finančne pomoči** s financiranjem razvoja, vključno z uporabo jamstev EIS ⁽²⁾;

- **kapitalizacijo rizičnega sklada jamstvenih organizacij** s sporazumom med upravami in bančnim sistemom, da se mikropodjetjem in malim podjetjem omogoči odlog plačil – tudi zato, da se ohrani raven zaposlenosti;

- **konsolidacijo dolgov s kratkoročno zapadlostjo**, da se mikropodjetjem in malim podjetjem omogoči, da se osredotočijo na proizvodnjo in trženje svojih izdelkov ter ustrezne prodajne storitve;

- **spodbujanje inovativnega storitvenega sektorja (ekološke ekonomije)** z uporabo inovativnih možnosti usposabljanja v okviru Evropskega socialnega sklada (ESS);

- **razvoj zahtevnih storitev za osebe**, tudi z ovrednotenjem in krepitevijo socialnih in zdravstvenih središč ⁽³⁾;

- **izvajanje infrastrukturnih ukrepov**, ki prispevajo k bolj inovativnim odločitvam za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljikovega dioksida in ustvarjanju ustreznih pogojev za ugodnosti bivanja na nekem območju;

- **krepitev meril energetske učinkovitosti** in okoljskih meril **pri javnih razpisih**;

- **spodbujanje nadomeščanja starih izdelkov z novimi in učinkovitejšimi** s pomočjo financiranja;

- **boljši dostop do informacij**;

- **olajšave pri uporabi surovin**.

⁽²⁾ EIS: Evropski investicijski sklad, ki ga financira Evropska investicijska banka (EIB). Glej prvi del Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (*Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP*).

⁽³⁾ Glej vodilni trg *Spletna medicina* (COM (2007) 860) in točko 6.10 tega mnenja.

1.11 Primerjava nacionalnih spodbujevalnih ukrepov v industrializiranih državah kaže, da vlade držav članic potrebujejo več skupne daljnovidnosti, predvsem glede spodbujanja trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti podjetij ter boljše usklajenosti z Evropsko komisijo. Poleg tega morajo besedam slediti dejanja. Države članice morajo nujno uresničevati svoje načrte, saj ima kriza resne posledice za podjetja in delavce.

1.12 EESO pozdravlja prizadevanja, dogovorjena 7. maja 2009 na vrhu o zaposlovanju v Pragi za določitev smeri delovanja na nacionalni in evropski ravni skupaj s socialnimi partnerji na podlagi okrepljenega socialnega dialoga ⁽¹⁾. Tako naj bi zagotovili močnejše upoštevanje ustvarjanja delovnih mest in ukrepov, potrebnih za spodbujanje povpraševanja.

1.13 Lizbonska strategija mora ostati verodostojna in dokazati, da jo je mogoče prilagoditi novim okoliščinam, in sicer s pospešitvijo reformnih procesov in določitvijo jasnih prednostnih nalog in novih metod ter z zagotovitvijo skladnosti ciljev postlizonske strategije, ki bi jih morali opredeliti v prihodnjih mesecih, s cilji trajnostnega razvoja EU.

1.14 Evropske vlade se morajo bolj zavzeti za celovito izpolnjevanje na ravni Skupnosti prevzetih obveznosti v dogovorjenih rokih.

1.15 Državna pomoč za podporo zaposlovanja v podjetjih, ki so se znašla v težavah, povezanih z globalizacijo in finančno krizo, mora temeljiti na pogojih, s katerimi se zagotavlja, da

— takšna pomoč ne vodi k večjemu protekcionizmu in ne ovira svobodne konkurence;

— se podjetja, ki prejemajo finančna sredstva, zavezujejo zlasti za ohranjanje ravni zaposlovanja;

— se spoštujejo kolektivne pogodbe in ohranja kupna moč delavcev;

— so v času zmanjšane proizvodnje delavcem na voljo usposabljanja za pridobitev novih kvalifikacij, in za to bi jih bilo treba spodbujati;

⁽¹⁾ Mnenje Odbora o rezultatih vrha o zaposlovanju (CESE 1037/2009); mnenje še ni objavljeno v UL.

— podpora iz javnih sredstev ne postane oblika dohodka za delničarje prek dividend ali drugih oblik odkupa delnic;

— se s podporo po možnosti spodbuja razvoj novih izdelkov in storitev, v skladu z okoljevarstvenimi merili;

— pomoč ne izkrivlja konkurence, je časovno omejena in degresivna;

— so predvideni primerni mehanizmi za zaščito davkoplačevalcev.

1.16 V zvezi s socialnim odzivom na krizo so bili doslej sprejeti predlogi neustrezni. Ustvarjanje delovnih mest in ukrepi za spodbujanje povpraševanja (tako npr. na ravni Skupnosti boljše usklajeni svežnji davčnih spodbud in ukrepi politike plač) niso dovolj upoštevani ⁽²⁾.

1.17 Na področju določb za časovno omejene ukrepe v zvezi s trgov del je treba zagotoviti, da se kratkoročno zaposlovanje poveže z ustreznim usposabljanjem, zlasti glede higiene in varnosti pri delu, in z zagotavljanjem ravni plač.

1.18 Odbor meni, da je za prihodnost industrijske strukture v EU nujno in temeljnega pomena, da se na vseh ravneh sistema izobraževanja in usposabljanja sprejmejo ukrepi za ponovno usmerjanje mladih k tehničnim in naravoslovnim predmetom, da bi tako preprečili izginevanje vrednot, povezanih s proizvodnimi dejavnostmi, v prid vrednot s področja financ in špekulacij ⁽³⁾.

1.19 EESO meni, da je v smislu gospodarskega okrevanja in trajnosti v industriji in storitvah treba okrepiti ukrepe na področju raziskav, inovacij in razvoja. Uporabiti bi bilo treba že obstoječe instrumente, kot so 7. okvirni program raziskav in tehnološkega razvoja ter Evropski tehnološki inštitut (ETI), vendar z jasno sektorsko usmeritvijo, na podlagi prednostnih nalog, ki so jih opredelile evropske tehnološke platforme.

1.20 EESO izrecno zahteva pobudo Skupnosti v podporo sektorju poslovnih storitev, da bi razvili inovativne storitve in vsebine v korist državljanov, potrošnikov, delavcev in podjetij, zlasti v korist internacionalizacije in izvoza malih in srednje velikih podjetij.

⁽²⁾ Glej predloge o vseevropskem zmanjšanju stopenj DDV na delovno intenzivne storitve, ki jih je odobril Evropski svet na zasedanju novembra 1997 v Luksemburgu.

⁽³⁾ Poročilo ELECTRA, priporočilo št. 13: „Doseči, da bi se v vseh državah članicah EU vsaj 50 % srednješolcev vpisalo na univerze in da bi jih med temi vsaj 25 % izbralo tehnični, inženirski ali naravoslovni študij.“

1.21 Odbor meni, da je treba, kot je izrazilo tudi njegovo predsedstvo ⁽¹⁾, ponovno pretehtati merila za uporabo strukturnih skladov in še zlasti ESS, da se omogoči neposreden dostop na evropski ravni – tudi na sektorski osnovi – in s tem ponovno uporabo izkušenj ESPJ, ki so se pokazale kot učinkovite in hitro izvedljive.

1.22 Na mednarodnem gospodarskem prizorišču je po mnenju komisije EESO prednostna naloga hiter zaključek večstranskih trgovinskih pogajanj (krog iz Dohe – *Doha Round*). To bi bilo pozitivno znamenje za mednarodne trge, s pomembnimi učinki za sedanjo krizo ⁽²⁾. EU lahko in mora v pogajanjih doseči močnejšo vodilno vlogo in nastopati enotno, da zagotovi uresničitev ambicioznih ciljev, s katerimi naj bi dosegli spoštovanje standardov ILO o temeljnih pravicah in svoboščinah delavcev in dostojnem delu, ki so osrednjega pomena za zagotovitev prihodnje rasti proizvodnje in storitvenega sektorja v Evropi.

1.23 Nevarnost negativne spirale protekcionizma je v tem kontekstu zelo realna. Zato mora Komisija odločno uveljavljati zakone za zaščito trgovine v EU, odločno ukrepati proti dampingu in subvencioniranim izdelkom, nasprotovati in ukrepati proti neupravičenim protekcionističnim ukrepom ter okrepiti dialog z glavnimi trgovinskimi partnerji EU, da bi odpravili trgovinske konflikte.

2. Uvod

2.1 Proizvodni in storitveni sektorji so hrbtenica gospodarstva naše celine. Vzpostavitev enotnega trga jim je po zaslugi skupnih predpisov in standardov omogočila močan razvoj.

2.2 Ti sektorji se soočajo z velikanskimi izzivi:

- s **finančnim zlomom**, ki je s silovitostjo in istočasnostjo, ki jima ni primere, prizadel celotno svetovno gospodarstvo in spodkopal verodostojnost in zanesljivost trgov;
- z **novi mednarodno delitvijo dela** z ustreznimi racionalizacijami in prestrukturiranjem industrije, ki jih terja novi svetovni trg. Nanj so v celoti, vendar z manjšimi obveznostmi, vstopile nove industrializirane države;
- s **podnebnimi spremembami in okoljem**, z nujnim ciljem,

⁽¹⁾ Pismo predsednika EESO M. Sepija predsedniku Evropske komisije J. M. Barroso ob evropskem socialnem vrhu v Pragi.

⁽²⁾ Mnenje o pogajanjih o novih trgovinskih sporazumih – stališče EESO, UL C 211, 19.8.2008, str. 82-89, in mnenje o zunanji razsežnosti prenovljene lizbonske strategije (še ni objavljeno v UL).

da je treba v interesu javnega zdravja, varstva okolja in trajnostnega razvoja – ki zahteva izboljšanje energetske učinkovitosti – posodobiti proizvodne cikle z novimi izdelki in postopki na podlagi čistih tehnologij;

- s **človeškimi viri, s staranjem prebivalstva in močnimi tokovi priseljevanja**, ki zahtevajo večjo prožnost in zaposlitveno mobilnost ter stalno izobraževanje in višje kvalifikacije, da se zagotovi boljša kakovost življenja in dela;
- s **pomanjkljivostmi upravljanja**, na svetovni in evropski ravni, s slabostmi na področju institucij, postopkov odločanja in pravil, kot dokazujeta sedanji mednarodni denarni sistem in kriza graditve Evrope;
- z regionalnimi razlikami, ki se v EU poglabljajo;
- z **zmanjševanjem razpoložljivih virov**, tako javnih proračunov, kot tudi bilanc podjetij. Obstaja nevarnost, da zato ne bo več mogoče ustrezno financirati potrebnih reform za ponovno ožvitev gospodarstva in zaposlovanja.

2.3 Sedanja svetovna gospodarska kriza utegne otežiti prizadevanja sektorjev, da bi

- se prilagodili novi mednarodni delitvi dela;
- varovali ekosisteme in trajnostni razvoj;
- preusmerili k novim tehnologijam izdelkov in postopkov ter
- ustvarili več in boljših delovnih mest ter bolj zahtevnih kvalifikacij in poklicev.

2.4 Sedanje krize za podjetja niso samo boj za preživetje, temveč ponujajo tudi velike možnosti za razvoj in inovacije. Vendar podjetje ne sme biti prepuščeno samo sebi: treba je spodbujati podjetniški duh in ustvarjanje delovnih mest, da se čim prej izvedejo reforme za izboljšanje poslovnega okolja podjetij in zmanjšajo nepotrebne upravne obremenitve. Treba je ohraniti in izboljšati notranji trg, opogumljati tvegani kapital, spodbujati inovativnost in ukrepe prožne varnosti, sprejemati manj zakonodaje, vendar boljšo, ter vlagati v odnose med univerzami in znanostjo ter podjetji, izobraževanje in usposabljanje, zlasti na področju tehnično-naravoslovnih predmetov, in v razvoj vodilnih trgov.

2.5 EESO poudarja, da se je treba osredotočiti na sedanjí položaj in možne prihodnje perspektive za ključne proizvodne in storitvene sektorje, zlasti turizma, ob upoštevanju različnih, med seboj tesno povezanih vidikov:

- **mednarodne razsežnosti:** kriza se je razvila v povezanih mednarodnih krogih, ki so se lahko posluževali inovativnih orodij, povsem zunaj moči regulativnih in nadzornih organov za posamezne trge in svetovni trg v celoti. Potekala je hkrati s procesi prilagajanja Evrope globalnemu scenariju, po katerem naj bi države BRIK ⁽¹⁾ leta 2020 dosegle in morda presegle 30 % svetovnega BDP;
- **institucionalne razsežnosti:** izkazalo se je, da so institucionalni mehanizmi upravljanja na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni povsem nezadostni za vnaprejšnje ugotavljanje motenj, pravočasno sprejemanje ukrepov in sredstev za preprečevanje verižnega širjenja v posamezna regionalna in nacionalna gospodarstva ter za razvijanje obrambnih mehanizmov, s katerimi bi lahko omejili škodo;
- **socialne razsežnosti:** v marcu 2009 je stopnja brezposelnosti v območju eura dosegla 8,9 % (v primerjavi s 7,2 % v marcu 2008) in 8,3 % v EU-27 (6,7 % v marcu 2008), stopnja brezposelnosti mladih do 25 let pa je znašala 18,1 % v območju eura in 18,3 % v EU-27 ⁽²⁾;
- **razsežnosti realnega gospodarstva:** industrijska proizvodnja se je v EU-27 v decembru 2008 v primerjavi z decembrom 2007 zmanjšala za 12,8 %, gradbeništvo za 6,7 %, trgovina znotraj Skupnosti za 13,7 %, izvoz držav članic EU pa za 5,8 % ⁽³⁾. Padec v proizvodnji je prizadel zlasti kemično, tekstilno, avtomobilsko in kovinsko industrijo (z močnim upadom izvoza v avtomobilski industriji), kemično industrijo, telekomunikacije in zabavno elektroniko ter pri storitvah turizem ⁽⁴⁾;
- **okoljske razsežnosti:** energetska učinkovitost, boj proti podnebnim spremembam in trajnostna uporaba virov so neodložljivi izzivi – za ohranjanje in razvoj planeta in še posebej za Evropo, za blaginjo njenih državljanov, varstvo okolja in gospodarstvo kot celoto. To ima pomembne posledice za njegovo konkurenčnost, zlasti v jasnem, stabilnem in usklajenem regulativnem okviru;

3. Mednarodna razsežnost

3.1 V ZDA se je BDP v četrtem četrtletju leta 2008 zmanjšal

za 1 %, v tretjem za 0,1 %. Japonski BDP se je v zadnjem četrtletju leta 2008 zmanjšal za 3,3 %, v tretjem za 0,6 %. V območju eura je BDP upadel za 1,5 %, v tretjem četrtletju za 0,2 % ⁽⁵⁾.

3.2 Stopnja brezposelnosti se hitro povečuje in se bo po napovedih OECD konec leta 2010 približala 12 %. Plače pa ob tem naraščajo počasneje ali pa ostajajo enake.

3.3 Komisija poudarja ⁽⁶⁾: „Dokler bo ponudba posojil skromna, bodo prizadevanja za spodbujanje povpraševanja in zaupanja potrošnikov oslabiljena. [...] Gre za svetovno krizo in okrevanje ne bo dokončano, dokler največji akterji svetovnega gospodarstva ne bodo spet rasli in medsebojno trgovali“.

3.4 Enako meni Evropska konfederacija sindikatov (ETUC): „Gospodarski položaj se bo predvidoma še poslabšal in izboljšal se bo šele, če bomo temeljito spremenili način razmišljanja: opustiti moramo udoben, vendar nerealen koncept vrnitve k „business as usual“, potrebujemo novo gospodarsko realnost, ki vlaga v ljudi, inovacije in trajnostni razvoj. Potrebno je tudi ovrednotenje vloge vlade

— pri ureditvi trgov,

— pri javnih službah in

— v boju proti neenakosti plač ⁽⁷⁾.

3.5 Na srečanju G-20 18. marca 2009 je evropsko združenje podjetnikov (BUSINESSEUROPE) poudarilo, da „gospodarska kriza uničujoče vpliva na podjetja, ker imajo glavna gonila rasti omejen dostop do finančnih sredstev. (...) Da bi preprečili propad svetovnega gospodarstva, so potrebni ukrepi za ožvitev gospodarstva“ ⁽⁸⁾.

4. Institucionalna razsežnost

4.1 Nastajata vedno širši konsenz in vse tesnejše sodelovanje za sprejemanje izrednih ukrepov in za politične odzive na nujna vprašanja, da bi ne glede na trenutno obstoječa pravila za vsako ceno ohranili podjetja, predelovalne sektorje, proizvodne dejavnosti in storitve, zaposlitve, dohodke ter porabo gospodinjstev.

⁽¹⁾ Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska.

⁽²⁾ Eurostat STAT, 30.4.2009.

⁽³⁾ SEC(2009) 353.

⁽⁴⁾ OZN: Svetovna turistična organizacija, *World Tourism Barometer*, vol. 7, št. 2, junij 2009.

⁽⁵⁾ V prvem četrtletju leta 2009 se je v primerjavi s prejšnjim četrtletjem zmanjšal za 2,5 %. Maja 2009 se je industrijska proizvodnja EU v primerjavi z letom prej zmanjšala za 15,9 % (v predelovalni industriji za 16,8 %) – glej SEC 2009/1088**, 20.7.2009.

⁽⁶⁾ COM(2009) 114.

⁽⁷⁾ Povzetek resolucije ETUC o evropskem načrtu za ožvitev gospodarstva (5.12.2008; www.etuc.org/, povezava Resolutions).

⁽⁸⁾ Glej BUSINESSEUROPE, sporočilo 17.3.2009 o „G20 Business Event“, www.busesseurope.eu/.

4.2 Politika, da se poskuša omejiti gospodarske, zaposlovalne in socialne posledice krize s sproščanjem v notranjosti nako-pičenih napetosti na sosednje države, ni samo napačna rešitev problema, temveč prinaša tudi nevarnost gospodarskega nacio-nalizma in protekcionizma. Ti bi uničili okvire mednarodnega sodelovanja in regionalnega povezovanja, ki so bili v Evropi in v svetu v zadnjih letih vzpostavljeni s tolikšnimi napor.

4.3 Po mnenju EESO so za vsakršen ukrep za obvladovanje krize bistveni in nujni naslednji elementi:

— **vzpostavitev** novega okvira za mednarodno sodelovanje, ki bi temeljil na preglednih pravilih in omogočal zgodnje odpravljanje (celo latentnih) pomanjkljivosti mednarodnega gospodarskega, monetarnega in finančnega sistema ob hkratnem ohranjanju proste mednarodne trgovine;

— takojšnja **proučitev** možnosti za novo socialno pogodbo s finančnim sektorjem, močno preoblikovanje regulative in boljši nadzor mednarodnega finančnega trga ter boljši javni nadzor svežnjev za spodbujanje, da se zagotovi, da bo finančna podpora brez zamud in birokratskih dodatnih bremen prišla tudi do delavcev, potrošnikov in podjetij, ter da se ohrani prosta mednarodna trgovina;

— **zaščita** temeljev EU glede:

— enovitosti evropskega trga;

— prostega pretoka oseb, blaga, kapitala in storitev;

— razvoja in celovitega izvajanja skupnih politik, zlasti politike konkurenčnosti;

— podjetniške svobode in varstva evropskega socialnega modela.

— **izvajanje** usklajenih, sorazmernih, preglednih in degresivnih ukrepov, da se zmanjšajo sistemska tveganja;

— **varovanje** in krepitev konkurenčnosti in trdnosti proiz-vodnih in storitvenih sektorjev v Evropi;

— **krepitev** gospodarstva, ki temelji na znanju;

— **izboljšanje** znanja človeških virov, vključno z vodenimi delavci;

— **kvalificiranje** izdelkov in postopkov, usmerjenih k varstvu okolja, energetske učinkovitosti in uporabi materialov, ter zagotavljanje okvirnih pogojev za njihovo razširjanje na trgu;

— **podpora** razvoju „družbeno odgovornega ozemlja“;

— **nikakršno povečevanje** upravnih in ureditvenih bremen za evropska podjetja;

— **razvoj** usklajenega pristopa pri mednarodnih predpisih o izdelkih ⁽¹⁾;

— **izboljšanje dostopa do posojil, zlasti za mala in srednje velika podjetja.**

4.4 EESO je trdno prepričan, da je zaradi trenutne krize potreben institucionalni preskok k boljšemu gospodarskemu povezovanju, namenjenemu razvoju gospodarstva kakovosti ter več in boljnim delovnim mestom.

4.5 Še nujnejši pa je po mnenju EESO kvalitativni preskok k tesnejšemu političnemu povezovanju v Evropi. To povezovanje je namreč edina možnost za vzpostavitev ravnotežja med odpo-vedjo nacionalnemu egoizmu in prednostnim nalogam ter potjo v skupno prihodnost.

4.6 EESO je prepričan, da je samo na podlagi oživitve projekta graditve Evrope v duhu, ki je navdihoval Jeana Monneta ob podpisu in uresničitvi Pariške pogodbe, s katero je nastala Evropska skupnost za premog in jeklo, mogoče ustva-riti temelje za ponovno oživitev evropskega gospodarstva.

4.7 Treba je čim prej zaključiti proces ratifikacije Lizbonske pogodbe, da se zagotovi institucionalna zgradba Evropske unije, ki se bo zmožna odzivati z bolj usklajenimi ukrepi.

5. Socialne razsežnosti krize: vpliv na delavce in obeti za prihodnost

5.1 V zadnjih mesecih so je število prestrukturiranih podjetij dramatično povečalo. Številna podjetja so začela izvajati načrte za odpuščanja, kar ima občutne socialne posledice, tudi za prihodnost mladih ⁽²⁾. Druga podjetja so razglasila stečaj.

⁽¹⁾ International Product Regulations (IPR).

⁽²⁾ V UE-27 je bilo v prvem četrtletju 2009 brezposelnih 5 milijonov mladih, kar pomeni 18,3 % stopnjo mladinske brezposelnosti EUROSTAT, 23.7.2009.

5.2 EESO je prepričan, da bodo človeški viri bistveni za uspešno ponovno oživetev konkurenčnosti EU, tako v smislu znanj in usposobljenosti delovne sile kot v zvezi z novim modelom menedžerskega upravljanja.

5.3 Za EESO so vlaganja v zaposlene in ohranjanje zaposlenosti ključnega pomena za spodbujanje konkurenčnosti evropske industrije, tako na področju novih znanj in spretnosti delavcev kot tudi v zvezi z novim modelom družbene odgovornosti podjetij ⁽¹⁾.

5.4 Glede na obseg krize je treba delavcem, ki so žrtve recesije, hitro dati na voljo načrte za usposabljanje in zaposlovanje v podobnih in hitro rastočih sektorjih, kot so npr. obnovljivi viri energije.

5.5 Pretehtati bi morali tudi ukrepe za podporo gospodinjstvom, tudi zato, da bi spodbudili povpraševanje ⁽²⁾.

6. Razsežnost realnega gospodarstva: ponovna oživetev proizvodnih in storitvenih sektorjev

6.1 **Deindustrializacija.** Morda so Komisija in številne države članice v zadnjih letih, zlasti ob prelomu stoletja, industrijski politiki namenjale manj pomena in dajale prednost blaginji, ki je izhajala iz razvoja kompleksnih finančnih sistemov pretežno na podlagi severnoameriških modelov.

6.2 Leta 2005 je EU sprejela usmeritve za celostno evropsko industrijsko politiko, ki temelji na kombinaciji sektorskih in medsektorskih ukrepov. Temu je leta 2007 – kot prispevek k strategiji EU za rast in zaposlovanje – sledila vmesna ocena ⁽³⁾. Leta 2008 je EU pripravila akcijski načrt za trajnostno industrijsko politiko ⁽⁴⁾, do katerega je EESO že zavzel stališče ⁽⁵⁾.

6.3 Osrednja vloga družbeno odgovornih in konkurenčnih podjetij, podjetij socialne ekonomije ter vse bolj kvalificiranega in k soudeležbi usmerjenega zaposlovanja mora biti referenčna točka za ukrepe, ki spodbujajo gospodarsko dejavnost na področju proizvodnje in storitev.

6.4 Lizbonska strategija mora ohraniti verodostojnost. Države članice in institucije EU morajo dokazati, da so svoje

ukrepe zmožne prilagoditi novim okoliščinam, in sicer z določitvijo jasnih prednostnih nalog in novih metod, ki naj bi v prihodnjih mesecih omogočile opredeliti postlizbonsko strategijo. Treba je pospešiti reformne procese in določiti jasne, natančne prednostne naloge, z uresničljivimi in preverljivimi roki.

6.5 Po mnenju EESO bi moral razvoj evropskih proizvodnih in storitvenih sektorjev potekati na podlagi izboljševanja kakovosti postopkov in izdelkov. EESO poziva EU, naj v tem pogledu odločno ukrepa.

6.6 Po mnenju EESO bi morala takšna industrijska strategija vključevati:

- **znatna vlaganja v nove stavbe in trajnostno obnovo stavb**, zlasti javnih in industrijskih ⁽⁶⁾, z materiali z nizko toplotno prevodnostjo, kot so kompozitni materiali na osnovi stekla ali keramike, da bi zmanjšali porabo;

- **znatna vlaganja v izboljšanje energetske učinkovitosti**, povečanje zmogljivosti za pridobivanje energije iz obnovljivih virov energije ter razvoj tehnologij za zajemanje in skladiščenje CO₂;

- **vlaganja v načrte za okolju prijazni promet**, kot je npr. pobuda *European Green Car* (Evropski ekološki avtomobil), ki jo je predlagala Evropska komisija ⁽⁷⁾, ter v bolj lokalizirano proizvodnjo in boljše ravnanje z odpadki;

- **boljši dostop proizvodnega sektorja do naložbenih skladov**, ki jih podpira vlada, za spodbujanje inovativnosti ter razvoj čistih tehnologij in postopkov v avtomobilski industriji in sektorju predelave kovin. Pri tem naj bi se spet oprli na pobudo *Factories of the Future* (Tovarne prihodnosti), ki jo je predlagala Komisija, in jo razširili ⁽⁸⁾;

- **razširitev opredmetenih in neopredmetenih omrežnih infrastruktur** na evropski ravni, zlasti širokopasovnih informacijskih tehnologij, z okrepitevijo pobude EU i2020, tj. pretehtane naložbe in infrastrukture v podporo povezovanju razširjene EU.

⁽¹⁾ To bo tudi zaradi posledic, ki jih bodo na mala in srednje velika podjetja imele zahteve, predvidene v sporazumu Basel II glede razmerja lastnega kapitala in posojilnih tveganj, vedno težje. Zato bi morali na ravni EU proučiti, kako bi bilo mogoče te posledice ublažiti.

⁽²⁾ Glej kazalnik *Consumer Confidence* (graf 6) v *Business & Consumer Survey Results*, GD ECFIN, junij 2009.

⁽³⁾ COM(2007) 374.

⁽⁴⁾ COM(2008) 397.

⁽⁵⁾ Mnenje o trajnostni potrošnji in proizvodnji, UL C 218, 11.9.2009, str. 46-49.

⁽⁶⁾ Poročilo 2008/2009, Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov, 9.3.2009.

⁽⁷⁾ Glej COM(2008) 800 (*Evropski načrt za oživetev gospodarstva*).

⁽⁸⁾ Prav tam.

6.7 Treba je obravnavati posebne težave malih in srednje velikih podjetij, zlasti v zvezi s pomanjkanjem dostopa do posojil. Trenutno skladi, namenjeni MSP, ne dosegajo svojih ciljev.

6.8 Pobuda *Small Business Act* (Akt za mala podjetja), o kateri se je Odbor že opredelil ⁽¹⁾, „ne izpolnjuje tega izziva, zlasti v teh težkih finančnih in gospodarskih časih,“ ker nima primernih finančnih sredstev. Kljub temu je treba v državah članicah zagotoviti polno, pravočasno in sistematično uporabo te pobude.

6.9 Še zlasti v sedanjem položaju so – poleg dostopa do posojil, kot je Odbor že večkrat poudaril – izjemnega pomena

— hitro sprejetje statuta evropske zasebne družbe, še posebej nujnega za mala in srednje velika podjetja ⁽²⁾, ob spoštovanju pravic delavcev;

— revizija direktive EU o zamudah pri plačilih;

— spodbujanje vloge grozdov kot gonila teritorialnega razvoja, z vzpostavitvijo „funkcionalnih proizvodnih grozdov“ na evropski ravni, koristnih zlasti za proizvodni in storitveni sektor;

— izvajanje pobud Skupnosti za „mentorstvo“ novim malim in srednje velikim podjetjem in novoustanovljenim podjetjem, za povečanje stopnje njihove uspešnosti in olajšanje njihovega dostopa do mednarodnih trgov;

— stalno preverjanje ravni ranljivosti sektorjev, da se preprečijo „odpovedi trga“, in razvijanje predvidevalskih razvojnih perspektiv.

6.10 V zvezi s posameznimi sektorji je Komisija po obsežnem javnem posvetovanju ugotovila vrsto proizvodnih sektorjev, na katerih naj bi okrepili spodbujevalne ukrepe. V zvezi z začetno fazo pobude *Vodilni trgi* je bilo opredeljenih šest trgov ⁽³⁾:

— e-zdravje,

— zaščitna oblačila,

— trajnostna gradnja,

— recikliranje,

— bio izdelki in

— obnovljivi viri energije.

6.11 Metodo, ki jo uporablja Komisija, bi morali razširiti tudi na druga področja. To pomeni, da bi morali opredeliti sektorje, v katerih je mogoče z usklajenimi ukrepi ter s ključnimi političnimi instrumenti, okvirnimi pogoji in tesnejšim sodelovanjem med glavnimi udeleženci pospešiti razvoj trga brez poseganja v dinamiko konkurence ⁽⁴⁾. To velja tudi za razvoj evropske obrambne industrije, ki bi morala – po ustanovitvi Evropske obrambne agencije in napredku, doseženem na področju skupne varnosti ⁽⁵⁾ – postati predmet bolj usklajene evropske politike.

6.12 Učinkovita evropska industrijska politika mora upoštevati posebne razmere posameznih sektorjev: od industrije motornih vozil (avtomobilov, tovornjakov, motornih koles ⁽⁶⁾) prek kemične industrije do ladjedelništva, premogovništva in jeklarstva, gradbeništva, industrije stekla in keramike, cementa, tekstilnih izdelkov in oblačil, agroživilske industrije, predelave kovin in elektromehanike, letalske in vesoljske industrije, informatike in telekomunikacij do energetike, zdravstvenih storitev itd.

6.13 EESO meni, da je tudi zaradi podpore uvajanju inovacij na trg pomemben nadaljnji razvoj novih instrumentov industrijske politike, kot so skupne tehnološke pobude, inovativni pristopi na področju javnih naročil ter akcijski načrt za trajnostno proizvodnjo in porabo.

6.14 Tudi v storitvenem sektorju je treba po mnenju EESO pospešiti liberalizacijo, zlasti v zvezi s storitvami svobodnih poklicev in še obstoječimi omejitvami na področju pristojbin in izdajanja dovoljenj.

6.15 EESO izrecno zahteva pobudo Skupnosti v podporo sektorju poslovnih storitev s ciljem razvoja inovativnih storitev in vsebin v korist državljanov, potrošnikov in podjetij, pospešitve prehoda na digitalne tehnologije in razširjenosti širokopasovnih storitev ter s tem odprave ovir za digitalne upravne storitve in interoperabilnost sistemov.

6.16 Po mnenju EESO bi bilo treba v odnosih s preostalim svetom okrepiti in zaostriti skupno zunanjo politiko.

⁽¹⁾ Mnenje EESO, UL C 182, 4.8.2009, str.30.

⁽²⁾ Glej mnenje Odbora o evropskem pravnem statutu za mala in srednje velika podjetja (UL C 125, 27.5.2002, str. 100).

⁽³⁾ COM(2007) 860.

⁽⁴⁾ Svet za konkurenčnost, 4.12.2006: sklepne ugotovitve o politiki inovativnosti in konkurenčnosti.

⁽⁵⁾ Mnenji o prenosu obrambnih proizvodov in o evropski obrambi (UL C 100, 30.4.2009, str. 109, in C 10, 14.1.2004, str. 1).

⁽⁶⁾ Zlasti sektor proizvodnje motornih koles v EU bi moral biti deležen podpora in spodbud držav članic, podobno kot avtomobilski sektor, saj v enaki meri trpi zaradi sedanje krize.

7. Razsežnost trajnostnega razvoja

7.1 Odbor je podpiral⁽¹⁾ in podpira pobude za razvoj ukrepov za spodbujanje trajnostnega pridobivanja, proizvodnje in porabe, ki so v celoti skladni z drugimi politikami Skupnosti. Tako bi možne težave lahko spremenili v priložnosti za konkurenco.

7.2 EESO je prepričan, da se mora EU še naprej usmerjati k zahtevnim ciljem, vendar morajo biti ti cilji podprti s pravnimi in finančnimi sredstvi, ki ne bodo zmanjševali konkurenčnosti

Evrope in imeli za posledico večja bremena za podjetja in državljanke, temveč bodo podpirali najboljše prakse, inovativne procese in tehnološke izboljšave.

7.3 EESO poudarja, da je pomembno sprožiti primerne pobude, da bi v svetovnem merilu prevzeli vodilno vlogo na področju energetske učinkovitosti, pri krepitvi zmogljivosti za pridobivanje energije iz obnovljivih virov energije in razvoju tehnologij za zajemanje CO₂.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Mnenje Odbora o okolju prijazni proizvodnji (UL C 224, 30.8.2008, str. 1).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o delu in revščini ter nujnosti globalnega pristopa (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/10)

Poročevalka: ga. PRUD'HOMME

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Delo in revščina ter nujnost globalnega pristopa“

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2009. Poročevalka je bila ga. PRUD'HOMME.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra) s 173 glasovi za, 2 glasovoma proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Priporočila

Revščina zaposlenih je tako za delojemalce kot za nekatere samozaposlene kompleksno vprašanje z mnogimi medsebojno povezanimi merili. Celosten pristop mora omogočiti sprejetje učinkovitih mehanizmov, da se odgovori na izzive.

1.1 V ospredje evropskega projekta je treba uvrstiti cilj kakovostnih delovnih mest za vsakogar.

1.2 Vprašanje revnih zaposlenih je treba obravnavati kot redno tematiko v okviru evropskega socialnega dialoga.

1.3 Čim prej je treba izoblikovati orodja za boljše razumevanje teh razmer, ki odsevajo tako evropske razlike kot tudi skupne točke.

1.4 Preučiti in vzpostaviti je treba nove načine za združitev socialnega varstva in delovnih mest, predvsem z zagotovitvijo dostojnih dohodkov za vse zaposlene ter tako ustvariti pogoje za zadostitev njihovih temeljnih potreb (stanovanje, zdravstvena oskrba, izobraževanje zanje in njihove otroke itd.).

1.5 Zagotoviti je treba učinkovito začetno izobrazbo in nadaljnje usposabljanje za kakovostna delovna mesta. Sprejeti je treba ukrepe na različnih ravneh (nacionalni, regionalni), da se ustvari okolje, ki bi preprečilo prezgodnje opuščanje šolanja med mladimi.

1.6 Nadaljevati je treba prizadevanja in razprave glede prožne varnosti, da se najde novo ravnotežje med prožnostjo (nujno potrebno za podjetja) in dejanskimi sredstvi za večjo

varnost (zaščito zaposlenih), ki preprečujejo naraščanje revščine zaposlenih in so namenjena njenemu izkoreninjenju.

1.7 V okviru leta 2010, ki ga je Komisija razglasila za evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti, je treba predvideti obveščanje in dejavno zavzemanje za reševanje teh vprašanj na ravni Evropske unije in držav članic.

2. Ozadje mnenja

2.1 Na ravni EU je nastala vrsta znanstvenih del, predlogov in novosti, ki se posvečajo pojavu „revnih zaposlenih“ in kažejo na to, da delo ni nujno zaščita pred revščino, zlasti v sedanjih socialno-ekonomskih razmerah.

2.2 Komisija je v *Predlogu za skupno poročilo o socialni zaščiti in socialni vključenosti za leto 2009* ⁽¹⁾, ki temelji na novih nacionalnih strateških poročilih, pojasnila pomen tematik revnih zaposlenih in kakovostnih delovnih mest. Tematika in z njo povezani konkretni problemi spadajo v okvir odprtih vprašanj in ukrepov, ki se v kontekstu „aktivnega vključevanja“ izvajajo na ravni Skupnosti. Pri tem imamo dvojno nalogo: boj proti pomanjkanju in podporo razvoju kakovostnih delovnih mest za vsakogar.

2.3 Tematika je še toliko bolj pomembna v času krize zaradi znatnega ponovnega povečanja brezposelnosti in večje obremenitve javnih financ. Vendar pa se je treba oddaljiti od trenutnih gospodarskih razmer in tematiko preučiti v luči sedanjih izjemnih okoliščin, hkrati pa tudi kot strukturni problem v ospredju pozitivnih in zaželenih srednjeročnih in dolgoročnih sprememb na področju socialnega varstva in politike zaposlovanja.

⁽¹⁾ COM(2009) 58 konč.

2.4 Komisija, ki pripravlja dokument o delu in revščini, je leto 2010 razglasila za evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti. Dejansko skoraj 80 milijonov ljudi v EU, torej 16 % prebivalcev EU, neposredno trpi zaradi revščine. Med njimi je veliko zaposlenih, ki so kljub temu revni. 8 % zaposlenih živi pod pragom revščine ⁽¹⁾.

2.5 Odbor je v mnenju o evropskem letu boja proti revščini in socialni izključenosti (2010) ⁽²⁾ pojasnil, da so poleg običajnega kazalnika relativne finančne revščine za celovito razumevanje tega pojava potrebni še drugi kazalniki revščine, ki dokazujejo njeno trdoživost in resnično pomanjkanje. Poleg tehničnih podrobnosti, primerjave, ki jih odslej omogoča dogovorjena definicija na evropski ravni, kažejo jasno sliko o tendencah.

3. Definicija

3.1 Če govorimo o „revnih zaposlenih“, je treba najprej istočasno pojasniti oba termina, in sicer „zaposleni“ in „reven“. „Revščina“ zaposlenega je po eni strani odvisna od osebnega dohodka, ki ga je prejemal med trajanjem pogodbe o zaposlitvi (plačilo za delo), in po drugi strani od celotnih materialnih sredstev njegove družine. Delo pomeni poklicno dejavnost posameznika. Revščina pomeni nezadostnost sredstev za pokritje celotnih potreb v gospodinjstvu. V nekaterih primerih lahko ljudje, ki niso živeli v revščini in/ali je niso občutili, hitro zapadejo v revščino.

3.2 Revščina se opredeljuje na ravni gospodinjstva, zaposlenost pa na ravni posameznika. Pri tem mešamo dve ravni analize. Revščina zaposlenih je najprej odvisna od zaposlenosti posameznika in značilnosti njegovega delovnega mesta ter nato od življenjskega standarda njegovega gospodinjstva. To dvojno ocenjevanje pa povzroča težave. Posameznik ima lahko zelo slab dohodek, pa ga ni mogoče obravnavati kot revnega (zaradi znatnejših drugih družinskih dohodkov). Nasprotno pa se lahko posameznik šteje za revnega, čeprav ima dohodek, ki znaša skoraj povprečno mesečno plačo zadevne države in se v družbi, ki ji pripada, šteje kot zadostna. Nekateri ne delajo (so brezposelni) in prejemajo znatna nadomestila, zaradi česar so nad pragom revščine. Nasprotno pa je lahko posameznik aktivno zaposlen, a ima nizke dohodke in je od njega finančno odvisnih veliko oseb, zaradi česar se znajde pod pragom revščine.

3.3 Zato je treba pri obravnavanju politike revnih zaposlenih hkrati zajeti tudi politiko zaposlovanja, politiko socialne pomoči in socialnega zavarovanja ter družinsko politiko.

3.4 V okviru evropske strategije za delovna mesta, ki je vključena v lizbonsko strategijo, je zmanjšanje števila revnih zaposlenih postalo prednostna naloga Unije. Leta 2003 je bilo

torej treba pripraviti kazalnik za oceno in primerjavo. Odbor Evropske unije za socialno zaščito je julija 2003 v okviru svojega dela glede procesa Skupnosti na področju socialnega vključevanja sprejel skupni kazalnik, namenjen oceni deleža „revnih zaposlenih“ v Evropski uniji ter njihovih nekaterih glavnih sociodemografskih značilnostih.

3.5 Na podlagi te definicije Odbora za socialno zaščito je „revni zaposleni“ tisti, ki je med referenčnim letom „v glavnem zaposlen“ (kot uslužbenec ali samozaposleni) in živi v gospodinjstvu, katerega skupni dohodki so nižji od 60 % mediane plače v državi, zaposlen pa mora biti več kot polovico leta. Natančneje kazalnik „tveganja revščine zaposlenih“ kot zaposlenega opredeljuje vse, ki so bili v dvanajstih mesecih referenčnega obdobja ⁽³⁾ zaposleni vsaj sedem mesecev.

4. Statistična ocena

4.1 Komisija je konec leta 2008 objavila letno poročilo o socialnih tendencah v državah članicah v okviru skupnih ciljev strategije Unije na področju socialnega varstva in socialnega vključevanja (glej prilogo ⁽⁴⁾). Iz tega sledi, da je bilo ob koncu leta 2006 16 % Evropejcev izpostavljeno tveganju revščine. V Uniji 8 % zaposlenih živi pod pragom revščine. Odstotki se razlikujejo in segajo od 4 % ali manj (Češka, Belgija, Danska, Nizozemska in Finska) do 13 % na Poljskem in celo 14 % v Grčiji ⁽⁵⁾. Revščina zaposlenih je povezana z nizkimi plačami (opredeljenimi kot plačami, ki so nižje od 60 % mediane plače), nizko ravno izobrazbe, negotovimi delovnimi mesti, slabim plačilom za nekatere samozaposlene in delom s krajšim delovnim časom, ki je pogosto nezaželen. Ta oblika revščine je ravno tako povezana z ekonomskim statusom ostalih članov gospodinjstva. Komisija ugotavlja, da za gospodinjstva z otroki en sam dohodek ni več dovolj, da bi bila varna pred revščino.

4.2 Kazalnik relativne finančne revščine se pogosto kritizira, saj ne prikazuje popolnoma raznolikosti razmer pomanjkanja. Dohodkovna revščina je seveda zgolj en vidik revščine. V Uniji se razvijajo še drugi kazalniki, ki zagotavljajo drugačno in bolj popolno sliko revščine.

⁽³⁾ Za več podrobnosti in nadaljnji razvoj, glej: Guillaume Allègre, „Working poor in the EU: an exploratory comparative analysis“, delovni dokument OFCE, št. 2008-35, november 2008; Sophie Ponthieux, „Les travailleurs pauvres comme catégorie statistique. Difficultés méthodologiques et exploration d'une notion de pauvreté en revenu d'activité“, delovni dokument INSEE, št. F0902, marec 2009.

⁽⁴⁾ Skupno poročilo o socialni zaščiti in socialni vključenosti za leto 2008: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm.

Glej vse podatke in dosjeje, ki so nastali pri delu na podlagi odprte metode usklajevanja, http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm. Za najnovejšo evropsko perspektivo s prikazi razmer in odprtih vprašanj v nekaterih državah Unije glej: Hans-Jürgen Andreß, Henning Lohmann (dir.), *The Working Poor In Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham, Edward Elgar, 2008.

⁽⁵⁾ Treba je poudariti, da ima vsaka država svojo lestvico merjenja finančne revščine. Če bi bil prag revščine enak v celotni EU, bi bil vrstni red držav popolnoma drugačen.

⁽¹⁾ Eurostat, Statistics in focus, 46/2009

⁽²⁾ Mnenje EESO z dne 29. 5. 2008 o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem letu boja proti revščini in socialni izključenosti; poročevalec: g. Pater; soporočevalka: ga. Koller (UL C 224, 30.8.2008).

4.3 Poleg finančnega merjenja revščine se razvija tudi ugotavljanje revščine na podlagi „življenjskih razmer“. Na evropski ravni se tako meri „materialno pomanjkanje“ (glej prilogo). Ta kazalnik upošteva delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu brez vsaj treh od naslednjih devetih elementov: 1) sredstev za pokritje nepredvidenih izdatkov, 2) enotedenskih počitnic na leto, 3) sredstev za plačilo posojil, 4) obroka z rdečim mesom, piščancem ali ribo vsaj vsak drugi dan, 5) primerno ogrevanega stanovanja, 6) pralnega stroja, 7) barvne televizije, 8) telefona, 9) osebnega avtomobila. Vsi ti materialni pogoji so seveda kot kazalniki vprašljivi. Skupaj pa dajejo zanimivo sliko. Stopnja pomanjkanja zelo niha – od 3 % v Luksemburgu do 50 % v Latviji. Te razlike so veliko večje od razlik pri finančni revščini, ki segajo od 10 % do 21 %.

4.4 Pristop na podlagi materialnega pomanjkanja močno spreminja vrstni red držav članic glede revščine. A v tem primeru gre za revščino na splošno in ne samo za revne zaposlene. Kmalu bo treba znati opredeliti, kakšno je stanje revnih zaposlenih v posameznih državah na podlagi materialnega pomanjkanja. Pri revščini zaposlenih namreč ne gre zgolj za problem nizkih dohodkov, ampak tudi za vprašanje kakovosti življenja (poklicnega, družinskega in družbenega).

5. Dejavniki revščine zaposlenih

5.1 Eden od prvih dejavnikov, ki povzroči revščino zaposlenih, je negotov položaj zaposlenih. Mnoge akterje, med njimi Evropsko konfederacijo sindikatov in evropske sindikate, skrbi vedno večja negotovost delovnih mest. Z več kot 19,1 milijona zaposlenih s pogodbami za določen čas ⁽¹⁾ in okoli 29 milijoni navideznih samozaposlenih (predvsem v gradbeništvu in prek javnih del) je približno 48,1 milijona zaposlenih v položaju, ki ga zaznamuje določena stopnja negotovosti. Seveda je ta populacija v posameznih državah, še bolj pa med državami, zelo raznolika, a ta pojav zajema desetine milijonov zaposlenih, ki se spoprijemajo s takšno ali drugačno negotovostjo, ki lahko privede do revščine zaposlenih.

5.2 Delodajalci poudarjajo kompleksnost vprašanja revščine zaposlenih in v prvi vrsti izpostavljajo povezavo med tveganjem revščine in stopnjo izobrazbe. Izobraževalni sistemi in sistemi na področju usposabljanja morajo biti učinkovitejši in nepristranski. Med drugim je bistveno „zagotoviti, da se spleta delati“ ⁽²⁾, torej zagotoviti učinkovito ravnotežje med davčnimi sistemi in sistemi socialnega varstva.

⁽¹⁾ Raziskava o delovni sili EU (izsledki za leto 2008): http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-033/EN/KS-QA-09-033-EN.PDF.

⁽²⁾ „Spodbujanje zaposlovanja“ – študija Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o medsebojnem vplivanju davčnih sistemov in sistemov socialne varnosti. Glej tudi mnenje EESO „Socialna zaščita: spodbujanje zaposlovanja“, poročevalka: ga. St. Hill (UL C 302, 7.12.2004).

5.3 Revščina zaposlenih je pogojena s slabim plačilom (to je ponavadi nezadostno glede na opravljeno delo) in spremembami družinskega modela. Značilnost sprememb v strukturi družine, ki se v različni meri pojavljajo v državah članicah, so večja negotovost, številnejše ločitve, naraščanje enostarševskih družin, nastajanje gospodinjstev z enim samim dohodkom, ki so bolj izpostavljena tveganju revščine. Komisija je v *Skupnem poročilu o socialni zaščiti in socialni vključenosti 2007* ⁽³⁾ že navedla, da je delo sicer najboljša zaščita pred revščino, vendar ne zadoštuje. Zato je treba sprejeti in okrepiti nujne solidarnostne ukrepe za pomoč družinam, ženskam, mladim, študentom, invalidnim in starejšim osebam, priseljencem – najbolj ranljivim skupinam. Treba je tudi poudariti, kako revščina zaposlenih odločilno vpliva na revščino otrok.

5.4 Povišanje stroškov prevoza, stanovanjskih, zdravstvenih stroškov itd. ravno tako pripomore k slabšanju položaja zaposlenih. Povišanje prizadene zlasti: zaposlene z dohodki, ki so blizu višine minimalne plače, in nižji srednji razred, saj najpogosteje živijo na obrobju območij, kjer je mogoče najti zaposlitev.

5.5 Revščina zaposlenih je lahko posledica nizke ravni sposobnosti ali izobrazbe posameznika, pomanjkanja zahtevanega znanja za delo s primernim plačilom ali neprimernih delovnih razmer. Ranljive skupine so najpogosteje starejši, mladi, ženske, številčne družine, invalidi, osebe, ki so zgodaj prekinile šolanje, in migranti. Zato je bistveno, da se vsem invalidom zagotovi prilagojene pogoje na delovnem mestu in vsem otrokom omogoči dober začetek življenjske poti z zgodnjim šolanjem, treba pa se je lotiti tudi problema opuščanja šolanja, ki je v Evropi zdaj 15-odstotno, kar je še vedno previsok delež.

5.6 V še večji meri in zelo pogosto je revščina zaposlenih posledica podzaposlenosti. Revščina zaposlenih je tako za delojemalce kot za nekatere samozaposlene kompleksno vprašanje z mnogimi medsebojno povezanimi merili. Celosten pristop mora omogočiti sprejetje učinkovitih mehanizmov, da se odgovori na izzive. Brez celostne politike za rast in prilagajanje globalizaciji ter oživljanje gospodarstva v sedanji krizi ni mogoče sprejeti učinkovitih programov boja proti revščini zaposlenih.

6. Predlogi za celovit pristop k boju proti revščini zaposlenih

6.1 Če se želimo boriti proti revščini zaposlenih, je treba najprej razmišljati z makroekonomskega vidika. Usmerjeni ukrepi dejansko ne morejo ustrezno zaustaviti dinamike, zlasti v času krize. Delovna mesta za delojemalce in samozaposlene – natančneje, kakovostna delovna mesta za vse – morajo biti prednostna naloga vseh evropskih institucij.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm#2007

6.2 *Zanesljivi kazalniki.* Proces razvoja skupnih in zanesljivih kazalnikov v zvezi z revnimi zaposlenimi se mora nadaljevati. Z evropskim vlaganjem in odprto metodo usklajevanja je bil dosežen velik napredek. Odslej je treba narediti še več in obogatiti znanje s pomočjo popolnejših podatkov, hkrati pa upoštevati delež revnih zaposlenih, stopnjo te revščine, stopnjo neenake razporeditve dohodkov med revnimi (v posamezni državi in med različnimi državami).

6.3 S tehničnega vidika so glede teh statističnih vprašanj potrebni nacionalni podatki, osnovani na nacionalnem pragu, a tudi popolnoma evropski podatki, ki temeljijo na evropskem pragu. To bi omogočilo še drugačne klasifikacije in poglede od tistega, ki je danes ugotovljen na podlagi edinega določenega kazalnika.

6.4 *Pravično in dostojno plačilo, ki temelji na okrepljenem socialnem dialogu.* Boj proti revščini zaposlenih mora vključevati tudi ambiciozno plačno politiko. Treba je izboljšati in okrepiti vse pobude, ki uporabljajo formulo: inflacija + ustrezen delež dobička zaradi višje produktivnosti. V tem smislu morajo pogajanja o plačah, ki so ključna za socialni dialog, imeti odločilno vlogo v boju proti revščini zaposlenih. Na ravni panoge, na nacionalni ali evropski ravni, dober potek pogajanj nima resničnega finančnega vpliva na podjetja in torej ni „nagrade“ za resničen socialni dialog. Napredek glede dostojnega dela se doseže s socialnim dialogom, vključenostjo socialnih partnerjev, odgovornostjo podjetij, spodbudami javnih oblasti in njihovimi ukrepi za izboljšanje ter trenutno z vlogo, ki jo imajo pri malih in srednje velikih podjetjih banke. Boj proti neprijavljenemu delu je odločilno orodje v boju proti revščini zaposlenih. Po eni strani zato, ker se nanaša na najbolj ranljive skupine ljudi (migrante, ljudi v negotovih razmerah), po drugi pa tudi zato, ker lahko privede do skoraj suženjskih razmer, ki niso v skladu z Listino o temeljnih pravicah.

6.5 *Mehanizmi spodbujanja podjetništva in samozaposlitve.* Mnogi podjetniki in samozaposleni so revni kljub zaposlitvi, zlasti v začetnem obdobju ustanavljanja podjetij. Treba je zagotoviti podporne mehanizme, saj se mnoga od teh malih in srednje velikih podjetij pozneje spremenijo v ustvarjalce novih delovnih mest. 80 % rasti v gospodarstvu zagotavlja sektor malih in srednje velikih podjetij, vendar si mnogo podjetnikov

ob ustanavljanju svojih podjetij izplačuje nizko plačo, če sploh, s čimer svoje družine izpostavljajo tveganju revščine.

6.6 *Prilagojeni sistemi usposabljanja.* Vseživljenjsko usposabljanje, zlasti za najmanj usposobljene zaposlene, je temeljni pogoj za izboljšanje njihovih sposobnosti in dostopa do delovnih mest s pravičnim in dostojnim plačilom.

6.7 *Prilagojena socialna varnost.* Boj proti revščini zaposlenih vključuje racionalizacijo obstoječih ukrepov. Storitve pomoči se morajo bolj učinkovito združevati z novimi storitvami otroškega varstva in pomoči pri mobilnosti (tako kot delo, se mora tudi mobilnost splačati), ki revnim zaposlenim omogočajo ponovno dobiti bolj plačano delovno mesto.

6.8 V zvezi s stanovanjsko problematiko – v nekaterih državah ima namreč nezanemljivo število brezdomcev zaposlitev – je treba zagotoviti sredstva za socialna stanovanja in dati prednost tistim, ki imajo delo, a so izpostavljeni tveganju, da delovno mesto in svojo relativno stabilnost izgubijo zato, ker živijo v slabih stanovanjskih razmerah ali brez strehe nad glavo.

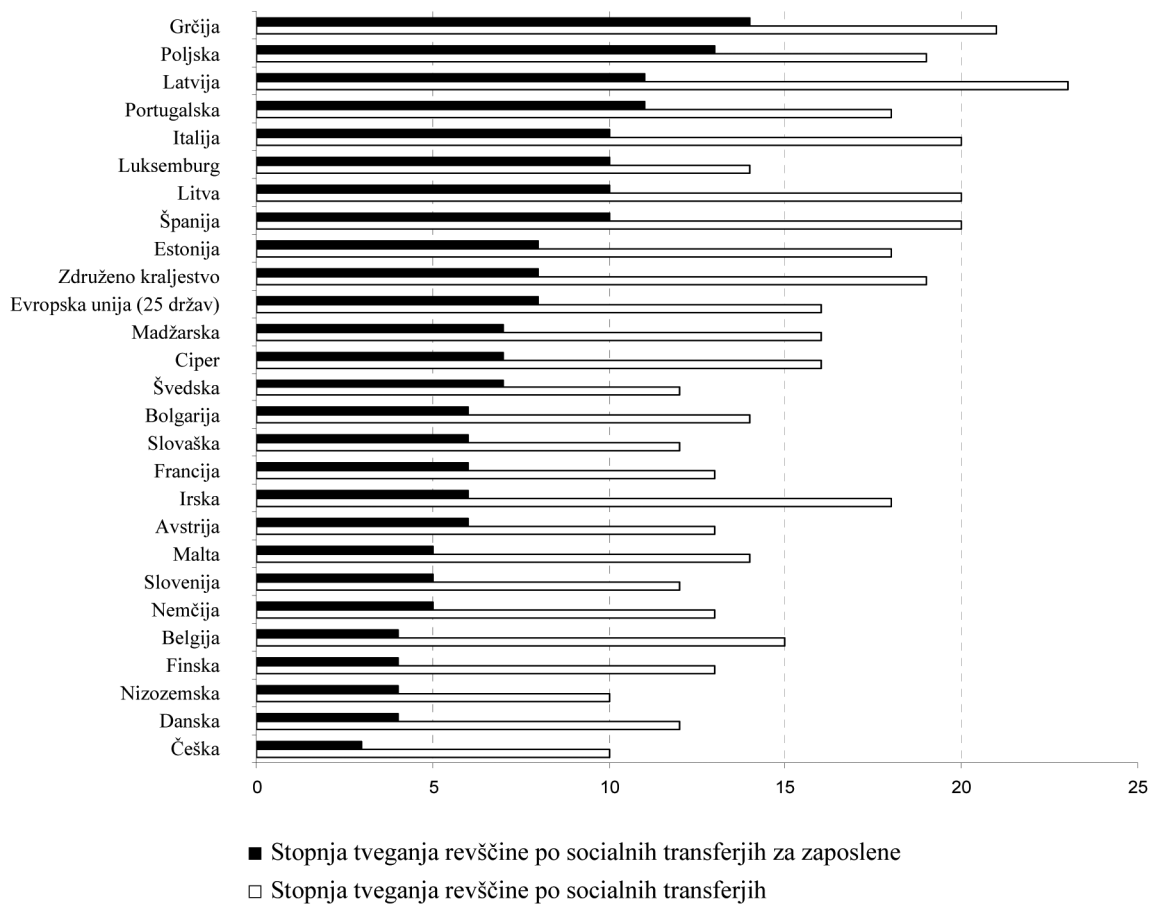
6.9 *Upoštevanje delovnega okolja in dela.* Ker je s konkretnega vidika revščina zaposlenih močno povezana z delovnimi pogoji, je ključnega pomena, da se ukrepa s pomočjo vzvodov v okviru delovnega okolja: podpiranjem zaželenosti mobilnosti, možnostjo subvencioniranih obrokov, boljšimi stanovanjskimi razmerami, možnostmi varstva otrok. Podjetje, ki je delodajalec, bi moralo biti sposobno oceniti, s katerimi ukrepi bi svojo pogodbo o delu lahko naredilo varnejšo in kako bi njegovi delavci lahko napredovali in izboljšali svoje kvalifikacije.

6.10 *Ozaveščanje in mobiliziranje.* Končno je treba v okviru evropskega leta boja proti revščini in socialni izključenosti mobilizirati javno mnenje in medije. Treba je analizirati pojav revnih zaposlenih, spregovoriti o ponižujočih razmerah, ki jih morajo ljudje trpeti zaradi revščine, in mobilizirati evropske državljane, da se konča stiska, v kateri živijo nekateri zaposleni, ter tako prispevati k povrnitvi njihovega dostojanstva. Namesto sporočila, polnega sočutja, je treba predvideti sporočilo za mobiliziranje v korist kakovostnega dela za vse ljudi, da se spodbudi evropski socialni model na višji etični ravni.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

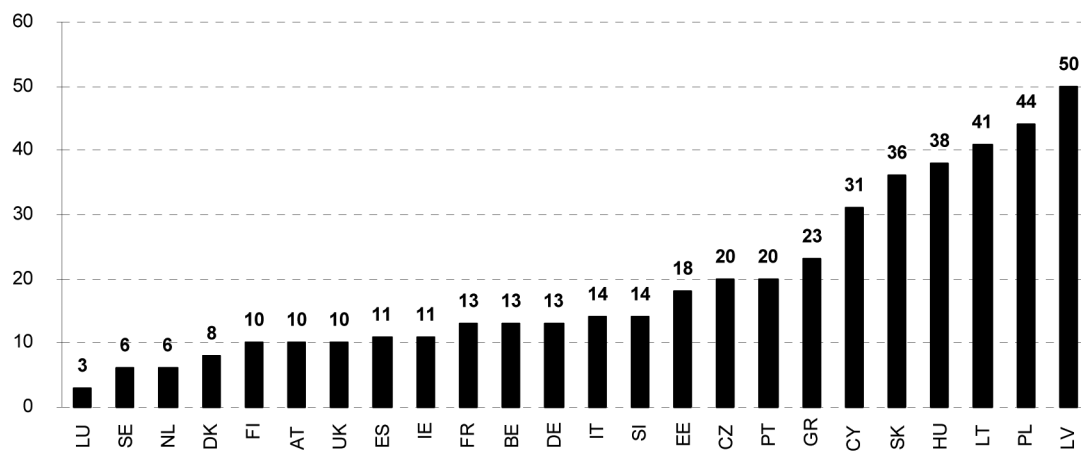
Priloga

Grafični prikaz 1: Revščina in revščina zaposlenih v Evropski uniji v letu 2006

Vir: Eurostat, EU-SILC

Grafični prikaz 2: „Materialno pomanjkanje“ v Uniji

Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu brez vsaj treh navedenih elementov (2006, v odstotkih)

Vir: Eurostat, EU-SILC

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o poročilu de Larosièrjeve skupine (mnenje na lastno pobudo)

(2009/C 318/11)

Poročevalec: **Mr NYBERG**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 23. marca 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

„Poročilo de Larosièrjeve skupine.“

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 11. septembra 2009. Poročevalec je bil g. NYBERG.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne ...) s 152 glasovi za, 37 glasovi proti in 15 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in priporočila

1.1 Finančna in gospodarska kriza ima obseg, kakršnega od tridesetih let prejšnjega stoletja v miru še ni bilo. To mnenje obravnava samo finančno krizo in vprašanje, kaj bi bilo mogoče storiti, da se ne bi več ponovila. To je bila namreč naloga tako imenovane de Larosièrjeve skupine, katere poročilo obravnava Evropski ekonomsko-socialni odbor v tem mnenju. Pomembnost teh vprašanj kaže med drugim to, da je Komisija predstavila več predlogov, npr. o bonitetnih agencijah, o različnih oblikah finančne dejavnosti in o finančnem nadzoru, ki je bil glavna tema skupine.

1.2 Najpomembnejši vzrok za krizo je bila presežna likvidnost, kar je po mnenju de Larosièrjeve skupine delno posledica ekspanzionistične monetarne politike v ZDA in neravnovesij v svetovnem gospodarstvu ter se najbolj očitno kaže v razmerju med ZDA in Kitajsko. Druga možna razlaga je po mnenju EESO ta, da se je vse bolj povečeval dohodek od kapitala namesto od dela. Neenakost porazdelitve dohodka se je povečevala. Povečano premoženje najbogatejših je iskalo naložbene priložnosti. Ko se naložbene možnosti v stvarne premoženjske vrednosti niso v enaki meri povečevale, so se dvigale cene vrednostnih papirjev. De Larosièrjeva skupina v svojem poročilu podaja temeljito obrazložitev „finančnega balona“, vendar bi bila za prihodnje politične odločitve potrebna širša analiza.

1.3 EESO načelno podpira 31 priporočil skupine, vendar bi želel perspektivo razširiti in predstaviti več pripomb in dopolnitev.

1.3.1 De Larosièrjeva skupina predlaga višje zahteve glede lastnega kapitala bank v dobrih časih in nižje v slabih. Ta predlog bi se lahko izkazal za tveganega, saj je ob cikličnih

nihanjih gospodarskega položaja težko pripravljati gospodarske napovedi. Obenem pa primer Španije kaže, da sistem s spremenljivimi zahtevami glede lastnega kapitala lahko deluje. Po mnenju EESO je treba zato tak ukrep pred njegovo uresničitvijo pretehtati glede časa izvedbe.

1.3.2 EESO meni, da so višje kapitalske zahteve in večja preglednost zunajbilančnih dejavnosti vsekakor potrebne. Španija je imela najstrožje določbe o zunajbilančnih postavkah, in španske banke je kriza najmanj prizadela.

1.3.3 Izraza „zunajbilančne postavke“ in „kolesje za posebne namene“ („special purpose vehicles“) so v nekaterih primerih zlorabljali. Tvegane premoženjske postavke so izločali iz lastnih bilanc bank, da bi se tako izognili kapitalskim zahtevam in včasih tudi davkom. Glede na to Odbor meni, da so potrebna strožja pravila.

1.3.4 To, da morajo banke tveganje svojih sredstev jasneje izkazovati, bi morala biti po mnenju EESO ena glavnih zahtev pri nadaljnjem delu v zvezi s poročilom. Prav tako kot poročilo EESO meni, da morajo banke in finančna podjetja vedno prevzeti del tveganja, če preprodajajo tvegane vrednostne papirje. Tveganja, povezana s finančnimi produkti, morajo biti jasno razpoznavna. Preglednost finančnih produktov je nepogrešljiva za povrnitev zaupanja v finančni trg. EESO želi v zvezi s tem ponovno opozoriti na Španijo. Finančni sektor ne sme dajati na trg nobenih novih instrumentov, preden jih ne pregleda organ za finančni nadzor. Obravnavati je treba uvedbo teh pregledov. Pri tem je treba odločiti, ali zadoščajo nacionalni pregledi ali pa je potreben skupen nadzorni sistem za celotno EU. Če upoštevamo, kako potekajo čezmejne finančne transakcije, marsikaj govori v prid skupnemu sistemu.

1.3.5 To, kar označujejo kot „vzporedni bančni sistem“, so različne oblike posojil, ki niso regulirane. Te nove oblike financiranja so se lahko razvijale popolnoma neregulirano, ni bilo niti zahtev po rezervah. EESO se strinja, da je treba tudi te oblike financiranja urediti. Tudi za investicijske sklade poročilo zahteva skupna pravila, opredelitev različnih produktov in strožji nadzor. Tudi s tem se EESO lahko samo strinja.

1.3.6 Višje zahteve glede vodenja in nadzora bank so nujne. Po mnenju EESO vloga revizorjev v rešitvah de Larosièrjeve skupine ni bila dovolj poudarjena. Z delujočo revizijo bi bilo širjenje tveganih sredstev zagotovo mogoče zmanjšati. Uprava finančne družbe mora imeti možnost, da se pri vrednotenju sredstev lahko zanese na revizijsko oceno. Vlogo revizorjev in računovodskih metod je treba upoštevati pri reviziji sporazuma Basel II.

1.3.7 Poročilo vsebuje dobra priporočila glede sistemov nagrajevanja („bonusov“): morali bi zajemati več let, ustrezati dejanski uspešnosti in nagrade ne bi smele biti vnaprej zagotovljene. EESO meni, da je treba kratkoročno razmišljanje nadomestiti z dolgoročnim, nagrade pa ne bi smele temeljiti na spekulativnih dejavnostih. Glede na to EESO podpira zamisel o davku na finančne transakcije, pri čemer bi te davčne prihodke lahko namenili za razvojno pomoč. Dodatna zahteva je tudi, da sistemi nagrad ne smejo temeljiti na splošnem razvoju, temveč na tem, da se je bilo mogoče pozitivno odmakniti od nekega splošnega trenda. Poleg tega bi bilo dobro določiti omejitve za te nagrade, da bi preprečili ekscese in nepremišljeno prevzemanje tveganj. S „strategijo umika“ za finančno krizo bi morali zagotoviti povračilo velikih vsot, ki so jih iz državnih proračunov izplačali finančnim institucijam, ne pa jih usmerjati v visoke dobičke in bonuse.

1.4 Nadzor finančnega trga je bila osrednja tema de Larosièrjeve skupine. Tudi po mnenju EESO je nadzor temeljnega pomena za to, da se taka finančna kriza ne bi več ponovila. Za nadzor pa so potrebna pravila. Zato je treba kot enako pomembne jemati predloge za spremenjene, strožje predpise v prvem delu poročila.

1.4.1 De Larosièrjeva skupina meni, da je treba za nadzor finančnega sistema na razširjeni ravni vzpostaviti evropski organ, ki bi lahko opozarjal na finančna tveganja. Predlaga se, da se odgovornost za to prenese na Evropsko centralno banko (ECB) ali ESCB (Evropski sistem centralnih bank). Izvajanje naj bi zaupali svetu, ki bi ga bilo treba še ustanoviti. Zato je načelno smiselno ta svet upravno tehnično vezati na ECB, vendar mora biti vodenje formalno pod nadzorom ESCB. Nadzor se mora vsekakor nanašati na finančne sisteme vseh držav članic, ESCB pa mora izbrati vodstvo tega novega sveta oziroma poslovnega telesa.

1.4.2 Poročilo predlaga oblikovanje novega nadzornega sistema na mikroravni, v dveh korakih z različnimi nadzornimi organi za banke, investicijske sklade in trge vrednostnih papirjev. V drugem koraku naj bi razvili skupna temeljna pravila za nadzor in odpravili razlike v izvajanju med posameznimi državami. V tej fazi naj bi uskladili tudi možne kazni. EESO ne vidi nobenega razloga, da bi z vsem tem razvojem odlašali, zato izraža zadovoljstvo, da Komisija v svojem sporočilu predlaga, da je treba celoten sistem takoj pripraviti za nadzor na mikroravni.

1.4.3 Nadzorne kolegije z nacionalnimi nadzornimi organi za nadzor bank s čezmejnimi poslovnimi dejavnostmi bi bilo po mnenju EESO težko voditi, če ne bo istočasnega spodbujanja potrebnega usklajevanja. Razlike v določbah za nacionalne nadzorne organe bi sicer v praksi zahtevale, da trije organi prevzamejo delen nadzor.

1.4.4 Upravnih teles teh novih organov naj ne bi sestavljali samo bančniki. V njih bi morali biti sindikati, uporabniki bančnih storitev in tudi EESO kot zastopnik civilne družbe.

1.5 Na svetovni ravni poročilo opozarja na potrebo po krepitvi sporazuma Basel II, mednarodnih računovodskih standardih, globalni ureditvi bonitetnih agencij trga finančnih derivatov, spremembi načinov vodenja v finančnem sektorju in krepitvi vloge Mednarodnega denarnega sklada. Skupina želi izključiti možnost, da se finančne družbe privabljajo s tem, da finančni sektor skorajda ni reguliran. Številni predlogi skupine so bili sprejeti že na vrhu G-20 v Londonu. Forum za finančno stabilnost, ustanovljen leta 1999 za spodbujanje svetovne finančne stabilnosti, se je preoblikoval v Odbor za finančno stabilnost (*Financial Stability Board*). EESO upa, da bo ta organ omogočil boljši vpogled v svojo dejavnost in da mu bo dodeljenih dovolj virov, znanja in pooblastil za delovanje. Tudi predlog, da se Mednarodnemu denarnemu skladu (MDS) dodeli več sredstev, EESO pozdravlja, vendar je kritičen do zahtev MDS, ker postavljajo pod vprašaj pomembne vidike evropskega socialnega modela. Nenazadnje je tudi zaradi tega pomembno, da EU v MDS nastopa enotno.

1.5.1 V razpravi o finančnem trgu se danes uporablja izraz „preskus izjemnih situacij“ (*stress test*), s katerim je mišljena simulacija tega, kako bi bančni sistem v neki državi prenesel finančne krizne razmere. Glede na sedanjo finančno krizo ni težko ugotoviti, kako pomembni so lahko takšni preskusi. Odločilno je pri tem vprašanje, v kolikšni meri je treba rezultate objavljati. Če bi MDS izvedel tak preskus in ugotovil, da bančni sistem neke države ne bi prenesel krize, bi prav to lahko sprožilo krizo.

2. Uvod

2.1 Finančna in gospodarska kriza ima obseg, kakršnega v miru še ni bilo. V času depresije v tridesetih letih prejšnjega stoletja svetovno gospodarstvo še ni bilo tako prepleteno kot danes. Tedaj so bile najbolj prizadete ZDA in Evropa. Z današnjo krizo pa se sooča ves svet.

2.2 Začetna finančna kriza se je razvila v gospodarsko krizo z recesijo v številnih delih sveta. Verjetna posledica je socialna kriza z visoko stopnjo brezposelnosti. Njen končni obseg bo odvisen od političnih ukrepov, sprejetih za spopadanje s krizo. Obenem je nastala tudi politična kriza, zaradi katere padajo vlade.

2.3 Vendar to mnenje obravnava izključno finančno krizo in možne ukrepe, s katerimi bi se lahko v prihodnosti izognili novi krizi. Glede na splošno krizo je predmet tega mnenja omejen. Tu ne gre za gospodarsko krizo. Prav tako ne za ukrepe za obvladovanje sedanje finančne krize, kot je npr. zagotavljanje javnih sredstev za finančni sektor. Gre izključno za prihodnost, natančneje povedano: za nadzor finančnega sektorja.

2.4 Prav to je bila namreč naloga de Larosièrjeve skupine, katere poročilo obravnava EESO v tem mnenju. Skupina je svojo nalogo razširila. To je bilo potrebno, da bi podali celovito podobo za predstavitev bolj konstruktivnih predlogov.

2.5 Izvor sedanje krize je v finančnem sektorju. Še pred objavo poročila de Larosièrjeve skupine je kriza dosegla tako zaskrbljujoče razsežnosti, da je Evropska komisija podala že več predlogov za spremembo zakonodaje. Najpomembnejši je najbrž predlog, ki zadeva bonitetne agencije. Predložen je bil predlog direktive o nekaterih oblikah finančne dejavnosti. Sporočilo z dne 27. maja obravnava del poročila de Larosièrjeve skupine, ki se nanaša na nadzor finančnega sektorja. Po Prilogi 1 delovnega dokumenta, ki spremlja obvestilo, je med sporočilom in poročilom de Larosièrjeve skupine samo pet razlik. EESO jih obravnava v točkah 6.2.4, 6.3.1 in 6.3.5. Do prihodnjih konkretnih zakonodajnih predlogov se bo EESO opredelil v posebnem mnenju. Čeprav Komisija v svojem sporočilu ne obravnava drugih delov poročila de Larosièrjeve skupine, EESO meni, da so ti deli za prihodnost finančnega sektorja zelo pomembni.

2.6 Poročilo de Larosièrjeve skupine so pripravili bančniki za bančnike, predlogi pa so namenjeni predvsem bančnim strokovnjakom v Komisiji in finančnim ministrom držav članic. EESO podpira 31 priporočil iz poročila skupine, vendar meni, da je treba zorni kot razširiti. Tisti, ki so pravzaprav povzročili finančno krizo, zdaj ne morejo sami prevzeti odgovornosti za odpravljanje sedanjih težav. Uporabniki finančnih storitev so

posamezniki in podjetja, ki vlagajo svoje prihranke in najemajo posojila za naložbe. Naloga finančnega trga je, da storitve tem skupinam – tj. civilni družbi – čim boljše služijo. Poleg svoje splošne podpore poročilu želi zato Odbor podati nekatere pripombe in predlagati več dopolnil.

3. Vzroki finančne krize

3.1 Presežna likvidnost v finančnem sektorju centralnih bank ni pripravila k ukrepanju. Pozornost je bila namenjena gibanju cen, ki pa ni ponujalo razloga za zviševanje obrestnih mer. Poceni likvidna sredstva so privedla do naraščajočih cen vrednostnih papirjev. Nobenega dvoma ni, da je bila ob izbruhu krize likvidnost izdatna, in nesporno je tudi, da je zaradi krize upadla na prenizko raven. Nasprotno pa je težko določiti, kje je pri likvidnosti in ponudbi denarja prava sredina. EESO opozarja tudi na dilemo, da se kot kazalca monetarne politike hkrati uporabljata inflacija in neka mera ponudbe denarja. Pri presežni ponudbi denarja bi morala centralna banka zvišati obrestne mere. Če je obenem inflacija nizka, bi moralo to nasprotno voditi v znižanje obrestnih mer. Če se ravnamo po ponudbi denarja, bi morali po mnenju EESO tudi v tako zapletenem položaju upoštevati morebitne učinke na realno gospodarstvo.

3.2 Politična odločitev, da se spodbuja lastništvo stanovanj ne glede na plačilno sposobnost kupcev, nizki stroški posojil in nove mešanice vrednostnih papirjev, ki so jih ponujala finančna podjetja, so privedli do prikritih tveganih posojil (posojil *subprime*). Ti vrednostni papirji so se razširili po svetovnih finančnih trgih, saj je bila stopnja zasebnega varčevanja v ZDA v letih 2005 in 2006 negativna. To je EESO julija 2008 komentiral z naslednjimi besedami ⁽¹⁾: „Nedavna kriza na trgu drugorazrednih hipotek (*subprime*) v ZDA je pokazala, da lahko nihanje cen nepremičnin v kombinaciji s slabo prakso ocenjevanja tveganja, povezanega s strankami, ki ne zmorejo odplačevati obrokov, ki so nesorazmerni z dejansko vrednostjo nepremičnine pod hipoteko, ustvari finančno krizo, ki lahko destabilizira celotni sistem. Zato bi morali ukrepi EU temeljiti [...] na teh izkušnjah.“

3.3 Obenem v nekaterih državah (zlasti na Kitajskem) zaradi trgovinskih neravnovesij kopičijo velikanske trgovinske presežke, ki so bili vloženi v ameriške državne obveznice. Nove zapletene mešanice vrednostnih papirjev (vključno s posojili *subprime*) so prinesle velike dobičke, in celoten finančni trg je bil usmerjen k vedno višjim donosom. Vse večji obseg vrednostnih papirjev je spodbujal nadaljnje dajanje posojil in povečeval promet na finančnem trgu, ki so ga pravzaprav poganjali „gnili“ vrednostni papirji. Smisel teh novih zapletenih vrednostnih papirjev pa so namesto tega videli v razprševanju tveganja. Rastoč promet na finančnih trgih je navidezno prinašal vedno večje dobičke.

⁽¹⁾ UL C 27, 3.2.2009, str. 18.

3.4 Tvegana hipotekarna posojila, ki jih v bančnem sistemu skoraj ni bilo mogoče preprodajati, so „zavili“ v nove vrednostne papirje (listinjenje) in tako so jih lahko še naprej preprodajali. To prakso je prekinila in jo potisnila v krizo recesija, ki se je začela leta 2008 z naraščajočo brezposelnostjo v ZDA. Veliko lastnikov stanovanj ni več moglo plačevati svojih obresti. Banke so bile prisiljene razvrednotiti svoje premoženje in ga prodajati. Njegova vrednost je še naprej padala in propadanje se je pospešilo. Zaupanje je splahnelo.

3.5 Poročilo de Larosièrjeve skupine opozarja na številne vidike, ki so k temu prispevali:

- Bančni sistem je bil mednarodno reguliran v okviru sporazuma Basel I. S tem so finančna podjetja v praksi spodbudili, da so tveganja izločili iz svojih bilanc. To je bilo delno odpravljeno s sporazumom Basel II.
- Eksplozivna rast trgov za nove, zapletene vrednostne papirje, ki so jih prodajali kot „derivate OTC“ („over the counter“ – prek pulta), je imela za posledico, da so tveganja postala nevidna.
- Ureditev dejavnosti finančnih podjetij temelji na ocenah tveganja, ki jih pripravljajo bonitetne agencije.
- Te so produktom, za katere se je izkazalo, da so praktično ničvredni, izstavljale enako oceno kot državnim obveznicam. Te agencije se financirajo z denarjem finančnih podjetij, katerih vrednostne papirje ocenjujejo!
- Vodilni in nadzorniki finančnih podjetij niso spoznali tveganja, ki se je skrivalo v novih, zapletenih finančnih produktih.
- Neustrezne ureditve in pomanjkljiv, neuskladen nadzor so šli z roko v roki z močno konkurenco med različnimi finančnimi centri.

3.6 Poročilo de Larosièrjeve skupine prikrito kritizira centralne banke, ki niso nič ukrenile proti močno povečani likvidnosti.

3.7 Vendar želi EESO v svoji analizi narediti še nekaj korakov naprej. Rastoča likvidnost je bila delno povezana z neravnovesji v svetovnem gospodarstvu. Ta se jasno kažejo zlasti v razmerju med ZDA in Kitajsko: na Kitajskem trgovinski presežek in stopnja varčevanja 30 do 40 % dohodka kot rezerva za primer bolezni in starost, v ZDA pa trgovinski primanjkljaj in praktično nobenih prihrankov. Druga možna razlaga, ki se v

poročilu de Larosièrjeve skupine ne pojavlja, je, da so se dohodki premaknili od dela proti kapitalu. Porazdelitev dohodka je postala vse bolj neenaka. Tako Mednarodna organizacija dela (ILO) kot OECD sta opozorili, da je treba ta trend zaustaviti.

3.8 Najbogatejši so morali najti možnost za vlaganje svojega vse večjega premoženja. Ker se vrednost realnih možnosti vlaganja ni razvijala v enaki meri, je to poganjalo navzgor cene vrednostnih papirjev. Teh vzrokov današnjega problema ni mogoče odpraviti z novo ureditvijo finančnega trga, temveč so potrebne politične odločitve. Poročilo de Larosièrjeve skupine vsebuje temeljito razlago „finančnega balona“, vendar bi morale prihodnje politične odločitve temeljiti na bolj poglobljeni analizi.

3.9 Opisani finančni scenarij je brez dvoma spodbujal širjenje špekulativnih poslov, ki so komajda še imeli kakšno povezavo z razvojem realnega gospodarstva, na nasprotni strani pa ni bilo nobenih mednarodnih instrumentov davčne in monetarne politike, ki bi lahko to širjenje zavrli. Finančne institucije in mednarodne organizacije niso upoštevali svaril mnogih družbenih gibanj, ki so večkrat zahtevala sprejetje regulativnih ukrepov, med katerimi je najpomembnejši Tobinov davek.

4. Politika in ureditev

4.1 Poročilo ugotavlja, da je kriza posledica odpovedi trga, globalnih neravnovesij, slabe ureditve in nezadostnega nadzora. Vseh teh težav ni mogoče odpraviti z ureditvijo, vendar je dobra ureditev predpogoj. Poročilo navaja, da je treba obravnavati vse težave. Vendar je vprašljivo, ali predlagana ureditev zadošča. Poleg tega je izražen strah, da bi pretirana ureditev lahko zavirala finančne inovacije. EESO pa opozarja, da so prav posojila *subprime* in t.i. listinjenje takšne finančne inovacije. Zloraba nekaterih od teh inovacij je povzročila sedanje finančne težave. Včasih lahko ureditev tudi prispeva k finančni inovaciji, kot v primeru SEPA (enotnega evropskega plačilnega prostora).

4.2 V poročilu je predlagano boljše usklajevanje med centralnimi bankami in političnimi organi, pristojnimi za ureditev finančnega trga. Centralne banke se morajo v obliki boljšega nadzora finančnega trga bolj posvečati makroekonomskim premislekom. EESO meni, da sta to priporočilo in predlog, da se tudi MDS bolj posveti nadzoru, potrebna predloga.

4.3 Poročilo navaja tudi, da se morata politično urejanje in samourejanje finančnega sektorja medsebojno dopolnjevati. Ker je notranji nadzor odpovedal, se zahteva, da je treba samourejanje nadzorovati. S tem pa se pravzaprav briše meja med političnim urejanjem in samourejanjem.

4.4 V praksi ni nobene takšne meje. S sporazumoma Basel I in Basel II pravila za finančni sektor v praksi določajo banke same. Ali banke in druga finančna podjetja ta pravila upoštevajo, je odvisno od njih samih ali pa – če so ta pravila uvedena v obliki zakonodaje – od države. (Basel II je v EU začel veljati 1.1.2008, v ZDA pa šele 1.4.2010). Poročilo teh organizacijskih in demokratičnih pomanjkljivosti finančnega trga, ki izhajajo iz samoregulacije, ne obravnava kaj prida. Zaradi globaliziranega trga bi moralo biti ena ključnih tem vprašanje, ali imajo politični organi dovolj vpliva.

5. Priporočila de Larosièrejeve skupine

5.1 *Postopno povečevanje zahtev o minimalnem lastnem kapitalu bank.* Ker v bančni krizi zdaj vlada položaj, v katerem primanjkuje posojil, mora do takšnega povečanja priti kasneje. To je po mnenju EESO nujna zahteva, da se v prihodnje prepreči, da bi banke, ki so v likvidnostnih težavah, podpirali s kapitalom države. EESO se strinja, da mora EU opredeliti zahteve glede lastnega kapitala.

5.2 *Različne zahteve glede lastnega kapitala, odvisno od gospodarskega položaja.* Poročilo meni, da bi morale biti centralne banke pozorne ne samo na inflacijo, temveč tudi na gibanja na denarnem in posojilnem trgu nasploh. Pri preveliki rasti posojil bi morale biti zato pripravljene na zaostrovanje denarne politike. V ta namen se predlaga, naj bi bile zahteve glede lastnega kapitala bank „v dobrih časih“ višje, v „slabih“ pa nižje. Ta predlog bi se lahko izkazal za tveganega, ker so gospodarske napovedi težavne. Če se zahteve po obdobju „dobrih časov“ in visoki rasti posojil zvišajo, lahko to zvišanje namesto tega poslabša gospodarski padec, ko se dobri časi iztekajo. Obenem primer Španije kaže, da sistem s spremenljivimi zahtevami glede kapitala lahko deluje. Po mnenju EESO je treba zato, preden je sistem mogoče izvesti, skrbno pretehtati težave, povezane z določanjem časa.

5.3 *Uvedba strožjih pravil za zunajbilančne postavke v obliki višjih zahtev glede lastnega kapitala in večjo preglednost.* Španija je imela najstrožje predpise o zunajbilančnih postavkah, in španske banke je kriza najmanj prizadela.

5.3.1 Če se banke ukvarjajo z zunajbilančnimi transakcijami, je to pogosto povezano z eno od finančnih inovacij, namreč s „kolesjem za posebne namene“ („special purpose vehicles“). Njihov namen je pogosto ta, da tvegane premoženjske postavke izločijo iz lastne bilance banke, da banka sama ni izpostavljena tveganju. Drug razlog je lahko izogibanje davkom. Zaradi

zlorab, ki se v zvezi s tem pojavljajo, EESO meni, da so potrebna strožja pravila tako za sistem „zunajbilančnih postavk“ kot tudi za „kolesja za posebne namene“. Pomembno je, da se z ureditvijo prepreči, da bi s takšnimi metodami prikrivali del svojih dejavnosti.

5.4 *Tveganost premoženjskih vrednosti bank mora biti jasneje razpoznavna.* Po mnenju EESO mora biti to ena od glavnih zahtev, če naj bi Komisija v svojem nadaljnjem delu – v času po poročilu, upajmo – dosegla resnično preglednost premoženjskih vrednosti bank.

5.4.1 Poročilo obravnava listinjenje vrednostnih papirjev, trge derivatov, investicijske sklade in „vzporedni bančni sistem“. EESO se zavzema za celostno rešitev, pri kateri med različnimi predlogi ne ostane nerešena nobena težava, povezana s tveganimi vrednostnimi papirji. Izraz „vzporedni bančni sistem“ označuje različne oblike posojil, ki niso urejene. Poročilo predlaga, naj bi Basel II razširili nanj ter na tvegane sklade (*hedge funds*), investicijske banke ipd. To bi moralo biti pravzaprav samoumevno in odločitev bi bilo treba sprejeti takoj. Te nove oblike financiranja so se lahko – pogosto zunaj pravega bančnega sistema – razvijale povsem neregulirano, celo zahtev glede rezerv ni bilo. Tudi za investicijske sklade se v poročilu predlagajo skupna pravila, opredelitve različnih produktov in strožji nadzor. Tudi s tem se je mogoče samo strinjati. Banke in finančna podjetja bi morala vedno obdržati del tveganja, če preprodajajo tvegane aktive.

5.5 Evropska komisija je 13. maja pod naslovom *Upravitelji alternativnih investicijskih skladov (Alternative Investment Fund Managers)* predložila predlog, ki se nanaša na več teh novih instrumentov. EESO bo ta predlog direktive obravnaval pozneje. Že leta 2006 pa je v enem svojih mnenj obravnaval zeleno knjigo o investicijskih skladih ⁽¹⁾.

5.6 Kar se tiče računovodskih standardov, se predlaga, naj bi *International Accounting Standards Board (IASB)* med drugim uvedel pravila za nove zapletene instrumente. Računovodska metoda „mark-to-market“ (dnevno vrednotenje po tekočih tržnih cenah) je krizo še močno poslabšala. Ko se je vrednost papirjev sesula, so bili knjiženi po dnevni vrednosti. V težkem položaju je bila vrednost potisnjena celo daleč pod njihovo dejansko vrednost. Tudi alternativna metoda, namreč vrednotenje produktov na podlagi nakupne cene, v takšnih razmerah ne more delovati. Tu je po mnenju EESO zagotovo še prostor za inovacije.

⁽¹⁾ UL C 110, 9.5.2006, str. 19.

5.7 Lahko se vprašamo, kakšen smisel ima, če se premoženjske vrednosti preprodajajo s prikritimi tveganji v bančnem sistemu. Morda je treba počistiti instrumente. Bančniki pogosto govorijo o pomembnosti inovacij na finančnem trgu. So šli s tem predaleč? EESO poziva Komisijo, naj prouči obstoječe instrumente, preveri, kako koristni so in kakšna tveganja vsebujejo, ter predlaga, katere naj bi morebiti zavrgli, ali opredeli, kateri naj bi še ostali. Te odgovornosti ni mogoče prepustiti zgolj bančništvu. Komisija mora pripraviti podlago za sklep Evropskega parlamenta in Sveta. Finančni produkti ne smejo biti po nepotrebnem zapleteni. Njihova stopnja tveganja mora biti jasna. Preglednost finančnih produktov je morda najpomembnejši element za obnovo zaupanja v finančni trg.

5.7.1 EESO želi v zvezi s tem ponovno opozoriti na Španijo. Finančni sektor ne sme dajati na trg nobenih novih instrumentov, preden jih ne pregleda organ za finančni nadzor. Pri pregledu Komisije je treba biti pozoren na to, katere razlike obstajajo med instrumenti, ki se uporabljajo v Španiji, in tistimi, ki se uporabljajo v drugih državah EU. Obenem je treba obravnavati splošno uvedbo takšnih pregledov in tudi odločiti, ali zadoščajo nacionalni pregledi ali pa je potreben skupen nadzorni sistem za celotno EU. Če upoštevamo, kako potekajo čezmejne finančne transakcije, marsikaj govori v prid skupnemu sistemu.

5.8 EESO pozdravlja predlog iz poročila, ki se nanaša na upravljanje bank, in sicer, da mora biti za to pristojni organ neodvisen in da mora ustrezni sodelavec zavzemati visok položaj ter da se ne bi smeli preveč zanašati na zunanjo oceno (bonitetne agencije). Predlog za vzpostavitev kriznega upravljanja v finančnih podjetjih je seveda mogoče podpreti. Ključno vprašanje je, ali so lahko priporočila v zvezi s tem še kaj več kot samo priporočila. V kolikšni meri je mogoče z urejanjem posegati v notranjo organizacijo finančnega podjetja? Na tem področju zagotovo ni mogoče priti dlje, kot da mora biti nadzornim organom omogočeno nadzorovati organizacijo in javno objavljati kritike.

5.9 Ko je kriza postala žgoča, so mnoge države članice zaostrole zahtevo EU po varstvu vlog v bankah. Poročilo zdaj priporoča, da se pravila uskladijo tako, da bi bile vse bančne stranke zaščitene enotno in zadostno. Problem bančnih podružnic v drugih državah je treba rešiti, ampak s katerimi sredstvi naj bi krili ta jamstva? EESO se s tem strinja in poziva Komisijo, naj čimprej pripravi predloge za nove določbe EU o bančnih jamstvih.

5.10 Višje zahteve glede bančnega upravljanja in nadzora. Glede na dogajanja ni načina, da bi se tej zahtevi lahko izognili. Tudi v finančnih podjetjih je obstajal etični kodeks. Vendar v nekaterih

primerih ne nastaja vtis, da je vplival na dejanska dogajanja. Ko gre za pristojnost posameznikov, pa je morda težko oblikovati konkretne predloge. Nova ureditev in morebitna izločitev nekaterih instrumentov s trga bi utegnili olajšati upravljanje bank. Instrumenti, s katerimi naj bi prikrivali tveganja, upravljanje bank otežujejo. Poleg tega je EESO prepričan, da vloga revizorjev v rešitvah de Larosièrjeve skupine ni bila dovolj poudarjena. Z delujočo revizijo bi bilo zagotovo mogoče zmanjšati širjenje tveganih premoženjskih vrednosti. Vodstvo finančnega podjetja mora imeti možnost, da se pri vrednotenju premoženjskih vrednosti lahko zanese na notranjo revizijo. Vlogo revizorjev in računovodskih metod je treba upoštevati pri reviziji sporazuma Basel II. Prav tako bi bilo zelo pozitivno, če bi nekatere zainteresirane strani vključili v ocenjevanje ukrepov in instrumentov finančnih institucij z vzpostavitvijo ad hoc odborov.

5.10.1 Izplačila nagrad („bonusov“) kot premij za kratkoročne, tvegane kapitalske naložbe so eno pomembnih gibal vedenja upravljavcev bank. Poročilo vsebuje dobra priporočila glede izplačil nagrad: morale bi zajemati več let, ustrezati dejanski uspešnosti in ne bi smele biti vnaprej zagotovljene. EESO meni, da je treba kratkoročno razmišljanje nadomestiti z dolgoročnim, z nagradami, ki ne bi temeljile na špekulativnih dejavnostih. Glede na to EESO podpira zamisel o davku na finančne transakcije, pri čemer bi te davčne prihodke lahko namenili za razvojno pomoč. Dodatna zahteva je, da sistemi nagrad ne smejo temeljiti na splošnem razvoju, temveč na tem, da se je bilo mogoče pozitivno odmakniti od nekega splošnega trenda. Poleg tega bi bilo dobro določiti omejitve za te nagrade, da bi preprečili ekscese in nepremišljeno prevzemanje tveganj.

5.11 Glede *bonitetnih agencij* se predlaga, naj se Odboru evropskih zakonodajalcev za vrednostne papirje (CESR) podeli pristojnost za izdajanje dovoljenj za poslovanje agencij. Komisija je že predstavila predlog za uredbo o bonitetnih agencijah. EESO je v svojem mnenju ta predlog Komisije podprl⁽¹⁾. V poročilu je zapisano, da je treba proučiti financiranje agencij. S stališča EESO je že zdaj mogoče jasno povedati, da financiranja ne morejo zagotavljati tisti, katerih posojilni instrumenti se ocenjujejo.

6. Nadzor

6.1 Nadzor finančnega trga je bil osrednja tema de Larosièrjeve skupine. Tudi po mnenju EESO je nadzor temeljnega pomena za to, da se taka finančna kriza ne bi več ponovila. Za nadzor pa so potrebna pravila. Zato je treba kot enako pomembne jemati predloge za spremenjene, strožje predpise v prvem delu poročila.

⁽¹⁾ UL C 277, 17.11.2009 ECO/243 – Bonitetne agencije (poročevalec: Peter MORGAN).

6.2 Evropski sistem za nadzor na makroravni

6.2.1 Poročilo kritizira, da se sedanji nadzor osredotoča na posamezna finančna podjetja. Namesto tega naj bi bilo treba nadzor razširiti na celoten finančni sistem. To nalogo naj bi prenesli na ECB ali ESCB (Evropski sistem centralnih bank). Če mora biti nadzor čezmejen (pri finančnih podjetjih s podružnicami v drugih državah), naj bi predvideli možnost zavezujočega razsodniškega mehanizma.

6.2.2 De Larosièrjeva skupina ugotavlja, da je treba za nadzor finančnega sistema na makroravni uradno zadolžiti evropski organ, ki bi lahko opozarjal na sistemska finančna tveganja. V okviru ECB ali ESCB bi morali to nalogo zaupati posebnemu, neodvisnemu svetu oziroma nadzornemu organu (Evropskemu odboru za sistemska tveganja – *European Systemic Risk Board*, ESRB). Poleg centralnih bank bi morali biti v njem zastopani trije organi, ki so predlagani za nadzor na mikroravni. EESO ugotavlja, da znanj, potrebnih za nadzor na makroravni, zdaj pravzaprav v združeni obliki nikjer ni. Takšno bazo znanja za podporo temu odboru je treba šele ustvariti. Poročilo de Larosièrjeve skupine poleg tega ugotavlja, da je treba vključiti tudi Komisijo, če se v finančnem sistemu pojavijo globalna tveganja.

6.2.3 EESO pozdravlja dopolnila predlogov iz sporočila Komisije z dne 27. maja, ki sta jih podala Ecofin in Evropski svet, in sicer v tem smislu, da bi moral biti v ESRB zastopan Razširjeni svet ECB in da bi morali nacionalni nadzorni organi imeti status opazovalcev, da bi morala vsaka država imeti en glas in da bi bilo treba morebitna priporočila posredovati prek Ecofina. Tudi Evropski svet je predlagal, naj bi predsednika ESRB imenoval Razširjeni svet ECB. EESO meni, da je to primerno, saj ta organ sestavlja vseh 27 držav članic. Evropski svet priporoča, da bi morali novi evropski nadzorni organi imeti tudi nadzorna pooblastila za bonitetne agencije. Ta predlog, ki je izšel iz razprave o predlogu direktive o bonitetnih agencijah, EESO podpira, vendar opozarja, da ima lahko to nalogo samo eden od teh treh organov.

6.3 Evropski sistem za nadzor na mikroravni

6.3.1 Za vsakodnevni nadzor naj bi okrepili sedanje tri odbore za nadzor bank, zavarovalnic in trgov vrednostnih papirjev, ter jih spremenili v organe. Ureditve na teh treh področjih se tako razlikujejo, da združitev treh odborov v en sam organ za zdaj ne pride v poštev.

6.3.2 Predlaga se, naj bi bil v teh novih organih zastopan samo finančni sektor. Kot že rečeno, EESO meni, da finančni

sistem ne zadeva samo tistih, ki neposredno sodelujejo pri finančnih dejavnostih. Tehtni razlogi govorijo za vključitev organizacij delavcev. Obstajajo tudi močni argumenti za to, da naj bi mesto v organih dobili uporabniki storitev, ki jih ponujajo banke, zavarovalnice in sektor vrednostnih papirjev. Tu kaže napraviti primerjavo s tem, kar je Obamova vlada predlagala v ZDA. Tam naj bi ustanovili poseben organ za bančne stranke, ki naj bi spremljal dejavnost. Kot zastopnik civilne družbe bi moral biti seveda k sodelovanju povabljen tudi EESO.

6.3.3 Predlaga se, da bi bilo treba med naloge tega novega organa med drugim vključiti tudi ugotavljanje razlik v državah članicah pri uporabi obstoječe zakonodaje EU. Po mnenju EESO bi bilo logično, da bi Komisija za odpravo teh razlik predlagala ustrezne prilagoditve zakonodaje.

6.3.4 Poročilo zahteva *nadzorne organe* v državah članicah, ki bi bili *pristojni* tudi za izrek odvračilnih kazni. S tem se EESO lahko samo strinja. Po mnenju Odbora je zelo pomembno, da bi bili ti organi neodvisni od bank in finančnih podjetij. Komisijo poziva, naj za to predlaga predpise Skupnosti.

6.3.5 De Larosièrjeva skupina želi, da bi bili nacionalni nadzorni organi pristojni za vsakodnevni nadzor, medtem ko naj bi trije novi organi določali standarde in usklajevali delo. Treba je preveriti, ali so nacionalni nadzorni organi dejansko neodvisni. Za finančna podjetja, ki delujejo čezmejno, naj bi uporabili kolegije udeleženih nacionalnih nadzornih organov. Glede na dosedanje izkušnje je bilo celo nujno predlagati obvezno izmenjavo informacij med nacionalnimi nadzornimi organi.

6.3.6 Poročilo predlaga oblikovanje novega nadzornega sistema na mikroravni v dveh korakih. V drugem koraku naj bi razvili skupna temeljna pravila za nadzor in odpravili razlike v izvajanju med posameznimi državami. V tej fazi naj bi uskladili tudi možne kazni. EESO ne vidi nobenega razloga, da bi z vsem tem razvojem odlašali, zato izraža zadovoljstvo, da Komisija v svojem sporočilu predlaga, da je treba celoten sistem takoj pripraviti za nadzor na mikroravni.

6.3.6.1 Po mnenju EESO bi bilo nadzorne kolegije z zadevnimi nacionalnimi nadzornimi organi težko voditi, če ne bo pravočasnega spodbujanja potrebnega usklajevanja. Zaradi zelo velikih razlik v določbah za nacionalne nadzorne organe bi morali nadzor nad finančnimi podjetji, ki delujejo čezmejno, v praksi delno prevzeti trije organi.

6.3.6.2 EESO v celoti podpira poziv Evropskega sveta Evropski komisiji, naj določi, kako bi lahko evropski sistem finančnih nadzornikov imel pomembno vlogo koordinatorja med nadzorniki v kriznih razmerah, ob polnem spoštovanju pristojnosti nacionalnih organov pri ohranjanju finančne stabilnosti in kriznem upravljanju v zvezi z morebitnimi davčnimi posledicami in ob polnem spoštovanju pristojnosti centralnih bank, zlasti za zagotavljanje likvidnostne pomoči v sili.

7. Globalna raven

7.1 De Larosièrjeva skupina opozarja, da so tudi na svetovni ravni ureditev finančnega sektorja, nadzor in krizno upravljanje pomembni in da je za to potreben ustrezen okvir. Skupina se zavzema za krepitev sporazuma Basel II in mednarodnih računovodskih standardov, za svetovno ureditev bonitetnih agencij, drugačne strukture v finančnem sektorju in krepitev vloge Mednarodnega denarnega sklada. Skupina želi izključiti možnost, da finančna podjetja privablja to, da je finančni sektor skoraj povsem brez ureditve. Za banke, ki so dejavne po vsem svetu, so kolegiji organov za nadzor bank še posebej pomembni.

7.2 Izhajati je treba iz ugotovitve, da je težko dosegati spremembe na svetovni ravni. Vendar pa so bili številni predlogi skupine sprejeti že na vrhu G-20 v Londonu. Leta 1999 ustanovljeni Forum za finančno stabilnost se je preoblikoval v Odbor za finančno stabilnost (*Financial Stability Board*) in razširil svoje članstvo na vse države G-20 ter Španijo in Evropsko komisijo;

dobil je razširjena področja odgovornosti in tesnejšo povezavo z MDS. Te spremembe so v celoti v skladu s priporočili de Larosièrjeve skupine. Dosedanji forum ni bil sposoben že zgodaj opozoriti na tveganja finančnega sistema v okviru sedanje krize. EESO upa, da bo ta organ s spremembami omogočal boljši vpogled v njegovo delovanje in da bodo zanj zagotovljeni obsežnejši viri, znanje in pooblastila za ukrepanje. Opozoriti je treba tudi, da velik del tistega, kar je bilo odločeno v Londonu, še vedno čaka na uresničitev.

7.3 V razpravi o finančnem trgu se uporablja izraz „preskus izjemnih situacij“ (*stress test*), s katerim je mišljena simulacija tega, kako bi bančni sistem v neki državi prenesel finančne krizne razmere. Glede na sedanjo finančno krizo ni težko ugotoviti, kako pomembni so lahko takšni preskusi. Obenem pa se zastavlja vprašanje, v kolikšni meri je treba rezultate objavljati. Če bi MDS izvedel tak preskus in ugotovil, da bančni sistem neke države ne bi prenesel krize, bi prav to lahko sprožilo krizo. Vendar bi morali biti takšni preskusi čimbolj odprti in postanejo lahko pomembno orodje pri nadzoru finančnih sistemov posameznih držav.

7.4 V Londonu so sprejeli tudi predlog, da se Mednarodnemu denarnemu skladu dodeli več sredstev za podporo državam z žgočimi težavami. EESO to pozdravlja, vendar je do zahtev MDS kritičen, ker postavljajo pod vprašaj pomembne vidike evropskega socialnega modela. Nenazadnje je tudi zaradi tega pomembno, da EU v MDS nastopa enotno.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Priloga

k mnenju evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji amandmaji, ki so bili med razpravo zavrnjeni, so prejeli več kot četrtino glasov (člen 56(3) poslovnika):

Točka 1.2

Črta se:

„Najpomembnejši vzrok za krizo je bila presežna likvidnost, kar je po mnenju de Larosièrjeve skupine delno posledica ekspanzionistične monetarne politike v ZDA in neravnovesij v svetovnem gospodarstvu ter se najbolj očitno kaže v razmerju med ZDA in Kitajsko. Druga možna razlaga je po mnenju EESO ta, da se je vse bolj povečeval dohodek od kapitala namesto od dela. Neenakost porazdelitve dohodka se je povečevala. Povečano premoženje najbogatejših je iskalo naložbene priložnosti. Ko se naložbene možnosti v stvarne premoženjske vrednosti niso v enaki meri povečevale, so se dvigale cene vrednostnih papirjev. De Larosièrjeva skupina v svojem poročilu podaja temeljito obrazložitev 'finančnega balona', vendar bi bila za prihodnje politične odločitve potrebna širša analiza.“

Obrazložitev

Kot navajata poročevalec v drugih točkah mnenja in tudi samo poročilo de Larosière, je vzrokov za krizo več, vendar ni dokazov, da je eden od vzrokov povečevanje dohodka od kapitala namesto od dela. Študije o vzrokih za krizo tega ne potrjujejo.

Rezultat glasovanja

Za: 68 Proti: 121 Vzdržani: 15

Točka 1.3.3

Črta se:

„Izraza ‚zunajbilančne postavke‘ in ‚kolesje za posebne namene‘ (special purpose vehicles) so v nekaterih primerih zlorabljali. Tvegane premoženjske postavke so izločali iz lastnih bilanc bank, da bi se tako izognili kapitalskim zahtevam in včasih tudi davkom. Glede na to Odbor meni, da so potrebna strožja pravila.“

Obrazložitev

Glavni razlog za uporabo zunajbilančnih postavk, kot pravilno ugotavlja poročevalec, je bil izogniti se porabi lastnih sredstev. Ni pa dokazov, da naj bi se pri tem izogibali davkom, kar bi bilo v vsakem primeru težko, tudi če bi uporabili zunajbilančne postavke.

Rezultat glasovanja

Za: 65 Proti: 125 Vzdržani: 12

Točka 1.4.4

Točka se črta.

„Upravnih teles teh novih organov naj ne bi sestavljali samo bančniki. V njih bi morali biti sindikati, uporabniki bančnih storitev in tudi EESO kot zastopnik civilne družbe.“

Obrazložitev

Upravnih teles ne sestavljajo samo bančniki, ampak tudi predstavniki monetarnih organov. Prav tako ni razlogov za vključitev novih članov, saj bi bilo tako delovanje novih organov težavnejše. Priporočilo 12 v poročilu de Larosière jasno nakazuje, da morajo biti direktorji novih organov neodvisni in strokovni.

Rezultat glasovanja

Za: 60 Proti: 132 Vzdržani: 8

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prihodnosti skupne kmetijske politike po letu 2013 (dodatno mnenje)

(2009/C 318/12)

Poročevalec: g. KIENLE

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 24. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(A) izvedbenih določb poslovnika pripravi dodatno mnenje o naslednji temi:

„Prihodnost skupne kmetijske politike po letu 2013.“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009. Poročevalec je bil g. KIENLE.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. september) s 167 glasovi za, 3 glasovi proti in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Vloga EESO v nadaljnjem razvoju SKP

1.1 EESO ima dobro navado, da bližajoče se reforme skupne kmetijske politike (SKP) obravnava temeljito in zgodaj, če je le mogoče pred objavo sporočil ali zakonodajnih besedil Evropske komisije. Raziskovalno mnenje o *oceni stanja v SKP in njeni prihodnosti po letu 2013* ⁽¹⁾, ki ga je EESO pripravil leta 2007 na zaprosilo Evropske komisije, je bil prvi večji razmislek evropske institucije o prihodnosti skupne kmetijske politike.

1.2 Tako v času francoskega predsedovanja Svetu v drugi polovici leta 2008 kot tudi češkega predsedovanja v prvi polovici leta 2009 so se pojavljala prizadevanja za napredek v razpravi o obliki SKP po letu 2013, ki pa niso prinesla rezultatov. Prav zato, ker se je Svet za kmetijstvo doslej izogibal določitvi vsebin in pravil, EESO zdaj meni, da je nujno treba pripraviti aktualno „dodatno mnenje“ o pomembnem trenutnem dogajanju. Na ta način bo mogoče *oceno stanja* iz leta 2008 navezati na razpravo o prihodnosti SKP po letu 2013. EESO poleg tega meni, da je treba pripraviti posebno, poglobljeno mnenje o celotnem tematskem sklopu SKP.

1.3 V času po sklepu Sveta ministrov za kmetijstvo o *oceni stanja* SKP novembra 2008 je na nekaterih kmetijskih trgih prišlo do hudega upada cen proizvodov. Posebej izrazit je bil padec cen mleka. Po mnenju EESO je treba znova preveriti, ali lahko varnostne mreže, vključno s sistemi kvot, ki še obstajajo, omilijo takšne pojave.

2. Pogoji za nadaljnji razvoj SKP po letu 2013

2.1 Z reformo SKP leta 2005 so bila neposredna plačila kmetom v veliki meri ločena od proizvodnje, v nekaterih državah članicah pa so bila v celoti ali delno prerazporejena po regijah. Poleg neposrednih plačil so ukrepi za razvoj podeželja (EKSRP) pomemben sestavni del drugega stebra kmetijske politike EU. S temi ukrepi in neposrednimi plačili naj bi v skladu z modelom večnamenskega kmetijstva dosegli konkurenčno ter socialno in okoljsko trajnostno kmetijstvo.

2.2 Varna oskrba evropskih potrošnikov z živili po razmeroma ugodnih cenah se je desetletja zdela samoumevna in neproblematična. Za prihodnja desetletja pa je napovedana svetovna rast cen kmetijskih in tudi nekmetijskih surovin (npr. surove nafte). Poleg tega se pričakuje, da se bo hitro povečevala tudi nestalnost cen.

2.3 Izjemna nihanja proizvodnih cen pomembnih kmetijskih proizvodov v preteklih dveh letih –nazadnje je prišlo do močnega padca cen npr. mleka in žita – bi nam morala biti v svarilo. V prihodnosti se bo znova povečal pomen socialne razsežnosti varne oskrbe z živili, še posebej za državljane z nizkim dohodkom. Do tega bo prišlo tudi zato, ker so kmetijski trgi na splošno zelo dovzetni za nihanja cen, ki lahko negativno vplivajo na stabilnost oskrbe in kmetijskih obratov. Poleg tega je očitno, da v živilski verigi obstajajo znatne neenakosti. Zaradi koncentrirane maloprodaje nastane močan gospodarski pritisk na primarno kmetijsko proizvodnjo in predelavo. Razvila se je razprava o tem, ali kmetijstvo prejema pošten delež dobičkov v živilski verigi.

⁽¹⁾ UL C 44, 16.2.2008, str. 60.

2.4 Cilji Evropske unije in držav članic na področju varnosti živil, okoljevarstva, varstva okolja in zaščite živali so visoko zastavljeni ter so pomemben del evropskega modela kmetijstva. Z reformo SKP 2003–2005 je bilo sklenjeno, da se bo nevezano enotno plačilo na kmetijo navezalo na izpolnjevanje temeljnih standardov in ohranjanje „dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev“ (t.i. navzkrižna skladnost). Poleg teh „osnovnih zahtev“ so možni še kmetijskookoljski ukrepi, ki pa jim od leta 2007 primanjkuje spodbude. Treba bo nadaljevati razvoj strukture podpor za doseganje okoljskih in družbenih ciljev v kmetijstvu za obdobje po letu 2013. EESO je že večkrat poudaril svoje temeljno prepričanje, da se evropsko kmetijstvo ne bi smelo ravnati izključno po pogojih oziroma cenah na svetovnem trgu.

2.5 Da bo mogoče doseči predstavljene cilje in izpolniti naloge, bodo v obdobju 2014–2020 potrebna ustrezna finančna sredstva. Delež izdatkov za skupno kmetijsko politiko danes znaša manj kot 0,4 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP) EU. Državljanje bo treba nenehno seznanjati, katere družbeno pomembne storitve se financirajo iz proračuna skupne kmetijske politike. Delež izdatkov za kmetijstvo celotnega proračuna EU bo v obdobju 1993–2013 padel s približno 50 % na 33 %.

3. Predviden časovni potek razprav in odločitev

3.1 V Svetu so med francoskim in češkim predsedovanjem že potekale prve razprave o oblikovanju kmetijske politike EU po letu 2013.

3.2 Na podlagi tega bo Evropska komisija v novi sestavi predvidoma jeseni 2010 predložila v politično razpravo prve ugotovitve (sporočilo) glede kmetijske politike po letu 2013. Pri tem bo treba upoštevati tudi še nezaključeno „finančno revizijo“. Zakonodajni predlogi SKP po letu 2013 bodo predloženi predvidoma sredi leta 2011. Evropski parlament, Svet in Komisija bi lahko o njih odločali v prvi polovici leta 2012.

3.3 V skladu z Lizbonsko pogodbo bo imel Evropski parlament prvič pravico do soodločanja na področju skupne kmetijske politike. Ta okrepitev vloge Parlamenta bo imela odločilen in pozitiven vpliv na razpravo o nadaljnjem razvoju SKP po letu 2013.

4. Smernice za razpravo o nadaljnjem razvoju SKP

4.1 EESO meni, da bi morala razprava o nadaljnjem razvoju SKP po letu 2013 še naprej temeljiti na modelu večnamenskega

kmetijstva, ki je tržno usmerjeno in hkrati upošteva družbene interese. Namen reform SKP od leta 1992 je bil odpraviti navzkrižje med mednarodnim odpiranjem trgov (krog pogajanj STO v Dohi) na eni strani in visokimi družbenimi zahtevami (preventivno varstvo potrošnikov, okoljevarstvo in zaščita živali) na drugi strani. Za nadaljevanje te kmetijske politike po letu 2013 bodo še naprej potrebna zadostna finančna sredstva za SKP.

4.2 Instrument neposrednih plačil kmetijstvu bo imel tudi v prihodnosti osrednji pomen v SKP. EESO meni, da bo moral ta instrument spremeniti svojo vlogo, da bo lahko obstal. Njegova vloga kompenzacije za znižanje institucionalnih cen bo izgubljala pomen. Po drugi strani pa bo pridobil novo vlogo pri zagotavljanju javnih storitev in dobrin. Zaradi sedanjih kriznih razmer in pričakovanega nihanja cen na trgih kmetijskih proizvodov postajajo vse pomembnejše naloge stabilizacije in varnosti oskrbe. Na ta način bo SKP koristila tudi potrošnikom. Poleg tega je treba bolj upoštevati vidike varstva okolja.

4.3 Načeloma je treba nadaljevati z obstoječo kombinacijo „prvega in drugega stebra“ kmetijske politike, vendar ju je treba še bolj medsebojno uskladiti. Znova bo treba pozorneje paziti na enotno izvajanje SKP v državah članicah. Zlasti pa je treba natančneje opredeliti razloge in namen ter zastavljene cilje podpornih ukrepov.

4.4 EESO pričakuje, da se bodo zgodovinske razlike med kmetijskimi obrati in državami članicami glede višine izenačili po letu 2013. Za to bo treba razviti objektivna merila, ki bodo upoštevala različne strukturne, naravne in kmetijskopodnebne razmere. Upoštevati je treba tudi velike razlike med finančnimi sredstvi regij za spodbujanje razvoja podeželja. Po mnenju EESO je treba paziti, da ne bodo vse bolj naraščala odstopanja pri izvajanju skupne kmetijske politike v državah članicah.

4.5 Zaradi močnega upada cen proizvodov na nekaterih pomembnih kmetijskih trgih EESO pričakuje učinkovite ukrepe, ki bodo kmetijstvu zagotovili pravičen delež v vrednostni verigi.

EESO tudi pričakuje sklepe o tem, kako je treba glede na izkušnje s svetovno finančno krizo v prihodnosti prilagoditi varnostne mreže za kmetijske trge.

4.6 Po mnenju EESO je treba še naprej podpirati prilagajanje kmetijskih obratov oziroma kmetijskega sektorja razvoju trga in konkurence, na primer s podporo v obliki naložb za izboljšanje kakovosti in varnosti živil ali za previdno uporabo virov. Še pomembnejša pa se zdi okrepitev tržnega položaja kmetov in organizacij proizvajalcev. Prihodnja SKP bi morala vsebovati instrumente, ki bodo državam članicam omogočali, da bodo lahko dovolj prilagodljivo financirale te prednostne naloge.

4.7 Če se pri konkurenčnosti kmetijskih obratov pojavijo omejitve, na primer na območjih z neugodnimi razmerami in gorskih območjih, je treba po mnenju EESO predvideti ustrezno nadomestilo, da se v prihodnosti zagotovi kmetijska raba teh zemljišč. Kot jasno kaže dogajanje na področju mlečne živinoreje, ki se v EU v približno 60 % primerov nahaja na območjih z neugodnimi razmerami, od tega 25 % v gorskih območjih, lahko opustitev državne cenovne podpore in drugih ureditev kmetijskih trgov na območjih z neugodnimi razmerami povzroči posebej hud gospodarski pritisk.

4.8 Pri spodbujanju razvoja podeželja bi bilo treba bolj upoštevati demografske probleme (npr. infrastrukturo in razpoložljivost kvalificirane delovne sile). Če se v nekaterih tradicio-

nalnih proizvodnih regijah cele proizvodne panoge (npr. proizvodnja sladkorja, mleka, tobaka) znajdejo pred gospodarskim upadom, so potrebni posebni ukrepi prilagajanja. Upoštevati je treba tudi socialne vidike, na primer varnost pri delu.

4.9 Obstaja nevarnost, da bodo kmetijskookoljski ukrepi po uradni opustitvi spodbud izgubili usmeritev. EESO poziva, naj se poleg nadomestila stroškov uvede učinkovito nagrajevanje kmetov za okoljske dosežke, da bodo tudi v prihodnje dajali prednost tem podpornim ukrepom. Takšno nagrajevanje je treba uvesti tudi za aktivna prizadevanja kmetov na področju varstva okolja in zaščite živali.

4.10 Splošna „navzkrižna skladnost“ pri prejemanju plačil, vezanih na zemljišče, je bila leta 2000 uvedena prostovoljno, leta 2005 pa obvezno. Po eni strani jo Evropsko računsko sodišče kritizira, da se izvaja preveč površno, po drugi strani pa se kmetje in lokalni nadzorni organi pritožujejo, da jim nalaga preveliko upravno breme. EESO priporoča previden nadaljnji razvoj. Pri vsakem predlogu o spremembi seznama meril navzkrižne skladnosti je treba natančno preveriti, ali bi ta sprememba dejansko prinesla izboljšanje.

V Bruslju, 30. septembra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

456. PLENARNO ZASEDANJE 30. SEPTEMBRA IN 1. OKTOBRA 2009

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru Za evropsko strategijo na področju e-pravosodja

(COM(2008) 329 konč.)

(2009/C 318/13)

Poročevalec: **g. PEGADO LIZ**

Evropska komisija je 30. maja 2008 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru Za evropsko strategijo na področju e-pravosodja“

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 9. septembra 2009. Poročevalec je bil g. PEGADO LIZ.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel soglasno na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra).

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja sporočilo Komisije z naslovom *Za evropsko strategijo na področju e-pravosodja*, saj je bilo pripravljeno in predloženo ob pravem času, je dobro strukturirano in utemeljeno. Tako je EESO upravičeno sklenil, da v zvezi s tem pripravi mnenje, čeprav za to prvotno ni bil zaprošen.

1.2 Ključni dejavniki, ki jih je treba preučiti, so sporazum, sklenjen med EP, Svetom in Komisijo, ki ga je upošteval Svet za pravosodje in notranje zadeve v svoji resoluciji z dne 28. novembra 2008 o nujni izvedbi akcijskega načrta na področju e-pravosodja do leta 2013, ter priporočila o področju uporabe in prihodnjem razvoju te pobude.

1.3 Na podlagi tega je EESO ustrezno upošteval smernice za sprejetje ukrepov. Pri tem pa je v določeni meri in z nekaj zadržki upošteval tudi številne predpostavke glede oblikovanja in izvedbe teh ukrepov.

1.4 EESO želi najprej opozoriti, da je treba ustrezno opredeliti specifično področje uporabe e-pravosodja ob upoštevanju drugih aplikacij novih informacijskih tehnologij, ko se uporabljajo za različne vidike državljanstva in javno upravo na splošno.

1.5 EESO želi tudi poudariti končne cilje zagotavljanja pravičnosti (t.i. pravičnega pravosodja), da bi a) hvalevredne pobude za poenostavitev in poenotenje zakonodaje in postopkov glede dostopa do pravosodja resnično služile interesu državljanov na splošno ter bolj specifično gospodarskim in socialnim akterjem ter da bi b) te pobude sprejemali in načrtovali pravosodni delavci.

1.6 EESO izraža zaskrbljenost, da bi pobude na tem področju lahko posegale v temeljne pravice evropskih državljanov, zlasti v pravico do varstva podatkov. Zato močno priporoča, da se vsi sprejeti ukrepi izvajajo ob polnem spoštovanju temeljnih načel mednarodnih konvencij in nacionalnega civilnega procesnega prava, ki je skupno vsem državam članicam EU.

1.7 EESO Komisijo poziva, naj ustrezno upošteva posebne značilnosti različnih nacionalnih zakonodaj, ki so odraz kulturnih standardov in nacionalnih vrednot, ki jih je treba ohranjati, v skladu z načelom subsidiarnosti ter s presojo stroškov in koristi vsake pobude v okviru načela sorazmernosti.

1.8 EESO zato priporoča, da Komisija pri oblikovanju različnih pobud, ki jih ima v načrtu, vedno upošteva stališče širše javnosti glede delovanja pravosodja in tako zagotovi, da informacijske in komunikacijske tehnologije služijo pravosodju in ne ravno obratno.

1.9 EESO zlasti priporoča posebno pazljivost pri uvajanju mehanizmov za dematerializacijo sodnih postopkov, da bi izpolnili postopkovne zahteve in zahteve glede trajnih nosilcev podatkov ter tako zagotovili pravno gotovost in varnost.

1.10 EESO pa Evropski parlament in Svet poziva tudi, naj natančno spremljata, kako se oblikujejo posamezni ukrepi, spremljata pa naj tudi izvajanje ukrepov v skladu z vrednotami in standardi iz posameznih resolucij, ki jih podpira tudi EESO.

2. Uvod in obrazložitev

2.1 Vprašanje e-pravosodja se je prvič sistematično obravnavalo med italijanskim predsedovanjem EU leta 2003, ko je bila skupaj s Svetom Evrope organizirana konferenca, na kateri je bilo sklenjeno, da „si moramo v okviru razprav o koristih, priložnostih in nevarnostih interneta prizadevati predvsem za vrednote in pravice, ki so zapisane zlasti v konvencijah Sveta Evrope o človeških pravicah in varstvu podatkov“ ⁽¹⁾.

2.2 V naslednjih letih so številne države članice razvile svoje sisteme elektronskega pravosodja; nekateri od teh so s teoretičnega vidika dobro oblikovani in se osredotočajo na zagotavljanje nemotene praktične uporabe ⁽²⁾, vendar niso usklajeni.

⁽¹⁾ Konferenca z naslovom Evropske strategije na področju interneta in e-pravosodja, Rim, 13.–14. november 2003.

⁽²⁾ Dober primer je Belgija, kjer v komisiji, pristojni za razvoj projekta e-pravosodja, sodelujejo nekateri najpomembnejši profesorji prava in pravniki s tega področja, kot sta profesor George de Leval, strokovnjak na področju metod uvajanja postopkov in sredstev komunikacije med člani sodstva, in profesor Yves Poulet, strokovnjak na področju zakonodaje o dokazovanju. Drug primer je Portugalska, kjer je bila izvedena poglobljena študija o uporabi novih tehnologij v različnih fazah in na različnih stopnjah sodnih postopkov. Ta študija je bila izvedena predvsem na podlagi podrobnega poročila „Za prenovljeno pravosodje: kakovost in učinkovitost upravljanja civilnih postopkov“, ki ga je pripravila stalna opazovalna skupina za pravosodje na Portugalskem, ki jo vodi profesor Boaventura de Sousa Santos, koordinira pa profesor Conceição Gomes.

2.3 Na ravni Skupnosti se je vprašanje začelo obravnavati v povezavi z e-upravljanjem, zlasti v dokumentih *e-Evropa 2002* in *e-Evropa 2005*, ki ju je Evropski svet sprejel v Feiri (2000) oziroma v Sevilli (2002), ter strateškem dokumentu i2010 ⁽³⁾.

2.3.1 Dejansko pa se je projekt e-pravosodja začel v okviru 6. okvirnega programa kot eden prvih „integriranih projektov“, čeprav so bili cilji projekta še vedno izredno omejeni, sam projekt pa precej eksperimentalen. Šele na neuradnem srečanju ministrov za pravosodje januarja 2007 v Dresdnu se je vprašanje obravnavalo samostojno in se podrobneje preučilo na konferenci z naslovom Delo na področju e-pravosodja, ki je bila maja 2007 v Bremnu ⁽⁴⁾.

2.4 Za obravnavo tega vprašanja je odločilno spodbudo dalo šele portugalsko predsedstvo ⁽⁵⁾, najprej na neuradnem srečanju ministrov za pravosodje in notranje zadeve od 1. do 2. oktobra 2007, kjer so opredelili ključne vidike prihodnjih usmeritev, nato od 6. do 7. decembra 2007 v okviru Sveta za pravosodje in notranje zadeve, ki je ocenil opravljeno delo in določil konec junija 2008 kot rok za pripravo projekta, in nenazadnje v okviru srečanja Sveta ministrov 14. decembra 2007, ki je v svojih sklepih pozdravil dosežen napredek na področju e-pravosodja in pozval k nadaljevanju dela.

2.5 Na podlagi omenjenega je Komisija pripravila obravnavano sporočilo, ki ga je predložila Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, vendar EESO ni prejel zaprosila za pripravo mnenja o tej tematiki. Zato je sklenil, da na lastno pobudo pripravi mnenje o sporočilu.

2.6 Medtem sta Evropski parlament ⁽⁶⁾ in Svet ⁽⁷⁾ že imela priložnost, da sprejmeta stališče o tem sporočilu in sporočilu, priloženem akcijskem načrtu. Glede na to, da je to program ukrepov, ki se bodo oblikovali v petletnem obdobju, spodnjih

⁽³⁾ COM(2005) 229 konč., 1.6.2005. Glej mnenje EESO, UL C 110, 8.5.2006, poročevalec: g. LAGERHOLM.

⁽⁴⁾ Poudariti je treba, da v dokumentu Haaški program: deset prednostnih nalog za naslednjih pet let, COM(2005) 184 konč., 10. maj 2005, ni omenjena uporaba novih tehnologij na področju pravosodja. Premajhna ambicioznost programa je bila omenjena v mnenju EESO, ki ga je pripravil g. Pariza Castaños, UL C 65, 17.3.2006. Glej nedavno poročilo Komisije o izvajanju haaškega programa za leto 2007 (COM(2008) 373 konč., 2.7.2008), ki navaja, da je „splošna ocena dokaj nezadovoljiva“.

⁽⁵⁾ V zvezi s tem je treba omeniti Sklep št. 1149/2007/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. septembra 2007 o vzpostavitvi posebnega programa Civilno pravosodje za obdobje 2007–2013 v okviru splošnega programa Temeljne pravice in pravosodje (UL L 257, 3.10.2007).

⁽⁶⁾ Glej Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 18. decembra 2008, ki vsebuje priporočila Komisiji na področju e-pravosodja (poročevalka: Diana Wallis, 2008/2125(INI) – T6-0637/2008) in mnenje Odbora za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve (poročevalec: Luca Romagnoli) z dne 5. novembra 2008.

⁽⁷⁾ Glej sporočilo za javnost 2908, seje Sveta za pravosodje in notranje zadeve, 27. in 28. november 2008 (16325/08) in referenčni dokument št. 1531/08 z dne 7. novembra 2008: dopis predsedstva za Coreper/Svet (JURINFO 71, JAI 612, JUSTCIV 239, COPEN 216).

pripomb in priporočil ne smemo obravnavati kot nepomembne, saj so to stališča predstavnikov civilne družbe, ki jih prihodnje pobude na tem področju še posebej zanimajo in zadevajo. Pripombe in priporočila bi lahko upoštevali pri izvajanju posameznih načrtovanih ukrepov ⁽¹⁾.

3. Povzetek dokumenta Komisije ⁽²⁾

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO močno podpira pobudo Komisije, ki je zdaj dopolnjena s predlogi Evropskega parlamenta in smernicami Sveta.

4.1.1 Kljub temu predlaga določene omejitve in ima nekaj zadržkov.

4.2 Zelo pomembno je, da se področje uporabe e-pravosodja ustrezno opredeli. Čeprav je to področje možno vključiti v širši okvir e-demokracije ali e-uprave, katerih sestavni del je, in je povezano tudi s področjem e-prava, kar naj bi olajšalo elektronski dostop do a) pravnih besedil na področju materialnega in procesnega prava („trdo in mehko pravo“), takoj ko so ta pripravljena, b) sodnih praks sodišč in c) upravnih odločb, pa e-pravosodje ne sme biti omejeno na sodne vidike izvajanja pravosodja na področju civilnega, gospodarskega in morda upravnega prava, ali povedano drugače, na sodne prakse in postopke, vključno z arbitražnimi postopki ⁽³⁾.

4.3 Poleg tega je treba upoštevati, da končni cilj programov zagotavljanja pravičnosti ni doseči hitro, učinkovito, stroškovno učinkovito ali enostavno pravosodje, ampak zagotoviti pravično pravosodje ⁽⁴⁾, ki v celoti spoštuje temeljne pravice, zlasti pravico do varstva osebnih podatkov.

4.3.1 EESO želi zato opozoriti, naj si ne prizadevamo preveč za poenostavitve, učinkovitost, finančni prihranek ali pospešitev, ker bi to lahko ogrozilo temeljno vrednoto zagotavljanja pravičnosti in otežilo ali bolj zapletlo dostop do pravosodja, namesto da bi ga olajšalo.

⁽¹⁾ Kar je dejansko razvidno iz izjav in razprav medparlamentarnega foruma o pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah, ki ga je organiziralo francosko predsedstvo 2. decembra 2008 v Evropskem parlamentu v Bruslju, zlasti med drugo sejo o e-pravosodju: orodje za državljane, pravnike in podjetja.

⁽²⁾ Zaradi omejitve dolžine mnenj povzetka sporočila Komisije nismo vključili. Zato vam svetujemo, da preučite sporočilo Komisije in z njim povezani resoluciji EP in Sveta.

⁽³⁾ Pri tem niso zajeti mehanizmi alternativnega reševanja sporov, ki ne sodijo v področje pravosodja, čeprav so namenjeni reševanju sporov. To so zgolj prostovoljni in izvensodni postopki, katerih cilj je uskladiti interese zainteresiranih strani.

⁽⁴⁾ To je odlično povedano z latinskim pregovorom „Justitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi“ (Pravičnost je stalna in trajna pripravljenost vsakomur zagotoviti njegovo pravico.).

4.4 Prav tako pomembno bo zagotoviti, da načrtovana dematerializacija ali poenostavitev postopkovnih ukrepov ter standardizacija delovnih metod in postopkov ne zabrišejo razlik med nedvomno različnimi vidiki, torej da skupaj z odvečnimi in nepotrebni elementi ne odstranijo tudi bistvenih elementov, ki morda niso ali ne smejo biti enaki.

4.4.1 Zelo pomembno je tudi zagotoviti, da vsi programi za izvedbo informacijskih tehnologij dejansko ustrezajo potrebam evropskih državljanov na splošno in bolj specifično gospodarskim in socialnim akterjem ter pravosodnim delavcem. Taki programi prav tako ne smejo biti v nasprotju z interesi omenjenih strokovnjakov.

4.4.2 Treba je zagotoviti tudi, da se po uvedbi in oblikovanju sistemov ne dopuščajo zlonamerni ali zgolj malomarni posegi tretjih strani, ki bi lahko ogrozili varnost in zanesljivost uporabe sistema ali omogočili, da se delno ali v celoti spremeni dokumentacija in vsebina dokumentacije.

4.5 Hkrati pa je treba vedno upoštevati različne postopkovne vidike, ki bi se lahko nepoznavalcem zdeli odveč in nepotrebni, vendar pa pomembno prispevajo k temu, da javnost bolj ceni sodnike in njihove razsodbe, in zagotavljajo spoštovanje temeljnih pravic pri delovanju pravosodja ⁽⁵⁾.

4.6 Ker je procesno pravo podrejeno materialnemu pravu, na slednje pa vplivajo kulturne razlike med državami članicami in zaradi tega ni možno, zaželeno ali primerno to pravo standardizirati, tudi osnovnih in zato različnih vidikov sekundarnih sodnih postopkov ne smemo in jih ne moremo standardizirati. V nasprotnem primeru bi obstajala možnost kršitve materialnega prava, ki naj bi ga ščitili in spoštovali.

4.7 Pravo in zlasti procesno pravo predstavljata sveženj tehničnih pravnih instrumentov, ki se uporabljajo za zagotavljanje pravičnosti in ki naj bi jih uporabljali specializirani pravni strokovnjaki z ustreznimi strokovnimi izkušnjami, zato je logično, da se pri opredelitvi in uporabi prava uporabi tehnični jezik, značilen za to stroko.

⁽⁵⁾ Avtor v tem primeru misli zlasti na t.i. „temeljna načela“ procesnega prava, med katerimi je najpomembnejše načelo „zagotavljanja poštenega sojenja“, kar vključuje nepristranskost sodišča, načelo enakopravnosti obeh strank, načelo dispozitivnosti, načelo odločanja po lastni presoji, zagotavljanje kontradiktornega postopka, pravico do javnega sojenja, pravico do dokazov, kontinuiteto postopkov ter zagotovilo, da je bil obtoženec ustrezno obveščen ali seznanjen z vsemi postopkovnimi ukrepi (v vseh primerih glej Miguel Teixeira de Sousa, Estudos sobre o Novo Processo Civil (Študije o novih civilnih postopkih), ki jih je objavil LEX Lisbon leta 1977).

4.7.1 Prevelika prizadevanja, da bi pravo „poenostavili“ in „približali vsem“, lahko povzročijo, da pravo postane manj natančno in izgubi poseben tehničen pomen, ki pa ni in ne bi smel biti enak v vseh nacionalnih zakonodajah.

4.7.2 Tudi v tem primeru ne potrebujemo standardizacije, ampak „korelacijsko tabelo“ ali „skupni referenčni okvir“ za različne pravne instrumente.

4.8 EESO meni, da uspešna izvedba katerega koli načina za uporabo novih tehnologij na področju pravosodja pomeni tudi izpolnitev potreb in ciljev organizacije, skladnost z obstoječimi računalniškimi sistemi, predhodno preučitev trenutnih postopkov ter hitro in poceni prilagoditev sistema novim razmeram in ciljem.

4.8.1 Večjo pozornost je treba nameniti splošnemu razmerju med stroški in koristmi pobude kot celote na vseh stopnjah izvedbe, saj ocena učinka Komisije (očitno na voljo samo v enem uradnem jeziku) tega razmerja ne ovrednoti. Vendar pa posebej priznava, da so „nastali stroški dejanski stroški, ki pa jih ni možno oceniti ...“ in se jih lahko določi zgolj za vsak primer posebej, glede koristi pa, da se „splošno gledano, gospodarski učinek težko ovrednoti, vendar pa nedvomno obstaja“. To je zelo subjektivno stališče, s katerim se pri tako obsežnem projektu ne moremo zlahka strinjati ⁽¹⁾.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Sojenje sestavljajo številni (postopkovni) ukrepi, ki jih je treba zaradi pravne gotovosti in varnosti ter za zagotovitev pravic udeleženih strank dokumentirati, zato lahko problematika trajnih nosilcev podatkov celotnega postopka sojenja omejuje ustni postopek in dematerializacijo v pravni državi.

5.1.1 Nekatere vidike predvidenih ukrepov je tako treba v okviru obstoječe „splošne strategije“ natančno preučiti.

5.2 EESO meni, da je treba pred vzpostavitvijo portala *e-pravosodja* vsem, ki delujejo na področju pravosodja (sodniki, državni tožilci, sodni uradniki, upravni organi, vladni uradniki in vsi pravosodni delavci), omogočiti temeljito usposabljanje, da bo portal uporaben in delujoč instrument za vse uporabnike.

5.2.1 EESO želi, da bi se portal uporabljal kot forum za pravne informacije in storitve ter kot uporabna kontaktna točka med javnostjo, podjetji in člani sodstva za pomoč pri reševanju pravnih vprašanj.

5.2.2 Po mnenju EESO bi bil lahko portal koristen in praktičen instrument za vsakdanjo uporabo vseh pravosodnih delavcev. Zato pa je treba zagotoviti zanesljivost in pristnost informacij na portalu, ki naj bi po možnosti imel tudi različne ravni dostopa in pravic do dostopa v skladu z vrsto iskanih podatkov, da se zaščitijo udeleženi posamezniki.

5.2.3 Prav tako bi morali imeti možnost portal uporabiti kot dostopno točko do zakonodaje Skupnosti in nacionalne zakonodaje, podobno kot v primeru evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah ⁽²⁾. Portal pa bi moral biti dostopen tudi širši javnosti in zagotavljati boljše splošne pravne nasvete in pomoč pri reševanju pravnih težav.

5.3 EESO glede *videokonferenc* meni, da bi morali na vseh sodiščih držav članic temeljito preveriti ⁽³⁾, ali imajo na voljo avdiovizualno opremo, in tako spodbuditi široko uporabo te opreme, saj trenutno ni jasno, ali so vse države članice sodiščem zagotovile potrebno opremo za izvedbo videokonferenc in ali je obstoječa oprema ustrezna oziroma ustrezno deluje ⁽⁴⁾.

5.3.1 Če naj bi se poleg tega zbirali dokazi s pričami ali sporočali pravosodni ukrepi ali odločitve, pa EESO meni, da je treba dejansko uskladiti zakonodaje različnih držav članic glede podajanja izjav in izvedbe videokonferenc za zagotovitev, da se zakonodaja z istega področja ne tolmači in uporablja različno. Brez potrebne zakonodajne uskladitve bodo uporabo videokonferenc onemogočale pravne ali celo kulturne ovire v posameznih državah članicah.

5.3.2 EESO meni, da bodo v primeru sprejetja predlagane oblike izvedbe konferenc, posamezna sodišča morala vedno vnaprej predložiti zahtevo za uporabo te storitve, in se strinja, da bi portal bil v veliko pomoč pri videokonferencah med sodišči, saj vsebuje vse potrebne elemente za ta postopek ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Glej oceno učinka (SEC(2008) 1947, 30.5.2008, točki 5.3.2 in 5.3.3, strani 30–31).

⁽²⁾ Zlasti glede na to, da je nedavni predlog odločbe Komisije o spremembi Odločbe 2001/470/ES uporabo portala omogočil zgolj pravnim strokovnjakom (glej UL C 175 z dne 28.7.2009, str. 84; poročevalka: ga. SÁNCHEZ MIGUEL).

⁽³⁾ Češko predsedstvo Sveta pa je medtem države članice pozvalo, naj sporočijo vse informacije o avdiovizualni opremi, ki jo imajo na voljo njihova sodišča, in vse odgovore objavilo v dokumentu z naslovom *Summary of the replies of the EU Member States to the request of the Czech Minister of Justice for information on national videoconferencing equipment in the judiciary* (Povzetek odzivov držav članic EU na prošnjo češkega ministrstva za pravosodje, da posredujejo informacije o opremi za videokonference v pravosodju).

⁽⁴⁾ Dejansko je Komisija vprašanje interoperabilnosti sistema pred kratkim obravnavala v svojem dokumentu (COM(2008) 583 konč.), ki ga obravnava mnenje EESO (UL C 218 z dne 11.9.2009, str. 36; poročevalec: g. PEZZINI). Priporočamo, da preučite to mnenje skupaj z izbranim seznamom nekaterih drugih mnenj EESO na tem področju.

⁽⁵⁾ Treba je zlasti omeniti delo, ki ga je opravila delovna skupina Sveta za obdelavo pravnih podatkov (e-pravosodje), predvsem pa poročilo o napredku na področju obdelave pravnih podatkov (DOC 9362/09), strateški dokument o videokonferencah (DOC 9365/09), navodila za uporabnike (DOC 9863/09) in knjižico z informacijami za javnost (DOC 9862/09) (vsi dokumenti z dne 15. maja 2009), ki ravno tako izražajo podobne pomisleke kot to mnenje.

5.4 Po mnenju EESO mora *sodelovanje med organi*, zlasti v zvezi s povezovanjem nacionalnih kazenskih evidenc, zaradi občutljive narave objavljenega gradiva temeljiti na strogih zahtevah glede varnosti in varstva podatkov, da bi zaščitili zasebnost udeleženi posameznikov ⁽¹⁾.

5.4.1 Vendar pa EESO meni, da bi bilo pred tem treba izvesti študijo o nacionalni zakonodaji in obstoječih razmerah v posameznih državah članicah za zagotovitev, da se izmenjava informacij o kazenskih zadevah pri tem občutljivem gradivu ne izvaja in obravnava različno.

5.5 Glede *prevajanja* EESO opozarja, da mora biti portal e-pravosodja na voljo v več jezikih, torej zagotavljati informacije v vseh jezikih EU. Sistem avtomatskega prevajanja bo uporaben, če bo omogočal prevod in simultano tolmačenje spletne strani, da bo dostopna vsem državljanom EU.

5.5.1 Kot sredstvo za pomoč pravnim strokovnjakom bi moral portal e-pravosodja vsebovati podatkovno bazo sodnih prevajalcev in tolmačev ter potrebne obrazce, ki jih bo treba

pravilno prevesti v jezik, ki se uporablja v pravnem sistemu posamezne države članice.

5.5.2 Posebno pozornost je treba nameniti izvedljivosti in sorazmernosti visokih stroškov, potrebnih za izvedbo učinkovitega sistema avtomatskega simultane prevajanja v vse jezike Skupnosti, glede na rezultate, ki jih je mogoče doseči, in praktično uporabo tega sistema.

5.6 Zlasti moramo izraziti zadržke in biti previdni glede pobud, kot so popolna dematerializacija evropskega plačilnega naloga ⁽²⁾ in evropskega postopka v sporih majhne vrednosti ⁽³⁾ ter uvedba drugih „evropskih sodnih postopkov v izključno elektronski obliki“, pozivi ali obvestila o pravosodnih ukrepih izključno v elektronski obliki, plačilo pravnih stroškov prek spleta ali elektronski podpis dokumentov.

5.6.1 EESO priporoča skrajno previdnost pri uvedbi katere koli od zgoraj navedenih pobud, pazljivo preučitev razmerja med stroški in koristmi ter nujno dolgo preizkusno obdobje, preden se te pobude povsod sprejmejo. Prav tako poziva, naj se zagotovi, da se bo ravnalo popolnoma v skladu s predpisi procesnega prava, skupnih vsem državam, ki spoštujejo pravno državo.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Glej Mnenje Evropskega nadzornika za varstvo podatkov o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Za evropsko strategijo na področju e-pravosodja (2009/C128/02), UL C 128, 6.6.2009, str. 13.

⁽²⁾ Uredba (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog (UL L 399, 30.12.2006, str. 1).

⁽³⁾ Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti (UL L 199, 31.7.2007, str. 1).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Varna, inovativna in dostopna zdravila: nova vizija za farmacevtski sektor

(COM(2008) 666 konč.)

(2009/C 318/14)

Poročevalec: **g. van IERSEL**

Komisija je 10. decembra 2008 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Varna, inovativna in dostopna zdravila: nova vizija za farmacevtski sektor“

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 9. septembra 2009. Poročevalec je bil g. van IERSEL.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra (seja z dne 30. septembra) s 170 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Cilj sporočila ⁽¹⁾ je oblikovati dolgoročno agendo za napredek v smeri evropskega enotnega trga farmacevtske industrije ⁽²⁾, ki naj bi ustvarila trajnostno okolje za farmacevtsko industrijo v Evropi in po svetu ter tako odgovorila na večje zahteve pacientov.

1.2 EESO meni, da sporočilo zagotavlja nujno potreben okvir, ki vsebuje številne pomembne cilje. Vendar pa ostaja bolj ali manj nedoločeno in nejasno, kako naj bi ta program izvajali.

1.3 Farmacevtska industrija je močno odvisna od nacionalnega zdravstvenega varstva in finančnih razmer. Sooča se tudi z izzivi zaradi povečanih zahtev in pričakovanj prebivalstva in pacientov ter vedno večje svetovne konkurence. Sedanja kriza in zmanjševanje proračunov bosta vplivala tudi na prihodnost farmacevtskega sektorja.

1.4 Po mnenju EESO je zaradi teh dejavnikov še bolj nujno, da Svet na podlagi dogovorjene strateške vizije pripravi izčrpno agendo za soočanje s temi izzivi. Cilj EU bi moral biti ustvariti

pogoje za trajnostni položaj na domačem trgu in svetovni razvoj evropske farmacevtske industrije.

1.5 Skupna vizija nujno zahteva, da sedanje večinoma nacionalne pristojnosti, zaradi katerih prost dostop do zdravil in enotnega trga ostajata sicer zaželeno, a oddaljena cilja, postopno nadomestijo usklajene prakse in skupni pristopi v dobro evropskih pacientov, industrije in celotne verige zdravstvenega varstva.

1.6 Po mnenju EESO bi nacionalne zakonodaje morale izrecneje upoštevati evropsko razsežnost. Pri nacionalnih finančnih razmerah in razmerah v zdravstvu bi morali zlasti upoštevati velikanske stroške in izjemni pomen v prihodnost usmerjenih raziskav in razvoja ter inovacij na tem področju.

1.7 EESO pozdravlja pobudo za inovativna zdravila kot del sedmega okvirnega programa. Močno podpira uvedbo evropskega patenta. Zavzema se za evropski sistem reševanja sporov. Treba bi bilo še izboljšati delovanje Evropskega patentnega urada.

1.8 Generična zdravila so priložnost za varčevanje v zdravstvenem varstvu. EESO podpira razvoj konkurenčnih trgov zdravil brez patenta. Svet bi moral razmisliti o možnostih, da se sprost potencial velikih prihrankov na tem področju.

⁽¹⁾ Sporočilo Komisije Varna, inovativna in dostopna zdravila: nova vizija za farmacevtski sektor, COM(2008) 666 konč., december 2008.

⁽²⁾ Leta 2007 je evropska farmacevtska industrija zaposlovala okoli 600 000 ljudi in porabila okoli 18 % svojega skupnega prometa za raziskave in razvoj.

1.9 Prost dostop in dosegljivost zdravil zahtevata novo razpravo o medsebojno povezanih vprašanjih o visokih razlikah v ceni zdravil po Evropi, dostopnosti, vzporedni trgovini in načelu ne-eksteritorialnosti. Ta razprava bi morala obravnavati tudi „predlog z ustreznimi ukrepi, ki vodijo k odpravi kakršnih koli preostalih ovir ali motenj prostega pretoka medicinskih izdelkov ...“⁽¹⁾

1.10 Trenutno EESO meni, da bi bilo po zgledu že uveljavljene prakse v okviru lizbonske strategije treba uporabiti odprto metodo usklajevanja, Komisiji zaupati vlogo spremljanja ter uvesti najboljše prakse in pregledne podatke, da bi spodbudili večjo konvergenco. Sveženj podatkov bi moral zajemati številke in trende v vseh delih sveta ter njihove vplive, da bi tako izzive in možnosti za industrijo postavili v ustrezno perspektivo.

2. Uvod

2.1 Zaradi deljenih pristojnosti Komisije in držav članic že dolgo manjka celovita evropska vizija farmacevtskega sektorja. Evropske institucije so se večinoma osredotočile na boljši dostop do trga in vprašanja, povezana s predpisi.

2.2 Vzrok za zadržanost na ravni EU je bil in še vedno je izjemni položaj zdravstvenega sektorja, v zdravstvenem sistemu pa so nasploh odločilni sistemi in pristojnosti na nacionalni ravni. Kljub temu Komisija in države članice čedalje bolj poudarjajo potrebo po evropskih okvirnih pogojih za nekatera jasno določena vprašanja, povezana z zdravstvenim varstvom.

2.3 Evropski pogoji in cilji so nujno potrebni za sektor, ki se opira na dolgoročne naložbe, ki temeljijo na raziskavah in inovacijah. To je toliko pomembnejše,

— ker je farmacevtski sektor močno odvisen od raziskav in razvoja ter inovativnih novih proizvodov;

— ker je po svetu, vključno z azijskimi državami v gospodarskem vzponu, čedalje večja konkurenca.

2.4 Enotni trg potrebuje temeljite naložbe. Povsem je mogoče razumeti, da Evropsko sodišče za človekove pravice v več sodbah zahteva, da se na tem sektorju uresniči enotni trg, ki je zlasti v interesu pacientov. Enotni trg močno ovira 27

sistemov zdravstvenega varstva, od katerih ima vsak svojo tradicijo, pravne predpise in določanje cen.

2.5 Leta 1996 je tedanji komisar Martin Bangemann, odgovoren za razvoj industrije, organiziral tri okrogle mize z vsemi zainteresiranimi stranmi o uresničitvi enotnega trga farmacevtskih izdelkov. Sledila so številna druga posvetovanja. Raznolika sestava okroglih miz, na katerih so sodelovali predstavniki vlad, farmacevtskih podjetij in druge zainteresirane strani, je odražala veliko različnost pogledov in nacionalnih pristopov.

2.6 Na to je EESO večkrat odgovoril z več konkretnimi predlogi, ki so se večinoma nanašali na prost pretok zdravil v EU, potrebo po zaježitvi stroškov za farmacevtske izdelke v državah članicah in spodbujanje močne farmacevtske industrije v prid rasti in delovnim mestom v Evropi⁽²⁾. Za napredek na teh področjih je treba še marsikaj postoriti.

2.7 Položaj držav članic je ključnega pomena. Nacionalne strukturne in organizacijske značilnosti sistemov zdravstvenega varstva odločilno vplivajo na cene in povračila v Evropi ter na dostop do zdravil.

2.8 Kljub razlikam v mnenjih in spoštovanju nacionalnih pristojnosti je Svet od leta 1965 sprejel vrsto zakonodajnih ukrepov na področju javnega zdravja in zdravil, da bi izboljšal razmere za paciente in zdravstveno oskrbo.

2.9 Leta 2001 je bilo sklenjeno, da se izboljša struktura razprave z uvedbo omejene skupine zainteresiranih strani, tako imenovane G-10⁽³⁾. Maja 2002 je bilo predstavljenih štirinajst splošnih priporočil, ki sestavljajo strateški okvir za farmacevtski sektor. V letih zatem je bilo uresničenih več različnih priporočil.

2.10 Leta 2005 je bil ustanovljen farmacevtski forum na visoki ravni (*High Level Pharmaceutical Forum*), ki naj bi uresničila preostala priporočila G-10, tri delovne skupine pa so dobile nalogo, da pripravijo nova priporočila.

2.11 Proces se je končal oktobra 2008, ko je forum sprejel sklepe in priporočila o informacijah za paciente, relativni učinkovitost zdravil ter določanju cen in povračilih.

⁽¹⁾ Glej člen 9 Direktive Sveta 89/105/ES z dne 21. decembra 1988. Odtlej je bil Svet bolj zadržan glede razširitve.

⁽²⁾ Glej mnenje na lastno pobudo UL C 14, 16.1.2001, str. 122, in mnenje UL C 241, 28.9.2004, str. 7.

⁽³⁾ G 10 je sestavljalo pet ministrov, dva komisarja in predstavniki farmacevtske industrije.

2.12 Ti sklepi in priporočila so poudarili medsebojno povezavo med tehnologijo in inovacijami na dinamičnem konkurenčnem trgu na eni strani ter jamstvu za kakovost, prostim dostopom do farmacevtskih izdelkov, zanesljivimi informacijami za paciente in učinkovitimi ukrepi določanja cen in povračil na drugi strani.

2.13 Farmacevtski forum je prišel do sklepa, da tako libronska strategija za krepitev evropske konkurenčnosti kot tudi dinamika in izzivi farmacevtskega sektorja po vsem svetu zdaj zahtevajo poglobljen pristop ter srednjeročne in dolgoročne perspektive za sektor.

2.14 Sedmi okvirni program je prvič določil skupno raziskovalno agendo za farmacevtsko industrijo. Ta vključuje večje število inovativnih farmacevtskih projektov, namenjenih spodbujanju obstoječih in potencialnih mednarodnih raziskovalnih mrež⁽¹⁾.

2.15 Odtlej so učinki globalizacije postali otipljivi. Če upoštevamo izjemne dosežke na področju raziskav in razvoja v ZDA in na Kitajskem ter v drugih državah v gospodarskem vzponu, bo odprtost evropskih podjetij za inovacije odločilnega pomena v evropski industriji.

2.16 Zaradi sedanje gospodarske krize bo svet v prihodnosti videti drugačen. Stanje gospodarstva, zmanjševanje nacionalnih proračunov in okrepljen položaj drugih globalnih akterjev v Aziji bodo negativno vplivali na konkurenčne razmere. Te dejavnike je treba resno upoštevati pri prihodnjih političnih ukrepih na področju zdravstva in industrije.

2.17 EESO ob koncu meni, da so se v zadnjem desetletju mreže in izmenjave okrepile, to pa je do neke mere vodilo v poenotenje stališč različnih zainteresiranih strani. Kljub napredku pa ostajajo nekatere šibke točke zaradi razlik v zakonodaji in zdravstvenih sistemih. Prost dostop do farmacevtskih izdelkov je omejen in v tej gospodarski veji ni enotnega trga.

3. Stališča Komisije

3.1 Komisija je decembra 2008 objavila strateško sporočilo o farmacevtskem sektorju, ki opredeljuje načela in cilje ter dolgoročne možnosti razvoja v sektorju, pa tudi izzive na svetovni ravni.

⁽¹⁾ V svojih pripombah k sporočilom Komisije o raziskavah in konkurenčnosti v farmacevtski industriji je EESO stalno poudarjal ključni pomen (temeljnih) raziskav na tem področju. Glej UL C 14, 16.1.2001, UL C 234, 30.9.2003, in UL C 110, 30.4.2004.

3.2 Sporočilo ponuja okvir za zakonodajne predloge v celotnem svežnju iz decembra 2008 ter za prihodnost.

3.3 Novost je velik poudarek na zunanjih vidikih, kot so ponarejanje, trgovina, nove bolezni, pa tudi čedalje večji pomen gospodarstev v vzponu.

3.4 Sporočilo opredeljuje tri vprašanja; pokriva jih pet zakonodajnih predlogov, ki spremljajo sporočilo in se nanašajo na ponarejanje zdravil, farmakovigilanco in obveščanje pacientov⁽²⁾.

3.5 Vnovič je poudarjen ključni pomen farmacevtske industrije za Evropo glede raziskav in razvoja, rasti in delovnih mest ter javnega zdravstva.

3.6 Vendar pa se Evropa sooča z velikimi zdravstvenimi, znanstvenimi in gospodarskimi izzivi za ohranitev gospodarsko uspešne in v prihodnosti vzdržne farmacevtske industrije:

- Evropa vedno bolj zaostaja za ZDA in Azijo na področju raziskav in razvoja ter inovacij;
- v EU še naprej ostajajo neenakosti glede dostopnosti in dosegljivosti zdravil;
- povečuje se mednarodna delitev dela, tudi na področju raziskav in razvoja, kliničnih poskusov, proizvodnje in trženja;
- potrebni so novi znanstveni pionirski dosežki za odgovor na obstoječe izzive na področju zdravstva ter za odpiranje novih trgov za zdravila, izdelana v EU.

3.7 Komisija meni, da je skrajni čas za večji napredek v smeri delovanja enotnega trga za farmacevtske izdelke, da bi tako utrdili in okrepili položaj Evrope v svetu.

3.8 V ta namen je bilo opredeljenih 25 ciljev, ki se nanašajo na (a) enoten in v prihodnosti vzdržen trg farmacevtskih izdelkov, (b) izkoriščanje možnosti in soočanje z izzivi, povezanimi z globalizacijo in (c) krepitev okolja za znanost in inovativnost.

⁽²⁾ EESO je ta vprašanja obravnaval v paketu mnenj: CESE 1022/2009, CESE 1023/2009, CESE 1024/2009, CESE 1191/2009 in CESE 1025/2009, UL C 306, 16.12.2009.

3.9 Sporočilo ponuja skladno sliko domačih in svetovnih izzivov ter zaželenih pristopov v splošnem okviru, ki bi moral pomeniti dolgoročno agendo v tem sektorju.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO se strinja s potrebo po celovitem pristopu glede evropskega farmacevtskega sektorja in njegovo umestitev v širšo svetovno perspektivo.

4.2 Sporočilo je predstavljeno kot „prenovljena vizija“. Kljub širokemu posvetovanju mnogih zainteresiranih strani in kljub temu, da je takšno sporočilo zaželeno, rezultat ni spodbuden, saj mu manjka celovita analiza pomanjkljivosti na skupnem trgu ter proaktiven pristop glede političnih priporočil, ki bi upoštevala interese pacientov in industrije.

4.3 Evropa vedno bolj zaostaja na področju farmacevtskih inovacij. Globalizacija v sektorju prinaša nove priložnosti in nove izzive. Pomanjkanje prostega dostopa do zdravil v Evropi in potrebo po znanstvenih dosežkih, ki bi odgovorili na napredek medicine ter svetovne izzive na področju javnega zdravstva, je upravičeno mogoče povezati v eno samo sliko. Nejasno ostaja, kakšne ukrepe bi države članice in EU morale sprejeti, da bi odgovorile na te izzive.

4.4 Po mnenju EESO obstaja nujna potreba po izboljšanju delovanja v prihodnosti vzdržnega enotnega trga farmacevtskih izdelkov, kar je predpogoj za ohranjanje močno inovativne, donosne farmacevtske industrije v Evropi, ki bi se tako lahko odzvala na povečane zahteve prebivalstva in svetovne izzive.

4.5 Sporočilo ponuja ustrezen okvir za sodelovanje na zakonodajni ravni in pogajanja s čedalje večjim številom tretjih držav, kot so ZDA, Japonska, Kanada, Rusija, Indija in Kitajska. S sodelovanjem in pogajanjem s tretjimi državami bodo ustvarjene trajne možnosti za prihodnost evropskega izvoza.

4.6 V tem mednarodnem okviru je dobro delujoč enotni trg nujen pogoj. Drobitev trga se nadaljuje zaradi razlik med nacionalnimi cenami in sistemi povračil ter tudi zaradi (novih) zakonodajnih obremenitev, nezadovoljivega izvajanja zakonodaje Skupnosti, neenakosti pri dostopu in pomanjkanja tržnega interesa na nacionalnih trgih, ki so gospodarsko manj privlačni.

4.7 Poleg tega se je EU v razmeroma kratkem času razširila na 27 držav članic, ki imajo nenadajne tudi zaradi vedno večje različnosti trgov in zahtev pacientov vsaka svoje in s tem posebne značilnosti. To ponazarja kompleksnost splošne evropske slike.

4.7.1 Tako je, na primer, cenovna dostopnost zdravil močno odvisna od posameznih nacionalnih sistemov socialnega zavarovanja in stopnje kritja zavarovanih oseb. V večini sistemov se ustanove socialnega varstva oziroma njihova združenja pogajajo s proizvajalci za ceno zdravil na zdravniški recept, da jih je nato mogoče nuditi po ugodnih cenah zavarovancem, ki morajo prispevati kvečjemu majhen delež.

4.8 Razmerje med stroški inovacij in prometom v sektorju ima velik vpliv. Raziskave in inovacije lahko uspevajo samo pod pogojem, da je industrija konkurenčna in da zato evropski trg zadovoljivo deluje.

4.9 Če se bodo razlike v upravnih postopkih in pristopih nadaljevale, bo sektor nenehno pod udarom razdrobljenosti, podvajanja nalog, previsokih stroškov za inovacije, pa tudi pomanjkljivosti v odnosu do industrij, kot sta ameriška in kitajska, ki imata možnost delovanja s celinsko razsežnostjo.

4.10 Čeprav na velike svetovne trge s celinsko razsežnostjo delno vplivajo regionalne razlike, položaj ni primerljiv z razdrobljenostjo v Evropi.

4.11 Dodatni problem je v tem, da se produktivnost pri porabi sredstev, namenjenih za raziskave in razvoj na farmacevtskem področju, v zadnjih letih zaradi več različnih kompleksnih dejavnikov zmanjšuje.

4.11.1 Biotehnološka revolucija je resda obljubljala veliko novih prodorov, vendar je bila za industrijo stroškovno zahtevna, saj raziskave in razvoj ter uporabna tehnologija še niso bili preneseni v izdelke, zrele za proizvodnjo. Spoprijemanje z novimi boleznimi zahteva več dražjega razvoja zdravil.

4.11.2 Stroški dajanja novih proizvodov na trg so se povečali delno tudi zaradi potrebe po obsežnih in dragih kliničnih preskušanjih. Tudi zakonske zahteve glede kliničnega razvoja so se povečale, raziskave in razvoj pa so se pomaknili v smer kompleksnejših bolezni in področij zdravljenja, kot so rak, Alzheimerjeva bolezen in druga.

4.11.3 Inovacije v zdravstvu trenutno bolj veljajo za strošek za nacionalne zdravstvene proračune kot pa za gonilo inovacij v korist pacientov. To se kaže v nacionalnih sistemih določanja cen in politikah povračil, ki pri določenih bolezenskih področjih (npr. pri sistemu referenčnih cen zdravil) ne zagotavljajo višjih povračil za inovativne proizvode v primerjavi s starejšimi.

4.12 Ta razvoj v Evropi ima posledice za konkurente. Medtem ko so regulativni organi v ZDA praviloma strožji pri izdajanju odobritev za trženje kot v EU, pa je tržno okolje v ZDA privlačnejše za naložbe v raziskave in razvoj, saj bolj nagraduje inovacije kot večina evropskih trgov.

4.13 Azijske države, kot sta Kitajska in Indija, kjer trgi na leto v povprečju rastejo za več kot za 15 %, bodo verjetno pritegnile pomemben delež mednarodnih naložb v raziskave in razvoj, ko bodo v teh državah učinkovito uveljavili standarde varstva intelektualne lastnine.

4.14 Za nadaljnji napredek na tem področju je treba doseči novo ravnovesje med preostalimi nacionalnimi pristojnostmi in evropskimi (pravnimi) mehanizmi in postopki ter tržnimi razmerami, ki morajo utirati pot močni evropski farmacevtski industriji, sposobni preživetja.

5. Pripravljena na prihodnost

5.1 EESO meni, da je trenutni položaj, ko se soočamo z gospodarsko krizo in svetovnimi izzivi, hkrati pa je v pripravi prenovljena lizbonska strategija za leto 2010, ustrezno izhodišče za prenovu in napredek.

5.2 Lizbonska strategija, ki predvideva usklajevanje nacionalnih pristojnosti in pristojnosti Skupnosti ter jasnejšo vlogo Komisije, lahko ponudi koristen okvir in metodologijo za farmacevtsko industrijo.

5.3 Leta 2008 je Komisija sprožila pobudo za inovativna zdravila ⁽¹⁾ kot del sedmega okvirnega programa. EESO pozdravlja to strateško agendo, ki si učinkovito prizadeva za rešitve izzivov na raziskovalnem področju, in sicer z javno-zasebnimi partnerstvi – univerzami, raziskovalnimi instituti, MSP, bolnišnicami, organizacijami bolnikov in regulativnimi organi –, da bi odpravili ozka grla v znanosti in usposabljanju in pospešili razvoj zdravil v skladu s prihodnjimi zdravstvenimi zahtevami.

5.4 V konkurenčnem raziskovanju so patenti in zajamčeno varstvo intelektualne lastnine ključne spodbude za inovacije in obvladovanje sedanjih in prihajajočih zdravstvenih problemov ter dolge življenjske dobe proizvodov (vključno z dolgimi razvojnimi obdobji).

5.5 EESO se je seznanil z vmesnim poročilom iz novembra 2008 o raziskavi farmacevtskega sektorja. V celoti podpira priporočeno uvedbo patenta ES in evropskega sistema reševanja sporov, ki bo – v primerjavi s 27 različnimi pravnimi postopki, ki temeljijo na različnih zakonodajah – poenostavil procese in zmanjšal stroške.

⁽¹⁾ Agenda strateškega raziskovanja IMI je načrt za hitro izvajanje IMI, osredotoča pa se na štiri stebre: varnost, učinkovitost, upravljanje znanja ter izobraževanje in usposabljanje.

5.6 Kljub svetovnemu ugledu Evropskega patentnega urada EESO meni, da je njegovo delovanje mogoče izboljšati.

5.7 Proizvodnja in trženje generičnih zdravil, ki so kopije izvirnih zdravil, potem ko je veljavnost patentov potekla, sta bistveno cenejša kot pri izvirnih zdravilih. EESO podpira razvoj konkurenčnih trgov zdravil brez patenta.

5.8 EESO poudarja potrebo po večji učinkovitosti in konkurenci na evropskem trgu generičnih zdravil. Komisijo in države članice poziva, naj razmislijo o možnostih, da se sprostijo potencial velikih prihrankov za paciente in sisteme zdravstvenega varstva.

5.9 Glede prostega dostopa do zdravil in njihove dosegljivosti EESO poziva k obnovitvi razprave o medsebojno povezanih vprašanjih, kot so velikanske razlike v cenah zdravil po Evropi, dostopnost, vzporedna trgovina ter načelo ne-eksteritorialnosti. V to razpravo bi bile vključene Komisija, vlade ter zainteresirane strani.

5.10 Za orientacijo EESO opozarja na več zaporednih izjav G10, priporočilo 6, na farmacevtski forum na visoki ravni, priporočilo 9.2 in končno poročilo o napredku, ki ga je pripravil ta forum ⁽²⁾.

5.11 Cilj takšne razprave bi morala biti opredelitev skupne vizije glede potrebe prostega dostopa in dosegljivosti za paciente, vzpostavitve enotnega trga, predvidljivosti ravnanja vlad in ukrepov na tem področju, pa tudi potrebe po trajnostnem okolju za raziskave in razvoj ter inovacije.

5.12 Nacionalni in svetovni izzivi so med seboj povezani:

- položaj evropske farmacevtske industrije na svetovni ravni bo odvisen od njenega položaja v Evropi;
- bolezni svetovnega obsega in svetovni promet farmacevtskih izdelkov iz razvitih gospodarstev in gospodarstev v vzponu bodo imele posledice tudi za evropske trge;
- v prihodnosti vzdržni položaj industrije na domačem trgu mora biti pacientom v prid zaradi platform za razpravo, ki obravnavajo farmacevtske proizvode, bolezni ter spremembe naravnosti med potrošniki teh proizvodov v Evropi.

⁽²⁾ Glej str. 85 končnega poročila o napredku.

5.13 Da bi podprla ponovno razpravo, bi Komisija morala predstaviti posodobljene podatke EU o dogajanjih na trgih, ustvarjanju delovnih mest ter proračunih za raziskave in razvoj v sektorju. Obstaja tudi velika potreba po podatkih, primerljivih na svetovni ravni.

5.14 Svetovne številke in trendi morajo prav tako vključevati širitev dejavnosti za raziskave in razvoj evropskih podjetij na velike hitro rastoče trge, saj bo do širitve dejavnosti zaradi rasti trgov v Indiji in na Kitajskem brez dvoma prišlo. Ta prednost globalizacije je dodaten močan argument za razvoj enotnega evropskega trga kot trajne osnove za raziskave in razvoj ter inovacije.

5.15 Pravična trgovina in interesi pacientov zahtevajo, da uvoz iz držav z nizkim dohodkom upošteva dobre prakse

proizvodnje. Ponarejena zdravila je treba prepovedati. Nevarnost internetne prodaje ponarejenih zdravil je treba zmanjšati z učinkovitim nadzorom zdravil, poslanih po pošti.

5.16 EESO meni, da bi bilo za približevanje enotnemu trgu v tem sektorju tako kot v okviru lizbonske strategije treba uporabiti odprto metodo usklajevanja, Komisiji pa zaupati vlogo spremljanja.

5.17 Zaradi večje preglednosti bi Komisija morala objaviti najboljše prakse ter podrobno proučiti razprave in razvoj v državah članicah glede prostega dostopa in dosegljivosti zdravil ter zakonskih pogojev za raziskave in razvoj v farmacevtski industriji. Izsledki te proučitve bi morali biti podlaga za sprejemanje odločitev v Svetu.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem mikrofinančnem instrumentu za zaposlovanje in socialno vključenost (Mikrofinančni instrument Progress)

(COM(2009) 333 konč. – 2009/0096 (COD))

(2009/C 318/15)

Glavna poročevalka: **Gabriele BISCHOFF**

Svet Evropske unije je 17. julija 2009 sklenil, da v skladu s členom 152 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem mikrofinančnem instrumentu za zaposlovanje in socialno vključenost (Mikrofinančni instrument Progress)“

Predsedstvo Odbora je 14. julija 2009 strokovno skupino za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo zadolžilo za pripravo dela na tem področju.

Odbor je na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) sklenil, da v skladu s členom 20 poslovnika za glavno poročevalko imenuje Gabriele BISCHOFF ter mnenje sprejel s 171 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Povzetek sklepov in priporočil Odbora

1.1 Ustrezni instrumenti financiranja podjetij so glavni pogoj za gospodarsko rast. To velja tudi za mikropodjetja socialne ekonomije. Zato Odbor pozdravlja razvoj mikrokreditov, saj ti lahko pomenijo nov način spodbujanja podjetniškega duha in ustvarjanja delovnih mest v mikropodjetjih (to so podjetja z manj kot 10 zaposlenimi in letnim prometom in/ali letno bilančno vsoto manj kot dvema milijonoma EUR). Tako se upošteva dejstvo, da so bili mikrofinančni instrumenti v Evropi doslej na voljo le v majhnem obsegu.

1.2 Dajanje mikrokreditov mikropodjetjem socialne ekonomije in prikrajšanim skupinam je v primerjavi z običajnimi krediti veliko bolj zapleteno in dražje, vendar je dodatne stroške mogoče zmanjšati z razvojem standardiziranih in tehniziranih storitev, boljšim trženjem in na splošno s profesionalizacijo mikrofinančnih storitev, pa tudi z jamstvi in sofinanciranjem. Med glavne naloge predlaganega mikrofinančnega instrumenta tako sodi razvoj mikrofinančnih storitev, tudi v sodelovanju z uveljavljenimi ponudniki finančnih storitev. Pri tem je pomemben razvoj organizacijskih struktur, ki omogočajo standardizirano obdelavo velikega števila vlog. Brez ustrezne programske opreme in uporabe spletnih tehnologij bo težko zagotoviti čim večjo profesionalnost. 1.2.1 Dosedanje izkušnje v Evropi z mikrokrediti poleg tega kažejo, da je treba ustvariti tržne spodbude, s katerimi se zagotovi, da bo finančni sektor tudi dejansko opravljal nalogo, ki mu je bila naložena, namreč odobral mikrokredite za obe specifični ciljni skupini.

1.3 Prikrajšanim osebam, ki ustanavljajo lastno podjetje, bi bilo treba zagotoviti dostop do mikrofinanciranja ne le takrat, ko ustanavljajo podjetje, temveč tudi v prvih letih po ustanovitvi.

1.4 Približno 1 % sredstev mikrofinančnega instrumenta Progress je namenjenih za upravne odhodke. Sem ne sodijo sredstva, ki jih posredniške banke in mikrofinančne ustanove dobijo za to, da ciljnim skupinam zagotavljajo kredite. Odbor želi izvedeti, kakšen delež sredstev dobijo posredniške banke in mikrofinančne ustanove za to, da dajejo te kredite. Poleg tega bi bilo treba med drugim z rednim nadzorom na evropski ravni in objavljanjem kreditnih pogojev na spletni strani pristojnih nadzornih organov zagotoviti, da bodo banke ugodne obrestne pogoje, ki so jih deležne same, zagotavljale tudi ciljnim skupinam.

1.5 Učinke na zaposlovanje in socialno politiko, ki naj bi jih dosegli z uvedbo evropskega mikrofinančnega instrumenta, bi bilo treba natančno oceniti po posameznih ciljnih skupinah. Obe ciljni skupini – mikropodjetja socialne ekonomije in posamezni prosilci za kredit (brezposelni, mladi, socialno prikrajšane skupine) – potrebujejo različno svetovanje in podporo, kar je pomembno tudi z organizacijskega vidika, pri čemer je treba upoštevati še povezave z drugimi zadevnimi programi.

1.6 EESO priporoča, da se preveri, kateri drugi finančni viri – poleg programa Progress – so še na voljo za financiranje novega mikrofinančnega instrumenta.

2. Uvod in povzetek predloga Komisije

2.1 Komisija v sporočilu z dne 13. novembra 2007 o evropski pobudi za razvoj mikrokredita v podporo rasti in zaposlovanju (COM(2007) 708) predlaga, da se izboljša pravno in institucionalno okolje v državah članicah ter ustanovi nov organ za podporo ustanavljanju in razvoju mikrofinančnih institucij v Skupnosti ⁽¹⁾. Ravno tako naj bi se zagotovila dodatna sredstva za nove nebančne mikrofinančne institucije ⁽²⁾. V sporočilu Komisija ugotavlja, da je razvoj strukture za mikrokredite zelo pomemben za uresničevanje lizbonske strategije za rast in delovna mesta ⁽³⁾.

2.2 Komisija v Priporočilu 2003/361/ES z dne 6. maja 2003 o opredelitvi mikropodjetij ter malih in srednje velikih podjetij ⁽⁴⁾ navaja, da je „mikrokredit“ posojilo pod 25 000 EUR, „mikropodjetje“ pa podjetje, ki zaposluje manj kot 10 ljudi, kar vključuje tudi samozaposlitev, in katerega letni promet in/ali letna bilančna vsota ne presega dveh milijonov EUR.

2.3 Poročilo skupine strokovnjakov za regulacijo mikrokreditov v Evropi opozarja na velike razlike med državami članicami pri zagotavljanju mikrokreditov in njihovimi pravnimi okviri.

2.4 V sporočilu z dne 3. junija 2009 je Komisija že napovedala nov mikrofinančni instrument EU za zaposlovanje ⁽⁵⁾ (mikrofinančni instrument Progress).

2.5 Cilj predloga o oblikovanju evropskega mikrofinančnega instrumenta za zaposlovanje in socialno vključenost ⁽⁶⁾, ki ga je Komisija predstavila 2. julija 2009, je glede na gospodarsko in finančno krizo ter njene posledice na zaposlovanje in zagotavljanje kreditov pripraviti nov mikrofinančni instrument EU, s katerim bi (morebitnim) brezposelnim in prikrajšanim skupinam z mikrokrediti v višini do 25 000 EUR, jamstvi, lastniškimi instrumenti, dolžniškimi instrumenti in drugimi ukrepi, kot so obveščanje, spremljanje, nadziranje, revizije in ocene, pomagali, da ustanovijo lastno mikropodjetje ali začnejo opravljati samostojno dejavnost. Podporo lahko dobijo tudi mikropodjetja socialne ekonomije, ki zaposlijo brezposelne in prikrajšane osebe. Tako bi brezposelnim in drugim prikrajšanim skupinam utrli pot do podjetništva. S prerazporeditvijo 100 milijonov EUR iz sedanjega proračuna za program Progress, ki bi lahko ustvarili finančni vzvod za več kot 500 milijonov EUR, naj bi v letih 2010–2013 finančno pomagali do 45 000 osebam in podjetjem, pri čemer bi ocenjeni znesek kredita znašal povprečno 11 000 EUR. Instrument naj bi upravljala Komisija v sodelovanju z mednarodnimi finančnimi ustanovami,

kot sta Evropska investicijska banka (EIB) in Evropski investicijski sklad (EIF). Dodatne upravne obremenitve za države članice ne bo.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja dejstvo, da Komisija s predlogom o oblikovanju mikrofinančnega instrumenta nadaljuje prizadevanja za ustvarjanje novih delovnih mest in želi še bolj spodbuditi prikrajšane skupine k podjetništvu. Kljub temu je treba opozoriti, da je bilo doslej na voljo razmeroma malo izkušenj z uporabo mikrofinančnih instrumentov v Evropi in da bo potreben temeljit razmislek, če želimo zagotoviti upravne postopke za vodenje mikrokreditov in drugih sredstev ter dolgoročno uporabnost tega instrumenta. Ravno zaradi izjemnih uspehov, doseženih z mikrofinančnimi storitvami na področju razvojnega sodelovanja (za katere sta banka Grameen Bank in njen ustanovitelj, Muhammad Yunus, leta 2006 prejela Nobelovo nagrado za mir), je treba opozoriti na možnosti, vendar tudi težave pri prenosu teh izkušenj na evropska tla. To velja tudi zato, ker se bodo pri tem prenosu izgubile nekatere bistvene prednosti prvotne zasnove (npr. umestitev v lokalno, poklicno ali etnično skupnost, kar ustvari zaupanje, zaradi katerega so stroški nadzora in število neodplačanih kreditov nižji). Zato je sporno, ali je tovrstne izkušnje sploh mogoče prenesti na razvite države.

3.2 Tudi v Evropi so precejšnje potrebe po mikrofinančnih storitvah; le približno polovica manjših podjetij na splošno pozitivno ocenjuje vlogo bank pri dostopu do kreditov ⁽⁷⁾. Program JEREMIE (Skupna evropska sredstva za mikro- do srednje velika podjetja), ki se financira predvsem iz strukturnih skladov, je skupna pobuda GD za regionalno politiko in skupine EIB, s katero naj bi podprli in izboljšali financiranje mikro-, malih in srednje velikih podjetij ⁽⁸⁾.

3.2.1 Komisija je poleg tega sprejela pomembne pobude, s katerimi želi izboljšati kapitalski položaj MSP ter mikropodjetij, kot sta program CIP (Okvirni program za konkurenčnost in inovativnost) ⁽⁹⁾ in pilotna pobuda JASMINE (Skupno delovanje za podporo institucijam za mikrofinanciranje v Evropi), katere namen je med drugim podpreti konsolidacijo in razvoj nebančnih mikrofinančnih ustanov ⁽¹⁰⁾. Odbor priporoča, da se ti različni ukrepi bolje uskladijo. V mnenju ⁽¹¹⁾ o programu JEREMIE, pripravljenem leta 2006, je Odbor jasno povedal, da je vedno podpiral pobude Komisije za lažji dostop malih in srednje velikih podjetij do virov financiranja, in zato pozval k obsežnemu vključevanju socialnih partnerjev.

⁽¹⁾ Glej COM(2007) 708, str. 2.

⁽²⁾ Enako, str. 11.

⁽³⁾ Enako, str. 2.

⁽⁴⁾ UL L 124, 20.5.2003, str. 36.

⁽⁵⁾ COM(2009) 257, 3.6.2009.

⁽⁶⁾ COM(2009) 333.

⁽⁷⁾ Glej raziskavo Eurobarometer (2005): Dostop MSP do financiranja (SME Access to Finance), Flash Eurobarometer 174.

⁽⁸⁾ Glej COM(2006) 349, str. 9.

⁽⁹⁾ Glej COM(2005) 121, str. 6.

⁽¹⁰⁾ Glej COM(2007) 708, str. 3.

⁽¹¹⁾ UL C 110, 9.5.2006.

3.2.2 Odbor je v navedenem mnenju tudi zapisal, da so se sredstva EIB tam, kjer so bila uporabljena, izkazala kot koristen instrument za lažji dostop mikro- in malih podjetij do financiranja.

3.2.3 Poleg tega je v mnenju opozoril, da je treba predvsem MSP olajšati dostop do mikrokreditov in da je odločilnega pomena, da se dostop omogoči nekaterim skupinam, kot so mladi podjetniki, podjetnice ali pripadniki prikrajsanih skupin prebivalstva in etičnih manjšin.

3.3 Priložnosti, ki jih ponuja uporaba mikrofinančnih storitev, izhajajo iz čim bolj neformalnih in hitrih oblik financiranja, ki so odločilnega pomena za – med drugim – ustanovitev podjetja. Pretežni del sredstev, potrebnih za ustanovitev podjetja, zagotovijo ustanovitelj ali sorodniki, prijatelji in sosedje⁽¹⁾. To kaže na omejitve pri običajnih bančnih kreditih: čim manjši so zneski, za katere prosijo stranke, tem višji je odstotek zavrnitev, saj je skrbna preučitev takšnih vlog preveč dolgotrajna. Mikrofinančne storitve lahko zapolnijo vrzel med neformalnimi načini financiranja (katerih učinkovitost je omejena) ter financiranjem, ki ga ponujajo banke. Če bo uspelo, da bo odobravanje mikrokreditov in drugih mikrofinančnih storitev potekalo podobno hitro, nezapleteno in prožno, kot je to pri neformalnem financiranju, lahko mikrokrediti odločilno prispevajo h gospodarski dinamiki in podjetništvu.

3.4 Osebe iz ciljne skupine, ki ustanavljajo podjetje, bi morale imeti dostop do mikrofinanciranja ne le med ustanavljanjem podjetja, temveč tudi v prvih letih po ustanovitvi. Ti podjetniki so namreč precej odvisni od manjših zneskov, ki jih potrebujejo za financiranje svojih projektov.

3.5 Ne glede na sedanjo gospodarsko in finančno krizo je odobravanje mikrokreditov v primerjavi z običajnimi krediti zelo zapleteno in drago, ker so zneski posojil razmeroma nizki, ker praviloma ni običajnih bančnih jamstev in ker so stroški obdelave zelo visoki. Zato so veliko število vlog, primerna organizacijska struktura, ustrezne tehnologije in na splošno čim večja profesionalnost ključne za uspeh pobud v zvezi z mikrofinanciranjem. Izkušnje s podobnimi pobudami in programi (CIP, JEREMIE, pilotni projekt EIB, JASMINE), ki so morebiti že na voljo, bi bilo treba na vsak način že vnaprej upoštevati.

3.6 Ker je potrebna velika profesionalnost, bo nujno, da bo poslovanje z mikrokrediti čim bolj standardizirano in množično, saj bo le tako mogoče izkoristiti ekonomijo obsega in prednosti porazdelitve tveganja. Kot kažejo angleške in kanadske izkušnje, je takšno veliko število strank visoko zastavljen cilj⁽²⁾. To pomeni, da sta potrebna visoka raven seznanjenosti (ki jo je mogoče doseči npr. z oglaševalskimi kampanjami, kot je „Teden mikrokreditov“ francoskega združenja ADIE) in

lahek dostop (npr. prek interneta). Ugotoviti je treba, ali je to mogoče doseči in kako ter kakšno vlogo (tehnična podpora) imajo lahko drugi programi (npr. Evropski socialni sklad). Poleg tega je treba poiskati skupne točke s temi programi in pobudami, da se zagotovi doslednost.

3.7 Organizacija poslovnih procesov pomeni, da je treba zagotoviti organizacijsko strukturo za načrtovano množično poslovanje, da bodo lahko vloge obravnavane hitro in prožno, s primernimi oblikami zavarovanja, in da bodo lahko uporabljene standardne sankcije ter oblike porazdelitve tveganja v primeru kršitev pogodb (zamude pri plačilih). Kot pri potrošniških kreditih se tudi tukaj postavlja vprašanje, kako čim enostavneje, hitro in zanesljivo oceniti kreditno sposobnost strank.

3.8 Med tehnične zahteve za takšno množično poslovanje sodi tudi domišljena programska oprema za sklepanje, obdelavo in spremljanje pogodb. S tem bi lahko ustvarili ravnovesje med standardiziranim množičnim poslovanjem in individualno obdelavo vlog ter prispevali k širšemu izkoristku tržnega segmenta, ki ga pomenijo mikrofinančne storitve.

3.9 Mikropodjetja socialne ekonomije in posamezni prosilci iz držav članic in regij, kjer že obstajajo posebne mikrofinančne ustanove, lahko verjetno lažje in hitreje pridejo do sredstev kot pa prosilci iz držav ali regij, kjer tovrstnih ustanov še ni ali pa se še razvijajo. Po mnenju Odbora bi bilo treba v okviru programa zagotoviti, da to na splošno ne bo pomenilo neenakih možnosti dostopa.

3.10 Glavno vprašanje je, ali naj bi kredite odobraval običajne kreditne institucije ali posebne mikrofinančne ustanove, ki jih je morda šele treba ustanoviti, katerih namen običajno ni doseganje dobička in ki so zelo majhne. Po eni strani se ob podpori Komisije že nekaj let razvija mreža ponudnikov mikrofinančnih storitev v Evropi, pri čemer pa zgolj petina teh ponudnikov (manj kot 20) podeli več kot 400 mikrokreditov letno⁽³⁾. Po drugi strani pa bo skoraj nemogoče uspešno razširiti mikrofinančne storitve brez visoko profesionalnega, v dobiček usmerjenega upravljanja – tu pa imajo banke (ki že sedaj odobrijo večino mikrokreditov) precejšnje prednosti. Ne zdi se smiselno, da bi se sredstva podeljevala izključno prek manjših ponudnikov mikrofinanciranja, ki delujejo v splošnem interesu in se osredotočajo na osebe brez stalnih dohodkov, ženske, mlade, starejše in priseljence; takšen sistem bank, ki izkoriščajo tržne niše, bi namreč pomenil marginalizacijo teh ljudi na še enem področju. Ker je torej treba zagotoviti, da bo bančni sektor prevzel mikrokredite kljub pričakovanemu minimalnemu dobičku, so verjetno potrebne dodatne tržne spodbude ali podporni instrumenti za razvoj ustrezne infrastrukture.

⁽¹⁾ Glej www.gemconsortium.org/download.asp?fid=608

⁽²⁾ Glej <http://ssrn.com/abstract=976211>

⁽³⁾ Več informacij o mikrofinanciranju v EU je na voljo na spletnih straneh www.nantiklum.org/Overview_final_web.pdf in www.european-microfinance.org/data/file/Library/ISSUE%20PAPER.pdf

3.11 Jasen cilj pobude o mikrofinanciranju so učinki na področju zaposlovanja in socialne politike, zato bi bilo treba učinkovitost programov nujno oceniti s teh vidikov in ločeno po obeh ciljnih skupinah (mikropodjetja socialne ekonomije in prikrajšani posamezniki). Doslej sta se kot merili upoštevala le obseg posojil in število upravičencev. Odbor priporoča, da se ocenijo tudi vključevanje na redni trg dela, ustvarjeni prihodki in neposredni dodatni učinki na zaposlovanje za različne skupine, navedene v sporočilu Komisije. Le tako se lahko dokaže uspeh pobude tudi s teh vidikov ⁽¹⁾.

3.12 Kot pozitivno je treba poudariti dejstvo, da predlog Komisije predvideva tudi podporne ukrepe, kot so obveščanje, spremljanje, nadziranje, revizije in ocene (člen 4(1)). Vendar pri tem ostaja nejasno, ali gre predvsem za svetovanje osebam, ki ustanavljajo podjetja, ali za svetovanje mikrofinančnim ustanovam, kakšna bi morala biti organizacija teh ustanov in

kako porazdeliti celotna sredstva, ki so na voljo, na jamstva, lastniške in dolžniške instrumente ter podporne ukrepe.

3.13 Odbor priporoča, da se zagotovi, da bodo ugodnih obrestnih pogojev deležni tudi posojilojemalci. Hkrati bi bilo treba ugotoviti, kakšen delež sredstev, ki jih dobijo posredniške banke oz. mikrofinančne ustanove, naj bi bil namenjen financiranju obdelave.

3.14 Kot je navedeno v mnenju INT/495, Odbor podpira pobudo o oblikovanju novega mikrofinančnega instrumenta za ciljne skupine, vendar dvomi, ali je financiranje tega novega instrumenta s sredstvi, ki se prerazporedijo iz programa Progress, smiselno in ali vodi k cilju. Zato priporoča, da se preveri, kateri drugi finančni viri – poleg programa Progress – so še na voljo za financiranje novega mikrofinančnega instrumenta.

V Bruslju, 1. oktobra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Za primer tovrstnega postopka glej [ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp3220.pdf](http://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp3220.pdf).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Sklepa št. 1672/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi programa Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost – Progress

(COM(2009) 340 konč. – 2009/0091 (COD))

(2009/C 318/16)

Glavna poročevalka: **ga. BISCHOFF**

Evropski svet je 17. julija 2009 sklenil, da v skladu s členom 152 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Sklepa št. 1672/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi programa Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost – Progress“

Predsedstvo Odbora je 14. julija 2009 strokovno skupino za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo zadolžilo za pripravo tega mnenja.

V skladu s členom 20 poslovnika je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra 2009) za glavno poročevalko imenoval go. BISCHOFF ter mnenje soglasno sprejel.

1. Povzetek sklepov in priporočil Odbora

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) poudarja pomen programa Progress za krepitev socialne Evrope, ustvarjanje več in boljših delovnih mest, zmanjševanje revščine in doseganje večje socialne kohezije. Poleg Evropskega socialnega sklada (ESS) je program eden ključnih elementov financiranja v podporo programu socialne politike. Ena od ključnih nalog programa Progress je tudi, da zagotovi pomoč za nadaljnji razvoj socialne razsežnosti.

1.2 EESO pozdravlja dejstvo, da se vse sile osredotočajo na obvladovanje krize in da se v tem okviru raziše, v kolikšni meri lahko proračunske postavke prispevajo k obvladovanju krize ter še zlasti k zagotavljanju delovnih mest in ustvarjanju novih delovnih mest.

1.3 Prav brezposelne in prikrajšane skupine potrebujejo učinkovito podporo in nasvete, če želijo postati samostojne. V ta namen je med drugim na voljo tudi ESS. Odbor zato priporoča natančnejšo pojasnitev povezav med ESS in instrumentom za mikrofinanciranje programa Progress, da bi tako zagotovili ponudbe in dostope do posojil, prilagojene ciljnim skupinam, in da bi se izognili podvajanju.

1.4 Kot je prikazano v mnenju EESO INT/494, EESO načelno podpira zamisel, da se mikroposojila pod ugodnimi pogoji dajo na voljo tudi najmanjšim podjetjem socialne ekono-

mije, pod pogojem, da zaposlujejo brezposelne in prikrajšane ljudi. Vendar je treba natančneje opredeliti, kaj je s tem mišljeno.

1.5 Vendar odbor izraža dvom, ali prerazporeditev sredstev in s tem povezano vsakoletno zmanjšanje sredstev za 25 milijonov eurov ne bosta pomembno vplivala na učinkovitost in domet programa v letih 2010–2013, tudi kar zadeva nadaljnji razvoj in strateške usmeritve programa. Zato Odbor Komisijo poziva, naj natančneje pojasni učinke in prouči možne alternative. Poleg tega bi bilo treba prikazati možne učinke na druge proračunske postavke in programe, zlasti na ESS in samostojne proračunske postavke, npr. v zvezi s socialnim dialogom.

1.6 Ker Odbor dvomi v to, da prerazporeditev proračuna ne vpliva na učinkovitost programa Progress na področju evropske socialne politike in politike zaposlovanja, zaproša Komisijo, naj utemeljeno pojasni, da je mogoče cilje programa Progress bolje doseči s sredstvi, ki naj bi jih prerazporedili, kot pa na doslej predvideni način. Treba je tudi pokazati, kako je mogoče zagotoviti nadaljnji razvoj socialne Evrope, in to zlasti ob upoštevanju razvoja, komuniciranja in izvajanja postlizbonske strategije po letu 2010.

1.7 Odbor tudi priporoča, da se natančneje razčleni, kako doseči učinkovitejše izvajanje programa Progress ter bolj strateško načrtovanje in bolj usmerjene ukrepe, ter na katerih področjih in s katerimi ukrepi je mogoče doseči prihranke, ne da bi ogrožali cilje in strateško usmeritev programa v preostalem času izvajanja.

1.8 Prosi tudi za informacije o tem, katere tržne spodbude bi bilo treba ustvariti, da bi bančništvo tudi dejansko izvajalo nalogo, ki mu je med drugim zaupana, tj. dajanje posojil.

2. Uvod in povzetek predloga Komisije

2.1 Na podlagi sporočila Komisije o spodbujanju okrevanja evropskega gospodarstva ⁽¹⁾ in izmenjave mnenj na „vrhu o zaposlovanju“ 7. maja 2009 je Komisija 3. junija 2009 v svojem sporočilu o skupni zavezi za zaposlovanje ⁽²⁾ predlagala več prednostnih ukrepov, med drugim:

— boljšo uporabo ureditve skrajšanega delovnega časa;

— boljše predvidevanje in upravljanje prestrukturiranja;

— pospešeno ustvarjanje novih delovnih mest;

— pomoč mladim.

2.1.1 Sprejeto je bilo priporočilo, da morajo države članice „s podporo socialnih partnerjev in ESS pomagati brezposelnim in mladim pri ustanavljanju njihovih podjetij na trajnostni osnovi, npr. z omogočanjem poslovnega usposabljanja in začetnim kapitalom“ ⁽³⁾.

2.1.2 K obvladovanju krize bi morale več prispevati vse razpoložljive proračunske postavke, zlasti ESS. Finančno pomoč ESS bi morali med drugim osredotočiti na spodbujanje podjetništva in samostojnosti, npr. z ustanavljanjem podjetij ali z zmanjšanjem stroškov za najemanje posojil.

2.1.2.1 V sporočilu Komisija predlaga tudi, naj bi predlagali nov instrument EU mikrofinanciranja za zaposlovanje, da bi brezposelnim in prikrajšanim ponudili nove možnosti in prikrajšanim skupinam, med drugim mladim, olajšali pot do ustanavljanja podjetij.

2.1.2.2 Ustanovitelje mikropodjetij naj bi poleg tega razen s subvencioniranimi obrestnimi merami ESS podpirali tudi z mentorstvom, usposabljanjem, svetovanjem in krepitvijo zmogljivosti ⁽⁴⁾.

2.2 Končno je Komisija 2. julija 2009 predlagala nov mikrofinančni instrument za zaposlovanje in socialno vključenost – Progress ⁽⁵⁾, ki naj bi pomagal pri vzpostavljanju mikropodjetij

brezposelnih in prikrajšanih skupin ter pri nadaljnjem razvoju socialne ekonomije. Komisija predlaga, da iz obstoječega proračuna prerazporedi 100 milijonov EUR in jih nameni programu za zaposlovanje in socialno solidarnost Progress.

2.3 Program Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost – Progress (2007–2013) je instrument financiranja, s katerim bi spodbujali uresničevanje ciljev EU na področjih zaposlovanja, socialne in enakih možnosti. Progress je poleg tega namenjen konkretnemu izvajanju in oblikovanju evropske socialne agende. Naloga programa je tudi krepitev podpore dejavnostim in prizadevanjem držav članic za ustvarjanje več in boljših delovnih mest ter za graditev bolj solidarne družbe ⁽⁶⁾.

2.3.1 Iz sredstev programa Progress se doslej financirajo

— analize in politično svetovanje;

— nadzor izvajanja zakonodaje in strategij Skupnosti;

— spodbujanje strateške izmenjave različnih akterjev;

— platforme za izmenjavo izkušenj med državami članicami.

2.3.2 V skladu z logiko strateškega okvira ima Progress za to na voljo naslednje **produkte** ⁽⁷⁾:

— usposabljanje in učenje pripadnikov pravnih poklicev in političnih akterjev;

— natančna nadzorna oz. ocenjevalna poročila o izvajanju in učinkih zakonodaje in politik EU;

— ugotavljanje in razširjanje najboljših praks;

— informativne in komunikacijske dejavnosti, oblikovanje mrež akterjev in prireditve;

— ustrezna statistična orodja, metode in kazalce;

— ustrezno politično svetovanje, raziskave in analize;

— podporo za nevladne organizacije in mreže.

⁽¹⁾ COM(2009) 114 konč., 4.3.2009.

⁽²⁾ COM(2009) 257.

⁽³⁾ COM(2009) 257, str. 7.

⁽⁴⁾ Prav tam, str. 14.

⁽⁵⁾ COM(2009) 333 in COM(2009) 340.

⁽⁶⁾ Glej Evropska komisija: zagotoviti da bo Progress prinašal rezultate – strateški okvir za izvajanje programa Progress, programa EU za zaposlovanje in socialno solidarnost (2007–2013), str. 5.

⁽⁷⁾ Prav tam, str. 9.

2.3.3 Z uvedbo programa Progress je bilo nadomeščenih več prejšnjih programov Skupnosti, s ciljem, da se dosežejo sinergije ter z združitvijo več transparentnosti in koherentnosti.

2.4 EESO je leta 2005 v svojem mnenju 2005 SOC/188 izrecno pozdravil predlog Evropske komisije, naj bo Progress v prihodnje poleg ESS eden osrednjih elementov pomoči v podporo socialnopolitičnemu programu.

2.4.1 Vendar je EESO v istem mnenju opozoril, da je treba za Progress zagotoviti zadostna proračunska sredstva. Podvomil je, da sredstva, ki jih je predlagala Komisija, zadoščajo. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti, da „uradno objavljena upravna poenostavitev ne bo privedla zgolj do boljšega strokovnega vodenja programa, ampak tudi do ustrezne strukturiranosti vsebin, ki bo prijazna do ciljnih skupin.“

2.4.2 Odbor je tudi priporočil, naj bi poleg ustreznih mrež nevladnih organizacij EU spodbujali tudi izmenjavo nacionalnih akterjev civilne družbe.

2.5 V okviru medinstitucionalnega sporazuma iz leta 2006 in pod pritiskom Evropskega parlamenta so bila sredstva za Progress povečana za 114 milijonov EUR. Zato se je program začel s celotnim proračunom 743 250 000 EUR za obdobje sedmih let (2007–2013) in je bil ustrezno zasnovan. Ta proračun naj bi porabili za spodbujanje sprememb ali posodobitev na petih področjih Progressa: zaposlovanja, socialne vključenosti in socialne zaščite, delovnih razmer, nediskriminacije in enakosti spolov.

2.6 Progress je na voljo za 27 držav članic EU, za države kandidatke in države EFTA/EGP. Ciljne skupine so države članice, oblasti na lokalni in regionalni ravni, javni zavodi za zaposlovanje in nacionalni statistični uradi. Sodelujejo lahko tudi univerze, raziskovalni inštituti ter socialni partnerji in nevladne organizacije.

2.6.1 Komisija izbira projekte, ki naj bi jih financirali, na podlagi javnih razpisov ali razpisov za zbiranje ponudb.

2.7 Komisija meni, da prerazporeditev dela proračunskih sredstev ne bo ogrozila ciljev programa Progress.

2.7.1 Prispevek v znesku 100 milijonov EUR naj bi namenili novemu evropskemu instrumentu za mikrofinanciranje zaposlovanja in socialne vključenosti Progress; tj. za preostalo obdobje izvajanja Progressa, od leta 2010 do 2013, je vsako leto na voljo 25 milijonov EUR manj ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Do konca leta 2009 bo v skladu s posodobljeno finančno oceno Komisije porabljenih nekaj več kot 280 milijonov EUR od 745 milijonov EUR celotnega proračuna. To pomeni, da bo od preostalega zneska potem odtegnjenih oz. prerazporejenih 100 milijonov EUR.

2.7.2 Komisija zato predlaga, da se člen 17(1) Sklepa št. 1672/2006/ES o uvedbi programa Progress spremeni tako:

— „Finančna sredstva za izvajanje dejavnosti Skupnosti iz tega sklepa za obdobje od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013 znašajo 643 250 000 EUR.“ ⁽²⁾

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO načelno pozdravlja, da bodo vsi evropski programi pregledani z vidika svojega prispevka k obvladovanju krize ter predvsem k zagotavljanju delovnih mest in ustvarjanju novih.

3.1.1 Prav najbolj prikrajšane skupine – naj bodo to brezposelni, mladi, samski starši, priseljenci ali ženske – potrebujejo učinkovito podporo. Vendar ni dovolj zagotoviti možnost jemanja posojil, temveč potrebujejo posebno vnaprejšnje svetovanje, usposabljanje in podporo, zlasti za vzpostavitev dobrega poslovnega načrta. Pri tem bi bilo treba predstaviti vmesnike za financiranje ESS, tudi zato, da se proučijo možna tveganja in priložnosti podjetniške ideje.

3.2 Načeloma bi bilo treba pri oblikovanju mikrofinančnega instrumenta programa Progress bolj razlikovati med ciljnimi skupinami, in sicer

a) obstoječimi mikropodjetji socialne ekonomije in

b) prosilci posamezniki.

3.3 Kot je prikazano v mnenju EESO INT/494, EESO načeloma podpira idejo, da se posameznikom in mikropodjetjem socialne ekonomije zagotavljajo mikroposojila pod ugodnimi pogoji, pod pogojem, da se s tem ohranjajo ali ustvarjajo delovna mesta. Vendar ima Odbor pomisleke, da bi prerazporeditev sredstev in posledično zmanjšanje sredstev lahko pomembno vplivala na učinkovitost in domet programa Progress ⁽³⁾. Vprašljivo je zlasti, kako v zadostni meri izpolniti nalogo Progressa, da zagotovi podporo za nadaljnji razvoj socialne Evrope, tudi z vidika postlizbonske strategije. Komisija je zato zaprošena, naj to čim prej pojasni. Ni dovolj – kot v predhodni oceni ⁽⁴⁾ – o primernosti proračunskih postavk Progressa sklepati predvsem na podlagi tega, da je treba sredstva realno vzeti iz obstoječe proračunske postavke.

⁽²⁾ COM(2009) 340.

⁽³⁾ V predhodni oceni svojega predloga Komisija navaja, da je resda zaželeno, da se porabi več kot 100 milijonov EUR za nove mikrofinančne instrumente, da pa bi odvod sredstev več kot 100 milijonov EUR imel negativne učinek na cilje in prednostne naloge programa Progress. Vendar manjka utemeljitev, zakaj to velja samo za znesek več kot 100 milijonov EUR.

⁽⁴⁾ „The only realistic possibility would therefore be to reallocate funding from an existing budget line. The Progress budget line seems to be the most appropriate in this regard“. SEC(2009) 907, str. 12.

3.3.1 Končno obstajajo še druge – v nekaterih primerih še veliko obsežnejše – proračunske postavke in programi, zlasti ESS, ki že predvideva možnosti, da države članice lahko uporabijo sredstva za mikroposojila, česar pa države članice doslej niso uporabile.

3.3.2 Poleg bi bilo treba predstaviti možne učinke na samostojne proračunske postavke, na primer v zvezi s socialnim dialogom.

3.4 Na splošno še vedno ni jasno, kakšno spodbudo ima bančni sektor za to, da prevzame konkretno nalogo dajanja posojil, ki mu je bila med drugim namenjena. Sam odtok sredstev iz programa Progress, da bi zagotovili denar za ukrepanje, ne pomeni dodane vrednosti za spodbujanje ciljev programa Progress. Odbor zato poziva Komisijo, naj predlaga ustrezne tržne spodbude, da na strani ponudbe zagotovi trg za mikroposojila za te ciljne skupine.

3.5 Obenem Odbor Komisijo poziva, naj pojasni, ali programa za instrumente mikrofinanciranja ne bi bilo mogoče financirati iz drugih proračunskih sredstev oz. programov. Šele tedaj bi lahko govorili o porabi dodatnih sredstev za spodbujanje zaposlovanja in socialne vključenosti. Posledica krize bo, da se bo Evropa soočila z velikimi izzivi, naraščajočo brezposelnostjo, upadajočimi davčnimi dohodki in velikimi proračunskimi primanjkljaji. Program Progress mora tudi v tem pogledu zagotoviti pomembne prispevke. Zato je treba zagotoviti, da je na voljo dovolj sredstev.

3.6 Če bo novi instrument za mikrofinanciranje financiran s prerazporeditvijo sredstev za Progress, bi bilo treba bolj konkretno razčleniti, katere projekte oz. produkte naj bi črtali oz. zmanjšali, če bo v proračunu za Progress letno na voljo 25 milijonov EUR manj. Zmanjšanje, ki bi – preračunano na celotno obdobje (2007–2013) – pomenilo nekoliko več kot

13 %, vendar v resnici veliko več, saj se 100 milijonov EUR odvzame in prerazporedi in preostalega proračuna 2010–2013, ne sme pripeljati do tega, da bi npr. ustrezno zmanjšali podporo za evropske mreže nevladnih organizacij, ki se financirajo iz Progressa. Kazalec uspešnosti za Progress je – podobno kot za strateški okvir Progressa – obseg finančnih sredstev, dodeljenih nevladnim organizacijam in mrežam.

3.6.1 Tako se v strateškem okviru 2009 poudarja, da se želi na tem področju več vlagati, povečati zmogljivost nacionalnih mrež in mrež EU, jih vključiti v postopke odločanja in izvajanja politik na ravni EU in nacionalni ravni ter tako vplivati na te postopke ⁽¹⁾.

3.7 Obenem Odbor ugotavlja, da tudi nikakor ni priporočljivo zmanjšati financiranja dejavnosti na področju vzajemnega učenja (*Mutual Learning/Peer-Reviews*), ki je osrčje odprte metode usklajevanja. Te ukrepe bi bilo treba razširiti, da bi tako lahko bolje podpirali krizno upravljanje v državah članicah, tudi z močnejšo vključenostjo socialnih partnerjev in ustreznih nevladnih organizacij.

3.8 Odbor je prepričan, da bi pavšalno zmanjšanje posameznih področij Progressa ogrozilo cilje in resno vplivalo na učinek programa. Odbor zato priporoča, da se v primeru, da bi novi instrument za mikrofinanciranje vzpostavili s sredstvi Progressa, skliče programski odbor Progressa in obravnava koncept za zmanjšanje ob sodelovanju civilne družbe.

3.9 V preostalem obdobju programa Progress gre tudi za vprašanje dogovora o novi postlizbonski strategiji, za zagotovitev komunikacije in izvajanja ter za vključitev vseh zainteresiranih strani. To bo zahtevalo veliko podporo, v glavnem financirano iz sredstev Progressa. V letnem delovnem načrtu Progressa za leto 2009 so za to že predvideni ukrepi. Po letu 2010 bi bilo treba za to namenjati več sredstev Progressa.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Glej Evropska komisija: zagotoviti da bo Progress prinašal rezultate – strateški okvir za izvajanje programa Progress, programa EU za zaposlovanje in socialno solidarnost (2007–2013), str. 18.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi obveznosti gospodarskih subjektov, ki dajejo na trg les in lesne proizvode

(COM(2008) 644 konč. – 2008/0198 (COD))

(2009/C 318/17)

Poročevalec: **g. SALVATORE**

Soporočevalec: **g. BURNS**

Svet Evropske unije je 14. novembra 2008 sklenil, da v skladu s členom 175(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi obveznosti gospodarskih subjektov, ki dajejo na trg les in lesne proizvode“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009. Poročevalec je bil g. SALVATORE, soporočevalec pa g. BURNS.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 87 glasovi za, 7 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor v celoti podpira cilje uredbe, ki jo predlaga Komisija in katere cilj je zmanjšanje možnosti vstopa nezakonitih lesnih in stranskih proizvodov na evropski trg. Krčenje gozdov je odgovorno za 20 % celotnih emisij toplogrednih plinov in izgubo biotske raznovrstnosti, povzroča pa tudi večje gospodarske in še zlasti socialne probleme. Da bi dosegli zastavljene cilje, so potrebni večja smelost in odločnejši ukrepi, ki bodo zajemali pravno zavezujoče ukrepe in kratke časovne roke izvajanja.

1.2 Skupaj s prostovoljnimi sporazumi o partnerstvu (FLEGT) ⁽¹⁾, razvojem programov za sodelovanje na področju certificiranja in trajnostne rabe gozdnih virov ter sporazumi z glavnimi uvozniki lesa je predlog uredbe temeljnega pomena za boj proti nezakoniti sečnji, pa tudi nezakonitemu dajanju lesa na trg.

1.3 Koncept trajnosti se ne nanaša samo na zmožnost proizvodnje lesa, marveč tudi na socialna merila (sprejemljivi delovni pogoji, upoštevanje pravic delavcev), ki temeljijo na opredelitvah MOD ⁽²⁾, gospodarskih merilih (preprečevanje izkrivljanja trga z nelojalno konkurenco) in okoljskih merilih (vpliv nezakonitega krčenja gozda na okolje in na zmanjšanje biotske raznovrstnosti).

1.4 Komisija v obravnavani uredbi označuje sistem potrebne skrbnosti kot sredstvo za zmanjšanje možnosti vstopa nezakonitega lesa in soproizvodov na evropski trg. Sedanji predlog pa bi bilo treba popraviti.

1.5 Najprej zato, ker obravnava samo gospodarske subjekte, ki les in lesne proizvode prvič dajejo na trg. Odbor meni, da je sistem z različnimi postopki in predpisi treba razširiti na vse gospodarske subjekte v lesni industriji. Sledljivost bi morala veljati za vse gospodarske subjekte, ti pa bi morali imeti na voljo informacije o izvoru in značilnostih proizvoda: država, gozd, vrsta lesa, starost in dobavitelj. Mala in srednje velika podjetja ter mali proizvajalci bi morali imeti več možnosti pri postopnem prilagajanju na novi sistem, da tako ne bi nosila pretiranih bremen.

1.6 Vsekakor pa se je treba izogibati vsakršnemu podvajanju s sedanjimi sistemi sledenja s priznavanjem nacionalne zakonodaje in nadzornih mehanizmov, sistemov certificiranja gozdov in organizacijskih modelov, če so le usklajeni s trajnostnim upravljanjem gozdov. Dodatnih birokratskih zahtev zlasti ni smiselno nalogati takrat, ko se načela potrebne skrbnosti že uporabljajo. EU mora določiti standarde za predpise in skupni pristop glede postopkov pri obvladovanju tveganja, ti pa morajo biti bolj zavezujoči na področju z večjim tveganjem za nezakonito upravljanje z lesom ⁽³⁾, po potrebi pa se opirati na zunanje, neodvisne organe certificiranja z dokazanimi izkušnjami.

⁽¹⁾ Akcijski načrt EU o uveljavitvi zakonodaje, upravljanja in trgovanja na področju gozdov.

⁽²⁾ Mednarodna organizacija dela.

⁽³⁾ Ruhong Li, J. Buongiorno, J.A. Turner, S. Zhu, J. Prestemon. Long-term effects of eliminating illegal logging on the world forest industries, trade and inventory. Forest policy and economics. 10 (2008) str. 480-490.

1.7 Sporazumi s tretjimi državami morajo opredeljevati sodelovanje na področju organizacije in upravljanja, saj je stopnja nezakonite sečnje lesa obratno sorazmerna z dohodkom na prebivalca določene države.

1.8 Razširitev načela potrebne skrbnosti na vse gospodarske subjekte bi prispevala k temu, da bi na trg prihajal samo zakonito posekan les; takšen les je bolj cenjen ne le zaradi gospodarskih učinkov v ožjem pomenu te besede, marveč tudi zaradi velikega socialnega učinka. V prihodnost usmerjeno upravljanje gozdov in uporaba zakonitih proizvodov v resnici pomeni priložnost trajnostnega razvoja za lokalne prebivalstvo, ki dela v lesnem sektorju, in jamstvo za prihodnost evropske lesne industrije.

1.9 Uredbo je treba razširiti tudi na les in lesne proizvode, ki se uporabljajo za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

1.10 Kazni za tiste, ki kršijo obveznosti glede trgovanja z lesom in lesnimi proizvodi, morajo biti enotne v vseh državah in sorazmerne s stopnjo odgovornosti, ter vključevati možnost prenehanja tržnih dejavnosti v primeru hudih kaznivih dejanj.

1.11 Da bi zagotovili nemoteno delovanje sistema, Odbor močno podpira zamisel o ustanovitvi svetovalne skupine za trgovino z lesom, ki bi bila v pomoč Komisiji in v katero bi bile vključene različne zainteresirane strani.

1.12 Dve leti po začetku veljavnosti uredbe bi Komisija morala pripraviti oceno njenega učinka na delovanje notranjega trga z lesnimi proizvodi. V primeru nezadovoljivih rezultatov bi bilo treba preučiti morebitne šibke točke v uredbi.

2. Uvod

2.1 Cilj predloga uredbe je boj proti nezakoniti sečnji in spodbujanje pridobivanja lesa iz držav z zakonitimi praksami gospodarjenja z gozdovi. Je eden izmed odgovorov EU na nezakonito sečnjo, ki je med razlogi za krčenje gozdov. Krčenje gozdov je vzrok za okoli 20 % vseh emisij toplogrednih plinov in je glavni razlog za večje izgube biotske raznovrstnosti. Poleg tega nezakonita sečnja vodi v gospodarski, socialni in okoljski damping ter spodbuja konkurenčnost podjetij, ki zakonito opravljajo dejavnost na področju gozdarstva.

2.2 Od leta 1996 je EU večkrat poskušala vključiti določbe o zaščiti temeljnih pravic delavcev v sporazume STO (Svetovne trgovinske organizacije). Ti predlogi so naleteli na močan odpor držav v razvoju, ki industrializirane države obtožujejo, da te

predloge uporabljajo za ustvarjanje novih oblik protekcionizma v odnosu do njihovega izvoza. To vprašanje je zelo navzoče tudi znotraj EU same.

2.3 Komisija je zato pripravila niz možnosti za zagotavljanje, da na trg EU pridejo samo zakonito posekan les in lesni proizvodi. Te možnosti so bile obravnavane v oceni učinka in so bile vključene v sistem „potrebne skrbnosti“. Nedvomno bi bil zaželen in koristen strožji mejni nadzor, vendar ne bi bil skladen z določbami o prosti trgovini, in ga zato ne bi bilo mogoče izvajati.

2.4 Zakonitost izvora lesa se opredeli na podlagi zakonodaje države, v kateri je zrasel les. Zakonitost je mogoče preveriti v državah, vključenih v program FLEGT, na podlagi licenc EU FLEGT, ki temeljijo na sporazumih o prostovoljnih sporazumih o partnerstvu med Evropsko komisijo in posameznimi državami izvoznici ali na dovoljenjih v okviru konvencije CITES⁽¹⁾. Druge države lahko zakonitost preverjajo na druge načine. Gospodarski subjeki lahko zakonitost preverijo prek sistemov, ki v celoti izpolnjujejo merila sistema potrebne skrbnosti.

2.5 Sistem potrebne skrbnosti temelji na odgovornosti gospodarskih subjektov do zmanjšanja tveganja dajanja nezakonitega lesa na trg Skupnosti z uporabo sistema sledenja, ki v skladu s pravnimi zahtevami nacionalnih zakonodaj temelji na dostopnih informacijah o izvoru in značilnostih lesa. Sistem skuša potrošnikom pri nakupu zagotoviti informacijo, da z nakupom ne prispevajo k nezakoniti sečnji.

2.6 Da bi se uredba lažje izvajala, gospodarski subjeki lahko uporabijo sisteme, ki so jih razvili organi nadzora, če ti obstajajo. Vsekakor pa morajo pristojni organi, ki jih določijo države članice, opredeliti organizacije za spremljanje, pridržujejo pa si pravico do izvajanja rednih pregledov, s katerimi preverijo njihovo pravilno delovanje.

2.7 Potem ko organizacije za spremljanje določijo predpise za izvajanje načela potrebne skrbnosti, gospodarskim subjektom podelijo ustrezna dovoljenja. Pristojni organi izvajajo zahtevane preglede in sprejemajo ustrezne disciplinske ukrepe proti certificiranim gospodarskim akterjem, ki ne spoštujejo sistema potrebne skrbnosti.

2.8 Države članice določijo predpise o kaznih za primer kršitev te uredbe in sprejmejo vse potrebne ukrepe, da se ta izvaja. Predpisi, ki jih na podlagi sporazumov STO določa uredba, bodo veljali enako za uvožene proizvode in proizvode EU.

⁽¹⁾ Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor v celoti podpira cilj, da bi zagotovili, da les, ki prihaja na trg EU, prihaja iz gozdov, s katerimi se gospodari zakonito in trajnostno. Zato izraža upanje, da bo uredba čim prej sprejeta in da bo jasno pokazala na zavezanost EU k boju proti nezakoniti sečnji.

3.2 Nedvomno velja pozdraviti okrepitev dvostranskega pristopa prek prostovoljnih sporazumov o partnerstvu FLEGT, pa tudi sporazume z glavnimi uvozniki lesa (ZDA, Rusija, Kitajska in Japonska) za določitev mednarodnih predpisov za boj proti nezakonitemu pridobivanju lesa in trgovanju z njim. Programe sodelovanja bi bilo treba razvijati z državami proizvajalkami, njihov cilj pa bi bila trajnostna raba gozdnih virov, spoštovanje zakonodaje držav proizvajalk in razširitev sistemov certificiranja. Splošneje so zaželeni projekti, ki spodbujajo lokalno uporabo načel dobrega upravljanja z razvojem ustreznih sistemov za spremljanje.

3.3 Sistem potrebne skrbnosti pa ima nekatere šibke točke. Prvič, upošteva le gospodarske subjekte, ki les in lesne proizvode prvič dajejo na trg: lastnike gozda, imetnike pravice do sečnje in uvoznike lesa. Posledica tega je, da se pričakovani učinek nadzora v zvezi s tveganjem dajanja nezakonitih proizvodov na trg postopno zmanjšuje, kolikor bolj se gospodarski subjekti v dobaviteljski verigi približujejo končnemu potrošniku. Odbor meni, da bi bilo treba sistem z različnimi postopki in predpisi razširiti na vse gospodarske subjekte lesne industrije v EU.

3.3.1 Vsi gospodarski subjekti morajo zagotoviti, da je les, ki ga posedujejo, zakonit, in da imajo najpomembnejše informacije o izvoru proizvoda: država, gozd, dobavitelj, vrsta, starost in obseg. To bi bilo mogoče doseči s sprejetjem sistema sledenja, ki bi opredelil različne ravni odgovornosti. Brez koristi je, da se majhne lastnike gozda na nacionalnih trgih, na katerih že obstaja učinkovita zakonodaja in nadzor v skladu s sistemom potrebne skrbnosti, obremenijo z dodatnimi upravnimi bremenji. Nasprotno pa morajo veliki gospodarski subjekti, ki kupujejo in trgujejo z lesom v EU ali ga uvozijo iz tretjih držav, upoštevati sistem, ki ga določa uredba.

3.4 Ni verjetno, da bi bilo s sistemom potrebne skrbnosti tudi ob predlaganih spremembah mogoče kratkoročno doseči zastavljene cilje, če upoštevamo resnost in zahtevnost vprašanj, povezanih z nezakonito sečnjo. Ukrepe in nadzor je treba osredotočiti na izvor lesa in tiste stopnje v dobavni verigi, za katere obstaja velika možnost nezakonnosti, kar je dejanski vir problema. V teh primerih bi gospodarjenje z gozdom prav tako morali spremljati neodvisni certifikacijski organi z dokazanimi izkušnjami.

3.5 Vzpostaviti je treba skupni okvir na ravni EU, ki bo določil standarde, ki jih je treba spoštovati v postopku obvladovanja tveganja. Treba bi bilo čim bolj uporabiti sisteme nadzora in sledljivosti lesa, ki že obstajajo v EU, se izogniti nepotrebnemu podvajanju, zlasti kadar bi to obremenilo mala in srednje velika gozdarska podjetja. Cilj bi moral biti uskladiti novi sistem z najbolj učinkovitimi sistemi, ki so bili že sprejeti v različnih državah članicah. Izvajanje sistemov, ki že spoštujejo zahteve potrebne skrbnosti, je zato treba spodbujati na podlagi nacionalne zakonodaje in ustreznih sistemov spremljanja, kot je certificiranje gozdov.

3.6 Uredbo je treba razširiti tudi na les in lesne proizvode, ki se uporabljajo za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Vsi lesni proizvodi in stranski proizvodi, tudi tisti, ki imajo lahko značilnosti trajnosti, kot je biomasa za proizvodnjo energije, morajo biti zakonitega izvora. Zakonitost je nujni predpogoj za trajnost vsakega ukrepa.

3.7 Sam sistem kazni za tiste, ki kršijo obveznost trgovanja z zakonito pridobljenim lesom in lesnimi proizvodi, pa je treba jasno in enotno opredeliti v vseh državah članicah. Zato morajo biti kazni učinkovite, sorazmerne in imeti odvračajoč učinek, v primeru hudih kršitev pa bi morale vključevati prenehanje tržne dejavnosti.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Da bi izpolnili posebne cilje, je treba opredeliti ustrezne instrumente, s pomočjo katerih bo mogoče preveriti zakonitost lesa in lesnih proizvodov na trgu EU. Poleg nacionalne zakonodaje in instrumentov, predvidenih v predlogu uredbe, bi bilo treba upoštevati tudi druge sisteme, ki že zdaj ustrezajo merilom potrebne skrbnosti, vključno s sistemi certificiranja v gozdarstvu. Poleg tega je treba opredeliti ustrezne sisteme priznavanja akterjev, ki pri dajanju lesa in lesnih proizvodov na trg delujejo pravilno, in kaznovanja tistih, ki kršijo veljavne predpise. Teh predpisov ni mogoče določiti na evropski ravni in jih morajo sprejeti države članice v skladu z enotnimi merili.

4.2 Nezakonita sečnja pomeni grožnjo vsakršnemu projektu trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Sporazumi s tretjimi državami morajo opredeljevati sodelovanje na področju organizacije in upravljanja, saj je stopnja nezakonite sečnje lesa obratno sorazmerna z dohodkom na prebivalca določene države. Za gosto poseljene tropske države z najbolj razširjeno revščino je krčenje gozdov najbolj značilno ⁽¹⁾. Podobno pa so afriške države, ki izvažajo les, med 50 najrevnejšimi državami na svetu, tistimi z najnižjim indeksom človekovega razvoja in z najnižjim dohodkom na prebivalca ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Causes of forest encroachment: An analysis of Bangladesh, Iftekhar M.S., Hoque A.F.K. Geo Journal 62 (2005) str. 95-106.

⁽²⁾ Greenpeace. Lesna industrija v Afriki. Okoljski, socialni in gospodarski vplivi. (2001)

4.3 Razširitev sistema potrebne skrbnosti na vse gospodarske subjekte in ne le na tiste, ki les in lesne proizvode prvič dajejo na trg, vključuje dodatna upravna bremena. Pričakovane koristi se bodo pokazale ob kasnejšem dajanju na trg EU zgolj zakonito posekanega lesa, ki se je sledil med vso dobavno verigo. Koristi bodo številne, ne le gospodarske ⁽¹⁾, marveč predvsem socialne. V tem okviru okolje velja za sestavni del gospodarskih in socialnih sil, ki jih ne vodijo le gospodarski nagibi, marveč tudi drugi interesi (okoljski, socialni in kulturni).

4.4 Tako pridobljeni proizvodi ne bodo samo bolj ustrezali zahtevam trga, na katerem imajo vprašanja, povezana z varstvom okolja, čedalje večjo vlogo, marveč bodo s tem pridobili tudi na vrednosti. To bi druge države utegnile posnemati, kar bi prineslo nezanemarljivo korist. V prihodnost usmerjeno gospodarjenje z gozdovi in uporaba zakonito pridobljenih proizvodov zato ponujata priložnost za razvoj lokalnim delavcem in jamstvo za prihodnost evropske lesne industrije.

4.5 Obveznosti bi vsekakor morale biti skladne z velikostjo podjetij ter malim in srednje velikim podjetjem in majhnim proizvajalcem s tem omogočiti večjo prožnost in postopnost pri prilagajanju na sistem potrebne skrbnosti. Zlasti pa bodo gospodarski subjekti, ki prvič kupujejo les, možnost dajanja na trg nezakonitih proizvodov morali zmanjšati z dokumenti o sledljivosti, tako da bodo navedli izvor in značilnosti (državo, gozd, dobavitelja, vrste, starost in obseg) proizvoda. Gospodarski subjekti, ki sledijo v toku blaga, bodo z dokumenti morali dokazati, pri kom so kupili les.

4.6 V besedilu uredbe bi se zdelo ustrezno v celoti priznati tiste nacionalne predpise in organizacijske modele, ki so najbolj v skladu z merili o trajnostnem gospodarjenju z gozdovi, namesto da se vsiljujejo novosti, ki so same sebi namen. V tem okviru bi bilo treba razširiti koncept trajnosti, ki se ne nanaša samo na zmožnost proizvodnje lesa, marveč tudi na socialna merila (pogoji, ki se skladajo s človekovimi pravicami in pravicami delavcev), gospodarska merila (preprečevanje izkrievljanja konkurence z nelojalno konkurenco) in okoljska merila (vpliv dejavnosti na okolje in lokalno biotsko raznovrstnost).

4.7 Treba je ustvariti okolje, ki bo naklonjeno gospodarskim subjektom, ki kupce obveščajo o zakonitosti lesa in stranskih proizvodov. Treba bi bilo izvesti tudi kampanjo ozaveščanja potrošnikov, da bi ti ob nakupu s pomočjo sledljivosti preverili zakonitost lesa in stranskih proizvodov.

4.8 Uporabo zakonito pridobljenega lesa v gradbeništvu, pohištveni industriji in drugih predelanih izdelkih je mogoče spodbujati s skupnimi pobudami ter razširjanjem reklamnega in informacijskega gradiva. Cilj bi bil spodbujati uporabo lesa iz gozdov, s katerimi se gospodari trajnostno, kot edine trajnostne surovine, ki se je zmožna sama naravno obnavljati in skladiščiti ogljikov dioksid v svojem celotnem življenjskem ciklusu, zaradi česar se razlikuje od vseh drugih materialov.

4.9 Odbor močno podpira zamisel o ustanovitvi svetovalne skupine o trgovini z lesom, ki bi vključevala vse zainteresirane strani, da bi Komisiji pomagali pri zagotavljanju ustreznega delovanja sistema.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Economics of sustainable forest management. Editorial. Shashi S. Kant. *Forest Policy and Economics*. 6 (2004) str. 197-203.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o ravnanju z biološkimi odpadki v Evropski uniji

(COM(2008) 811 konč.)

(2009/C 318/18)

Poročevalec: **BUFFETAUT**

Evropska komisija je 3. decembra 2008 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Zelena knjiga o ravnanju z biološkimi odpadki v Evropski uniji“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009. Poročevalec je bil g. BUFFETAUT.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 160 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi

1.1 Evropski ekonomsko socialni odbor pozdravlja pristop, ki ga Komisija uvaja s to zeleno knjigo, vendar obžaluje, da je razmišljanje omejeno zgolj na biološke odpadke in ne zajema vseh biološko razgradljivih odpadkov.

1.2 Ker ni skupnih predpisov, se zavzema za uvedbo predpisov, pripravljenih na usklajenih načelih in tehničnih pristopih.

1.3 EESO opozarja, da je treba spoštovati hierarhijo načinov ravnanja z odpadki ter upoštevati in spodbujati tako recikliranje kot predelavo, zlasti energetske predelavo.

1.4 Naklonjen je čim večjim prizadevanjem potrošnikov in industrijskih proizvajalcev za preprečevanje nastajanja odpadkov, čeprav se zaveda, da so količine odpadkov, ki bi se jim bilo mogoče izogniti, še vedno zelo majhne. Ker na ravnanje z biološkimi odpadki in možnosti uporabe proizvedenega materiala močno vplivajo lokalne razmere, Odbor ocenjuje, da mora trenutno Evropska unija dati prednost pripravi jasnih smernic in opredelitvi cilja kakovosti, ne pa oblikovanju enotnih zavezujočih pravil o načinu proizvodnje komposta. Države članice morajo torej ohraniti nekaj manevrskega prostora pri uresničevanju evropskih ciljev. Pet let po začetku izvajanja morebitnih smernic pa bi bilo treba pripraviti pregled izvajanja politike Evropske unije. Če bi se pri pregledu izkazalo, da stanje ni zadovoljivo, bi bilo nato treba pripraviti bolj zavezujočo zakonodajo.

2. Kaj so biološki odpadki?

2.1 Biološki odpadki so biološko razgradljivi odpadki z vrtov in iz parkov, živilski in kuhinjski odpadki gospodinjstev, restavracij, gostinskih dejavnosti ali trgovin na drobno (prehrabene dejavnosti) ter primerljivi odpadki obratov za predelavo hrane. Ta opredelitev pa ne vključuje kmetijskih in gozdarskih ostankov, hlevskega gnoja, blata iz čistilnih naprav ali drugih biološko razgradljivih odpadkov, npr. naravnega tekstila, papirja ali predelanega lesa. Predmet zelene knjige so torej zgolj biološki odpadki in ne biološko razgradljivi odpadki – slednji so širša kategorija, ki zajema tudi biološke odpadke.

2.2 Skupna letna količina bioloških odpadkov v EU znaša od 76,5 do 102 milijona ton živilskih in vrtnih odpadkov, ki so vključeni v komunalne mešane trdne odpadke, in 37 milijonov ton odpadkov iz kmetijsko-živilske industrije.

3. Zakaj je potrebna zelena knjiga?

3.1 Najprej zato, ker se nacionalne politike držav članic zelo razlikujejo. Postavlja se torej vprašanje, ali zadostujejo nacionalni ukrepi ali pa bi bilo ukrepanje na ravni Skupnosti boljše in učinkovitejše. Pri tem se je treba zavedati tudi pomena posebnih lokalnih razmer, zlasti podnebni.

3.2 Okvirna direktiva o odpadkih od Komisije zahteva, da se loti ocene ravnanja z biološkimi odpadki in po potrebi pripravi zakonodajni predlog ali smernice.

3.3 V letih 1999 in 2001 sta bila pripravljena dva delovna dokumenta, vendar pa so se razmere precej spremenile, zlasti zaradi pristopa dvanajstih novih držav članic.

3.4 Cilj zelene knjige je torej raziskati možnosti za izboljšanje ravnanja z biološkimi odpadki v Evropski uniji. S tem se začenja razprava o priložnosti za prihodnje ukrepanje Skupnosti, ki bi upoštevalo hierarhijo ravnanja z odpadki ter možne gospodarske, socialne in okoljske prednosti. Težava pri tem pa je, da je okrog tega vprašanja še veliko negotovosti.

4. Trenutne tehnike

4.1 V državah članicah se uporabljajo naslednje tehnike:

- ločeno zbiranje odpadkov, ki omogoča proizvodnjo kakovostnejšega komposta,
- odlaganje na odlagališča, ki se še vedno pogosto uporablja za komunalne trdne odpadke,
- sežiganje z energetsko predelavo (manj primerno na jugu, kjer je izkoriščanje toplote manj koristno),
- biološka obdelava,
- obdelava skupaj z drugimi odpadki,
- predelava komposta v pelete,
- aerobna obdelava,
- anaerobna obdelava,
- mehansko-biološka obdelava, ki biološko obdelavo povezuje z mehansko (razvrščanje).

4.2 V državah članicah se uporabljajo vse našete tehnike, glavni trije pristopi pa so naslednji: sežiganje, da bi se izognili odlaganju na odlagališča; visoka stopnja predelave materiala, vendar relativno nizka stopnja sežiganja; odlaganje na odlagališča.

4.3 Razlikujejo so tudi standardi. Obstajajo standardi o uporabi in kakovosti komposta, vendar se med posameznimi

državami članicami razlikujejo. Obstajajo tudi standardi glede energetske predelave, ti pa so pobuda Skupnosti.

4.4 Glede na izbrano tehniko se razlikujejo tudi vplivi na okolje in gospodarstvo. Odlaganje na odlagališča velja za najcenejšo rešitev, sežiganje pa terja precejšnja vlaganja. Pri biološki obdelavi so tehnike tako različne, da je težko določiti enotne stroške.

5. Splošne ugotovitve

5.1 Področje uporabe

5.1.1 Zelena knjiga ne pokriva vseh biološko razgradljivih odpadkov. Zaradi takšne odločitve smo omejeni, saj niso upoštevani vsi biološko razgradljivi odpadki. S tem se na neki način ustvarja tudi nova kategorija biološko razgradljivih odpadkov, ki zajema zgolj biološko razgradljive odpadke z vrtov in iz parkov, živilske odpadke gospodinjstev, prehrabnenih dejavnosti ter kmetijske-živilske industrije.

5.1.2 Mreže za zbiranje in sredstva za obdelavo bioloških in biološko razgradljivih odpadkov ter včasih tudi postopki za predelavo so zasnovani in se uporabljajo na enoten način. Zato bi bilo bolj logično, če bi sprejeli enoten, splošen pristop na podlagi skupnih predpisov. Če bi bilo takšne enotne predpise nemogoče uveljaviti, bi bilo treba pripraviti predpise na usklajenih načelih in tehničnih pristopih.

5.1.3 Načini ravnanja z biološkimi odpadki (in širše biološko razgradljivimi odpadki) morajo seveda spoštovati hierarhijo načinov ravnanja z odpadki: preprečevanje, recikliranje (ponovna uporaba je v tem primeru brezpredmetna), druge načine predelave, kot je energetska predelava, in odstranjevanje.

5.1.4 Preprečevanje je seveda zaželeno. V praksi gre za omejevanje deleža nezaužite hrane med odpadki in omejevanje stvarjanja odpadkov z vrtov in iz parkov s prilagojenimi načini gojenja. Vendar pa moramo biti realistični: nastajanju bioloških odpadkov se ne moremo izogniti.

5.1.5 Prednostni način ravnanja s to vrsto odpadkov mora biti recikliranje. Gre za proizvodnjo organskih sredstev za izboljšanje tal s kompostiranjem in s procesom metanizacije celo gnojil. Zelo pomemben je način zbiranja pred biološko obdelavo. Možno je ločeno zbiranje pri viru ali pa mešano zbiranje, ki mu sledi ločevanje v predelovalnem obratu. Treba je poudariti, da kakovost snovi za predelavo v kompost močno vpliva na kakovost končnega proizvoda. Ne glede na uporabljen tehnologijo ali način organizacije je pomembno doseči cilje glede recikliranja in kakovosti končnega materiala.

5.1.6 Pri biološko razgradljivih odpadkih se s procesom metanizacije poveča učinkovitost predelave. Energetska predelava preostanka odpadkov nepogrešljivo dopolnjuje postopke recikliranja biološko razgradljivih odpadkov, saj se pri tem ne izgubi energija, ki jo vsebujejo.

5.2 Uporaba komposta

5.2.1 Glede uporabe komposta je treba poudariti, da se tržišča zelo razlikujejo zaradi različnih razmer v državah članicah, možnosti za uvoz in izvoz pa so zelo omejene. Trg za kompost je v osnovi lokalni. V nekaterih državah se kompost uporablja predvsem v kmetijstvu, v drugih je namenjen ozelenitvi ali sredstvom za izboljšanje tal, namenjenim zasebnim potrošnikom. Zato bi bilo logično, da bi pri oblikovanju predpisov upoštevali uporabo končnega proizvoda. Opredeliti je mogoče tri glavne vrste uporabe/proizvodov:

— hranila za rastline in prst,

— izboljšanje fizičnih lastnosti tal,

— delna zamenjava prsti.

5.2.2 V vseh primerih je treba zdravstveno in okoljsko kakovost končnih materialov (komposta in pregnitega blata) določiti na podlagi znanstvenih ocen tveganja. Dokončna merila kakovosti komposta in pregnitega blata je treba opredeliti v skladu s predvideno uporabo in praviimi analizami tveganja, opravljenimi po zanesljivih in preverjenih metodologijah.

5.3 Raven odločanja

5.3.1 Razvoj ravnanja z biološkimi odpadki – v pogojih, ki se razlikujejo glede na geografski položaj, podnebne razmere, tržišče za kompost – bi bilo najbolje prepustiti državam članicam v okviru jasno začrtanih evropskih smernic in v skladu z znanstveno določenimi merili kakovosti.

5.3.2 Politika EU bi morala temeljiti na opredelitvi standardov za kompost, trdni podpori ločenemu zbiranju in recikliranju, opredelitvi standardov za proces proizvodnje komposta in izmenjavi najboljše prakse. Na splošno pa bi bilo treba ohraniti nekaj prožnosti, zato so jasne smernice primernejše kot preveč zavezujoči in lokalnim razmeram slabo prilagojeni pravni ukrepi. Lokalne oblasti imajo dejansko na voljo vrsto ukrepov, med katere spadata tudi cenovna in davčna politika. V Franciji, na primer, odločitev občine za ločeno zbiranje prinese znižanje davka na odvoz gospodinjskih odpadkov, kar neposredno koristi davkoplačevalcem; to je torej močna spodbuda za občinske oblasti. Kljub temu pa še vedno velja, da je ločeno zbiranje lažje organizirati na kmetijskih in primes-

tnih območjih kot pa v mestnih središčih, zlasti v starih mestnih jedrih.

5.4 Razvrščanje komposta. Bolje kot klasificirati kakovost komposta glede na vrsto zbiranja (ločenega ali mešanega), bi bilo opredeliti merila za kakovost končnega proizvoda, ne glede na njegov izvor, po trdnih znanstvenih in zdravstvenih merilih in ob upoštevanju predvidene uporabe.

5.5 Tehnike, vredne spodbude. Čeprav je ločeno zbiranje morda težko uveljaviti kot obveznost, ker utegne biti v praksi, zlasti v mestnih jedrih, težko uresničljivo, ga je vseeno treba spodbujati, če je le izvedljivo s tehničnega in gospodarskega vidika. Spremljati ga mora močna politika obveščanja in komuniciranja, da bi dosegli spremembo obnašanja in navad prebivalstva.

5.5.1 Biološka obdelava mora imeti prednost pred drugimi oblikami obdelave, zlasti pred odlaganjem na odlagališča. Omeniti velja, da bi z ekonomskimi in davčnimi instrumenti lahko spodbudili iskanje alternativnih rešitev odlaganja na odlagališča, na primer z zvišanjem ali uvedbo pristojbin ali davkov za odlaganje na odlagališča, s katerimi bi financirali njihovo obdelavo ob koncu uporabe. Tudi stroški drugačnih rešitev bi morali biti sprejemljivi.

5.5.2 Opozoriti je treba na hierarhijo odpadkov in okrepiti ukrepe za preprečevanje njihovega nastajanja.

5.6 Obrati, ki jih prihodnja direktiva IPPC ne pokriva. Obrati, za katere ne bo veljala prihodnja direktiva IPPC (ki torej obdelajo manj kot 50 milijonov ton odpadkov), morajo spoštovati sistem zagotavljanja kakovosti. Poudariti je treba tudi, da ti majhni obrati predstavljajo 30 % vseh obratov, obdelajo pa zelo majhen delež celotne količine odpadkov.

6. Posebne ugotovitve: osem vprašanj

6.1 Komisija je vsem zainteresiranim postavila osem vprašanj. Evropski ekonomsko-socialni odbor želi nanje odgovoriti.

6.2 Vprašanje 1: preprečevanje nastajanja odpadkov

6.2.1 Splošnemu cilju preprečevanja nastajanja odpadkov se seveda lahko samo pridružimo. Preprečevanje je lahko kvantitativno ali/in kvalitativno. V prvem primeru gre za omejevanje količine odpadkov v mreži skupne obdelave s kompostiranjem doma ali v soseski. Tovrstni pristopi so v praksi količinsko še vedno omejeni in njihov učinek je kratkoročno in srednjeročno zelo majhen. V drugem primeru gre za preprečevanje kontaminacije biološko razgradljivih odpadkov.

6.2.2 V obeh primerih je nujno ozaveščati in izobraziti prebivalce, ki so bistven dejavnik ne samo pri ustvarjanju odpadkov, ampak tudi pri njihovem ločevanju in zbiranju. Konkretno bi bilo treba ozaveščanje najprej usmeriti na največje proizvajalce odpadkov.

6.2.3 Priporočamo naslednje ukrepe:

- kampanje za preprečevanje nastajanja živilskih odpadkov,
- uporabo biološko razgradljivih vreč za zbiranje odpadkov, ki jih je mogoče popolnoma kompostirati,
- ločeno zbiranje nevarnih odpadkov iz gospodinjstev,
- spodbujanje uvajanja ločenega zbiranja bioloških odpadkov pri največjih proizvajalcih teh odpadkov,
- preprečevanje nastajanja odpadkov v dobavni verigi.

6.3 Vprašanje 2: omejevanje odlaganja na odlagališča

6.3.1 Nadaljnje omejevanje odlaganja bioloških odpadkov na odlagališča koristi okolju in omogoča energetske predelave bioloških odpadkov, recikliranje snovi in proizvodnjo večjih količin komposta, vendar pa morajo za to obstajati cenovno sprejemljive alternative.

6.3.2 Treba bi bilo spodbuditi biološko obdelavo, na primer s finančnimi instrumenti. V Franciji je zvišanje davka na odlaganje pomenilo prerazporeditev sredstev v korist biološke obdelave. Razmisliti bi bilo treba tudi o določitvi deleža za recikliranje biološko razgradljivih odpadkov.

6.4 Vprašanje 3: možnosti obdelave bioloških odpadkov, ki se ne odlagajo več na odlagališča

6.4.1 Anaerobna presnova odpadkov za energetske predelave v bioplin in uporaba pregnitega blata za izdelavo komposta se zdita še posebej priporočljivi. Ta metoda ustreza konceptu „življenjskega cikla“, saj omogoča zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, izboljšanje kakovosti tal s kompostom in energetski izkoristek bioplina.

6.4.2 Ne glede na uporabljen tehniki je treba vedno dati prednost recikliranju s proizvodnjo gnojil, ki se vrnejo v tla, prek biološke obdelave, katere okoljski vpliv je povsod priznan kot pozitiven.

6.4.3 Koncept življenjskega cikla je zanimiv, njegovo izvajanje v praksi pa omejuje dejstvo, da sredstva za izvajanje, ki

so trenutno na voljo, ne omogočajo njegove uporabe. Metodologije za ocenjevanje ravnanja je treba izboljšati tako, da bi upoštevali učinke podnebnih sprememb in vprašanje kakovosti tal.

6.4.4 Za sežiganje homogenih odpadkov bi morali veljati manj strogi predpisi, saj je sežiganje takšnih odpadkov manj nevarno.

6.5 Vprašanje 4: energetska predelava bioloških odpadkov

6.5.1 Delež biološko razgradljivih komunalnih odpadkov v proizvodnji energije iz obnovljivih virov je 2,6 %. To je rezultat načinov obdelave, ki se trenutno uporabljajo: sežiganje, obdelava bioplina iz odpadkov in bioplin iz metanizacije.

6.5.2 Evropska agencija za okolje navaja, da je potencial za energijo iz komunalnih odpadkov 20 milijonov ton ekvivalenta nafte, kar bi leta 2020 pomenilo skoraj 7 % vse energije iz obnovljivih virov. Možnosti za izboljšanje so torej velike. Ne smemo že vnaprej zavračati možnosti energetske predelave bioloških odpadkov. Razvoj metanizacije bioloških odpadkov je treba obravnavati kot zanimivo možnost, ki jo je treba spodbujati.

6.5.3 Nujno je treba podpreti razvoj novih in učinkovitih tehnologij, da se spodbudijo obdelava odpadkov v obratih za pridobivanje bioplina in druge metode uporabe odpadkov za proizvodnjo biogoriva.

6.6 Vprašanje 5: recikliranje bioloških odpadkov

6.6.1 Nujno je treba podpreti povečanje recikliranja in predelave bioloških odpadkov. Ne gre samo za obveščanje in spodbujanje proizvajalcev bioloških odpadkov, ukrepati je treba tudi pri javnih upravah, ki so odgovorne za to področje. Tako bi lahko na primer spodbudili vse države članice, naj si za cilj določijo uporabo gnojil iz obnovljivih virov.

6.6.2 Razmislili bi lahko o naslednjih ukrepih:

- davčnih spodbudah za recikliranje biološko razgradljivih odpadkov in predelavo komposta/pregnitega blata,
- posebnih klavzulah v javnih razpisih za večjo uporabo gnojil iz obnovljivih virov,
- spodbujanju sistemov zagotavljanja kakovosti na vseh stopnjah biološke obdelave,
- energetski predelavi preostanka odpadkov.

6.7 Vprašanje 6: spodbujanje uporabe komposta/pregnitega blata

6.7.1 Zaradi različne rabe in raznolikosti proizvodov bi bilo treba določiti tako pravila za kompost kot tudi za njegovo uporabo.

6.7.2 Pri kompostu bi bilo treba določiti meje za kontaminacijo, koncentracijo onesnaževal in patogenih elementov.

6.7.3 Za uporabo komposta bi bilo dobro določiti:

- cilje za hranila za rastline in prst,
- cilje za izboljšanje fizičnih lastnosti tal,
- cilje za delno zamenjavo prsti.

6.7.4 Vsak cilj bi se nanašal na značilnosti in lastnosti določenega komposta. V vsakem primeru bi bilo treba na podlagi znanstvenih študij tveganja določiti merila za zdravstveno in okoljsko kakovost končnega materiala. Ta merila bi zajemala onesnaževala, patogene elemente in nečistoče.

6.7.5 Uporaba komposta iz mešanih odpadkov sproža vprašanje načina obdelave. Ločeno zbiranje pri viru je najbolj zanesljivo, vendar ga ni vedno lahko organizirati. Druga možnost bi bila mešano zbiranje, ki bi mu sledilo ločevanje v obratu za obdelavo ali v centru za ločevanje. Četudi je na voljo več tehnik, bi bilo torej treba zagotoviti uresničevanje ciljev na področju recikliranja in kakovosti končnega materiala ne glede na vrsto uporabljenega postopka.

6.8 Vprašanje 7: vrzeli v obstoječem zakonodajnem okviru

6.8.1 V vseh obratih za obdelavo odpadkov je treba dosledno izvajati nadzor in predpise. Posebno besedilo o upravljanju z biološko razgradljivimi odpadki, ki bi določilo minimalne evropske standarde, bi brez spreminjanja praga direktive IPPC omogočilo boljše spremljanje obratov za kompostiranje, ki so pogosto pod omenjenim pragom.

6.9 Vprašanje 8: prednosti in pomanjkljivosti tehnik ravnanja z biološkimi odpadki

6.9.1 Zelena knjiga povzema hierarhijo odpadkov. Zato upravičeno priporoča omejevanje odlaganja na odlagališča. Sežiganje je lahko dobra metoda za predelavo bioloških odpadkov, vendar se na ta način hranila, ki jih biološki odpadki vsebujejo, seveda ne uporabijo za izboljšanje kakovosti tal. Kompostiranje ima to prednost, da ustvari material, ki je zelo učinkovito gnojilo in pomaga izboljšati tla. Njegova slaba stran pa je, da pri nastajanju komposta uhaja toplogredni plin. Anaerobna presnova odpadkov s proizvodnjo in energetske predelavo bioplina ter uporaba pregnitega blata za izdelavo komposta je bolj zapleten proces, ki terja večje naložbe kot kompostiranje, omogoča pa pridobivanje plemenitejšega obnovljivega vira energije.

6.9.2 V vsakem primeru je treba ohraniti sposobnosti izvajalcev za tehnološke inovacije, da bi lahko razvili postopke in jih tako z gospodarskega kot kvantitativnega in kvalitativnega vidika izboljšali. Bistveno je zagotoviti čim boljšo kakovost pridobljenega komposta in se s pomočjo znanstveno določenih pragov osredotočiti na doseganje rezultatov, ne pa na vnaprejšnje določanje tehničnih sredstev.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o skupnostnem pristopu k preprečevanju naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek

(COM(2009) 82 konč.)

(2009/C 318/19)

Poročevalka: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Svet je 23. februarja 2009 sklenil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o skupnostnem pristopu k preprečevanju naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek“

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 2. septembra 2009 (poročevalka: María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL).

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 165 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi

1.1 Preprečevanje je temeljno načelo zaščite in ohranjanja okolja ter sredstvo za minimiziranje škode, ki bi jo lahko civilnemu prebivalstvu povzročile naravne nesreče ali nesreče, ki jih povzroči človek z netrajnostno rabo naravnih virov. EESO je večkrat poudaril, da bi morali pristojni organi vsake države članice izvajati veljavne določbe na tem področju ter njihovo izvajanje nadzorovati.

1.2 Predlagani celovit pristop k preprečevanju nesreč se nam zdi ustrezen. Pri tem menimo, da so bistvenega pomena vsi instrumenti za zbiranje podatkov, ki služijo za oceno sedanjega stanja (popis, zemljevidi kriznih območij ter dobre prakse) in izvajanje letnih delovnih načrtov mehanizma Skupnosti za civilno zaščito s pomočjo centrov za nadzor in informiranje. V tem okviru je treba ponovno poudariti vlogo lokalnih oblasti ter v predlogu izpostaviti njihov prispevek k obveščanju civilnega prebivalstva o metodah, ukrepih preprečevanja ter ravnanju v primeru nesreč.

1.3 V zvezi s predlaganimi sistemi financiranja ukrepov preprečevanja se nam na podlagi popisa sedanjih sistemov preprečevanja nesreč ter drugih konkretnih sistemov, vzpostavljenih v okviru kmetijske, industrijske in drugih politik, zdi potrebno razširiti financiranje na druga področja, povezana s pripravo, načrtovanjem in zgodnjim opozarjanjem. Za to so potrebna zadostna finančna sredstva, da ne bi ogrozili sedanje učinkovitosti mehanizma.

1.4 Raziskave na področju ukrepov preprečevanja nesreč so ključne in jih je treba razvijati. Ni dovolj le sklicevanje na sedmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj; predvideti je treba sredstva za posebne programe preprečevanja tveganj, ne le na ravni Skupnosti, temveč tudi na ravni držav članic.

1.5 Mednarodno sodelovanje na področju preprečevanja dopolnjuje že obstoječe sodelovanje pri posredovanju in pomoči v primeru nesreč. Gre za instrument, ki temelji na solidarnosti in se ne razvija zgolj v okviru OZN, temveč tudi v okviru drugih mednarodnih sporazumov, ki jih je podpisala EU, kot so na primer Euromed, Lomé, sporazum z Latinsko Ameriko itd.

2. Uvod

2.1 EU je sklenila, da bo sprejela ukrepe preprečevanja v boju proti podnebnim spremembam, ne zgolj zaradi mednarodnih obveznosti, ki jih je sprejela, temveč tudi zaradi mnogih naravnih nesreč in nesreč, ki jih je povzročil človek, v zadnjih letih v Evropi. Usmerjenost v preprečevanje lahko omogoči ohranitev in obnovo naših tal, morja in vodnih tokov, pa tudi spodbudi razširjanje teh določb v druge države.

2.2 Ukrepi, napovedani v obravnavanem sporočilu, so plod prakse, ki se je že uveljavila v večini držav EU v konkretnih primerih (poplave, požari) in zaradi katere se je v kratkem času vzpostavilo usklajevanje na ravni Skupnosti, ki je omogočilo hitro in učinkovito ukrepanje ter tudi mednarodno posredovanje.

2.3 EESO je zahteval usklajevanje in predvsem razvijanje celovitega evropskega pristopa na področju preprečevanja nesreč⁽¹⁾. Kljub temu želi znova poudariti, da mora te ukrepe preprečevanja spremljati sistem Skupnosti za nudenje pomoči ob vseh vrstah nesreč. Ta sistem ne bi zagotavljal solidarnostne pomoči le državam EU, temveč vsem, ki potrebujejo naše znanje in sredstva za zmanjšanje posledic teh nesreč.

2.4 Preprečevanje je temeljno vodilo zaščite in ohranjanja okolja ter minimiziranja škode, ki jo lahko utрпи civilno prebivalstvo, njegov cilj pa je trajnostna raba naravnih virov. Zaradi velikega porasta števila človeških žrtev v zadnjem obdobju, zmanjšanja biotske raznovrstnosti in ekonomskih izgub je treba ponovno preučiti izvajanje obstoječe zakonodaje. Zato je EESO vztrajal pri tem, da morajo pristojni organi vseh držav članic izvajati veljavne določbe⁽²⁾ in to izvajanje nadzorovati, saj bi se tako lahko nekaterim nesrečam izognili ali vsaj ublažili njihove posledice.

2.5 Cilji preprečevanja, predvideni v obravnavanem predlogu Komisije, se ne nanašajo zgolj na izvajanje v EU. Od 16. do 19. junija letos je v Ženevi potekalo 2. zasedanje globalne platforme za zmanjšanje tveganj nesreč, na katerem je bila EU močno zastopana. Na splošno je vsebina sklepov platforme v skladu s cilji, ki jih predlaga Evropska komisija. Nekatere od teh sklepov bomo obravnavali v tem mnenju.

3. Povzetek predlogov iz sporočila

3.1 Sporočilo je rezultat obveznosti, ki jo je prevzela Komisija do Evropskega parlamenta in Sveta, da okrepi ukrepe Skupnosti na področju preprečevanja nesreč in zmanjševanja njihovih posledic.

3.2 Ključni elementi za uporabo preventivnega pristopa temeljijo v glavnem na ukrepih, ki so bili že sprejeti na evropski ravni in ki so del veljavne sektorske zakonodaje; gre za ureditev in usklajevanje obstoječih ukrepov in sredstev, da bi dobili pregled nad celoto. Treba je poudariti zlasti naslednje:

3.2.1 Boljše poznavanje izhodiščnega položaja in sedanjega stanja na podlagi priprave popisa informacij o nesrečah ter

razširjanje primerov najboljše prakse bi omogočilo izmenjavo informacij med zainteresiranimi stranmi; na podlagi tega bi lahko v skladu z Direktivo 2007/60/ES o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti⁽³⁾ pripravili zemljevide območij nevarnosti in tveganj. Zato je bistvenega pomena spodbujanje raziskav, ki ga predvideva tudi sedmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj (2007–2013).

3.2.2 Naslednji predlagani ključni element je povezovanje med akterji in politikami v celotnem ciklusu obvladovanja nesreč. Mehanizem Skupnosti na področju civilne zaščite bo temeljni element zaradi številnih izkušenj, pridobljenih med njenimi posredovanji. Vendar je treba poudariti tudi potrebo po izobraževanju in ozaveščanju širše javnosti o pomenu preprečevanja. Poudariti velja tudi izboljšanje povezav med udeleženi stranmi, zato se predlaga ustanovitev evropske mreže, ki bi povezovala predstavnike različnih nacionalnih služb.

3.2.3 Izboljšanje delovanja obstoječih instrumentov (zlasti učinkovitejšega financiranja Skupnosti) je eden ključnih elementov preprečevanja, saj je ceneje preprečevati kot odpravljati posledice. Te ukrepe je treba upoštevati v že obstoječih skladih (na primer pri projektih za pogozdovanje/ponovno pogozdovanje) v okviru veljavne zakonodaje Skupnosti, ki vsebuje določbe o preprečevanju mnogih naravnih nesreč.

3.3 Nazadnje se predlaga okrepitev mednarodnega sodelovanja na področju preprečevanja nesreč. Komisija bo delovala v skladu z mednarodno strategijo OZN za zmanjševanje tveganja nesreč ter sodelovala z drugimi organizacijami v okviru evro-sredozemskega partnerstva ter sosedске politike.

4. Ugotovitve v zvezi s predlogom

4.1 EESO ugotavlja, da je vsebina sporočila Komisije zelo pozitivna in čeprav uvaja malo le novosti, je njeno stališče utemeljeno. Če bi se upoštevali vsi veljavni predpisi Skupnosti, bi bili ukrepi preprečevanja učinkoviti in bi se nesreče, ki se na žalost dogajajo vse pogostejše, v mnogih primerih lahko preprečile ali omilile. Ena najpogostejših zahtev EESO⁽⁴⁾ je prav preprečevanje.

⁽³⁾ UL L 288, 6.11.2007.

⁽⁴⁾ UL C 221, 8.9.2005 (str. 35), UL C 195, 18.8.2006 (str. 40), UL C 204, 9.8.2008 (str. 66).

⁽¹⁾ UL C 204, 9.8.2008, str. 66.

⁽²⁾ UL C 221, 8.9.2005, str. 35.

4.2 V zvezi z nekaterimi od teh predlogov velja poudariti vrednost, ki jo imajo kot celovita metoda in ne le v povezavi s konkretnimi pojavi, kot v primeru poplav; Odbor meni, da nesreče, naravne ali tiste, ki jih povzroči človek, zahtevajo uporabo splošne metode preprečevanja, ki temelji na najboljši možni informiranosti o stanju naših tal, morij, rek in ozračja ter o morebitnem uhajanju iz podzemnih skladišč ogljikovega dioksida. Zato bi predlog o pripravi pregleda informacij o nesrečah omogočil pripravo načrta možnih tveganj, kot ga predpisuje direktiva o poplavih, zaradi česar bo potrebno preventivno ukrepanje pristojnih organov.

4.2.1 Za področje okolja so v različnih državah pristojni različni organi, odvisno od sistema teritorialne organiziranosti države⁽¹⁾. Kljub temu pa Odbor meni, da morajo biti ti organi na prvi stopnji odgovorni tako za ukrepe preprečevanja nesreč kot tudi obveščanja in izobraževanja civilne družbe. Od njih je v veliki meri odvisna učinkovitost ukrepov za preprečevanje ali zmanjševanje posledic nesreč, tako naravnih, kot tistih, ki jih povzroči človek.

4.3 Odboru se zdi primerno poudariti pomen finančnega instrumenta za civilno zaščito⁽²⁾, ki s pomočjo letnih delovnih načrtov poleg dejavnosti v okviru mehanizma Skupnosti na področju civilne zaščite (promet, izobraževanje itd.) omogoča tudi druge dejavnosti priprave, načrtovanja, zgodnjega opozarjanja in preprečevanja.

4.4 V delovnem načrtu za leto 2009, sprejetem novembra 2008, je bil znatno povečan delež projektov sodelovanja pri preprečevanju (zanje je bilo v letu 2008 namenjenih 1,1 milijona evrov, v letu 2009 pa 2,25 milijona evrov), da bi se spodbudilo preprečevanje ter dolgoročno odpravljanje škode s pomočjo boljšega ocenjevanja tveganja. Pri tem lahko sodelujejo akterji na področju civilne zaščite na vseh upravnih ali družbenih ravneh.

4.5 Odboru se zdi pomembno poudariti, da je v omenjenem delovnem načrtu znatno več področij podporne dejavnosti in priprave mehanizma – katerega eden od ciljev je pomagati Komisiji pri izvajanju strategije preprečevanja nesreč ter razvijati znanje na tem področju. Proračun zanj se je povečal s 650 000 evrov (v letu 2008) na 1,18 milijona evrov, delovni načrt za leto 2009 pa zajema tudi poglavje o izmenjavi dobre prakse na področju preprečevanja.

⁽¹⁾ Točka 12 sklepnih ugotovitev platforme poziva k razvoju sodelovanja, ki bi priznavalo in krepilo medsebojno odvisnost državnih in lokalnih oblasti ter civilne družbe.

⁽²⁾ Sklep Sveta z dne 5. marca 2007 o ustanovitvi finančnega instrumenta za civilno zaščito (2007/162/ES, EURATOM).

4.6 Razširjanje primerov najboljše prakse bo omogočilo boljše usklajevanje pristojnih organov, pa tudi izboljšanje preprečevanja tveganj ter konkretnega ukrepanja v primeru nesreč. Zato Odbor meni, da bi mehanizem Skupnosti na področju civilne zaščite⁽³⁾ s pomočjo centra za nadzor in obveščanje moral biti pristojen za centraliziranje baz podatkov, da bi bile bolj operativne.

4.7 V tem smislu Odbor meni, da bi predlog o izboljšanju povezanosti vseh akterjev s pomočjo vzpostavitve celovite evropske mreže predstavnikov različnih nacionalnih služb ne le omogočil uporabo najboljših praks v primeru nesreč, temveč tudi imel vlogo preprečevanja v primerih, kjer je posredovanje težko izvedljivo.

4.8 Financiranje ukrepov preprečevanja je pomemben vidik in predlog predvideva dvoje:

— da se v letu 2009 naredi pregled instrumentov Skupnosti, ki zagotavljajo evropska sredstva za preprečevanje nesreč, da bi lahko ocenili njihovo porabo ter možne pomanjkljivosti⁽⁴⁾;

— da se naredi popis ukrepov preprečevanja, ki jih financirajo različne politike Skupnosti, na primer pogozdovanje/ponovno pogozdovanje.

4.9 EESO meni, da je poleg predlaganega treba obravnavati tudi ustrezno financiranje civilne zaščite (finančni instrument za civilno zaščito), tako da nove naloge ne bodo povzročile zmanjšanja zmogljivosti delovanja mehanizma Skupnosti pri preprečevanju in ukrepanju v primeru nesreč.

4.10 Po drugi strani pa je treba ponovno poudariti pomen raziskav na področju preprečevanja. Zato je treba vlagati v področja, ki so absolutno prednostnega pomena in so že obravnavana v okviru sedmega okvirnega programa za raziskave in tehnološki razvoj (2007–2013). Kljub temu pa se za ukrepe preprečevanja v konkretnih primerih lahko uporablja druga finančna sredstva, povezana z določenim področjem, na primer sredstva iz drugega stebra SKP za posege na področju gozdarstva. Glede tega Odbor meni, da bi Komisija morala prepoznati potencialno razpoložljive vire financiranja pri različnih politikah Skupnosti, ne samo pri SKP, na primer pri regionalni, energetski politiki in politiki boja proti podnebnim spremembam, da bi lahko izvedla učinkovite ukrepe preprečevanja pri vseh vrstah nesreč.

⁽³⁾ UL C 204, 9.8.2008 (str. 66).

⁽⁴⁾ Ocena možnih instrumentov financiranja, ki so razpoložljivi na svetovni ravni za zmanjšanje nesreč, je priznana v točki 17 sklepnih ugotovitev platforme.

4.11 Poudariti je treba tudi pomen ozaveščanja državljanov, družbenih organizacij ter organizacij prostovoljcev o nujnosti politike preprečevanja, ki je pogoj za večjo varnost ter ustrezen odziv v nujnih primerih. Izobraževanje in ozaveščanje civilne družbe o preprečevanju ter ustrezni rabi naravnih virov spadata med glavne naloge pristojnih organov, zlasti lokalnih, ker so blizu virov in oblik njihove uporabe.

4.12 Predlog o krepitvi mednarodnega sodelovanja na področju preprečevanja nesreč in ne zgolj pri nujenju pomoči je eden ključnih elementov, pri katerem ima za države v razvoju pomembno vlogo mednarodna strategija OZN za zmanjševanje

naravnih nesreč. Vsekakor je treba predvideti poenotenje mehanizmov posredovanja pod okriljem OZN, ob tem pa ne zmanjševati evropskega posredovanja, ki je bilo tako nepogrešljivo v primeru nedavnih nesreč.

4.13 Evropske sosedске politike bi morale sistematično vključevati tudi poglavje o sodelovanju na področju preprečevanja tveganj, da bi spodbudili trajnostni razvoj v skladu z razvojnimi cilji novega tisočletja in okvirom delovanja mednarodne strategije OZN za zmanjševanje naravnih nesreč, ki je bil sprejet v Hyogu.

V Bruslju, 1. oktobra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi TEN-T: pregled politike – Naproti bolj povezanemu vseevropskemu prometnemu omrežju v službi skupne prometne politike

(COM(2009) 44 konč.)

(2009/C 318/20)

Poročevalec: **g. SIMONS**

Komisija je 4. februarja 2009 sklenila, da v skladu s členom 262(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Zelena knjiga – TEN-T: pregled politike – Naproti bolj povezanemu vseevropskemu prometnemu omrežju v službi skupne prometne politike“

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. septembra 2009. Poročevalec je bil g. Simons.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra 2009) s 167 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor se strinja s Komisijo, da je zaradi širitve Evropske unije na veliko število članic po letu 1996 potrebna temeljita revizija smernic na področju TEN-T. Zato in zaradi spremenjenih političnih prednostnih nalog – zlasti večje pozornosti, namenjene vprašanjem okolja in podnebja – postaja preusmeritev omrežja prometne infrastrukture EU nujna.

1.2 Odbor se glede problematike večanja emisij CO₂ ter infrastrukturnih in organizacijskih vrzeli pri prevozu blaga strinja z zamislijo Komisije, da je treba iskati somodalne rešitve za to vrsto prevoza, da bi ustvarili sinergije v korist uporabnikov.

1.3 Odbor želi, da bi pri vzpostavitvi novega omrežja TEN-T izrecno upoštevali sosedsko politiko ter povezave z vzhodom in jugom Evropske unije. V tem okviru bi se morale Komisija in države članice osredotočiti predvsem na celotno omrežje in ne na posamezne infrastrukture v izgradnji. To bi okrepilo solidarnost med državami članicami.

1.4 Komisija predlaga tri možne oblike prihodnjega omrežja TEN-T. Tako kot Svet tudi Odbor daje prednost strukturi na dveh ravneh s celovitim omrežjem in osrednjim omrežjem, sestavljenim iz geografsko določenega prednostnega omrežja

in konceptualnega stebra za podpiranje povezovanja različnih vidikov prometne politike in prometne infrastrukture. Odbor meni, da bi ta izbira omogočila učinkovitejšo rabo finančnih sredstev EU kot doslej. Ustanoviti bi bilo treba skupino za usklajevanje, ki bi spremljala dodeljevanje sredstev.

1.5 Odbor opozarja Komisijo na dejstvo, da bi bilo treba za vzpostavitev prednostnega omrežja in delovanje medobratovalnih sistemov upravljanja prometa oblikovati bolj zavezujoč okvir izvajanja, ki bi predvidel zlasti ustrezne kazenske ukrepe.

1.6 V okviru prihodnjega načrtovanja omrežja TEN-T Odbor odobrava pristop, ki ga je Komisija predstavila v zeleni knjigi, pri katerem gre za načelo, da se vsaka vrsta prevoza uporablja glede na njene primerjalne prednosti v okviru učinkovitih somodalnih prometnih verig in ima tako pomembno vlogo pri uresničevanju ciljev Unije glede podnebja. Cilj mora ostati prehod na okolju najbolj prijazne vrste prevoza.

2. Uvod

2.1 Komisija je 4. februarja 2009 objavila *zeleno knjigo TEN-T: pregled politike – Naproti bolj povezanemu vseevropskemu prometnemu omrežju v službi skupne prometne politike*, ki predstavlja revizijo politike Komisije na področju vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T).

2.2 S to revizijo namerava Komisija povezati kar največje možno število zainteresiranih strani, da bi izkoristila razpoložljiva znanja, pridobljene izkušnje in različna stališča. S tem namenom je začela tudi javno posvetovanje, ki se je zaključilo 30. aprila 2009.

2.3 Komisija namerava analizirati rezultate javnega posvetovanja in jih uporabiti za dejavnosti, povezane z razvijanjem nove politike na področju TEN-T. Preostanek leta 2009 naj bi bil namenjen obravnavi različnih odzivov na zeleno knjigo ter izvedbi potrebnih študij. Komisija namerava v začetku leta 2010 predstaviti metodologijo te politike, nato pa ob koncu leta 2010 oblikovati zakonodajne predloge za revizijo smernic na področju TEN-T in morebiti uredbo TEN-T.

2.4 V Pogodbi o ES (členi 154–156) je politika TEN-T opredeljena kot prispevek k uresničevanju ciljev notranjega trga na področju rasti in delovnih mest ter k razvoju socialne, ekonomske in geografske kohezije, kar naj bi koristilo vsem državljanom in gospodarskim subjektom.

2.5 Hkrati je treba doseči trajnostni razvoj, tako da se zahtevam glede varstva okolja nameni osrednje mesto v politiki. Politika TEN-T mora biti usmerjena tako, da bo znatno prispevala k uresnitvi podnebnih ciljev EU „20-20-20“.

2.6 Politika Unije na področju vseevropskih omrežij se je oblikovala v letih 1990–1995 in je bila uradno uvedena leta 1996 z odločbo Evropskega parlamenta in Sveta. Odtlej je bilo 400 milijard evrov vloženih v različne infrastrukturne projekte na področju prometa v skupnem interesu. Kljub temu pa lahko ugotovimo velike zamude pri dokončanju številnih projektov. Predvsem v prvem obdobju politike TEN (1996–2003) so države članice od celotnega števila prednostnih projektov dokončale večinoma cestne projekte. V očitnih primerih je tako treba čim prej zagotoviti boljšo opremljenost infrastrukture za okolju bolj prijazne vrste prevoza.

2.7 Približno 30 % od vloženih 400 milijard evrov izhaja iz virov EU, kot so proračun TEN-T, kohezijski sklad, EBOR in EIB. Po ocenah bo treba v projekte vložiti še 500 milijard evrov. Predvideno je, da se 80 % vseh sredstev, namenjenih prednostnim projektom TEN-T, dodeli sektorju železniškega prometa.

2.8 Izkušnje so pokazale, da evropski državljani težko opazijo rezultate politike TEN-T ali njeno dodano vrednost. Komisija želi to popraviti s pomočjo pristopa, ki ga je opredelila v tej zeleni knjigi, in uvršča cilje, povezane s podnebnimi spremembami, v središče prihodnje politike na področju TEN-T.

2.9 Komisija meni, da je temeljita revizija politike TEN-T nujna. Treba bi bilo postaviti zdrave temelje, da bi učinkovito prispevali k doseganju ciljev Unije glede podnebja z uvedbo procesa, ki bi povezal gospodarske in okoljske cilje in ki bi bil jasno usmerjen v potrebo po učinkovitem prevozu potnikov in blaga. Ta proces bi stavil na somodalnost in se opiral na inovativne tehnike.

2.10 Zaradi obsežnega področja uporabe revizije, ki zajema tako politično kot socialno-ekonomsko, okoljsko, institucionalno, geografsko in tehnično razsežnost, se je Komisija odločila za objavo zelene knjige, v kateri je predstavila svoja stališča in zainteresiranim stranem ponudila možnost, da v posvetovanju aktivno sodelujejo pri razmisleku in podajo predloge v zvezi z novo politiko TEN-T.

2.11 Evropski parlament je v resoluciji z dne 22. aprila 2009 v zvezi z zeleno knjigo o prihodnji politiki TEN-T pripomnil, da podpira precej nejasen pojem konceptualnega stebra TEN-T, čeprav se mu zdijo koristni tudi konkretni projekti, ter menil, da bi morale biti okolju prijazne vrste prevoza bolj zastopane na seznamu prednostnih projektov.

2.12 Svet EU je na zasedanju 11. in 12. junija 2009 ugotovil, da bi morali biti vsi tekoči prednostni projekti TEN-T sestavni del skladnega prednostnega omrežja, ki bi združevalo že obstoječo infrastrukturo in infrastrukturo v izgradnji ter projekte v skupnem interesu. Ti projekti bi morali biti večmodalni, intermodalna vozlišča in povezave pa bi morale biti deležne vse pozornosti.

2.13 Svet tudi meni, da bi morala politika TEN-T znatno prispevati k uresnitvi ciljev na področju varstva okolja in podnebnih sprememb. Povezovanje in optimalno sodelovanje vseh vrst prevoza, tako na ravni fizične infrastrukture kot na ravni inteligentnih prevoznih sistemov, bi morala zagotoviti učinkovitost storitev somodalnega prevoza ter ustvariti trdno osnovo za zmanjšanje emisij CO₂ in drugih emisij v prometnem sektorju.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor meni, da je Komisija, po tem ko se je seznanila z dejstvom, da izvajanje odločbe o ustanovitvi vseevropskega omrežja infrastrukture v interesu Skupnosti, ki sta jo leta 1996 sprejela Evropski parlament in Svet, ne poteka v skladu z načrti – kar je Komisija ugotovila tudi v sporočilu z naslovom *Vseevropska omrežja: Za celostni pristop*, COM(2007) 135 konč. – sprejela ustrezne ukrepe, s katerimi si prizadeva za pripravo podlage za temeljito revizijo politike TEN-T s pomočjo javnega posvetovanja v okviru priprave zelene knjige.

3.2 Odbor meni, da je temeljita revizija smernic na področju TEN-T potrebna tudi zato, ker se je Evropski uniji po letu 1996 pridružilo veliko novih članic. Zaradi takšnega razvoja je nujna preusmeritev omrežja prometne infrastrukture Skupnosti.

3.3 Politična ocena smernic na področju TEN-T, ki jo je izvedla Komisija, poudarja, da je širitev EU zavrla v začetku opredeljeno načrtovanje omrežja, katerega cilj je bil med seboj povezati velike dele nacionalnih omrežij različnih vrst prevoza ter jih nato povezati na nacionalnih mejah.

3.4 Za izvajanje novega TEN-T so potrebna ogromna vlaganja, zato Odbor meni, da je treba upoštevati kar največje število ustreznih elementov in dejavnikov, da bi bile odločitve pravilne in razumne. Odbor predlaga, naj bo izhodišče to, da finančna sredstva odražajo namere, ne pa obratno.

3.5 Temelji prihodnje politike TEN-T so določeni v Pogodbi o ES. Členi 154 do 156 vsebujejo elemente, ki jih je treba upoštevati. V preteklosti trajnostni razvoj in s tem povezani podnebni cilji niso bili deležni zadostne pozornosti in Odbor se strinja s Komisijo, da je to ključni element prometne politike na splošno, torej tudi politike TEN-T. Odbor je sicer že opozoril na ta vidik v mnenju z dne 13. marca 2008 (TEN/298 – CESE 488/2008), v katerem je prav tako poudaril potrebo po sprejetju celovitega pristopa.

3.6 Zaradi izvajanja določb pogodbe so bile sprejete t. i. smernice Skupnosti za razvoj vseevropskega prometnega omrežja. Te določajo pogoje za izbor projektov, ki so v interesu Skupnosti in ki lahko dobijo podporo držav članic. Končni cilj smernic je ustvariti večmodalno omrežje, ki bi na inovativen način omogočalo varen in učinkovit promet.

3.7 Odbor podpira zamisel Komisije o iskanju somodalnih rešitev za tovorni promet zaradi spopadanja s težavami večanja emisij CO₂ ter zaradi infrastrukturnih in organizacijskih vrzeli. Tako kot Komisija tudi Odbor ocenjuje, da je razvoj pomorskih avtocest ključnega pomena za prihodnji razvoj omrežja TEN-T.

3.8 Komisija meni, da bi morala revidirana politika TEN-T temeljiti na dosedanjih rezultatih ter zagotoviti kontinuiteto prej dogovorjenega pristopa. Odbor se sprašuje, ali je ob tem možna temeljita revizija politike. Po mnenju Odbora bi namreč morala ocena seznama trenutno prednostnih projektov (seznam je v Prilogi 3 smernic TEN) temeljiti na objektivnih merilih in pripe-

ljati do revizije vsebine te priloge, kar bi logično lahko pomenilo tudi, da bi nekateri projekti izginili.

3.9 Odbor se strinja s Komisijo, da mora biti pri pripravi nove politike TEN-T upoštevan dvojni cilj, ki bo povezoval gospodarstvo in okolje, v katerem živimo. Po mnenju Odbora bi celosten pristop omogočil sinergije, posebej pri projektih, ki so povezani s širitvijo Unije. Zato je treba pri izbiri omrežja prepoznati tudi vplive na okolje in predvsem posledice za podnebje. Tako bi bilo treba v okviru prizadevanj za spodbujanje trajnostnega in učinkovitega prevoznega sistema, ki bi temeljil na somodalnosti, poiskati ravnovesje med ekonomskimi interesi ter skrbjo za okolje.

3.10 Kot primer bi Odbor navedel povezovanje letalskega in železniškega prometa na razdaljah do 500 km, ki ga spodbujajo tržne sile. Povezave prog za visoke hitrosti imajo tu zelo pomembno vlogo pri prevozu potnikov, zanimive možnosti pa se ponujajo tudi na področju tovornega prometa s povezavo letališč z evropskim železniškim omrežjem.

3.11 Odbor meni, da bi se morala nova politika TEN-T osredotočiti zlasti na omrežje, tako na njegove fizične kot nefizične vidike, večji poudarek bi moral biti na razsežnosti sosedske politike, zlasti na prometni infrastrukturi, ki povezuje zahod in vzhod ter sever in jug EU (t. i. *Via Baltica* in os Helsinki–Atene). Po mnenju Odbora bi sosedski pristop spodbudil solidarnost med narodi Unije.

3.12 Komisija predlaga, da bi za vse izbrane projekte v skupnem interesu pripravili usklajeno analizo stroškov in koristi, ki bi temeljila na več merilih, da bi jim določili evropsko dodano vrednost. To bi omogočalo upoštevanje vseh dejavnikov: tako tistih, ki se jih lahko v finančnem smislu izrazi v številkah, kot tistih, ki se jih ne more. Subvencije Skupnosti bi tako lahko pravično in objektivno dodelili zgolj projektom, ki EU dejansko prinašajo dodano vrednost. Odbor meni, da je treba uporabljati vse metode, ki omogočajo učinkovitejšo in konkretnjšo uporabo sredstev Skupnosti.

3.13 Takšna uskladitev metod dela bi bila posebej koristna pri obravnavi čezmejnih infrastrukturnih ozkih grl, kjer pogosto prihaja do težav pri porazdeljevanju stroškov. Uskladitev bi lahko pripeljala do racionalizacije programa TEN-T ter omogočila večje osredotočenje na kombinacijo ekonomske in okoljske razsežnosti.

3.14 Komisija v zeleni knjigi poziva k opredelitvi za eno od naslednjih razvojnih možnosti za omrežje TEN-T:

- ohranitev sedanje strukture na dveh ravneh s celovitim omrežjem in (nepovezanimi) prednostnimi projekti;
- omejitev TEN-T na eno samo raven (prednostni projekti, morda povezani v prednostno omrežje);
- struktura na dveh ravneh s celovitim omrežjem in osrednjim omrežjem, sestavljenim iz geografsko določenega prednostnega omrežja in konceptualnega stebra za podpiranje povezovanja različnih vidikov prometne politike in prometne infrastrukture.

3.15 Odbor se zavzema za tretjo možnost. Meni namreč, da bi morala biti finančna sredstva Evropske unije uporabljena učinkoviteje kot doslej in da pomeni osredotočenje sredstev v eno centralno omrežje ugodnejše možnosti za doseg tega cilja. Celovito omrežje, pri katerem je bilo izvajanje dela zakonodaje Skupnosti na področju prometa vrsto let povezano s področjem dela sedanjega omrežja TEN-T, zaradi te povezave ne more biti preprosto potisnjeno ob stran in mora še naprej obstajati. S tem povezani projekti torej ne bi mogli biti več upravičeni do subvencij iz proračuna TEN-T, lahko pa bi se financirali iz regionalnih skladov in iz kohezijskega sklada.

3.16 Da bi bolje in učinkoviteje uporabljali finančne vire EU, bi po mnenju Odbora dodeljevanje sredstev morala spremljati skupina za usklajevanje.

3.17 Geografsko opredeljeno prednostno omrežje bi morale po mnenju Odbora sestavljati resnično večmodalne osi, ki bi največja ekonomska in demografska središča povezovale med seboj in z glavnimi prometnimi vozlišči, kot so pomorska pristanišča, letališča in pristanišča notranje plovbe. To omrežje bi moralo izpolnjevati zahteve glede varstva okolja ter spodbujanja socialnega in trajnostnega razvoja.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Komisija ocenjuje, da trajnostni razvoj in zlasti ambiciozni podnebni cilji, ki si jih je decembra 2008 zastavila EU, zahtevajo revizijo pristopa do vseevropskih omrežij. Odbor se sicer strinja s Komisijo, da je že skrb za podnebje zadosten razlog za takšno revizijo, vendar poudarja, da je ta nujna tudi zaradi nedokončanih načrtovanih projektov in širitve Unije.

4.2 Odbor se strinja z argumenti Komisije glede tega, da bi bilo treba za vse projekte v skupnem interesu pripraviti analizo stroškov in koristi, vendar bi morala Komisija ponuditi tudi možnost uporabe drugih metod z istimi učinki. Kljub temu pa poudarja potrebo po prepoznavanju in oceni zunanjih učinkov na bolj poenoten način.

4.3 Odbor se strinja s stališčem Komisije, da bi v okviru revizije TEN-T omrežje velikih medsebojno povezanih infrastrukturnih projektov moralo dopolnjevati konceptualno omrežje te vrste projektov. Poleg tega poudarja, da bi morala Komisija velik del svojih prizadevanj za usklajevanje usmeriti v uresničitev tovrstnih projektov.

4.4 Odbor poudarja, da so sistematična vlaganja v evropske raziskave in tehnološki razvoj ustvarila nove možnosti za uresničitev ciljev evropske prometne politike z drugimi sredstvi kot zgolj z vlaganji v fizično infrastrukturo.

4.5 Komisija je predlagala različne politične možnosti in namere v raznih sporočilih, kot sta bila Akcijski načrt za logistiko ali Akcijski načrt o inteligentnem prometnem sistemu. Pri uporabi teh novih tehnologij pa se je v vsakem primeru treba izogibati negativnim učinkom na delovne pogoje in varnost podatkov.

4.6 Omeniti velja tudi pobudo *Zeleni avtomobili*, ki je del načrta ponovnega gospodarskega zagona Evrope in ki opredeljuje možnosti za izboljšanje učinkovitosti evropskega prometnega sistema z uporabo čistih pogonskih tehnologij ter z inteligentno logistiko. Prav tako je treba omeniti evropski akcijski načrt NAIADES, katerega cilj je, v širšem smislu, spodbujanje notranje plovbe.

4.7 Koncept „zelenih koridorjev“ je na kratko opisan v Akcijskem načrtu za logistiko, navedenem v točki 4.5. Dobro bi bilo, če bi ta koncept pojasnili, saj po mnenju Odbora zeleni koridorji pomenijo tudi to, da so na razpolago alternativne vrste prevoza med različnimi vozlišči, da bi izbire lahko bile rentabilne.

4.8 Izvajanje TEN-T je do danes veljalo za obveznost držav članic. Čeprav je izgradnja infrastruktur v pristojnosti držav, EESO vztraja, da Komisija za oblikovanje „prednostnega omrežja“ pripravi bolj zavezujoč okvir, ki bo predvidel zlasti kaznovalne ukrepe. Takšen okvir bi lahko bil oblikovan tudi v primerih medobratovalnih sistemov upravljanja prometa.

4.9 Odbor meni, da bi morale imeti pomorske avtoceste ključno vlogo pri razmišljanjih o prednostnem omrežju. S tem bi dali tudi večji poudarek razširjenemu logističnemu omrežju, v katerem bi pomorska pristanišča EU dobila ustrezen dostop in primerne povezave z zaledjem, hkrati pa bi se bilo treba zavedati, da ne sme prihajati do izkrivljanja konkurence.

4.10 Odbor se strinja z več vprašanji, ki jih je v zeleni knjigi navedla Komisija in ki jih bo treba upoštevati pri načrtovanju

prihodnjega omrežja TEN-T. Pri tem lahko navedemo zlasti različne potrebe na področju potniškega in tovornega prometa, občutljivost letališč na cene goriva, varnost, gospodarski razvoj in varstvo okolja, problematiko pomorskih pristanišč in logistike tovornega prometa, ki je navedena v točki 4.9 in ki izhaja iz načela, da se vsaka vrsta prevoza uporablja v skladu s svojimi primerjalnimi prednostmi znotraj učinkovitih somodalnih prometnih verig in ima pomembno vlogo pri doseganju ciljev Skupnosti na področju podnebnih sprememb. Cilj mora ostati prehod na okolju najbolj prijazne vrste prevoza.

V Bruslju, 30. septembra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: EU, Afrika in Kitajska: k tristranskemu dialogu in sodelovanju

(COM(2008) 654 konč.)

(2009/C 318/21)

Poročevalec: **g. JAHIER**

Evropska komisija je 17. oktobra 2008 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – EU, Afrika in Kitajska: k tristranskemu dialogu in sodelovanju“

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2009. Poročevalec je bil g. JAHIER.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 145 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Kitajska se v zadnjih 15 letih vse bolj zanima za Afriko in je po zaslugi stalne rasti trgovinske menjave, naložb in partnerstev, podpisanih z večino afriških držav, postala njen tretji trgovinski in gospodarski partner. Evropa je sicer še vedno vodilni gospodarski partner Afrike, vendar se njena prednost vse bolj zmanjšuje v današnjem večpolarnem svetu, v katerem želijo države s hitro rastočim gospodarstvom ustvariti novo razmerje sil. Afrika ostaja sosednja celina skupnih interesov, angažiranost teh novih sil pa pomeni, da mora Evropa obnoviti svoje partnerstvo z Afriko.

1.2 EESO pozdravlja predlog Komisije za sprožitev tristranskega dialoga in sodelovanja med Evropsko unijo, Kitajsko in Afriko. To je nujno in neizogibno, čeprav je izid negotov in problematičen. EESO še zlasti pozdravlja pragmatičen in progresiven pristop ter pomen predlaganih štirih področij: mir in varnost, infrastruktura, izkoriščanje naravnih virov in okolja ter kmetijstvo in varnost živil.

1.3 Tristransko sodelovanje pa bo imelo smisel samo, če bodo rezultati koristni in bodo temeljili na enakopravnosti. Glede na nesorazmernost sedanjih odnosov je treba zadevo vzeti resno: Kitajska je ena sama, zelo velika država, ki vzdržuje trgovinske odnose s posameznimi afriškimi državami, medtem ko ima EU pogosto težave z enotnim nastopanjem pri odnosih z Afriko. Čeprav ima kitajska prisotnost v Afriki tudi senčne

plati, se vlade mnogih afriških držav raje odločajo za partnerstva s Pekingom, ki se zdi bolj pripravljen ustreči njihovim zahtevam brez zamudne birokracije.

1.4 Za uspešno sodelovanje je treba preveriti predvsem dejanski interes vseh vpletenih za predlagano strategijo in njihovo konkretno vključenost v tristranski dialog. Zato morata Komisija in Svet storiti vse potrebno za primeren odziv na te predloge.

Poleg tega je nujno, da

- se Evropska unija bolj potrudi, da zagotovi enotno ukrepanje na področjih gospodarstva, diplomatskih odnosov in sodelovanja za razvoj, ter sprejme drznejši dolgoročni geostrateški načrt in s tem ustvari nov zagon za strategijo EU-Afrika, ki je bila sprejeta v Lizboni, hkrati pa zagotovi več sredstev;
- vlade Afriške unije posvetijo več pozornosti dolgoročnim koristim, ki bi jih njihove države lahko imele od partnerstev z Evropo in Kitajsko, ter zmanjšajo pomen takojšnjih koristi za lokalne voditelje. Zato jim je treba pomagati pri prizadevanjih za opredelitev in vodenje dolgoročnih vseafriških in regionalnih strategij za razvoj;

- se Kitajska pozove k vse večjemu prizadevanju za to, da bi od rezultatov tega tristranskega, pa tudi dvostranskega sodelovanja s posameznimi afriškimi državami imeli korist družba in ljudje, ne pa samo njihove vlade.

1.5 Da bi lahko v ospredje postavili trajnostno rast na lokalni ravni, je treba zagotoviti predvsem:

- spodbujanje ustvarjanja dodane vrednosti na lokalni ravni,
- gradnjo nove socialne infrastrukture, pri čemer je treba upoštevati obstoječe strukture,
- učinkovito prenašanje znanja in tehnologije,
- rast lokalnih in regionalnih trgov ter lokalnih podjetij, v širšem smislu pa izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev,
- podporo partnerstvom med evropskimi in lokalnimi podjetji,
- da se nevzdržna dolgoročna zadolženost ne povečuje ter da se lokalne in regionalne institucije na splošno krepijo.

1.6 Z dialogom in sodelovanjem na podlagi enakopravnosti naj bi se vsem stranem omogočila možnost, da na dnevni red postavijo tudi najbolj sporna vprašanja in vprašanja, kjer so mnenja deljena oziroma obstajajo različni interesi. Vključitev ključnih vprašanj – kot so demokratično upravljanje, človekove pravice in vloga civilne družbe, ki jih v sporočilu trenutno ni in kar bi bilo v skladu s sklepi Sveta EU – v predlagani proces bi bila bolj v skladu z lizbonsko strategijo iz leta 2007 in Sporazumom iz Cotonouja iz leta 2000, ki ureja odnose med EU in državami AKP.

1.7 Po mnenju EESO bi bilo treba poudariti predvsem velik pomen vključitve nedržavnih akterjev v tristranski dialog, zlasti zasebnega sektorja, sindikatov, kmetov, ženskih in potrošniških združenj itd. Njihova vloga se je namreč v zadnjih letih bistveno okrepila, delno tudi kot rezultat sporazumov iz Loméja in Cotonouja. Zato tega dobro delujočega sistema sodelovanja različnih akterjev iz družbenega in gospodarskega življenja ne bi smeli zanemarjati ali ogrožati, temveč ustrezno podpreti. EESO poziva Komisijo, naj ta vidik vključi v svoj predlog.

1.8 Glede na večstransko vlogo Evrope in vse večje zanimanje ZDA za Afriko, bi lahko tristransko sodelovanje med EU, Kitajsko in Afriko razširili še na ZDA, da bi imeli bolj popolno, učinkovito in enakopravno partnerstvo, ki bi sicer delovalo na navedenih področjih, vendar bi se lahko razširilo na druga področja.

2. Uvod

2.1 Afrika se izjemno hitro spreminja. Čeprav prispeva še vedno samo 2 % svetovnega BDP in manj kot 1 % svetovne industrijske proizvodnje, se po desetletjih geopolitične in gospodarske osamitve vrača na svetovno prizorišče. Evropska unija je še vedno njen glavni gospodarski partner, vendar se zanj vse bolj zanimajo „novi financerji“: predvsem Kitajska, pa tudi Indija, Japonska, Južna Koreja, večje latinskoameriške in zalivske države. V zadnjih letih so tudi ZDA obnovile svoje zanimanje za Afriko, predvsem zato, da bi si zagotovile varne vire energije in se borile proti terorizmu. Čeprav živi 40 % ljudi še vedno daleč pod pragom revščine, Afrika ne velja več za „brezupno celino“, temveč vse bolj za „novo obzorje“, ki ponuja razvojne in poslovne priložnosti.

2.2 V zadnjem desetletju je Afrika doživela precejšnje novosti na političnem področju: ustanovitev Afriške unije, skupaj z uvedbo strateškega načrta za obdobje 2004–2009 in novimi instrumenti za posredovanje v primeru konfliktov; okrepitev regionalnih gospodarskih skupnosti; uvedbo programov za gospodarski razvoj (NEPAD – novo partnerstvo za razvoj Afrike) in upravo (APRM – *African Peer Review Mechanism* (afriški mehanizem medsebojnih pregledov)).

2.3 Zaradi vseh teh sprememb gre pri novem zanimanju mednarodne skupnosti za Afriko, kakor je komisar Louis Michel že večkrat poudaril⁽¹⁾, v glavnem za tri glavna področja: gospodarske interese, varnostne interese in nove interese z vidika moči in geostrateškega položaja.

2.4 Na gospodarskem področju ne gre samo za tekmovanje za dostop do naravnih virov in nadzor nad njimi, predvsem energijo, temveč se je pozornost usmerila tudi na velikanski potencial afriškega notranjega trga, ki se je v zadnjih letih v povprečju povečeval za 6 % na leto, kar spremljajo nizka inflacija in ugodne posledice precejšnjega zmanjšanja javnega dolga.

⁽¹⁾ Glej zlasti monografijo Louisa MICHELA *Afrique-Europe*, Evropska komisija, december 2007.

2.5 Na obeh področjih je Kitajska pokazala veliko odločenost in sposobnost za dolgoročne strukturne naložbe ⁽¹⁾ ter preoblikovala zgodovinske vezi z afriškimi državami, ki jih je vzpostavila v začetku 50. let. Od sredine 90. let Kitajska, ki sicer še vedno spodbuja sodelovanje jug-jug med državami v razvoju, vse večjo pozornost namenja gospodarskim priložnostim, ki jih ponuja Afrika, in je vzpostavila prijateljske odnose s skoraj vsemi afriškimi državami. Kitajska želia po prisotnosti na celotni afriški celine se je potrdila s kitajsko ustanovitvijo Forum za sodelovanje med Kitajsko in Afriko (FOCAC) ⁽²⁾, katerega srečanja na vrhu potekajo vsake tri leta (Peking leta 2000, Addis Abeba leta 2003; (predvidoma) Sharm el-Sheikh decembra 2009) in ki je narekoval ritem neprestanemu razvoju odnosov med Kitajsko in afriškimi državami. Obnovljena kitajska strategija za Afriko je bila uradno predstavljena v Beli knjigi o kitajski afriški politiki ⁽³⁾, objavljeni januarja 2006.

2.6 Precejšnje spremembe na tem področju v primerjavi s preteklimi desetletji so Evropsko unijo pripeljale do tega, da se je odločila za revizijo lastne politike do Afrike. Rezultat tega je decembra 2007 v Lizboni sprejeta nova skupna strategija EU-Afrika, o kateri je EESO že pripravil obsežno in podrobno mnenje ⁽⁴⁾.

2.7 Medtem ko Kitajska in Evropa ponovno odkrivata svoj interes za Afriko in svojo pripravljenost za tamkajšnje naložbe, pa se porajajo vprašanja in pričakovanja, kako se bosta ta dva pomembna akterja v prihodnosti odločala za ukrepe glede na vzajemne odnose, tako z vidika konkurence kot možnosti za sodelovanje. Upoštevati je namreč treba, da je v celoti vzeto EU sicer prvi trgovinski partner in tuji investitor v Afriki, Kitajska pa tretji, da pa je – relativno gledano – trgovinska izmenjava med EU in Afriko v zadnjih desetih letih upadla, med Kitajsko in Afriko pa se je korenito povečala ⁽⁵⁾.

2.8 Glede na vse obsežnejšo javno razpravo v zvezi z vplivom Kitajske v Afriki in po resoluciji, ki jo je aprila 2008

na to temo sprejel EP ⁽⁶⁾, je v zadnjih dveh letih Komisija opravila temeljito raziskavo in več pomembnih in obsežnih posvetovanj ⁽⁷⁾, da bi boljše razumeli posledice sedanjih razmer in ugotovili možne usmeritve tristranske razprave med EU, Kitajsko in Afriko.

3. Vsebina sporočila

3.1 Sporočilo predlaga, da je treba poiskati čim bolj učinkovit način za krepitev dialoga in enakopravnega sodelovanja med Afriko, Kitajsko in EU. Glavni cilj Komisije je spodbujanje medsebojnega razumevanja in skupnih usklajenih ukrepov na strateških področjih, v skladu s prednostnimi nalogami, ki so jih določile afriške institucije.

3.2 Sporočilo temelji na pragmatičnem in progresivnem pristopu ter se osredotoča predvsem na možnosti za praktično usklajevanje na področjih, ki so ključna za krepitev stabilnosti in razvoja v Afriki. To so:

- **mir in varnost v Afriki:** zlasti za tesnejše sodelovanje z Afriško unijo in Kitajsko v okviru ZN, da bi spodbujali razvoj afriške arhitekture za mir in varnost ter okrepili sposobnost Afriške unije za vodenje mirovnih operacij;
- **podpora afriški infrastrukturi,** ki je temelj razvoja, naložb in trgovine, za večjo regionalno povezanost in vključenost, zlasti na področju prometa, telekomunikacij in energetike;
- **trajnostno ravnanje z okoljem in upravljanje naravnih virov,** ki z večjo vključenostjo v pobude, kot so EITI (*Extractive Industries Transparency Initiative*), FLEGT (*Forestry Law Enforcement, Government and Trade*) in „kimberlejski proces“ za transparentnost v industriji diamantov, omogoča večjo preglednost, večji prenos tehnologije in več naložb za boj proti podnebnim spremembam in spodbujanje razvoja obnovljivih virov energije;

⁽¹⁾ Ne gre samo za naravne vire, infrastrukturo in gospodarstvo. Vodilna kitajska banka *Industrial Land Commercial Bank of China* je pridobila 20-odstotni delež največje južnoafriške banke *Standard Bank* (ki je hkrati največja banka v Afriki), za kar je odštela 5,6 milijarde dolarjev. Gre za največjo naložbo kake tuje skupine v Afriki.

⁽²⁾ Glej uradno spletno stran FOCAC, www.focac.org/eng/

⁽³⁾ *China's African policy*, 12. januar 2006, <http://www.focac.org/eng/zgdfzcc/t463748.htm>

⁽⁴⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 148–156, *Strategija EU-Afrika*, poročevalec: g. DANTIN.

⁽⁵⁾ Po podatkih Svetovnega monetarnega sklada se je obseg trgovanja med EU in Afriko, ki je leta 1995 znašal 45 % celotnega afriškega trgovanja, danes zmanjšal na nekaj manj kot 30 %, medtem ko se je obseg trgovanja s Kitajsko povečal z nekaj odstotkov na današnjih 30 %. Leta 2008 je znašala trgovinska izmenjava med Kitajsko in Afriko 106,8 milijard ameriških dolarjev, kar je za 45 % več kot leto poprej, s čimer je bil cilj v višini 100 milijard do leta 2010, določen na vrhu v Pekingu leta 2006, dosežen dve leti prej. Glej Delovni dokument Komisije in priloge k Sporočilu Komisije SEC(2008) 2641 konč.

⁽⁶⁾ *China's policy and its effect on Africa*, ref. Evropskega parlamenta: A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, resolucija EP, marec 2008, poročevalka: Ana Maria GOMES.

⁽⁷⁾ Zlasti konferenca *Partners in competition? The EU, Africa and China*, ki jo je organizirala Evropska komisija 28. junija 2007, na kateri se je zbralo več kot 180 afriških, kitajskih in evropskih politikov, strokovnjakov in diplomatov.

— **kmetijstvo in varna oskrba s hrano** s ciljem, da se poveča produktivnost in raven kmetijske proizvodnje v Afriki, zlasti z raziskavami in inovacijami v kmetijstvu, veterinarskim nadzorom in varno oskrbo s hrano v okviru CAADP (*Comprehensive African Agricultural Development Programme*).

3.3 Komisija želi razširiti dialog in posvetovanje na vse ravni (nacionalno, regionalno, vseafriško in dvostransko med EU in Kitajsko), da bi nosilce političnega odločanja vseh treh strani spodbudili k večjemu medsebojnemu razumevanju politik in pristopov ter s tem dosegli konkretne možnosti za sodelovanje. Hkrati bo ta proces prispeval k večji učinkovitosti razvojnih pomoči in – v skladu s Pariško deklaracijo iz marca 2005 in sklepi konference iz Accre, ki je bila septembra 2008.

3.4 Svet EU je obravnaval in potrdil glavna priporočila iz tega sporočila ter izjavil, da bi lahko takšen tristranski dialog „podprl že obstoječa prizadevanja Afrike in mednarodne skupnosti za spodbujanje demokratizacije, politične in gospodarske povezanosti, dobrega upravljanja in spoštovanja človekovih pravic“⁽¹⁾, priporočil pa je tudi temeljito oceno predlaganih praktičnih ukrepov.

3.5 EESO kljub vsemu z zaskrbljenostjo in razočaranjem ugotavlja, da niti Kitajska niti Afriška unija do zdaj še nista sprejeli nikakršnega uradnega stališča v zvezi s tristranskim dialogom, kot ga predlaga EU. Na zadnjem srečanju na vrhu EU-Kitajska sodelovanje z Afriko ni bilo na dnevnem redu kljub takšnemu predlogu v sporočilu, ki ga obravnava to mnenje⁽²⁾. Trenutno torej ni nikakršnih dokazov za to, da bi bili Kitajska ali Afriška unija pripravljeni sprejeti predlog EU.

4. Pozitivni elementi

4.1 V Sporočilu je več pozitivnih elementov, ki jih kaže pozdraviti, zlasti:

— pristop, ki temelji na dialogu in izmenjavi kot delu nujne politike iskanja usklajenosti med donatorji in glavnimi vpletenimi stranmi;

— pragmatičnost v izbiri štirih področij, ki so nedvomno strateškega pomena in ponujajo veliko možnosti za ukrepanje;

— predlog progresivnega pristopa h graditvi tristranskega sodelovanja, da bi čim bolj izkoristili obstoječe strukture, ne pa ustanavljali nove drage večstranske strukture.

4.2 Kar zadeva drugi element, so navedena štiri področja absolutno ključna za razvoj Afrike, pa tudi – čeprav na drugačen način – za dvostranske odnose Kitajska-Afrika in EU-Afrika.

4.3 Zaradi ponovnega izbruha nekaterih konfliktov in krhkosti sedanjih mirovnih procesov ter tveganja, da se pojavijo nove oblike fundamentalizma in/ali območja, kjer bi lahko nastajala teroristična oporišča, je jasno, da je sodelovanje na področju zagotavljanja in spodbujanja miru in varnosti nujno potrebno. Posebno pozornost je treba nameniti podpori afriške arhitekture za mir in varnost ter mirovnim misijam Afriške unije v obliki krepitve zmogljivosti, usposabljanja ter logistične in/ali finančne podpore.

4.4 Sodelovanje pri zagotavljanju in spodbujanju miru in varnosti bi moralo predvidevati tudi poseben dialog o predpisih o dobavi orožja in trgovini z orožjem, zlasti vladam ali nevladnim oboroženim skupinam, vpletenim v sedanje oborožene spopade, ki so odgovorne za hude kršitve človekovih pravic⁽³⁾, s čimer bi temo, o kateri že razpravljajo na ravni ZN, vključili tudi v tristranski odnos med EU, Kitajsko in Afriko.

4.5 Ponovno poudarjanje naložb v infrastrukturo, kar je EU dolgo časa zanemarjala in na čemer sloni kitajska prisotnost v Afriki, je strateškega pomena iz dveh razlogov. Ustrezna infrastruktura je namreč potrebna za dostop do surovin in proizvodov ter njihov prevoz na afriški trg pa tudi za konkretno in učinkovito regionalno povezovanje, ki je ključnega pomena za družbeni in gospodarski razvoj Afrike. Izboljšanje obstoječe infrastrukture oziroma gradnja nove je za številne afriške države tudi najpomembnejša naloga in ne more biti odvisna samo od zmogljivosti na lokalni ravni za financiranje in finančno vzdržnost⁽⁴⁾.

4.6 Pomen okoljske trajnosti in upravljanja naravnih virov je sam po sebi jasen, ne samo z vidika svetovnega problema podnebnih sprememb, temveč tudi zaradi povezanosti s pogoji izkoriščanja, prevoza in uporabe afriških naravnih virov, zlasti rudnih bogastev in energije.

⁽¹⁾ Glej sklepe 2902. seje sveta za splošne in zunanje zadeve z dne 10. novembra 2008.

⁽²⁾ 11. srečanje na vrhu EU-Kitajska, Praga, 20. maj 2009, skupno sporočilo za javnost.

⁽³⁾ Glej že citirano poročilo in resolucijo EP, 2008, A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, resolucija EP, marec 2008, poročevalka: Ana Maria GOMES.

⁽⁴⁾ Glej razprave in sklepe z 12. vrha Afriške unije, ki je potekal med 26. januarjem in 3. februarjem 2009 v Addis Abebi, katerega glavna tema je bil razvoj infrastrukture v Afriki, www.africa-union.org

4.7 V zadnjih letih je bila razprava osredotočena predvsem na okoljske pogoje in pogoje zaposlovanja na gradbiščih, ki so jih vodila kitajska podjetja oziroma so bila z njimi povezana, kar je izčrpno predstavljeno v študiji, ki jo je opravila raziskovalna mreža *African Labour Research Network* ⁽¹⁾. Ne smemo pa pozabiti, da bi enako veljalo za številna evropska in multinacionalna podjetja. Problem spoštovanja mednarodnih standardov in načela preglednosti ⁽²⁾ pri sklepanju pogodb z afriškimi vladami in njihovem izvrševanju se v enaki meri nanaša na Kitajsko, EU in Afriko, zato bi moral biti sestavni del tristranskega dialoga o trajnostnem ravnanju z naravnimi viri in okoljem ter o podpori afriški infrastrukturi.

4.8 Priznavanje osrednje vloge kmetijstva in varne oskrbe s hrano je končno vnovič postalo ena od prednostnih nalog glavnih donatorjev in skupne strategije za Afriko. Vendar je treba nujno sprejeti konkretne dolgoročne ukrepe, ob upoštevanju razvoja kmetijstva kot celote in z zagotavljanjem aktivnega sodelovanja podeželskega prebivalstva in vključenosti organizacij malih kmetov ter zavarovanjem dostopnosti in dolgoročnega upravljanja z lokalnimi viri.

4.9 S tega vidika kaže omeniti opozorilo, ki so ga nedavno sprožili na „vrhunskem srečanju kmečkih združenj iz petih afriških regij“ v Rimu, ki ga je pripravila organizacija Coldiretti. Udeleženci so namreč opozorili, da države, kot so Južna Koreja, Kitajska, Združeni arabski emirati, Savdska Arabija in Japonska, na veliko kupujejo kmetijska zemljišča v Afriki in drugih državah v razvoju, da bi si zagotovile hrano in vire za proizvodnjo biogoriv ⁽³⁾.

4.10 Sodelovanje na področju varne oskrbe s hrano bi lahko uporabili tudi za začetek dialoga o drugih pomembnih vprašanjih, kot so uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja, zaščita najbolj ranljivih skupin ter varovanje zdravja. Na tem področju je treba posebno pozornost nameniti oblikovanju skupnih strategij za boj proti trem največjim pandemijam ⁽⁴⁾: malariji,

HIVU/AIDSU in tuberkulozi, v zvezi s katerimi že poteka mednarodno sodelovanje na več področjih.

4.11 Glede zastopanosti afriških institucij v tristranskem dialogu ima Afriška unija skupaj z regionalnimi gospodarskimi organizacijami in posameznimi državami osrednjo vlogo. Tudi začetek sodelovanja trojke Afriške unije pri vsakoletnem dialogu med EU in Kitajsko je pomembno, ravno tako ideja, da se Komisiji Afriške unije v Addis Abebi zaupa vloga posrednika pri rednih tristranskih posvetovanjih. Vse to je v skladu s potrebo, ki jo je EESO poudaril že v mnenju o strategiji EU-Afrika ⁽⁵⁾, da se zagotovi, naj afriške institucije prevzamejo konkretno odgovornost, da bi okrepile svojo suverenost in legitimnost ter tako omogočile resnično uravnoteženo partnerstvo. Treba pa je preveriti, ali se tudi Afriška unija s tem strinja in ali je sprejela te prednostne naloge, da bi bile čim prej vključene v konkretne akcijske načrte.

4.12 Prizadevanje za tristranski dialog med EU, Kitajsko in Afriko je še toliko pomembnejše zaradi privlačnosti, ki jo ima Peking za Afriko. V očeh mnogih afriških držav deluje Kitajska kot model, ki mu je treba slediti, saj se ji je uspelo rešiti revščine in bolezni, poleg tega pa je postala vodilni igralec na svetovnem prizorišču in vse to v razdobju ene same generacije. Kitajska se je boja proti revščini lotila najprej na podeželju s poudarkom na razvoju in spodbujanju kmetijske proizvodnje – ta strategija bi lahko bila zanimiva tudi za afriške države ⁽⁶⁾. Privlačnost Kitajske je še večja zaradi dejstva, da ni imela kolonij, da se še vedno sama opredeljuje kot država v razvoju in zavrača logiko odnosa donator–prejemnik, ki je zgodovinsko gledano značilen za pristop OECD. Vse to, skupaj z veliko razpoložljivimi sredstvi za naložbe ali posojila partnerskim afriškim državam daje Kitajski očitno prednost na področju odnosov z Afriko.

5. Negativni elementi

5.1 V kitajsko-afriških odnosih pa je najti tudi negativne elemente, ki zbujaajo skrb zunanjim opazovalcem in bi jih bilo treba obravnavati v okviru tristranskega sodelovanja, ki ga predlaga Komisija.

⁽¹⁾ A. Yaw Baah - H. Jaunch, *Chinese investment in Africa, a labour perspective*, ALRN, ma 2009, http://www.fnv.nl/binary/report2009_chinese_investments_in_africa_tcm7-23663.pdf

⁽²⁾ Glej: Tax Justice Network, *Breaking the curse: how transparent taxation and fair taxes can turn Africa's mineral wealth into development*, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJN4Africa_0903_breaking_the_curse_final_text.pdf

⁽³⁾ Te organizacije so govorile o nakupih, ki so se zgodili samo v letu 2008, in sicer je šlo za 7,6 milijonov hektarjev zemlje, in o kmetijskih sporazumih, podpisanih med Kitajsko in številnimi afriškimi državami: http://www.coldiretti.it/docindex/cncd/informazioni/314_09.htm Glej tudi L. Cotula, S. Vermeulen, R. Leonard, J. Keeley, *Land grab or development opportunity? – Agricultural investment and international land deals in Africa*, FAO-IFAD-IIED, maj 2009.

⁽⁴⁾ UL C 195, 18.8.2006, str. 104–109, Afrika, nujna prioriteta: stališče evropske civilne družbe, poročevalec: g. BEDOSSA.

⁽⁵⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 148–156, glej zgoraj.

⁽⁶⁾ Kitajska s samo 7 % kmetijskih zemljišč hrani 22 % svetovnega prebivalstva, uspela je v boju proti ekstremni revščini, nepismenosti in najbolj uničujočim boleznim in pandemijam ter zmanjšala umrljivost otrok. Po mnenju Martina Ravalliona (*Are there lessons for Africa from China's success against poverty?* - The World Bank, Policy Research working paper - n°4463, januar 2008), bi se lahko Afrika veliko naučila, če bi natančno preučila ključne elemente kitajskega razvoja. Glej priložo 2.

Glej tudi R. SANDREY, H. EDINGER, *The relevance of Chinese agricultural technologies for African smallholder farmers: agricultural technology research in China*, Centre for Chinese Studies, Stellenbosch University, april 2009, <http://www.ccs.org.za/downloads/CCS%20China%20Agricultural%20Technology%20Research%20Report%20April%202009.pdf>

5.2 Vse večja prisotnost Kitajske v Afriki ni brez senčnih plati, če začnemo s tem, da lokalne oblasti in urbane elite spet prevzemajo osrednjo vlogo, posledica česar so skrb zbuja-joča marginalizacija afriškega zasebnega sektorja, ogroženost že tako skromnega napredka, ki so ga na socialnem področju zagotovili sindikati, in delovne razmere, ki so za lokalno delovno silo zelo slabe. Resnično enakopravno partnerstvo bi moralo vsem trem stranem (EU, Kitajski in Afriki) omogočiti, da na dnevni red postavijo tudi najbolj sporna vprašanja in vprašanja, kjer so mnenja deljena oziroma obstajajo različni interesi.

5.3 Primerjava štirih področij sodelovanja, ki jih predlaga Komisija, z osmimi prednostnimi nalogami iz akcijskega načrta v okviru skupne strategije EU-Afrika, ki je bil predstavljen v Lizboni, kaže na to, da v tem sporočilu manjkajo pomembne teme, kot so demokratično upravljanje in človekove pravice ter dostojno delo ⁽¹⁾. Za EU bi bilo bolj v skladu tako z lizbonsko strategijo kot Sporazumom iz Cotonouja iz leta 2000 ⁽²⁾, ki ureja odnose med EU in državami AKP, če bi v tristranski dialog vnesla ta vprašanja, skupaj z vlogo civilne družbe.

5.4 Strategija EU za Afriko se razlikuje od kitajske strategije. EU večino pomoči ponuja v obliki donacij, za katere veljajo vse strožji politični pogoji (spoštovanje demokracije, človekovih pravic in konvencij ILO, boj proti korupciji, spodbujanje dobrega upravljanja in vključevanje civilne družbe), cilj pa je omiliti revščino. Kitajska pa v glavnem pod ugodnimi pogoji ponuja posojila, namenjena predvsem gradnji infrastrukture in zavarovana v obliki dolgoročnih pogodb za izkoriščanje naravnih virov. Poleg tega so kitajska posojila pogosto povezana z zaposlovanjem kitajskih podjetij, uporabo kitajskih proizvodov in včasih celo zaposlovanjem kitajske delovne sile – v obliki „vezane pomoči“, ki je večinoma ni več v programih držav OECD. Predpisi, ki se uporabljajo v državah OECD v zvezi z javnimi naročili, so pogosto ugodni za podjetja iz držav s hitro razvijajočim se gospodarstvom, s Kitajsko na čelu.

5.5 Kitajski pristop je afriškim vodilnim slojem bolj pri srcu, saj ne postavlja pogojev in ga ne upočasnjuje birokracija, kot velja za evropski pristop. Kljub temu pa obstaja dvojno tveganje: ustvarja se velikansko ponovno zadolževanje, katerega dolgoročne posledice bodo lahko nevzdržne, poleg tega pa se ponovno krepi odvisnost gospodarstev posameznih držav od proizvodnje in izvoza ene same kulture, kar ustvarja odvisnost od nihanja cen na mednarodnih trgih.

5.6 EU sicer ostaja afriški največji gospodarski in trgovinski partner, vendar ni enotna, ravno tako ima težave z doseganjem in ohranjanjem usklajenih ukrepov, tako na področju razvoja,

trgovine, zunanjih odnosov kot varnosti. Tudi na kraju samem so ukrepi različnih držav članic še vedno premalo usklajeni, kar zmanjšuje njihov vpliv in učinkovitost.

6. Druge težave

6.1 Poleg že navedenih pogojev, ki jih EU vnaša v svoje odnose z Afriko, je več afriških držav poudarilo še nekaj razlik v pristopu EU od pristopa Kitajske:

- v odnosih med EU in afriškimi državami so nastali različni problemi med pogajanja za sklenitev sporazumov o gospodarskem partnerstvu za razliko od naprednega in javnosti dobro predstavljenega odprtja kitajskega trga afriškim proizvodom in sicer brez carinskih dajatev (število teh proizvodov naj bi naraslo s 190 v letu 2006 na 440 v letu 2010);

- močna in vidna vključenost Kitajske v izgradnjo infrastrukture, šol, bolnišnic in javnih zgradb za razliko od prejšnjih evropskih projektov, ki so pogosto ostali nedokončani;

- veliko bolj konkreten odziv Kitajske na področju izobraževanja in krepitve zmogljivosti na kmetijskem, zdravstvenem, znanstvenem in kulturnem področju s številnimi možnostmi študija na kitajskih univerzah in izobraževalnih središčih za afriške študente;

- velika razpoložljivost kitajskih proizvodov, ki včasih niti približno ne izpolnjujejo mednarodnih standardov glede varnosti, kar ima zelo hude posledice za zdravje in okolje. Ti proizvodi vse bolj preplavljajo afriški trg in domove, kar ima pogosto uničujoč učinek na posamezne sektorje lokalne proizvodnje, predvsem tekstilno ⁽³⁾.

6.2 Sedanja gospodarska in finančna kriza kaže na potrebo po razpravi o morebitnih vplivih na Afriko ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Mir in varnost; demokratično upravljanje in človekove pravice; trgovina, regionalno povezovanje in infrastruktura; uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja; energija; podnebne spremembe; migracije, mobilnost in zaposlovanje; znanost, informacijska družba in veselje.

⁽²⁾ Glej člen 9(1).

⁽³⁾ V zvezi s tem je zanimivo poročilo Svetovne banke *Africa's Silk Road* iz leta 2007.

⁽⁴⁾ Glej sporočilo *Podpora državam v razvoju pri obvladovanju krize*, COM(2009) 160 konč. in s tem povezano mnenje EESO, ki se zdaj pripravlja.

Zaradi svetovne recesije, zmanjšane izvoza, protekcionističnega zapiranja številnih trgov ter padajočih cen mnogih surovin je položaj zaskrbljujoč, saj lahko vse to resno ogrozi dosežke iz zadnjih desetih let, kot so zmanjšanje dolga in javnega primanjkljaja, povečanje naložb v infrastrukturo ter večja konkurenca na tem področju, sanacija davčnih sistemov in diverzifikacija nacionalne proizvodnje.

6.3 Kitajska je v tej krizi nedavno potrdila in še povečala svojo zavezanost na področju pomoči, posojil in naložb⁽¹⁾. EU si prizadeva izpolniti svoje obveznosti, vendar so nekatere države članice že korenito zmanjšale dvostranska finančna sredstva in obveznosti v letu 2009, načrti za leto 2010 so podobni ali pa še slabši. Kakor je bilo rečeno na zadnjem srečanju na vrhu, pa so potrebni novi viri.

6.4 V odnosih med EU in Afriko ter med Kitajsko in Afriko dobiva vse večji pomen preseljevanje, kar še ni bilo dovolj preučeno, zlasti priseljevanje kitajskih državljanov v afriške države. Sprožitev razprave o oblikah in obsegu teh migracijskih tokov in njihovi morebitni medsebojni povezanosti bi lahko pomagalo razumeti njihov možni vpliv na afriški razvoj.

6.5 EESO meni, da bi bilo nujno treba obravnavati zapleteno vprašanje vključenosti civilne družbe, kar sicer ni bistvenega pomena za evropsko stran⁽²⁾, je pa pomemben sestavni del vseh partnerskih povezav z Afriko, zlasti po Sporazumu iz Cotonouja. Ta vidik trenutno ni zelo pomemben niti v kitajsko-afriških odnosih, niti v odnosih med Pekingom in posameznimi državami.

Štiri področja, ki jih navaja Komisija, so primerna za obsežno in strukturirano vključenost vseh nedržavnih akterjev, zlasti delodajalcev, sindikatov ter združenj kmetov, žensk in potrošnikov. Njihova vloga v afriški družbi, pa tudi v gospodarstvu in politiki, se je namreč v zadnjih letih bistveno povečala ravno zaradi uspeha sporazumov iz Loméja in Cotonouja, vendar obstaja nevarnost, da se bo ta vloga zmanjšala in da bo postala obrobne pomena, če bodo dvo- in tristranski dialogi še naprej potekali samo na meddržavni ravni, čeprav bi jo morali upoštevati kot odločilno prednost, ki bi jo bilo treba čim bolj izkoristiti.

6.6 EESO z zaskrbljenostjo ugotavlja, da v tem sporočilu ni nikjer navedeno vprašanje niti možnost vključitve socialnih partnerjev oziroma nedržavnih akterjev v predlagani proces.

V Bruslju, 1. oktobra 2009.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ Glej zaveze, ki jih je dal predsednika Hu Jintao na svojem obisku štirih afriških držav (Mali, Senegal, Tanzanija in Mavricij) sredi februarja 2009.

⁽²⁾ UL C 110, 9.5.2006, str. 68–74, *Odnosi EU-Kitajska: vloga civilne družbe*, poročevalec g. SHARMA.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za mlade – Vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja – Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade

(COM(2009) 200 konč.)

(2009/C 318/22)

Poročevalec: **g. SIBIAN**

Evropska komisija je 27. aprila 2009 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja – Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade“

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2009. Poročevalec je bil g. SIBIAN.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 1. oktobra) s 133 glasovi za, nobenim glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da je treba strategijo v tem okviru razviti ne le zgolj ZA mlade, temveč tudi Z mladimi, ki bi jih bilo treba vključiti v proces oblikovanja in izvajanja politike.

1.2 Zaradi načela subsidiarnosti je mladinska politika večinoma v pristojnosti držav članic. Vendar pa mnogih izzivov za mlade v današnji družbi ni mogoče obravnavati brez bolj globalnega in celostnega načrta. Zato pozdravljamo celostno strategijo evropske mladinske politike.

1.3 Vsa izbrana področja ukrepanja so medsektorska in jih ni mogoče obravnavati samostojno. Vzajemno se prepletajo in vplivajo drugo na drugo. Zato jih je treba obravnavati na horizontalen način ob upoštevanju potreb mladih.

1.4 EESO meni, da so bistveni dejavniki za uspeh strategije naslednji:

— proces usklajevanja,

— določitev prednostnih področij ukrepanja,

— privabitev k sodelovanju vseh glavnih zainteresiranih strani,

— dodelitev potrebnih virov,

— podpora mladinskega dela in mladinskih struktur.

Zato EESO predlaga naslednja priporočila:

1.5 Mladinsko delo in mladinske strukture bi morale biti glavna povezava pri ozaveščanju in upravljanju vseh predlaganih področij ukrepanja v mladinski strategiji EU na podlagi medsektorskega pristopa.

1.6 Ker različna okolja ponujajo možnosti za učenje, je treba neformalno učenje, ki dopolnjuje formalno izobraževanje, še bolj podpirati.

1.7 Povezovanje šol, dela, združenj in prostovoljnih dejavnosti je treba podpreti tudi na ravni EU in držav članic.

1.8 Podpiranje podjetniških dejavnosti z mehanizmi financiranja ni lahka naloga, vendar je nujna. Podjetništva se ne sme obravnavati z izključno ekonomskega vidika, ampak ga je treba razumeti širše.

1.9 Mladi bi morali postati akterji v družbi in biti vključeni v vsa področja svojega življenja, saj je to predpogoj za oblikovanje mladinske politike.

1.10 Da bi preprečili marginalizacijo, je treba po vsej Evropi zagotoviti široko izbiro mladinskega dela, dejavnosti in storitev za učinkovito sodelovanje. Vsi ukrepi, namenjeni mladim, ki jim grozi socialna izključenost, mladih ne bi smeli obravnavati kot pasivne prejemnike socialnih storitev, temveč kot dejanske akterje.

1.11 Nujno je priznavanje spretnosti, ki jih pridobijo prek prostovoljnih dejavnosti (poleg priznanja formalne izobrazbe). Pridobljene neformalne spretnosti in znanje se lahko uporabijo tako na trgu dela kot tudi za izboljšanje vključenosti v družbeno življenje.

1.12 Mladi bi morali s projekti in dejavnostmi razviti občutek za globalno solidarnost, ozaveščenost in odgovornost v odnosu do svetovne skupnosti. Da bi premagali ovire na svoji poti, bi morali imeti upanje, da bodo za svoje prihodnje delo že v bližnji prihodnosti prejeli dostojno plačo; v ta namen so potrebni pogoji, ki spodbujajo ustrezno politiko plač.

1.13 EESO obžaluje, da predlagana strategija ne opredeljuje konkretnih metod izvajanja in načinov za merjenje napredka na ravni EU in držav članic. Pričakovati pa je mogoče, da bo odprta metoda usklajevanja ostala glavno orodje. EESO meni, da je treba to orodje dopolniti s prenovljenim Evropskim paktom za mlade. EESO tudi poziva socialne partnerje in Evropsko komisijo, naj sprejmejo dogovor za izboljšanje mobilnosti in izobraževanja za mlade.

1.14 Mladi bi morali biti v središču te strategije. Mladinsko delo in vključenost v mladinske strukture je najbolj učinkovit način za približanje mladim. Zato bi morali biti ocena in izboljšanje kakovosti mladinskega dela prednostni nalogi.

1.15 Komisija mora države članice spodbuditi k uvajanju ukrepov za povečanje možnosti zaposlovanja in omogočanje osamosvajanja mladih, kot npr.:

- s podporo med začetnim usposabljanjem (finančno pomočjo, reševanjem stanovanjskega vprašanja, svetovanjem, prevozom itd.);
- z denarnim nadomestilom za vključevanje za tiste, ki iščejo prvo zaposlitev;
- s kakovostnim usposabljanjem v okviru vajeništva in pripravništva;
- s preoblikovanjem pripravništev v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

2. Predlog Komisije

2.1 Sedanji okvir za sodelovanje na področju mladih na podlagi Bele knjige o mladim, Evropskega pakta za mlade (2005), odprte metode usklajevanja in vključevanja mladinskih

vprašanj v druge politike, ki naj bi se iztekel leta 2009, ni vedno upravičil pričakovanj. Zato je Evropska komisija po obsežnem postopku posvetovanja leta 2008 predložila predlog za nov okvir sodelovanja. Evropska komisija je aprila 2009 objavila sporočilo z naslovom Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja.

2.2 Predlog nove strategije temelji na treh osnovnih in medsebojno povezanih ciljnih, vsak izmed njih pa zajema dve ali tri področja ukrepanja:

- **cilj: ustvariti več priložnosti** za mlade v izobraževanju in zaposlovanju;

področja ukrepanja: **izobraževanje, zaposlovanje, ustvarjalnost in podjetništvo;**

- **cilj: izboljšati dostop in polno udeležbo** vseh mladih v družbi;

področja ukrepanja: **zdravje, šport in udeležnost;**

- **cilj: spodbujati vzajemno solidarnost** med družbo in mladimi;

področja ukrepanja: **socialna vključenost, prostovoljno delo, mladi v svetu.**

Za vsako področje ukrepanja je predlagan seznam posebnih ciljev in ukrepov za Komisijo in države članice.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Potreba po boljši usklajenosti

3.1.1 Veliki družbeni problemi, kot so pomanjkanje socialne varnosti, naraščanje ksenofobije ter ovire pri zaposlovanju in izobraževanju se lahko z lahkoto razširijo na sosednje države in tako ogrozijo evropski socialni model. V tej gospodarski krizi je treba še bolj kot kdajkoli prej najti enoten evropski odgovor na ta vprašanja. Čeprav se ti socialni izzivi ne nanašajo izključno na mlade, je ta kategorija med najbolj ranljivimi.

3.1.2 EESO meni, da bi morale biti evropska raven in nacionalne ravni bolje usklajene in imeti jasneje opredeljene vloge. Razlike, ki obstajajo med državami članicami, je treba obravnavati in razumeti kot vir koristnih sinergij in ne kot problem. Komisija bi morala pri mladinskem sodelovanju stremeti k močnejši povezavi med evropsko ravni in nacionalnimi ravni ter si prizadevati okrepiti in izboljšati izvajanje evropskih ciljev na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Postopek posvetovanja na področju mladih, ki se je začel pred predložitvijo predloga strategije, je dokazal, da je mladinska politika postala bolj prepoznavna ne samo na evropski, ampak tudi na nacionalni ravni.

3.1.3 EESO vidi predlagano strategijo kot korak naprej. Da bi bila uspešna, je po mnenju EESO treba obravnavati naslednja vprašanja:

- **Reprezentativnost.** Čeprav sta odprta metoda usklajevanja in strukturirani dialog koristna, ju je treba stalno ocenjevati in izboljševati njuno izvajanje ter razviti orodja za posvetovanje, v oblikovanje politike pa vključiti lokalne mladinske organizacije, vladne organe, mlade same in tudi druge zainteresirane strani ⁽¹⁾.
- **Ozaveščanje o mladinski politiki EU.** Večja prepoznavnost ukrepov na evropski ravni bi bila za mlade koristna, saj bi se ti morali zavedati, da priložnosti, ki so na voljo prek cikla mladinskega sodelovanja (kot npr. mladinske izmenjave), izhajajo iz mladinske politike EU.
- **Razlike med državami.** Usklajevanje in povezovanje 27 nacionalnih pristopov v okviru evropskega sodelovanja je zahtevna naloga. Nekatere države imajo na več področjih ukrepanja že dolgoletne izkušnje, ki bi jih lahko pri strategiji EU izkoristili, medtem ko so se drugod ta področja ukrepanja komaj začela izvajati. Kljub temu pa bi morala nova strategija zagotoviti dodano vrednost vsaki državi članici.
- **Izzivi komuniciranja.** Potreben je skupni pristop za strukturirano zbiranje in razširjanje primerljivih podatkov, da bi izboljšali poročanje o napredku in analizo. Sprejeti je treba skupne kazalnike za merjenje rezultatov.
- **Izvajanje.** Med državami članicami so tudi velike razlike glede zmogljivosti za izvajanje evropskih politik. Nekatere države imajo dobro razvite sisteme, ki vključujejo regionalno in lokalno raven, medtem ko je v drugih zelo malo sredstev namenjenih evropskemu sodelovanju na področju mladih.

3.1.4 EESO poziva Komisijo, naj uporabi svoje pristojnosti in pooblastila pri spodbujanju in usmerjanju držav članic za zagotovitev izvajanja strategije. Komisija bi morala jasno prevzeti svojo vlogo v procesu usklajevanja strategije.

3.2 Zagotovitev uspešnosti medsektorskega pristopa

3.2.1 Predlagana področja ukrepanja iz predloga strategije (glej točko 2.2) obsegajo širše socialno-ekonomsko področje. Nobeno od področij ukrepanja ni v neposredni povezavi z določeno starostno skupino, a je izjemno pomembno za mlade.

⁽¹⁾ Komaj 33 % mladih meni, da imajo vpliv na družbo na evropski ravni, 50 % pa jih meni, da nimajo dovolj možnosti, da bi se slišal njihov glas (izsledki spletnega posvetovanja na področju mladih – 2008).

Nekatera področja ukrepanja imajo sicer natančneje določene cilje, ki jih je treba doseči, medtem ko so nekatera druga bolj splošna.

3.2.2 EESO meni, da je hkratno prizadevanje na osmih tematskih področjih velik izziv, zato priporoča obravnavo naslednjih vprašanj:

- ustanovitev koordinacijskega organa v okviru Evropske komisije in določitev jasnih postopkov za celoten proces usklajevanja za vodenje, upravljanje, spremljanje in ocenjevanje procesa izvajanja na evropski in nacionalni ravni z vključitvijo glavnih zainteresiranih strani (vključno z mladinskimi organizacijami) in podobnih organov, ki so odgovorni za področja ukrepanja (npr. različne organizacije v okviru drugih evropskih institucij, vključno s Svetom Evrope), z rednimi srečanji skupnih delovnih skupin, programi vzajemnega učenja in ob upoštevanju prenovljenega Evropskega pakta za mlade;
- določitev jasnih ciljev v okviru dogovorjenega časovnega okvira in oblikovanje načrta za vsakega od njih;
- določitev prednostnih področij ukrepanja in zagotovitev, da bodo vsa podrobno spremljana;
- privabitev zainteresiranih strani k sodelovanju (npr. mladinskih delavcev, strokovnih delavcev, raziskovalcev, strokovnjakov, socialnih partnerjev, politikov itd.) in vključitev mladih in mladinskih struktur v izboljšan in stalen strukturiran dialog;
- opredelitev zanesljivega, preglednega in sistematičnega pristopa pri izvajanju strategije;
- vključitev mladinske razsežnosti v lizbonsko strategijo po letu 2010, da se olajša socialno in poklicno vključevanje mladih;

- dodelitev potrebnih virov z ustanovitvijo novih orodij ali prilagoditvijo sedanjih in prihodnjih programov, kot so Mladi v akciji, program vseživljenjskega učenja, PROGRESS, MEDIA, Erasmus za mlade podjetnike, program za konkurenčnost in inovacije ter strukturni skladi. Ta orodja bi morala biti usklajena in bi se morala medsebojno dopolnjevati;

- zmanjšanje birokracije in izboljšanje preglednosti pri vodenju projektov in dejavnosti, ki se nanašajo na področja ukrepanja;
- podporo mladinskemu delu in mladinskim strukturam je treba obravnavati kot glavni steber pri obravnavi vseh tematskih področij ukrepanja, sodelovanje pa kot temeljno načelo.

3.3 Mladinsko delo kot orodje za izvajanje strategije

3.3.1 EESO odobrava poudarek na pomembnosti vloge mladinskega dela. Mladinske politike bi se morale načrtovati in izvajati v korist VSEH mladih. Področje mladih je postalo pomemben dejavnik pri družbenih spremembah⁽¹⁾, razvijanju prenosljivih znanj in nadomeščanju nezadostnih formalnih dokazil (zlasti za prikrajšane skupine). Vendar si je treba bolj prizadevati za priznavanje znanj, pridobljenih prek mladinskega dela. Treba je povečati in priznati vlogo mladinskih organizacij pri krepitvi vloge mladih, saj zagotavljajo prostor za samozavest, kjer se mladi učijo sodelovanja in razvijajo svoje spretnosti in znanje.

3.3.2 Mladinsko delo je povezano z dejavnostmi, s katerimi se želi namenoma vplivati na mlade in ki se uvrščajo v različna okolja in strukture (npr. prostovoljska mladinska organizacija, mladinski centri v okviru lokalnih skupnosti, posebni prostori, ki jih upravljajo javne institucije ali cerkev). Vendar pa je potrebna jasna definicija tega pojma.

3.3.3 Mladinsko delo bi moralo postati medsektorski element, vključen v vsa področja ukrepanja, ki so zajeta v okviru predloga strategije. Če želimo, da nova dolgoročna strategija za mladinsko politiko doseže vse kategorije mladih, mora biti kakovost mladinskega dela jasen cilj. Programi, kot so Mladi v akciji in sektorski program Leonardo da Vinci, bi morali biti namenjeni razvoju, podpiranju in boljšemu usposabljanju vseh, ki so vključeni v mladinsko delo, vključno s strokovnjaki, kar bi pospešilo razvoj bolj profesionalnih pristopov k mladinskemu delu.

3.3.4 Med uporabniki mladinskega dela so večinoma takšni, ki iščejo zaposlitev, npr. najstniki, posamezniki s posebnimi potrebami, ekonomski migranti, invalidi in prikrajšani iz revnih skupnosti. Čeprav mladinsko delo in sodelovanje v mladinskih strukturah nista neposredni orodji za dostop do dela, pa zagotavljata boljše socialno vključenost ter bi lahko imela nadaljnje koristi od tesnejšega sodelovanja s službami za poklicno usposabljanje in večje prepoznavnosti njunega prispevka k zaposljivosti mladih.

⁽¹⁾ Glej rezultate raziskav v okviru projekta UP2YOUTH, predstavljene v poročilu o mladih EU iz aprila 2009.

4. Posebne pripombe glede področij ukrepanja

4.1 EESO ima kljub temu, da bo morda za druge prednostne naloge več predlogov ali da se bo vrstni red prednostnih nalog spremenil, pripombo glede vsebine osmih predlaganih področij ukrepanja.

4.2 Izobraževanje

4.2.1 Izobraževanje je vedno veljalo ne le za ključni vidik posameznikovega razvoja in rasti, temveč tudi za dejavnik razvoja naših družb. EESO je poudaril, da sta izobraževanje učiteljev in poklicno usposabljanje tesno povezana z drugimi ključnimi politikami, vključno z mladinsko politiko⁽²⁾.

4.2.2 Neformalno učenje lahko dopolni formalno izobraževanje in zagotovi potrebne spretnosti in znanja, ki se lahko bolje razvijejo v manj formalnem sistemu, medtem ko lahko formalno izobraževanje vključi neformalne metode z uporabo načel vseživljenjskega učenja.

4.2.3 Da bi mladim⁽³⁾ naredili učenje bolj privlačno in učinkovito in priznali vlogo neformalnega učenja, je treba obravnavati naslednje teme in jim slediti:

- vključevanje neformalnih metod poučevanja v formalno izobraževanje;
- ustvarjanje enostavnih prehodov med formalnimi in neformalnimi možnostmi učenja;
- usmerjanje mladih k učenju na podlagi izkušenj;
- povezovanje šol z lokalnim mladinskim delom;
- postavitve mladih v središče učnega procesa;
- priznavanje spretnosti in znanj, pridobljenih prek prostovoljskega dela in neformalnega učenja (certifikat Youthpass je dober primer in bi ga bilo treba razširiti, da bi zajel več ukrepov in dejavnosti tudi izven programa Mladi v akciji);
- oblikovanje jasnega sistema ocenjevanja spretnosti in znanj, pridobljenih na podlagi neformalnega in priložnostnega izobraževanja.

⁽²⁾ Glej mnenje EESO z dne 16.1.2008 o izboljšanju kakovosti izobraževanja učiteljev, poročevalec: g. Soares (UL C 151, 17.6.2008).

⁽³⁾ 67 % mladih in mladinskih organizacij ni zadovoljnih z nacionalnimi izobraževalnimi sistemi (izsledki spletnega posvetovanja na področju mladih – 2008).

4.2.4 Delež mladih, ki so prisiljeni delati, da bi financirali svoj študij, stalno narašča, in to je postal pomemben dejavnik neuspeha pri izpitih.

4.2.5 Mladi v akciji in programi, kot so Comenius, Erasmus in Erasmus Mundus, bi lahko predvideli ukrepe in bolj namensko financiranje za uresničitev vseh teh želja v prihodnosti. Ti programi bi morali postati bolj dostopni za vse skupine mladih.

4.3 Zaposlovanje

4.3.1 Med izobrazbo in zaposlitvijo je neposredna povezava: čim višja je raven izobrazbe, manjše je tveganje brezposelnosti ⁽¹⁾. Zlasti tisti, ki predčasno opustijo šolanje, imajo velike težave pri iskanju zaposlitve, kar vodi do nizkih dohodkov, lahko pa tudi do revščine in socialne izključenosti.

4.3.2 Socialne razlike se v zadnjih letih vse bolj pogosto in izrazito kažejo v neenakem uspehu pri študiju, diplomah in dostopu do delovnih mest, za katere je potrebna kvalifikacija. Mladi delavci so v negotovem položaju, saj imajo nizke plače ter nedostojne pogoje za delo in življenje. Diploma ni več zaščita pred brezposelnostjo ali premajhno usposobljenostjo; družba mora na ta izziv odgovoriti in prevzeti svoj delež solidarnosti.

4.3.3 Da bi vsem mladim odprli perspektive, drugačne od negotove zaposlitve, je treba v tem okviru poleg izboljšanja usposobljenosti zlasti okrepiti aktivne ukrepe na trgu dela za mlade iskalce zaposlitve ter odpraviti strukturne težave pri prehodu iz usposabljanja v zaposlitev.

4.3.4 Iskanje bolje plačanih in privlačnejših zaposlitev mlade privede do tega, da zapustijo matično državo. To velja za vse kategorije izobrazbe, kar vodi k stalnemu „begu možganov“, zlasti iz novih držav članic. Ta se razlikuje od začasne mobilnosti, ki je pozitivna za vse (mlade, podjetja, gospodarstva) in jo je treba v EU spodbujati.

4.3.5 Delo je dejavnik osebnega in skupinskega dostojanstva ter dejavnik socialne vključenosti. Negotovost na delovnem mestu, nizke plače in nadure ovirajo usklajevanje poklicnega in zasebnega oz. družinskega življenja.

4.3.6 Prehod mladih iz šole na delovno mesto je treba bolj obravnavati na ravni EU in držav članic. Brez dobro razvitega poklicnega usmerjanja in svetovanja ter izobraževalnih sistemov,

prilagojenim potrebam trga dela, bo vprašanje brezposelnosti mladih ostalo nerešeno.

4.3.7 Ob upoštevanju zgoraj navedenega EESO priporoča, da se strategija pripravi na podlagi posebnih ukrepov v naslednjih okvirih:

— zagotovitev boljšega in dostopnejšega izobraževanja in poklicnega usposabljanja, da se mladim omogoči čim bolj neoviran dostop do trga dela in da na njem stalno ostanejo;

— izvajanje ukrepov, ki zagotavljajo, da zaposlitve za določen čas in delovna mesta z nizko socialno varnostjo ne bodo postale pravilo za mlade;

— razvoj celovitih, lahko dostopnih možnosti za poklicno svetovanje in obveščanje za mlade na vseh stopnjah usposabljanja ter ustvarjanje več priložnosti za kakovostno opravljanje prakse in vaještva (prek neke vrste evropskega okvira za kakovost);

— zgodnja aktivna podpora mladim iskalcem učnih mest in zaposlitve ter okrepljeni posebni programi za vključevanje problematičnih skupin, kot so dolgotrajno brezposelni mladi ter tisti, ki predčasno prekinajo šolanje ali prakso, med drugim s pomočjo obče koristnih projektov zaposlovanja in podporo usposabljanju;

— izboljšanje sodelovanja med izobraževalnimi institucijami in delodajalci;

— vzpostavljanje stikov med izobraževalnimi sistemi in podjetji, kjer je to smiselno;

— vzpostavljanje stikov z združenji in priznavanje prostovoljnih dejavnosti;

— širjenje primerov najboljše prakse med vsemi vpletenimi akterji;

— nadaljnji razvoj pobude Komisije *Nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta*;

— spodbujanje mobilnosti z novimi programi ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Na podlagi poročila o mladih EU iz aprila 2009 so v državah članicah osebe z nižjo srednjo izobrazbo skoraj trikrat bolj izpostavljene tveganju brezposelnosti kot osebe z višjo in visokošolsko izobrazbo.

⁽²⁾ Glej mnenje EESO z dne 17.1.2008 o sporočilu o spodbujanju polne udeležbe mladih v izobraževanju, zaposlovanju in družbi, poročevalec: g. Trantina (UL C 151, 17.6.2008).

4.3.8 Pobuda, da se zaposlovanje mladih uporabi kot tema za cikel strukturnega dialoga v letu 2010, je dobrodošla in lepa priložnost za spodbujanje te teme.

4.3.9 V svetu dela je vloga socialnih partnerjev še posebej pomembna. Evropski socialni partnerji so na tem področju močno angažirani in večje sodelovanje mladih z znanji in sposobnostmi, ki ustrezajo potrebam trga dela, je bilo vedno ena od prednostnih nalog njihovih skupnih delovnih programov.

4.4 Ustvarjalnost in podjetništvo

4.4.1 Podpiranje inovacij in mladinskih projektov ter podjetništva s finančnimi mehanizmi ni lahka naloga, vendar je nujna, da bi zagotovili priložnosti za učenje, osredotočeno na učence. Dobrodošla bi bila večja finančna sredstva za spodbujanje tovrstnih pobud, saj so nacionalna sredstva financiranja v mnogih državah članicah omejena ali jih sploh ni.

4.4.2 Podjetništva se ne sme obravnavati z izključno ekonomskega vidika, ampak ga je treba razumeti širše, celostno, kot podjetniški duh, da bi prepoznali ali ustvarili priložnosti ter ukrepali z namenom uresničitve cilja ne glede na področje (socialno, politično itd.).

4.4.3 EESO predlaga, da se spodbuja in podpira socialno podjetništvo med mladimi.

4.4.4 Programi za razvoj ustvarjalnega razmišljanja in reševanja problemov bi morali biti na voljo na vseh stopnjah izobraževanja.

4.4.5 „Treba bi bilo uvesti programe mentorstva za ustanavljanje podjetij (podjetništvo) ter tudi sheme podpor za vse vrste podjetništva.“⁽¹⁾

4.5 Zdravje in šport

4.5.1 Šport in telesna dejavnost sta pomembni področji za približanje mladim. Prispevata namreč k zdravemu življenjskemu stilu, dejavnemu državljanstvu in socialni vključenosti. Kot predpogoj bi bilo treba manj poudarka namenjati športu kot dejavnosti gledalcev, pač pa spodbujati množično aktivno udeležbo ter rekreativne in netekmovalne športe.

4.5.2 Športni dogodki z aktivno udeležbo so kar pogosti v rekreativnih športnih klubih in privabljajo mlade iz različnih socialnih okolij. Velik potencial je mogoče doseči, če ga

mladinski delavci povežejo z uporabo neformalnih metod v smislu spodbujanja športa in telesnih dejavnosti med mladimi.

4.5.3 Mladinske organizacije na ravni EU in držav članic bi morale biti bolj vključene v obstoječe kampanje EU, ki spodbujajo zdrav življenjski slog in obravnavajo prehranske izzive, škodo, ki jo povzroči uživanje alkohola, tobaka in drog ter duševno zdravje. Revizije strategij EU, ki obravnavajo ta vprašanja, bi se morale bolj posvetiti mladim kot posebni skupini. Komisija bi morala upoštevati tudi pripravo strategije EU o spolnem zdravju s posebnim poudarkom na mladih.

4.5.4 Med mladinskimi organizacijami bi bilo treba spodbujati zdravstveni program EU. Program bi bil lahko vir dodatnih sredstev za spodbujanje zdravega življenjskega sloga. Mladinske organizacije bi bilo treba spodbujati, da izkoristijo možnosti te pobude EU in sodelujejo z zdravstvenimi delavci.

4.5.5 Komisija in države članice bi morale preučiti tudi vprašanje zdravja in varstva mladih pri delu. Podatki držav članic in EU kažejo na to, da so mladi izpostavljeni večjemu tveganju nesreč pri delu. Nesreč brez smrtnega izida je bilo v starostni skupini od 18 do 24 let⁽²⁾ za več kot 40 % več kot med starejšimi delavci.

4.6 Udeležba

4.6.1 EESO meni, da bi morala imeti predlagana strategija pragmatičen pristop glede udeležbe in bi morala biti več kot političen instrument. Obstaja potreba po pravem in preglednem dialogu med mladimi in oblikovalci politike na vseh ravneh (evropski, nacionalni, regionalni in lokalni).

4.6.2 EESO vidi naslednje možne načine za doseg tega cilja:

- razvoj do uporabnikov prijaznih in privlačnih metod udeležbe;
- ustvarjanje priložnosti in struktur za udeležbo mladih;
- prenos in izmenjava primerov dobre prakse;
- ustvarjanje in podpiranje mladinskih svetov na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni;
- razvijanje priložnosti za prikrajšane in neformalne skupine mladih, da se lahko izrazijo;

⁽¹⁾ Sklepi mladinskega dogodka, ki ga je organiziralo češko predsedstvo Svetu EU od 2. do 5. junija 2009 v Pragi.

⁽²⁾ Evropske statistike o nesrečah pri delu (ESAW).

— odprava ovir mobilnosti, kar je ključno za udeležbo mladih in njihovo boljše poznavanje evropskih tem;

— popolna uporaba instrumentov udeležbe, ki so jih že razvili različni akterji na evropski in nacionalni ravni ⁽¹⁾;

— usmerjanje stalnega strukturiranega dialoga z vključitvijo vseh ključnih akterjev (kot so mladi, mladinske organizacije, mladinski delavci, strokovni delavci, raziskovalci, strokovnjaki, socialni partnerji, politiki itd.).

4.6.3 Udeležbo mladih v mladinskih strukturah in v širši civilni družbi bi bilo treba povečati. Obstaja tudi potreba po bolj jasnem razumevanju in boljšem spodbujanju konceptov, kot sta udeležba in aktivno državljanstvo.

4.7 Socialna vključenost

4.7.1 Spodbujanje potenciala mladih bi morala biti stalna družbena skrb. Zato bi bilo treba pristop do prikrajšanih mladih kar čim bolj izboljšati s posebnimi ukrepi.

4.7.2 Mladinsko delo in neformalno učenje sta močni orodji za vključevanje mladih. Tistim, ki predčasno opustijo šolanje, ali ljudem z migrantskim poreklom se je mogoče bolj približati na neformalne načine, oblikovane tako, da preprečijo morebitno socialno izključenost. Proces ne bi smel biti usmerjen na težave, prav tako pa tudi ne zgolj na tiste, ki že imajo težave.

4.7.3 EESO predlaga vzpostavitev posebnih ukrepov za projekte in dejavnosti za neposredno obravnavo mladih, ki so prikrajšani (to bi se lahko vključilo v sedanjí program Mladi v akciji), kar ne bi smelo nadomestiti splošne prednostne naloge programa, temveč bi moralo zagotoviti večji poudarek socialni vključenosti mladih, ki so prikrajšani.

4.7.4 Potrebna so večja prizadevanja za doseg socialne kohezije v regijah, kjer je udeležba mladih nižja.

⁽¹⁾ Kot npr. revidirana Evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje, ki jo je pripravil Svet Evrope: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Resources/Documents/Bibliographies/Political_participation_en.asp

4.7.5 Razglasitev leta 2010 za evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti je dobra priložnost za krepitev in razvoj te teme.

4.8 Prostovoljno delo

4.8.1 Kot je EESO navedel v prejšnjih mnenjih, je prostovoljno delo dragocena izkušnja za posameznikov razvoj, socialno in poklicno vključenost v družbo in ima pomembno vlogo pri vključevanju mladih, ki imajo manj možnosti ⁽²⁾.

4.8.2 Za povečanje vloge prostovoljnega dela je treba potrebo po boljšem priznavanju tega dela še naprej vključevati na dnevni red politike Evropske unije. Dober primer, ki bi ga bilo mogoče razširiti, je certifikat Youthpass. Pobude, kot je evropska prostovoljna služba, je treba še naprej razvijati, vrednoto prostovoljstva pa priznati tudi v drugih oblikah prizadevanj (npr. drugih ukrepov v okviru programa Mladi v akciji).

4.8.3 Med nacionalnimi in evropskimi sistemi prostovoljnega dela je treba razviti več sinergij. V tem okviru je treba z obravnavo različnih pojmovanj prostovoljnega dela najti usklajeno definicijo prostovoljnega dela, ki bi veljala v različnih kontekstih.

4.8.4 Kot je bilo že predlagano, je treba na področju prostovoljnega dela nujno zagotoviti boljše sodelovanje med obstoječimi nacionalnimi in evropskimi programi, da se zmanjšajo tehnične ovire ter rešijo vprašanja kritja zdravstvenega in nezgodnega zavarovanja. EESO je Evropsko komisijo pozval, naj razmisli o razvoju blagovne znamke za programe izmenjav, ki izpolnjujejo standarde kakovosti Unije. Kakovost prostovoljnega dela je ne glede na njegovo obliko pomembna in jo je treba zagotoviti na ustrezen način ⁽³⁾.

4.8.5 Potrebna so tudi prizadevanja za preprečitev, da bi prostovoljna služba nadomestila različne oblike zaposlitve.

4.8.6 EESO poziva Svet, naj sprejme predlog sklepa Komisije o razglasitvi leta 2011 za evropsko leto prostovoljstva. Mednarodni dan prostovoljstva, ki se praznuje 5. decembra, je ravno tako dobra priložnost za spodbujanje in razvoj te teme.

⁽²⁾ Glej mnenje EESO z dne 13.12.2006 o prostovoljnem delu – Vlogi in vplivu v evropski družbi, poročevalka: ga. Koller (UL C 325, 30.12.2006).

⁽³⁾ Glej raziskovalno mnenje EESO z dne 25.2.2009 o evropski civilni službi, poročevalec: g. Janson, soporočevalec: g. Sibian (UL C 218, 11.9.2009).

4.9 Mladi in svet

4.9.1 Mladi so tudi subjekti, na katere neposredno vpliva proces globalizacije. Potrebno je boljše poznavanje vpliva globalizacije na mlade na podlagi znanstvenih raziskav. S sodelovanjem v projektih in dejavnostih, ki razvijajo občutek globalne solidarnosti in ozaveščenosti, se mladi počutijo odgovornejše v odnosu do globalne skupnosti.

4.9.2 Globalna vprašanja (okolje, podnebne spremembe, trajnostni razvoj) bi morala biti vključena v mladinsko politiko, da lahko mladinska politika in projekti mladih prispevajo k razvoju na tem področju. Ravno tako bi bilo treba pri obravnavanju globalnih politik upoštevati mlade.

4.9.3 Pobuda, da se tema mladi in svet uporabi kot tema za cikel strukturnega dialoga v letu 2011, je dobrodošla in lepa priložnost za spodbujanje tega vprašanja.

5. Orodja in izvajanje novega okvira sodelovanja

5.1 EESO obžaluje, da predlagana strategija ne opredeljuje konkretnih metod izvajanja in načinov za merjenje napredka na ravni EU in držav članic. Pričakovati pa je mogoče, da bo

odprta metoda usklajevanja ostala glavno orodje. EESO meni, da je treba to orodje dopolniti s prenovljenim Evropskim paktom za mlade.

5.2 Prihodnji okvir sodelovanja mora temeljiti na izboljšanem strukturnem dialogu, ki je čim bolj vključujoč in razvit na vseh ravneh, z vključitvijo mladih, mladinskih delavcev, mladinskih organizacij, nacionalnih agencij, raziskovalcev in drugih zainteresiranih strani v okviru celotnega cikla oblikovanja politike ter vseh političnih področij. Moral bi temeljiti na širokem pristopu od spodaj navzgor in vključevati različne oblike aktivnega državljanstva in udeležbo mladih, ki imajo manj možnosti.

5.3 Oblikovanje politike v okviru predlagane strategije mora sloneti na konkretnih podatkih in mora biti čim bolj pregledno. EESO priporoča, da se podatkovna zbirka Evropskega centra znanja za mladinsko politiko ⁽¹⁾ uporablja za objavo vseh poročil ter zbiranje podatkov in analiz.

5.4 Mladi bi morali biti v ospredju procesa in mladinsko delo je najučinkovitejši način, da se jim približa. Zato bi morali biti ocena in izboljšanje kakovosti mladinskega dela prednostni nalogi.

V Bruslju, 1. oktobra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

⁽¹⁾ <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/ekcyp/index>

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega Parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 998/2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali

(COM(2009) 268 konč. – 2009/0077 (COD))

(2009/C 318/23)

Svet Evropske unije je 30. junija 2009 sklenil, da v skladu s členom 152(4)(b) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

„Predlog uredbe Evropskega Parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 998/2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali“

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga in je svoje stališče o tej temi že izrazil v mnenjih CESE 1411/2000 in CESE 1705/2007, ki sta bili sprejeti 29. novembra 2000 (*) in 12. decembra 2007 (**), zato je na 456. plenarnem zasedanju 30. septembra in 1. oktobra 2009 (seja z dne 30. septembra 2009) s 180 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi o tem predlogu sprejel pozitivno mnenje ter se sklicuje na stališče iz navedenih mnenj.

V Bruslju, 30. septembra 2009

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

(*) Mnenje EESO o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali, UL C 116 z dne 20.4.2001, str. 54.

(**) Mnenje EESO o predlogu uredbe Evropskega Parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 998/2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali glede podaljšanja prehodnega obdobja, UL C 120 z dne 16.5.2008, str. 49.

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2009/C 318/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Sklepa št. 1672/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi programa Skupnosti za zaposlovanje in socialno solidarnost – Progress (COM(2009) 340 konč. – 2009/0091 (COD))	84
2009/C 318/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi obveznosti gospodarskih subjektov, ki dajejo na trg les in lesne proizvode (COM(2008) 644 konč. – 2008/0198 (COD))	88
2009/C 318/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Zeleni knjigi o ravnanju z biološkimi odpadki v Evropski uniji (COM(2008) 811 konč.)	92
2009/C 318/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o skupnostnem pristopu k preprečevanju naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek (COM(2009) 82 konč.)	97
2009/C 318/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi TEN-T: pregled politike – Naproti bolj povezanemu vseevropskemu prometnemu omrežju v službi skupne prometne politike (COM(2009) 44 konč.)	101
2009/C 318/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: EU, Afrika in Kitajska: k tristranskemu dialogu in sodelovanju (COM(2008) 654 konč.)	106
2009/C 318/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za mlade – Vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja – Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade (COM(2009) 200 konč.)	113
2009/C 318/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega Parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 998/2003 o zahtevah v zvezi z zdravstvenim varstvom živali, ki se uporabljajo za netrgovske premike hišnih živali (COM(2009) 268 konč. – 2009/0077 (COD))	121

Cena naročnine 2009 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 000 EUR na leto (*)
Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	100 EUR na mesec (*)
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni CD-ROM	22 uradnih jezikov EU	1 200 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	700 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	70 EUR na mesec
Uradni list EU, serija C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	400 EUR na leto
Uradni list EU, serija C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	40 EUR na mesec
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni CD-ROM	22 uradnih jezikov EU	500 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), CD-ROM, 2 izdaji na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	360 EUR na leto (= 30 EUR na mesec)
Uradni list EU, serija C – natečaji	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

(*) Prodaja po številki: — do 32 strani: 6 EUR
— od 33 do 64 strani: 12 EUR
— več kot 64 strani: cena se določi glede na posamezen primer

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku objavlja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem CD-ROM-u.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Plačljive publikacije, ki jih izdaja Urad za publikacije, so na voljo pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. Ta spletna stran omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletno stran <http://europa.eu>

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL